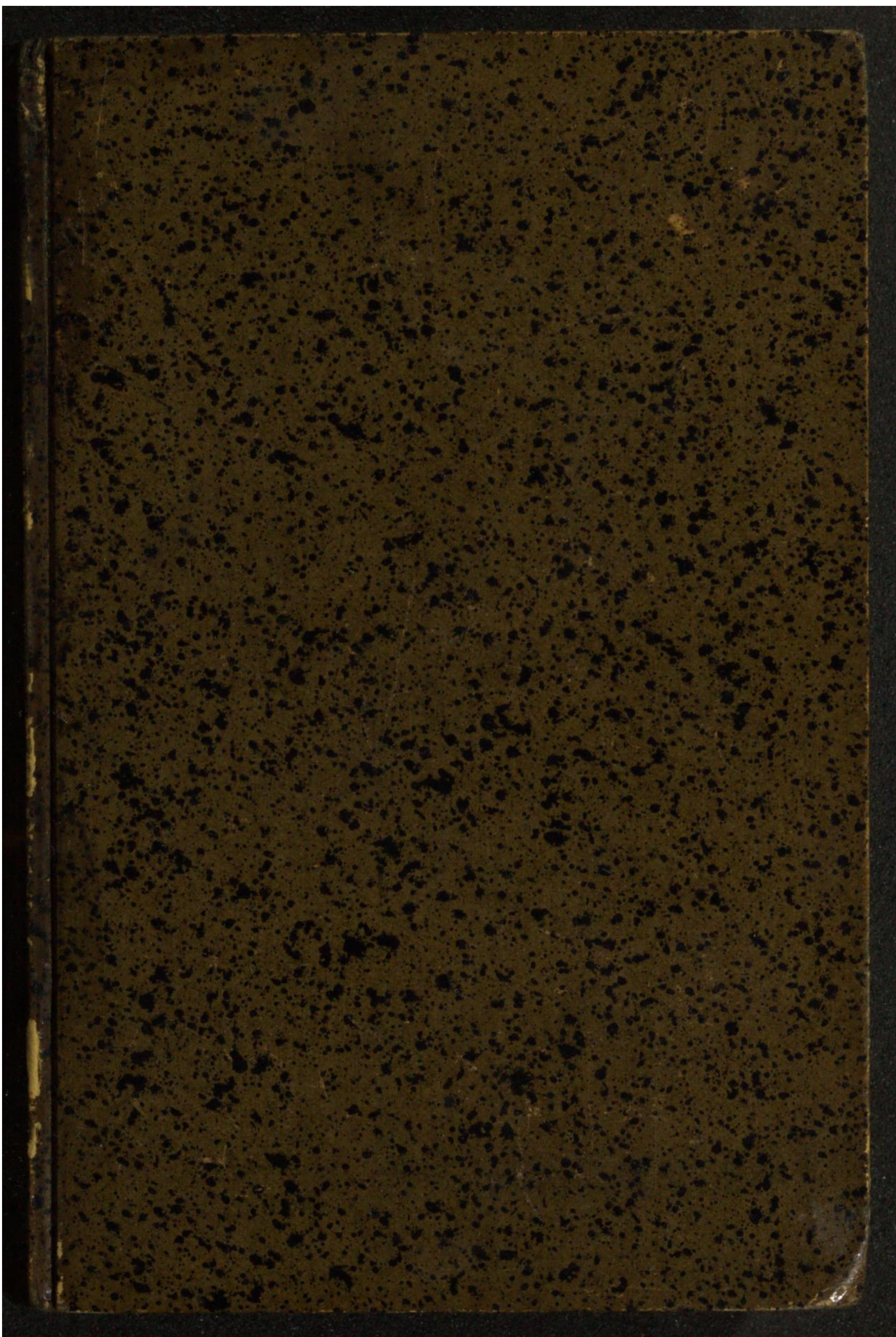
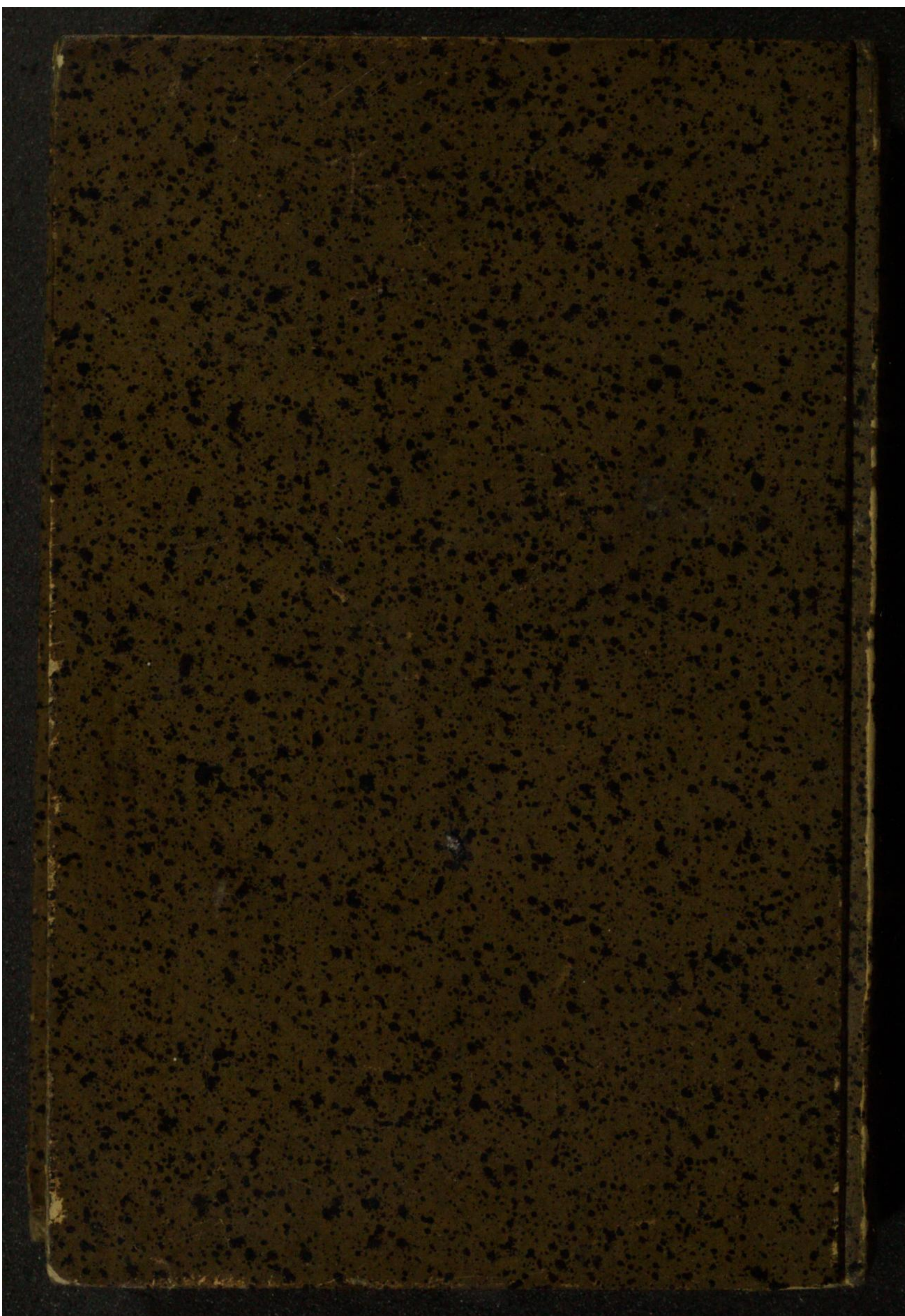

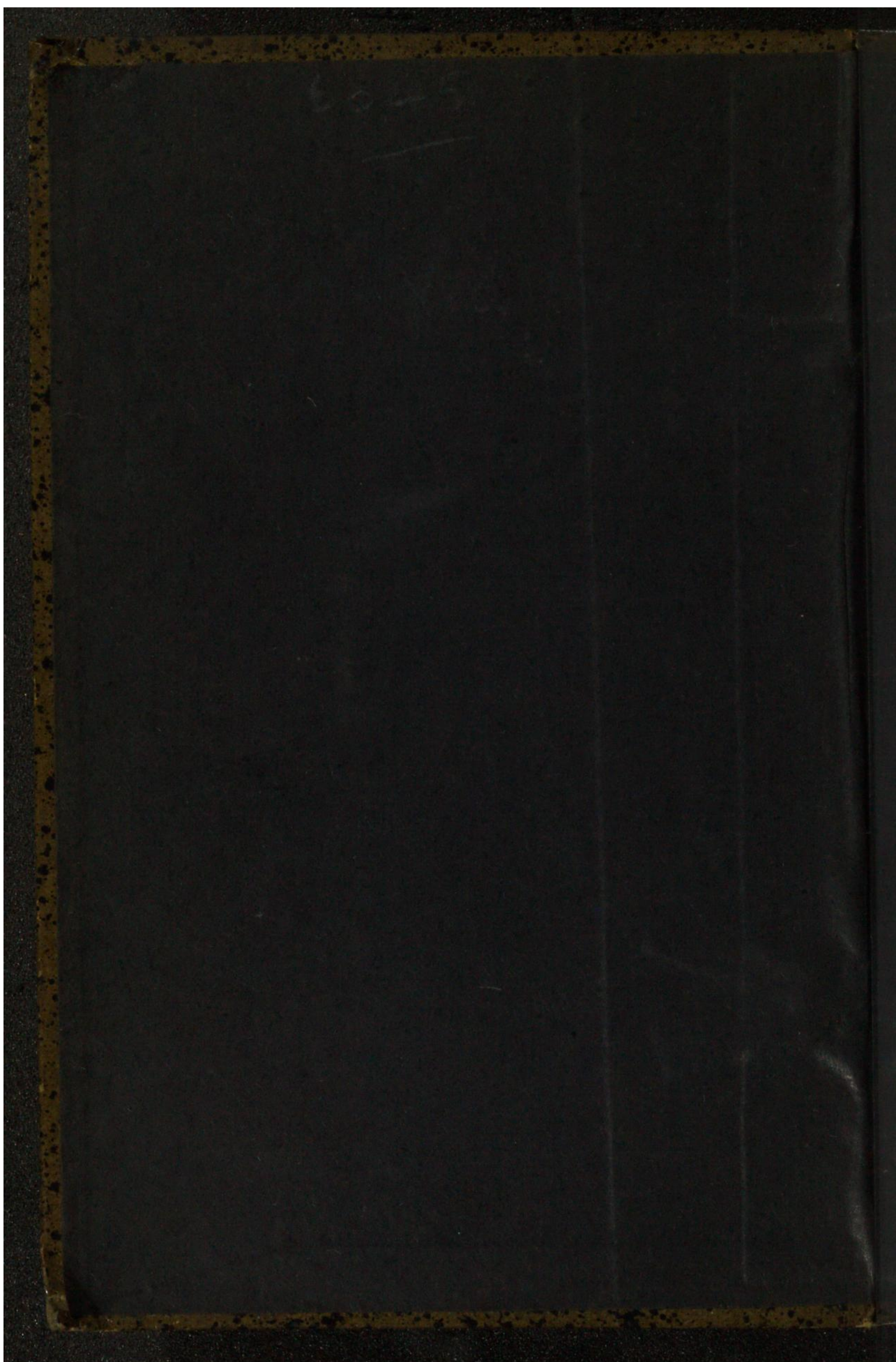

1581

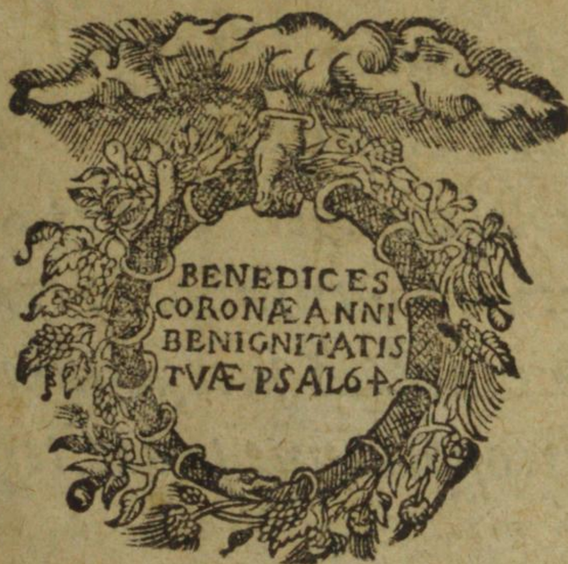

NOVVS MALLEVS MALEFICARVM SVB QVAESTIONE DE STRIGIBVS SEV MALEFICIS, R.P.F. BARTHO-lomæi Spinei, Ord. Præd. Theologiæ Profess. Sacriq; Palatij Apostolici Magistri dignissimi.

VNA CVM TRACTATV DE Praeminentia Sacræ Theologiæ, & quadruplici Apologia de Lamijs contra Ponzinibium.

COLONIÆ,
Apud Maternum Cholinum.
M. D. LXXXI.

1581.

STRIGES ad ludum diabolicum corporaliter deferri (pro vt etiam vulgo fertur) amplissima quæstione diffinitur. Qua quidē perfecta, vt determinata iā veritas facilius contra quendā Aduersarium quadruplici roboretur simul ac defendatur Apologia, duplex ob Præeminentiam Sacræ Theologiæ super omnes alias scientias contutandam tractatus, eundem Aduersarium impetēs, opportune præmittitur.

R. P. AC D. D. MARINO GRIMANO S. R. E. TIT. S. Vitalis Presb. Card. ac Aquilegiæ Patriarchæ,

F. Bartholomæus Spineus Pisanus, Ord. Præd. regularis, Sacræ Theologiæ Doctor immeritus, Felicitatem.

RERVM omnium, totius, inquam, vniuersi primo Principio, necnon vltimo fini Deo Opt. Max. cultum vniuersalem, & hunc ipsum propensissimũ, esse debitum: eidemque seruitute suprema quibuscunq; (dixerim) viribus & electis operibus, omniue qua potest homo præ cæteris virtute doteq;, soli seruiendum, nullus sanæ mentis ibit inficias. Huius elegantissimi nexus imitatione, diuinæq; prouidentiæ suaui dispositione, quo quis fuerit inter homines vniuersalior humanæ vitæ moderator atq; director, eo seruitutis etiã amplioris ab hominib. iura sibi vendicat ac requirit. Hinc eodem ipso iure cuncti populi suis principibus debitæ seruitutis externa reddunt obsequia: quantoque celsior ipsa potestas eleuatur atque maiestas, tanto plurib. & exactior, debitus ipse cultus indicitur. Quo fit vt ad supremam spiritualis potestatis eleuato sedem Pontifici maximo, tota pro voto

 meritis-

meritiſsimeq́ue ſubiaceat Eccleſia, poſt Deũ ipſum, cuius in terra vices gerit vniuerſales, honorib. & obſequijs vndique vallato accu mulatiſsimè veluti circumſepto. Sicut autẽ eidem primo Chriſti Vicario dignitate pro ximi ac in vniuerſalis Eccleſiæ moderatione Reuerendiſsimi DD. Cardinales primi ſunt aſſeſſores: & indefeſſo ſtudio, conſilio, auxilio, omnique quo valent obſequio coo. peratores: ita profectò fas eſt, eos ab omnib. Chriſti cultoribus debitum honorem, ac infra primarium Antiſtitem, eo quoque clariorem amplioremq́ue reportare cultum, quo ſpendidioribus virtutum & ſapientiæ dotibus illuſtrantur. Iſta cùm in omnes adhũc gradum celebratiſsimis gratiarum muneribus effulgentẽ, promotos: tum præ cæteris erga virum perpetua memoria celebrãdum, Reuerendiſsimum D. Dominicũ Grimanum patruum tuum vita functum, Ampliſsmè Præſul, antiquæ cordialiſsimæq́ue meæ ſeruitutis ratio fuit. Hinc me tibi, qui honoratiſsimi patrui gloriam omni iam doctium ac virtutum munere ſic æmularis, vt eo te non inferiorem iam fama pronuntiet, deuinctũ ita reddidit & aſtrinxit: vt animo geſtiam indefeſſo, ſi qua poſsim offerre dona, ſi quem Domino meo ſapientiſsimo prę monſtrare rariſsimæ dilectionis effectum,
non

non differam. Nec eidem per obſequia temporalia, quando nec etiam iſthæc exhibere perſonaliter ſacra religio non admitteret, meo promptiſsimo cordi ſatisfieret. At illũ potius optauerim perpetuo munere meæ ſeruitutis indicio vel modico decorare, ſicut & perpetuæ ſunt illius auguſtiſsimæ dotes: quę niſi cæteras illuſtrans eius humilitas inhibuiſſet, accuratius (vt par fuerat) recenſitæ, vniuerſam Eccleſiam in illius ardentiſsimũ amorem, quin etiam grauiſsimam admirationem couertere potuiſſent. Parauera m autem ex ingenioli mei modico nec ſatis culto pomerio quoſcunq; collegerã ematuratos fructus, quorum & virtus erat ea venena morbosve repellere, quib. modo Chriſtiana pietas eo magis inficitur, quo minus cauentur, quin etiã (quod heu magis illacrymandum eſt) veluti ſana pharmaca ab ignorantibus extolluntur: paſsimque mentibus innocentium ingeruntur ac propinantur. At Dei voluntate detineor ad tempus. Nõ ſunt autem à me Dei iudicia rimanda, pluſquam oportet, Deum magis, quã hominem eſſe timendũ noui. Scio ſanctiſsimos Doctores Eccleſiæ, quorũ ego doctrinã tueor & honorẽ, magis eſſe verendos, quã quicunq; viuens in terra. Sed videtur patriſa. non adhuc eradicanda, quæ ſuborta ſunt omnia zizania. Spe-

 rauerim

rauerim autem Dei prouidentia tempus accommodandum, quo cum magis effetuerint olim collecta, ac in fasciculos quæstionum atque tractatuum iam redacta: data quoque liberrima facultate, reliqua pro voto, nedum sacræ Theologiæ scholasticæ, verum etiam sacrarum literarum triticum purissimum inficientia, cõuellendi: veritatis igne liberius atq; profusius purgabitur area cæli. Interea R.D.T. vnicum hoc meũ prælibet ex eodem pomerio dulce munusculum, ac suo dicatum famigeratissimo nomini communem in salutem communicari lætetur. Quo namque magis Strigiatus hæresis abdita pestis, quę redemptas animas à Christo Redemptore (proh dolor) iterũ inimico diabolo deuictas, opprobriose separat & auertit, eiusdem effrenatissima diaboli malitia, nostra tẽpestate validius mundũ inuasit, eo copiosius hoc ipso suaui fructu poterit euitari, necnon liberius fauorabiliusq; tuo sub numine iam patefecta funditus eneruari. Quod Deus Opt. Max. suarum ouium misertus concedere, simul ac felicem R.D.T. donec è temporali transitũ paret in æternam felicitatem, sua pietate conseruare dignetur. Eidem fidissimum seruum suum etiam atque etiam recommendo.

AVTHO-

AVTHOR AD LECTOREM.

IVDICIO quodam extremo Ferrariæ peracto contra Magam seu Lamiam, vel certè melius eo Strigem appellatã à vulgo, quo velut aues illæ, delectatæ nocturnis vmbris, quasi volitando præcipuè mulieres tales maleficæ in cursum diabolicũ, vt aiũt, deferantur, Domini Doctores vtriusque Iuris, quibus vt pro more consiliũ præberent accitis, processus omnis innotuit, ex rei nouitate plurimum admirati, obnixè rogarũt, vt ea de hac rara materia scripto commendarem, quibus vulgata quod in somnis, diaboli varias ob delusiones isthæc accidãt, quã certo certius esse falsa ex processu cognouerant, aboliretur opinio. Annui precibus, tametsi duplici & vtraque grauissima lectura, tam, inquam, naturalis, quàm sacræ Theologiæ, simul ac Inquisitionis vice alterius onere prægrauatus, & quod instantius flagitabant, instantiori solicitudine tumultuarieque perfici. Ea verò duntaxat exẽpla vel oportunas experientias induxi, quas ibi contigit authenticè percepisse. Nam si cuncta, quæ passim à fide dignis etiã relata, scripto commendare voluissem, in immensum creuisset edendum opus. Minus autem adhuc maturatum è manibus eripere molitus, cui neque dignum erat à me quicquã negari, inter cæteros egregiæ valdè mentis & acutissimo fretus ingenio doctor, pererrantibusque luminibus dum scripta cupidè legeret, ea pro parte, sua qua pollet sapiẽtia, iuxta propriam exornando professionem, placuit obfirmare. Quod quidem ob viri reuerẽtiam, ex sua tamen voluntate nomine suppresso, non renui: sed eo potius admittendum etiam duxi, (quo tamen ipse per me veluti meæ professioni non consonum, fecissem nunquam) quo domini Doctores vtriusque iuris, quibus ad consilia vocatis, iudiciales huiusce

causæ processus ex mandato patefiunt Ecclesiæ, prima fronte conspiciant, non nimium à sua sapientia quæ scribimus, elongari. Non omnia tamen approbo: Eorundem igitur cum alicubi videris quæ propria sunt, instar postillarum apposita, ne miraberis, sed lætare magis, oro te Candidissime Lector. Vale Felix.

INDEX CAP. QVAESTIONIS AMPLISS. DE STRIGIBVS

Homines

tur

Capita primi tractatus de Præeminentia Sacræ Theogiæ super omnes alias scientias.

Inducta

Capita secundi Tractatus de Præeminentia Sacræ Theologiæ super omnes alias scientias.

Capita super Apologia prima de Lamijs contra Ponzinibium.

Ex

Delatio-

Capita super Apologia tertia de Lamijs contra Ponzinibium.

FINIS.

QVAEST
GIBVS, P
CRARVM
fessorem
Soci Palati

QVAESTIO DE STRIGIBVS, PER EXIMIVM SACRARVM LITERARVM PROfessorem F. Bartholomæum Spineum Ord. Prædicat.

Sacri Palatij Apostolici Magistrum.

Proponitur quæstio, & inducuntur argumenta quatuor, quæ generali..r probare videntur, partem quæstionis falsam. Omnia, inquam, quæ narrantur de Strigibus non in veritate, aut in corpore: sed per phantasticas visiones, aut in somnis diabolici spiritus illusione contingere.

CAPVT I.

QVAERITVR, an maleficæ illæ personæ, quæ vulgo Striges dicuntur, ea verè corporaliterque faciant, ac patiantur; quæ se facere patique fatentur: an certè credendum sit illusionibus easdem diabolicis adeo desipere, vt putent in vigilia sibi contingere, quæ contingunt in somnis. Et videtur quod, vt præfertur, à diabolo sint deceptæ. Quod quidem probatur

primò concilij Acquirensis authoritate, in quo, vt registratur in Decretis. 26. q. 5. can. Episcopi. sic decernitur. Non est omittendum, quod quædam sceleratæ mulieres, retro post Satanam conuersæ, dæmonum illusionibus & phantasmatibus seductæ, credunt se & confitentur cum Diana nocturnis horis, dea paganorum, vel cum Herodiade, vel cum innumera multitudine mulierum, equitate super quasdam bestias, & multarũ terrarum spatia intempestæ noctis silentio pertransire, eiusque iussionibus obedire velut dominæ, &c. Vbi patet per Concilium determinari, quod hæ sunt illusiones diaboli, & quod in phãtasia solum perficiuntur. Quod manifestius etiam apparet per ea quæ ibidem paulo post habentur in verba hæc: Sacerdotes per Ecclesias sibi cõmissas populo Dei omni instantia prædicare debent, vt nouerint hæc omninò falsa esse: & non à diuino, sed à maligno spiritu talia phantasmata mentibus fidelium irrogari arbitramur. Siquidem ipse Sathanas, qui transfigurat se in angelum lucis, cùm mentem cuiuscunque mulieris ceperit, & hanc per infidelitatem sibi subiugauerit, illico transformat se in diuersarum species personarum atque similitudines: & mentem quã captiuam tenet, in somnis deludens, modo

Primum argumentum pro parte falsa.

læta

lęta, modò tristia, modò notas, modò ignotas personas ostendens, per quæque deuia deducit: & cùm solus spiritus hoc patitur, infidelis hoc nõ in animo esse, sed in corpore euenire opinatur. Quis enim in somnis & nocturnis visionib. non extra seipsum deducitur, & multa videt dormiendo, quæ nũquam vigilando viderat? Quis verò tam stultus & hebes sit, qui hæc omnia, quæ in solo spiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitratur? cũ Ezechiel propheta visiones Domini in spiritu, non in corpore vidit & audiuit: sicut ipse statim inquit: Fui in spiritu. Et Paulus non audet dicere se raptum in corpore. Omnibus itaque publicè annunciandum est, quod qui talia credit & his similiat fidẽ perdit. Et infrà: Quisquis ergo credit, posse fieri aliquã creaturam, aut in melius, aut deterius immutari: aut trãsformari in aliam speciem, aut in aliam similitudinẽ, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta sunt, proculdubio infidelis est, & pagano deterrior. hæc ibi. Per prædicta igitur verba manifestatur non solùm esse falsum, quod tales personæ corporaliter ad ludum illum Diabolicum portentur, vt faciant quæ vulgo dicitur eas facere: verumetiam esse hæreticum, quẽcunqne talia credentem fieri vel etiam

posse fieri corporaliter virtute dæmonis: & asseritur quod hæc omnia & his similia, in solo spiritu, & in somnis duntaxat fiunt. Assertioni autem & determinationi sancto rum conciliorum contradicere, vel etiã non acquiescere, hæreticum est, etiam si concilia particularia sint, extra de hæret. c. Ad abolendam. ergo &c. Secundo idem probatur ex his quæ narrantur à talibus personis fieri in tali cursus eorum phantastici statu. Dicunt enim, quod ingrediuntur domos nobilium & diuitum, & ibi comedunt & bibunt: & quod tanta quandoque est eorum multitudo, vt dicant se vegetes magnas vino pretioso euacuasse: casei formas magnas, vt vocãt, consumpsisse: boues pinguissimos mactasse, & assatos edisse: & isthæc plurima fecisse, quæ ex duplici capite falsa deprehenduntur. Primo quidem quia (vt eorundem etiam testimonio comprobatur) cùm redeunt de cursu, ferè semper inueniunt se afflictas, & non secus ac illis noctibus, quib, ad cursum non deportãtur, famelicas: quod tamen esset contra naturam. Secundo, quia in domibus illorum nobilium, in quibus asserunt prædicta consumere vel consumpsisse, nihil vnquam inuentum est defecisse ciborum vel vini, nullum bouem, vel aliud quodcunque animal fuisse. ergo hæc omnia

Secundũ argumentũ ad idem

nia conuincuntur illusiones esse dæmonũ vel somnia, ei quod legitur in historia sancti Germani non dissimilia: quando hospitatus in quodam loco vir sanctus, cùm post cœnam iterum pararetur, admiratus interrogauit cui de nouo præpararent: cui cùm dicerent, quod bonis illis mulieribus, quæ de nocte incedunt, præpararent; illa nocte sanctus Germanus statuit vigilare: Et ecce vidit multitudinem dæmonum ad mensam in forma hominum & mulierum venientem: quibus præcipiens ne abirent, cunctos de familia excitauit, inquirens, si personas illas agnoscerent: Qui cùm omnes vicinos suos, ac vicinas esse dicerent, misit ad singulorum domos, dæmonibus præcipiẽs ne abirent: & ecce omnes qui videbantur ibi comedere, in proprijs lectulis sunt inuenti. Adiurati ergo qui aderant, se esse dæmones dixerunt, qui sic homnibus illudebant: vnde patet propositum apertissimè. Tertio, probatur hoc idem per alia, quæ ab eisdem flagitiosis personis narrantur: quæ credere accidisse, aut etiam fieri posse, hæreticum est, aut fatuum. Dicunt enim quod illa domina cursus, quam striges, qui Ferariæ sunt, vocant sapientem Sybillam, quæ videlicet in illa multitudine præesse videtur, sicuti iuxta prædictum cap. Episcopi. Herodias

Tertium argumen. ad idem.

vel Diana, desiderat tangere aquam fluminis Iordanis, quo loci congregantur, vt aiũt. Et licet ad hoc plurimum conetur, nunquã tamen præualet eam tangere, sed fluuius ipse potius exficcatur. Qua de re sic illa irascitur, vt à facie eius oporteat omnem illam multitudinem statim aufugere: alias, omnes ab ea protinus necarentur. Causam autem quare tantopere tangere desiderat aquam illam, hanc afferunt; quia si posset, inquiũt, hoc cõsequi, vt tangeret aquam, fieret tunc domina totius mundi. Et sic dicunt omni nocte accidere, qua sic in cursu conueniunt, bis videlicet in hebdomada. Quæ quidem omnia, quantum qualemue sapiant vanitatem, sapientes iudicent. Quartò, idem etiam confirmatur ex narratione ipsarum de his quæ videntur etiam apertam impossibilitatem præferre: & ob hoc non nisi delusoria esse censenda. Dicunt enim, quod postquam comederunt aliquem pinguem bouem, vt suprà relatum est, vel aliquam vegetem vino, vel arcam, seu cophinum panibus euacuarunt, & consumpserunt ea vorantes, domina illa percutit aurea virga, quã manu gestat, ea vasa vel loca, & statim, vt prius, plena sunt vini, vel panis, ac si nihil inde fuisset assumptum. Similiter congeri iubet ossa omnia mortui bouis super corium

Quartũ argumẽtum ad idem.

rium eius extensum, ipsumque per quatuor partes super ossa reuoluens, virgaque percutiens, viuum bouem reddit vt prius, & reducendum iubet ad locum suum. Cùm igitur hæc esse videantur miraculosa opera, quæ à solo Deo seu diuina virtute fieri possunt, vt sacri Theologi vnanimiter determinant: talia diabolo attribuere, hæresim importare videtur; vel certè delusorie omnia contingunt; quod est propositum.

Duo argumenta producuntur ad idem, quæ specialiter probare videntur, striges ad ludum diaboli cum vnctione, vel alio maleficio facto non portari. Inde vnicum pro parte quæstionis vera subnectitur: quo fit, vt tota quæstio dubia reddatur. Cap. II.

QVINTO, nõnullis experientijs specialiter ostẽditur esse falsum, ꝙ striges portẽtur à diabolo, facta quadã vnctione, vel quocunq; alio modo, ad ludũ, vel ad loca distãtia. Et primo quidẽ inducendũ est id quod accidit Illustri Principi N. etiam temporibus eorum, qui adhuc supersunt. Cũ enim strix quædã in carcere Inquisitoris cuiusdã conuentualis detineretur, quæ fatebatur se multotiens ad cursum esse delatam, desiderauit ille Princeps hæc audiens

experiri ſi vera hæc eſſent, an potius ſomnia. Et aduocans D. Inquiſitorem, illum tandem induxit, vt permitteret coram eis, & coram multitudine ad idem aſtantium nobilium, adductam mulierem ſe perungere ſuo quo vtebatur vnguento, & viderent ſi verè à diabolo viſibiliter vel inuiſibiliter apparente, per aëra portaretur ad curſum. Quod cùm Inquiſitor (& ſi perperam) admiſiſſet: & illa coram eis profiteretur ſe ituram, ſeu portandam à diabolo, ſi inungeretur vt ſuprà: inuncta ſæpiùs, ſtetit immota: nec vnquam ei quicquam inſolitum contingere potuit: cuius rei in hanc etiam vſque diem perſeuerant plures nobiles teſtes de viſu. Ex quo facto patet eſſe falſum, quod portentur ad curſum pro voto ſtriges, ſed quod aliquoties eis videatur ſic deportari, contingit ex deluſione diaboli. cuius rei plura alia teſtimonia, exemplaque libet nunc ſubinferre, quæ etiam temporibus noſtris contigiſſe feruntur. Dominus Auguſti. de Turre Bergomenſis, medicus ſuo tempore celebratiſsimus, mihi ſuperioribus annis in domo ſua Bergomi retulit, quod cùm iuuenis Paduæ ſtuderet, quadam nocte circa ſextam horam domum cum ſodalibus ſuis rediens, & pulſans, cum nemo reſponderet, aut aperiret; tandem per feneſtram, ſca-

la conſcendens, domum intrauit: & ancillã inquirens, reperit iacentem in cubili ſuper terram ſupinam, nudatam veluti mortuã, & penitus inſenſibilem, ita vt nulla potuerit arte per ipſum excitari. Facto mane, ab ipſo, quæ ad ſenſum redierat, ſciſcitata, quid nam illa nocte paſſa fuiſſet; tandem confeſſa eſt ſe delatam ad curſum. Ex quo manifeſtè patet, quod non corporaliter, ſed in ſpiritu vel in ſomnis ita deli duntur, vt putent ſe longius deferri, quæ immobiles domi reſident. Huic ſimile mihi Salutijs retulit ſuperioribus annis D. Petrus Cella, olim vicarius Marchionatus Salutiarum, qui ſupereſt adhuc, de quadam ſua etiam ancilla ſimilia paſſa, ſimiliterque ab eo deprehenſa deludi. Sed & fama publica apud noſtros fertur, quod cùm in diœceſi Cumana officiũ inquiſitionis exerceretur à noſtris, contingit in caſtro, quod Luganum appellatur, vxorem notarij inquiſitionis iudicialiter accuſari, quod eſſet ſtrix, atque malefica. Turbatus eſt autem mirum in modum vir eius, eo quod ſanctam eſſe putaret. Diſpoſitione autem Domini mane diei Veneris ſancti, dum vxorem non inueniret, in ſtabulũ porcorum conceſsit, & ibi nudam verendaque præmonſtrantem, & penitus inſenſibilem in quodam angulo reperit, limo porco-

rum resperſam. Iam igitur certior fermè factus de eo quod credere non poterat, arrepto gladio ſubita ira voluit eā occidere. Sed in ſe rediēs, paululū ſubſtitit vt videret finem. Et ecce poſt modicum temporis ad ſenſus ſuos illa reuerſa, viſo marito ſibi mortem intentare, coram ea proſtrata eſt: & veniam petens promiſit quod omnem ei veritatem panderet, & confeſſa eſt, quod iuiſſet illa nocte ad curſum, &c. Maritus autem hæc audiens ſtatimque recedens, eam apud Inquiſitorem accuſauit, vt ignibus traderetur. Quæ illico inquiſita, nuſquam comparuit. Putant autem quod in lacum, ſuper cuius ripam terra illa ſita eſt, ſe immerſerit. Fertur etiam, quod quædam mulieres cùm eadem ratione ſe perungerent, vt videlicet ad ludum deportarentur, à nonnullis clam ſpectantibus, viſæ ſunt quaſi ſomno ſtatim oppreſſæ in terram cadere, & ibidem per plures horas immobiles permanere: cùm tamē eædem in ſe reuerſæ poſtmodum affirmarent, ad curſum, vt optabant, ſe tunc temporis fuiſſe deportatas. Videtur autem quod per talem vnctionem id contingat his ſtrigibus, cuius ſimile recitat diuus Auguſtinus 18. de Ciuite Dei. cap. 28. accidiſſe cuidam nomine Præſtantio, cuius filius eidem ſancto Doctori retulit, quod præfatus

tus

tus eius pater quadam vice venenum quod-dam ſumpſit commeſto caſeo malis artib. compoſito: & ſtatim iacuit in lecto quaſi dormiens; qui tamen nullo modo poterat excitari. Poſt aliquot autem dies eum velut euigilaſſe dicebat:& quaſi ſomnia narraſſe, quæ paſſus eſt, capellum ſcilicet ſe factum, annonam inter alia iumenta baiulaſſe militibus, quæ dicitur retica, quoniam ad retias deportauit:quod ita vt narrauit factum fuiſſe, compertum eſt, Sicut igitur huic Præſtátio per caſeum maleficum, ita ſtrigibus per vnguentum prædictum diabolicum poſsibile eſt accidiſſe, vt accidere ſomnium vehementiſsimum, & ſomniare ſe ad loca deportatas longinqua, in catos conuerti, vel quæcunque alia facere etiam vel pati, quæ pòſtmodum ſe putant in veritate feciſſe, vel paſſas eſſe. Neq; iudicandum eſt hoc eſſe contra naturam omninò: cùm etiam quibuſdam vnctionibus medici quandoque naturaliter ſomnum vehementiſsimum inducãt inunctis (vt ſemel ætate noſtra contingit) temporibus infirmi, qui nullatenus antea poterat ſomnum capere. Ex quibus omnibus & innumeris alijs experientijs clariſsimè patet, quod vel aliquid tale quandoque naturaraliter poteſt accidere: vel tales ſunt

dæmonum

dæmonum illusiones: & quod non in corpore, sed in somnis & in spiritu fiunt ac videntur, quæcunque ab his personis fieri vel videri narrantur cõtra naturam. Sextò probatur, striges non esse diabolo ineuitabiliter obligatas, non conuerti in catos, non occidere pueros: quæ tamen omnia istæ infideles fœminæ asserunt accidere, vel se operari, dum sic deportari se dicunt à diabolo. Affirmant enim, quod illi qui semel se obligarunt supradictæ dominæ cursus, non possunt vlterius ab obligatione illa resilire: quod libero arbitrio derogare, & consequẽter hæreticum esse, immo contra naturam manifestum est. Item, quod promittunt strigare omni tanto tempore, puta omni quindena vel menstruo, saltem puerum vnum siue puellã, & quod id optimè seruant. quod etiam vadunt per domos infantium, quos impetere volunt ingredientes & saltantes in forma catorum per fenestras atque caminos, & super lectum puerorum ascendentes, eorum sanguinem sugunt à digitis manuum, atque pedum, ab ore stomahi, à fontanellis, & alijs eorũdem corpusculorum partibus delicatis: qui tandem hac de causa post paucos dies deficientes moriuntur. Dicunt etiam, quod domum propriam reuertentes accipiunt quandam calamitam de subli-

Sextũ argumentũ ad idem.

minari

minari oſtij domus ſuæ, quam calamitam ipſe ad hoc ibi dum abeunt in curſum, relinquunt, vt in reuerſione eam accipientes, ſtatim in proptiam formam (vt ſibi videtur) redeāt fœminarū, à forma quia ſibijpſis videbantur cati. In quo quidem facto vel eſt hæreſis in prædicto cap. Epiſcopi. damnata, quod videlicet vna ſpecies creaturæ transformetur in aliam: vel certè maxima dæmonum deluſio, ſi hęc fiant in ſpiritu tātum, ſeu in ſomnis. Nec eſt veriſimile, quod tantum ſanguinis à pueris ſugant, ipſis non ſentientibus, vel etiam eorum parentibus non aduertentibus, cùm præſentes ſint, horis præſertim nocturnis, quando iſta dicuntur contingere: vt inde neceſſario mors ſequatur. *a* Alias ſequeretur, quod innumera multitudo puerorum ita periret: cùm tamē ſint rariſsimi, qui videantur tali morte decedere. Dicunt .n. quod eſt innumerata ſtrigātiū multitudo promiſcui ſexus; & ꝙ quilibet tenetur qualibet quindena, vel ſaltem quolibet menſe vnum maleficiare puerum, vt ſupra inductum eſt. Innumerabiles igitur quolibet etiam menſe morerētur: quod non apparet. Nec valet dicere, quod ab eiſdē ſtrigantibus, vel ab alijs etiam ſtrigibus poſt modum curentur: tum quia ipſæ ſtriges cōmuniter fatentur, quod nollent eos ab ali-

a Vnde ſequitur ſpeciē falſitatis habere, iuxta ea quæ habētur, in c. quia veriſimile. de præſump.

quo

quo curari, & quod pro suo posse intendũt eos occidere: tum quia quædam quæ dicebat se curare tam eos, quos ipsa strigebat, quam ab alijs strigatos, fatetur ex alia causa in eodem processu per me facto contra eam, quòd ipsæ quæ strigant, nollẽt quemquam curari. Ex qua etiam dictorum contradictione (volebat enim ista curare propter lucrum) patet manifestè, quod ista positio nulla veritate subsistit. Non videtur etiam consonum diuinæ clementiæ, vt tot innocentes pueros ab his maledictis personis pro earum occidi voluntate permittat. Ex his igitur omnibus quam clarissimè patet propositum.

Argumentum pro parte quæstionis vera

In contrarium faciunt infiniti penè processus Inquisitorum, & iustitia facta per eos contra tales personas, quasi veraciter & corporaliter vadãt ad cursum: & ibi fidem abnegent atque baptismum, conculcent crucem, ac sacrum Christi corpus contumelijs, opprobrijs & horrendis vituperijs afficiãt. Quæ quidem omnia si non verè, sed in somnis fierent, iniustissimi iudices essent Inquisitores, & non iustitiam ministrarent, damnando tales extremo supplicio. Et cũ ecclesia id cognoscat & tolleret, seu etiam eis faueat, & à principibus & populis ad id exequendum Inquisitores inducantur & animẽ

tur

tur; patet quod hæc non ſunt tantum ſomnia; ſed corporaliter & in vigilia prædicta horrenda ſcelera ab his maledictis perſonis perficiuntur: cùm præcipuè Inquiſitores ſint ſapientia naturalique prudētia communiter præditi, viri Eccleſiaſtici grauiſsimi, & probitate vitæ viri religioſi. *b*

b *Vnde pro eorum actibus præſumitur, iuxta text. not. & lib. Abb. in c. niſi eſſent. de præben. & gl in l. Titio fundus. ff. de con. & de. & in religioſis, eſt text. aureus in c. ij. ibi. quod non feciſſent, cū gl. de no. oper. nun. c. & per glo. in c. de præſentium, 16. q. 1. & Fely. in c. ſuper his col. pe. in fi. de Accuſation.*

Plurima maleficiorum genera officio inquiſitionis atque iudicio ſubiecta oſtenduntur; de quibus tamen non eſſe principalem huius operis intentionem differere, manifeſtatur. C A P. III.

PRO determinatione quæſtionis huius præmittendum eſt, quod hic non intendimus de toto ſuperſtitionis genere diſſerere, vtrum vere contingant quæ circa illud ſupra facultatem humanæ naturæ fieri videntur; an certe deluſorie phantaſticeve. Iam enim exploratiſsimum eſſe puto, vel medio-

mediocriter eruditio, immo etiam cuique rudi, nisi ex toto desipiat, his sceleribus totum penè orbem esse fœdatum; cùm idipsum quotidiana præmonstret experientia: tum etiam quia contra tales tam diuinæ leges desæuiunt, quàm humanæ: siquidem cõtra maleficos clamat Dominus, Exod. 22. Maleficos non patieris viuere: similiter contra eosdem, necnõ contra magos & ariolos, incantatores, pythones & diuinationis spiritum habentes, in diuinis literis extrema etiam pendet sententia. Nam Deut. 18. sic dicitur: Non inueniatur in te, qui ariolos sciscitetur, aut obseruet somnia atque auguria: nec sit maleficus, nec incantator, neq; pythones cõsulat, nec diuinos: & quærat à mortuis veritatem. Leuit. quoque 19. sic dicitur: Anima quæ declinauerit ad magos & diuinos, & fornicata fuerit cum eis (hoc est, illorum scelerib. communicauerit, & per hæc illorum auxilium implorauerit, ac pessimis eorum artibus vsa fuerit) ponã faciem meã contra eam, & interficiam eam de medio populi mei: Et in eodem lib. c. 20. sic dicitur ex ore Domini: Vir vel mulier in quib. pythonicus vel diuinatiõis spiritus fuerit, moriatur: lapidib. obruent eos. Sacri quoq; canones, sancti Doctores Ecclesiæ, ac sacri Theologi de huiusmodi superstitionum ac diuina-

diuinationum genere abnndantiſsimè tractantes, omnia talia eſſe ſcelera nefandiſsima, extrema vltione digna definiũt, vt præcipuè patet 26.q.5.per totum. & per diuum Aug. in lib. de doct. Chriſtiana. & regiſtratur in eadem cauſa. q.2. Illud.& in lib. de natura dæmonum, vt ibidem habetur. q.4.c. Igitur. &c. Sciendum. In pluribus quoque libris de Ciuit. Dei, eiuſdem ſancti Doctoris, videlicet lib.7.c. vlt. lib. 8. c.29. lib.10.c. 9. lib. 18.c.17.& 18.& lib.21.c.6. Diuus quoque Thomas hæc opera nefandiſsima verè fieri ab his ſceleratiſsimis hominibus, in pluribus doctrinæ ſuæ locis declarat, & præcipuè, 2.2.q.93.& 92. Tertiò contra Genti.c. 104.& 105. Secundo ſententiarum. di.7. Pot. q.6.ar.6. Ma.q.16.ar.9.10.& 11. Cũ eo quoque concordant omnes ſacri Theologi in eandem diſtincti. 7. 2. ſententiarum. *c* Vnde etiam ab Eccleſia ſpeciale impedimentũ matrimonij ponitur maleficium, quod non niſi per has artes, diabolica interueniẽte virtute, perficitur. de quo diuus Tho. pertractat in 4.d.34. cum alijs Theologis ibi. Leges quoque canonicæ, ſicut pro parte inductum eſt, talia vt nefandiſsima condemnãt opera: contra talium auctores excommunicationis ſententiam, aliasque varias pœnas promulgando, vel comminando; vt patet

c De hoc, ſi lubet, vide latè in deciſi. Capellæ Tholoſanæ. q. 380. incip. Quædam ætatis. per totum.

prȩcipuè 26. q per totū, & vt vbi etiam specialiter de diuinationibus & sortilegijs pertractatur. Ciuiles etiam leges contra maleficos & mathe. multipliciter furiūt, vt patet præcipuè c. de malefi & math. contra eosdē grauissimas promulgantes pœnas. Quæ quidem nefandissima opera, si non verè fierēt, sed delusoriè, vanè contra ea fuissent promulgatæ leges, & in legū ipsarum auctores, etiā in ipsū Deū, ista retorqueretur vanitas: quod extrema blasphemia est. Et etiam quȩ temporib nostris fiunt per diabolicas personas promiscui sexus (quæ quanto vilioris sæpè sunt generis, tanto sunt in scelerib. istis potentiores) maleficia, ꝙ non in somnis aut phantasticè fiāt, effectus ipsi præmonstrant, quos in dies videmus ac patimur. Tantaque crescit illuuione pestis hæc grauissima, vt nouas etiā contra tales condere leges quodammodo coacta sit Ecclesia. Vnde Inno. viij. scribens Inquisitorib. Alemaniæ, necnō Iulius ij. scribens Inquisitori Bergomensi, sic sanxerunt, vt hæc quæ sequūtur Innocentij eiusdem præferunt verba: Peruenit ad auditum nostrum, quod quam plures vtriusque sexus personæ propriæ salutis immemores, & à fide Catholica deuiantes cum dæmonibus incubis & succubis abuti, ac suis incantationibus, carminibus & con

iurationibus

iurationibus alijsque nefandis superstitijs, sortilegijs & excessibus, criminibus & delictis, mulierum partus, animalium fœtus, terræ fruges, vinearum vuas & arborum fructus, necnon homines, mulieres, iumenta, pecora, pecudes, & alia diuersorum generum animalia: vineas quoque, pomeria, prata, pascua, blada, frumenta, & alia terræ legumina, perire, suffocari, & extingui facere & procurare: ipsa quoque homines, mulieres, iumenta, pecora, pecudes, diris tam intrinsecis, quàm extrinsecis doloribus & tormentis afficere & excruciare, ac eosdem homines ne gignere, & mulieres ne concipere, virosque ne vxoribus, & mulieres ne viris actis coniugales reddere valeant, impedire: fidem præterea ipsam quam in sacri susceptione baptismi susceperunt, ore sacrilego abnegare, aliaque quamplurima nefanda, excessus & crimina, instigante humani generis inimico, committere & perpetrare non verentur, in animarum suarum periculum, diuinæ maiestatis offensam, ac perniciosum exemplum, & scandalum plurimorum. Et paulò pòst. *Nos igitur impedimenta quælibet, per quæ ipsorum Inquisitorum officij executio quomodolibet retardari posset, de medio sub-*

mouere, & ne labes hæreticæ prauitatis alio rumque excessuum huiusmodi, in perniciẽ aliorum innocẽtium sua venena diffundat, opportunis remedijs, prout nostro incumbit officio, prouidere volentes, fidei zelo ad hoc maximè impellente; ne propterea contingat prouincias, ciuitates, diœceses terras, & loca prædicta sub eisdem partibus Alamaniæ superioris debito inquisitionis officio carere, eisdem Inquisitoribus in illis officiũ inquisitionis huiusmodi exequi licere: & ad personarum earundem super excessibus & criminibus prædictis correctionem, incarcerationem, & punitionem admitti debere, perinde in omnibus & per omnia, ac si in literis prouinciæ, ciuitates, diœceses, terræ & loca ac personæ, & excessus huiusmodi nominatim & specificè expressa forent, authoritate Apostolica, tenore præsentium statuimus, &c. Ex his omnibus patet propositũ, quod ista non fiant per has sceleratissimas personas delusorie, vel ideis contingat in somnis: alias, leges istæ derisibiles essent. Patet etiam ex prædicta Apostolica determinatione, quod ad inquisitionis officium pertinet, contra tales procedere: quia licet ad Inquisitores Alemaniæ dirigantur literæ: nõ minus tamen se extendunt ad alios, quàm decretales in corpore iuris ordinatæ, quarũ

aliquæ

aliquæ ad singulares personas dirigantur: & nihilominus quod in talibus iubetur aut prohibetur seu quomodolibet ordinatur, pro lege ab omnibus obseruatur, di 19. Si Romanorum. Quod etiam patet circa dispositionem & authoritatem officij inquisitionis promulgatam in c. Vt officium. de hæret. in vj. ad omnes Inquisitores simpliciter se extendentem: tametsi literæ illæ non fuerint directæ nisi Inquisitoribus vnius determinatæ prouinciæ: quam etiam fuisse prenominatam in eisdem Apostolicis literis, insinuant verba §. j. vbi dicitur Mandamus quatenus vbique in præfata prouincia, &c.

ADDITIO. Sed aduerte, quia ad hoc responderi posset, quod ideo dispositio. d. c. Vt officium. pro lege ab omnibus Inquisitoribus obseruari debet, quoniā reperitur in volumine iuris redacta: & ita gl. expresse dicit in l. ij. Vbi Bar. & Doct. sequuntur. C de legi. Secus videtur in hac constitutione, quæ extra corpus iuris reperitur. benè faciunt not. per Paul de Cas. in l. j. ff. *de consti. princ. vbi vult, quod epistola principis tunc demum habeat vim legis generalis, quando clausa est in corpore iuris. Et sequitur Decius in rubr. extrà de rescri. col. ij. Et est de mente Bart. in. § si in* j. *const. cod. & in d. l.* j. *Vbi etiam Albe. & idem in simili dicit Hostien. in auth. cùm super. de sepul. quem sequuntur Fely. & Dec.*

in c.j.col.iiij. de const. Et hoc modo declarari debet dictum Angel. in l. item viuunt. §. cæterum, de peti. hære. vbi vult quod epistola principis habentis potestatẽ condendi legẽ, pro lege in similib. casibus obseruari debet & sequitur Barb. in c.j. col. ij. de proba. vbi etiã Fely. col v *quia procedit quando epistola est in corpore iuris redacta: licet de hoc dubitet Ias. in l. ciuitas. col. iiij. ff. si cer. pet. Puto tamen non esse recedẽdum per ista ab opinione huius Reueren. patris, quoniã considerandum est, quod ante hanc consti. Inno.* viij *Inquisitores hæreticæ prauitatis habebant potestatem super huiusmodi maleficis & superstitiosis, quia talia sapiunt hæresim manifestè. vt no. gl. in c. accusatus. §. sane, de hæret. in* vj. *& Apostasiam, quæ species hæresis est, vt no. Inn. in c. j. de aposta. Et hoc est, quod hanc potestatẽ habere Inquisitores supponit ipse Innocentius* viij. *prout elegãter præfatus Reueren. pater probat infrà statim. Vnde sequitur, quod cõstitutio ista est declaratio iuris antiqui, non aũt nouum ius inducit. Quod etiam patet: quia facta est in responsione ad consultationem Inquisitorum Alemaniæ: quo casu non censetur Papa nouum ius condere, sed antiquum declarare. Sicut gloss. no. in c. Consultationi, de tempor. ordi. & in c. Ex tua, de fil. presbyt. Quam Abb. sequitur in c. fi. col. ij. de re iud. cum si. vt consti. tradit in sing. suis in verb. consultatio. Et Felyn. in d. c. j. col. iiij.*

Et

Et propterea succedit quod talis declaratio iuris communis facit ius generale, licet verba dirigantur ad Inquisitores Alemaniæ, prout expresse tradunt Fely. & Decius in d. c.j. col iiij. de constit. Nec obest verbum Statuimus positum in d. constitutione, de cuius natura est inducere ius nouum. cle. fi. cum glo. de rescrip. & tradit Bart. in c. ij. col. ij de re iud. quoniam secundum materiam subiectam accipi debet, vt Abb. & Mod. tradunt in d. c. ij. Et prædicta comprobantur: quoniam quando Papa consulitur super casu seu quæstione pendente in proposito etiamsi per verba alia nouum ius indicantia respondeat: censetur tamen antiquum ius declarare, non nouum condere: quia de natura noui iuris est, quod ad casus futuros referatur, 6 fin. de constitut. & ita expresse declarat Decius in c. pastoralis col. ij. de excep. Pro quo allego bonam glo. in c. fin. in verb. respondemus. de verb. signifi. in vj. *Vltra quod & secundo forte attentari posset, quod dato quod constitutio illa Inno.* viij *cõtineret ius nouũ, tamẽ extendẽda esset ad alios Inquisitores: quoniã causa immediata eius nõ fuit particularis affectio erga illos Inquisitores Alemaniæ, sed zelus fidei et officij inquisitiõis, vt in ea expresse habetur: quæ causa vtique in alijs Inquisitoribus militat, vt nullus ibit inficias. Vnde etiã ad alios dispositio extẽdi debet, per no. in l. nõ solũ. ff. de in integr. rest. declarãdo vt p*

Bart. in l. j. col. j. de const. prin. & Decius in omnibus causis id. col. j. de reg. iur. Primum tamen totius est.

Sed specialiter ex eisdem literis Innocentij habetur, quod Inquisitores illi, quibus ex nomine literas dirigit, seu ad quorum eas instantiam & propter quos eos edidit, etiam ex ipso suo officio poterant contra tales procedere: & consequenter id omnibus Inquisitoribus esse commune, quibus eadem auctoritas impartitur. Reprehendit enim clericos illarum ciuitatum, in quibus patres illi erãt Inquisitores, quod volentes plura sapere quàm oporteat, ipsis Inquisitoribus voluerint impedimentum præstare; ne contra præmissas personas maleficas inquirere possent. Sic enim ibi dicit Pontifex, post ea quæ suprà induximus, interpositis tamẽ nonnullis: Tamen nonnulli clerici & laici illarum partium, quærentes plura sapere, quàm oporteat, pro eo, quod in literis deputatiõis, huiusmodi prouinciæ, ciuitates, diœceses, terræ, & alia loca prædicta, illarumque personæ ac excessus huiusmodi, nominatim & specificè expressa non fuerunt, illa sub eisdẽ partibus minimè contineri. Et propterea præfatis Inquisitoribus, prouincijs, ciuitatibus, diœcesibus, terris, & locis prædictis, huiusmodi inquisitionis officium exequi non licere

licet: & ad personarum earundem super excessibus & criminibus antedictis, punitionem, incarcerationem, & correctionem admitti non debere, pertinaciter asserere non erubescunt. Propter quod in prouincijs, ciuitatibus, diœcesibus, terris, & locis prædictis, excessus & crimina huiusmodi non sine animarum earundem euidenti iactura, & æternæ salutis dispendium remanent impunita. Nos igitur, &c. Ecce quàm acriter eos reprehendit Pontifex, qui impedimentum præstabant Inquisitoribus ne procederent contra tales. Quod vtique summus Pontifex non fecisset, nisi tales reprehensibiles essent. Neque ipsi impeditores illa penitus reprehensione digni essent, nisi Inquisitores officium suum exercere contra tales potuissent, auctoritate Apostolica communiter officio inquisitionis impartita. Quod etiam approbatur per alia, quæ habentur in eisdem literis. Nam post prædicta & nonnulla alia; sic in eis continetur: Proque potiori cautela, & infrà, ipsasq; personas, quas in præmissis culpabiles repererint, iuxta earũ demerita corrigere, incarcerare, punire, & multare: necnon in singulis prouinciarũ huiusmodi parochialibus ecclesijs, verbum Dei fideli populo quoties expedierit ac eis visum fuerit proponere & prædicare: om-

niaque alia & singula in præmissis & circa ea necessaria & opportuna facere, & similiter exequi liberè, & licitè valeant, plenam ac liberam eadem authoritate de nouo f cócedimus facultatem. hæc ibi. Notandum est enim in proposito id quod dicitur, de nouo. Iam enim igitur ex sua ordinaria iurisdictione prius eandem facultatem Inquisitores habebant contra tales personas. Sed & quod omne scrupulũ in hoc tollit, est, quod prædictæ literæ ad Inquisitores Alemaniæ pro maiori parte tenoris confirmatæ & directæ sunt bonæ memoriæ Magistro Georgio de Casali, quondam Inquisitori Cremonensi per felicis Recor. Iulium ij. & eadem demum ad omnes Inquisitores congregationis Lombardiæ ord. prædicatorum extenduntur per Apostolicas literas felicis Recor. Adriani vj. Quarum tenor talis est:

e *Quia culpa non cadit in his, quæ non possunt, vel non debent fieri, vt patet ex no. per Bart. in l. quod Nerua. ff. de posi. & Salyc. in l. si nullam. C. de pig. act. per doct. in cap. culpa caret. de reg. iuris.*

f *Huiusmodi enim dictio, de nouo, vel aliud ibi videtur importare, quam denuo, vt patet cuilibet diligenter consideranti verba Pontificis cum his quæ proximè dicta sunt.*

Adrianus Papa. VI.

DILECTE fili Salut. & Apoſtolicam benedictionem. Dudum vti nobis exponi feciſti per felic. Recor. Iulium Papam iij prædeceſſorem noſtrum, non ſine magna tunc animi ſui diſplicentia, accepto, quod per quendam Georgium de Caſali ordinis fratrum Prædicatorum profeſſorem, & in Ciuitate Cremonenſi hæreticæ prauitatis Inquiſitorem deputatum in nonnullis Lõbardiæ partibus, & præſertim in locis in quib. dictus Georgius Inquiſitor deputatus erat, repertæ fuerunt quamplures vtriuſq; ſexus perſonæ, propriæ ſalutis immemores, & à fide catholica deuiantes, certam ſectam facientes, fidem quam in ſacri ſuſceptione baptiſmatis ſuſceperant, abnegantes, ſanctam crucem pedibus conculcantes, & opprobria ſuper eam perpetrantes, eccleſiaſticis, & præſertim Euchariſtiæ ſacramentis abutentes, diabolum in ſuum dominum & patronum aſſumentes, eique obedientiam & reuerentiam exhibentes: & ſuis incantationibus, carminibus, ſortilegijs, alijſque nefandis ſuperſtitionibus, homines, animalia & fructus terræ multipliciter lædentes: aliaque quamplurima nefanda,

exceſſus

excessus & crimina eodem diabolo instigãte committentes & perpetrantes, in animarum suarum periculum, diuinæ maiestatis offensam, pernitiosum quoque exemplum & scandalum plurimorum: contra quas, cũ (vt prædictus Georgius tunc asserebat) in dictis locis suæ inquisitioni deputatis, prout ipsius Georgij incumbebat officio ipse processisset: nonnulli aũt tam clerici, quàm laici illarum partium, quærentes plus sapere quàm oporteret, præmissa delicta ad eiusdem Georgij inquisitionis officium non pertinere, temerè asserere præsumentes, in populo errores & scandala seminauerant: sicque eundem Georgium in populo odiosum reddere, & dicti Georgij officiũ impedire conati fuerant, prout etiam tunc impediebant, ita quod propter præmissa, personæ prædictæ delicta huiusmodi perpetrantes remanebant impunitæ: & aliæ earũ exemplo ad similia perpetranda quotidie inducebantur, in non modicum fidei opprobrium, animarum periculum, & scãdalum plurimorum. dictus prædecessor volens ne inquisitionis officij executio quomodolibet retardaretur, & labes hæreticæ prauitatis longius venena diffunderet, prouidere, dicto Georgio per quasdã suas in forma breuis literas commisit, & mandauit,

uit, quatenus in locis eiuſdem Georgij inquiſitioni deputatis de exceſsibus huiuſmodi cognoſcere, & contra quaſcunque perſonas cuiuſcunque conditionis & præminentiæ forent, inquiſitionis officium exercere & exequi, ipſasque perſonas, quas in præmiſsis culpabiles reperiret, vna cum locorum ordinariorum vicarijs, quatenus voluiſſent intereſſe, iuxta dictarum perſonarum demerita corrigere & punire deberet & valeret, ſecundum modum contra alios hæreticos à iure & ſacris canonibus ſtatutū: contradictores quoſcunque per cenſuras eccleſiaſticas, & alia iuris remedia compeſcēdo. Eos verò qui in præmiſsis conſilium, auxilium, vel fauorem præſtarent, præfatus prædeceſſor eiſdem indulgentijs vti & gaudere decreuit, quibus cruce ſignati contra alios hæreticos, ex indulto Apoſtolico eis conceſſo, tunc gaudebant, & vtebantur, prout in dictis literis plenius contineri dicitur. Et ſicut eadem expoſitio ſubiungebat, nō ſolùm delicta & crimina huiuſmodi contra ſidem catholicam & Chriſtianam religionem ſub iuriſdictione Inquiſitoris Cremonenſis committuntur, & perpetrantur; ſed in omnibus alijs locis & diœceſibus ſub iuriſdictione aliorum Inquiſitorum dicti ordinis cōgregationis Lombardiæ in dies per-

petrantur

petrantur & committuntur. Et cũ eadem sint delicta, eadem profectò prouisione & castigastione eis sit iuxta earundem literarum tenorem prouidendum. Quare tu, sicut asseris, in ciuitate Comensi dictæ prauitatis Inquisitor deputatus existis: tam tuo, quàm aliorum omnium dictorum ordinis & congregationis hæreticæ prauitatis Inquisitorum vbilibet consistentium & deputatorum nominibus, fecisti nobis humiliter supplicari, vt literas prædictas ad vos extendere & ampliare; aliasque desuper opportunè prouidere dignaremur. Nos igitur huiusmodi supplicationibus inclinati, literas prædictas cum omnibus in eis contentis clausulis in omnibus & per omnia, prout in eisdẽ literis continetur, ad te & alios ordinis & cõgregationis huiusmodi Inquisitores, tam in præsentiarum deputatos, quàm in futurum perpetuis futuris temporibus deputandos, ac si tibi & cuilibet dictorum Inquisitorum dirigerentur, & directæ fuissent, Apostolica authoritate, tenore præsentium extendimus: ipsasque literas tibi & illis vt præmittitur, eisdem auctoritate & tenore concedimus. Non obstantibus omnibus illis quæ idem Iulius prædecessor in dictis literis voluit non obstare, cæterisque contrarijs quibuscunque. Et quia difficilè foret

præsen-

præſentes literas ad ſingula loca in quibus de eis fides forſan fuerit facienda deferre: volumus & Apoſtolica auctoritate decernimus, quod ipſarum tranſumptis manu cuiuſque notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius curiæ Eccleſiaſticæ ſeu perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, in iudicio & alibi, vbi opus fuerit eadem prorſus fides adhibeatur, quæ adhiberetur eiſdem præſentibus, ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris. Die 20. Iulij. 1523. Pontificatus noſtri Anno primo. Euangeliſta. A tergo vero.

Dilecto filio Modeſto Vicentino ord. Prædicatorum.

INSVPER eſt breue Apoſtolicum directum Domino Gubernatori Bon. Domino Altobello Epiſcopo Polenſi, impetratum per Reueren. in Chriſto P. Fratrem Hieronymum Fauentinũ ord. prædicatorum, Inquiſitorẽ Parmenſem, Anno Domini. 1524. 18. Ian. à moderno Summo Pontifice Clemente. vij. in quo mentionem iacit de hæreſi ſtrigiatus, præcipiẽs præfato domino Gubernatori, vt prædicto Inquiſitori omnẽ fauorem præſtet contra quoſdã

infectos

infectos prædicta hæresi. Et incipit breue: Accepimus non sine animi,&c. Hoc autem non narrasset, neque talia iussisset sanctissimus Dominus noster, si tales personæ, scilicet striges, quæ iudicantur hæreticæ nos verè essent hæreticæ: vel si ea, quæ per ipsan fiunt, propter quæ iudicantur hæreticæ, solum essent illusiones diaboli. Quæ quidem omnia non alia ratione constituta sunt, & iudicio Inquisitorum hæreticæ prauitatis commissa, nisi quia tales personæ malignæ per hæc opera; quæ facultatem excedunt humanæ potentiæ, ostendunt se pactum expressum habere cum diabolo: & consequenter apostatasse à fide catholica, iuxta verbũ D. August. 26. q. 7. c. Non obseruetis. & secũdum diuum Tho. 2. sententiarum. di. 7. art. vlt & in ea. dist. eum sequuntur omnes doctores Theologi. Et super Isa. c. 3. idem repetit diuus Tho. inducens etiam diuum Aug. vt & alibi facit, vbi hoc ipsum docet. Ex hoc autem expresso pacto cum dæmone habito, apostasiã à fide sapiente, quæ ad hæresim reducitur, vt patet per S. Tho. 2. 2. q. 12. art. 2. in argu. facto in contrarium, dicuntur talia sortilegia & diuinatoria opera maleficorum, hæresim sapere manifestè: & cõtra tales patratores horum operum, Inquisitores habent procedere, vt patet in c. Accu-

satus.

ſatus. de hæret. in vj. Et per glo. & Doct. ibi in verbo, ſaperent. Hoc ipſum igitur ꝙ videlicet Inquiſitores hæreticæ prauitatis poſsint & debeant contra prædictos maleficos procedere, aliter probare minimè intendo, ſed relinquo pro manifeſto tam per ea quæ nunc dicta ſunt, quã per alia plura, quæ cuilibet vel mediocriter erudito facilè poſſunt occurere.

Quæ ſit operis huius principalis intentio, quotue ſint in eodem ſpecialiter declaranda.

CAP. IIII.

PRINCIPALIS autem noſtra intentio in hac quæſtione eſt, oſtendere, quod ea quæ dicuntur fieri à ſtrigibus, vera ſunt pro magna parte: pro alia verò, eo tantum modo vera eſſe cenſenda ſunt, quo permittit rerum conditio, vt plenius declarabitur. & ſic ea quæ cõtra tales impijſsimas perſonas faciunt Inquiſitores, conuenienter & ſecundum leges procedunt. Et nihilominus opinio vulgi, vel etiam nonnullorum ſapientum, qui tamen ſacræ Theologiæ expertes eſſe conuincuntur, & ob hoc omnia prædicta ſimpliciter negant, quæ ad ſtrigum impietatem præcipuè pertinent, licet in multis vana ſit & irrationabilis: quo ad aliqua ta-

men veritati innititur. Eorum enim quæ à ſtrigibus fieri vel videri corporaliter dicuntur: quædam non eo modo vera ſunt, quo ab ipſis ſtrigibus exiſtimatur, vt inferius declarabimus. Quia verò huius aſſumpti laboris principalis intentio eſt, vt oſtendamus, quomodo hæc eſſe vera vel falſa, fidei catholicæ conſonet, vel ab ea deuiet: & ſic ad Inquiſitorum iudicium ſpectent talia vel non ſpectent, tria principaliter in hac quæſtione probabimus Primò, quod hæc quæ ab his perſonis aſſeruntur, non ſunt contraria ſacrę ſcripturæ, ſed potius ſecundũ eam ſunt poſſibilia: immo nonnulla his ſimilia in ſacris literis panditur cõtigiſſe. Secundò, ex ſacris etiam literis deducemus, hæc omnia, quoad relatum modum, non poſſe fieri tantum in ſomnis. Tertiò probabimus, eſſe credendũ ab omnibus & nullatenus dubitandum, eo modo iſta contingere, quo ab Inquiſitorib. aſſeruntur. In fine verò quæſtionis argumẽta in oppoſitum præinducta ſoluemus, oſtẽdentes in ſolutione primi, quomodo prædicta determinatio quæſtionis non aduerſatur determinationi concilij Acquirenſis, neque prædicto cap. Epiſcopi. immo potius conſonat. Circa primum quoque quod probare intendimus, ſciendum eſt, quod tria ſunt quę principaliter aſſerũtur à

ſtrigibus

ſtrigibus fieri miranda per eas, & à nonnullis decreduntur, quaſi vel impoſsibilia virtuti dæmonum, vel non facta ſeu fienda prohibitione diuina. Et tria alia ſunt acceſſoria pariter, non credita per prædictos.

Primum principale eſt, delatio corporalis à dæmone, ſiue inuiſibiliter aſsiſtente, ſiue in formam cuiuſuis bêſtiæ vel homine transfigurato, etiam per longinqua ſpacia, vt aſſeritur. Acceſſorium huic eſt, comedere, bibere, corrizare, omniſque generis voluptatibus perfrui, verè & corporaliter dæmoni in forma magni principis apparenti, obſequi vel aſsiſtere: fidem quoque catholicam, ſacraque coram eo multipliciter contemnere. Secundum principale eſt, apparitio dæmonum in forma humana, vel etiam beſtiali: & patràtio venerei operis cum eiſdem pro apparente ſexus diuerſitate diuerſimodè. Acceſſorium eſt omne aliud quod per eos expleri dicitur in tali forma præſentes: puta, reparatio ciborum, aut liquorum, quæ conſumpta fuerint: ſuſcitatio apparens animalis cuiuſuis extincti atque commeſti. Tertium principale eſt, apparens conuerſio virorum ac mulierum in catos. Acceſſorium eſt, ſtrigatio puerorum. Sed tamen hæc omnia, hiſque ſimilia (ad ſanum tamen intellectum

circa illorum aliqua) in sacris literis habentur expresse, vel deducuntur ex eis apertissimè, vel certè non aduersantur eisdem.

Homines à dæmonibus posse deferri ad longinqua terrarum spatia: iidem facto huic accessoria, sacris literis non contradicere, quin potius congruere.

CAP. V.

VT autem manifestum fiat primum principale cum suo accessorio, præsupponenda sunt duo ex doctrina Theologorum omnium. Primum est, quod quo ad motum localem, materia rerum corporalium obedit angelis tam bonis, quàm etiam malis ad nutum: Hoc primo ponitur ab August. in 3. de Trin. virtualiter. Quod si huius veritatis plenam probationem fortè desideras, vide sanctum Doctorem 1. q. 110. art. 2. & 3. Poten. q. 6. ar. 3. Ma. q. 16. ar. 10. Quod libet 9. art. 5. Secundum est, quod in dæmonibus naturalia mansere splendidissima, & in sua prima perfectione. Hoc docet Theologorum princeps Dion. 4. ca. de diui. no. Pro quo vide Diuum Tho. 1. q. 64. ar. 1. 2. d. 7. quæstio. 2. ar. 1. Et in quæstionibus de dæmonibus diffuse. Ex his autem duobus manifestè concluditur, quod tam boni, quam mali angeli possunt homines deferre cor-

corporaliter de loco ad locum ſine vlla difficultate. Quod ex his etiam, quæ per philoſophíam circa cælorum motum cognoſcimus, comprobatur. Qui enim poſſunt mouere cælos, ſicut de facto angeli mouent etiam ſecundum philoſophos, & magis ſecundum ſacros Theologos, poterunt hominem de loco pro libitu transferre ad quemcunque diſtantem locum, licet maligni ſpiritus cælos mouere non poſsint, non quidem ex defectu naturalis virtutis, ſed ex propria culpa, vt dicit S, Tho. Ma. q 16. ar. 10. Secundum ſacros Theologos etiam quilibet angelus montes etiam maximos poteſt in Oceanum demittere, ſi à Deo permitteretur. Cur ergo non poterunt dæmones, qui bonis angelis in naturalibus pares ſunt, & plures eorũ pluribus ſuperiores, etiam montes, & multò magis homines de loco ad locum omni facilitate transferre? Quod quidem eſſe factum aliquando, in bonis & in malis angelis in ſacris literis habet exemplum & teſtimonium. Exemplum quidem de bonis, habemus Dan. 15. de angelo, qui capillo capitis apprehenſum Abachuc prophetam ex Iudæa duxit in Babylonem, in modico temporis ſpacio, & itidem inde reduxit. Quo ad malos verò habemus Matth. 4. de diabolo, qui D. Ieſum aſſumpſit, & ſtatuit eum ſuprà pin

naculum templi: & inde etiam assumptum duxit supra montem excelsum, ipso Domino permittente ob illius maiorem confusionem, dum in omnibus victus abscessit. Testimonium quoque de potentia diaboli ex sacris literis habemus, Iob. 41. dicente Domino, quod nō est potestas super terram, quæ ei valeat comparari. Quæ etiam quam magna sit, apparuit, præcipuè in his, quæ fecit contra ipsum sanctum virum Iob, in imperceptipili ferè tempore, vt nulla sit ratio quare non possint omnes dæmones pari virtute facere quod minus est, deferendo scilicet corpora humana de loco ad locum etiam longinquum. *g* Vnde si Dromedarij possunt cito deferre homines, vt communiter dicitur, multò magis dæmones quorum minimus posset tale quid citius & fortius efficere, quam mille millia Dromedarij simul. Neque enim lassitudinem aut fatigationem patitur, quod corpus non est. De bonorum etiam potentia non minori, ratio suadet, necnon historiæ subuersionis quinque ciuitatum in valle maris mortui, Genes. 19. & occisionis exercitus Sennacherib, Isa. 37. apertissimè pandunt. Idem quod supra confirmari potest ex Authentica & à tota Ecclesia celebrata historia sancti Iacobi Apostoli, dum iussu eiusdem Apostoli

ſtoli dæmon Hermoginem magum ligatum de domo propria ad domum beati Iacobi per aërea deduxit. Legitur etiam de ſancto Ambroſio, quod ex Mediolano ſpacio trium horarum à dæmone Romam delatus fuit, ipſo ſancto viro præcipiente, & inde Mediolanum reductus eſt ab eodem, quatenus potentia Sanctorum ſuper dæmones ita patefieret. De deportatione etiam hominum à dæmonibus per aëra virtute magicæ artis, optimum affert teſtimonium veridica hiſtoria ſancti Petri Apoſtoli, & quod in Itinerario ſancti Clementis legitur, de illo peſſimo viro Simone mago, qui ſe deportari fecit à dæmonibus viſibiliter per aëra, quaſi cælum conſcenderet. Quem Paulus orationibus, & Petrus præcepto facto dæmonibus, eliſit ad terras: & toto fractus corpore expirauit. Sed & nicromantum vniforme teſtimonium idem confirmat, cum Auic. in lib. de Nicromantia, vt recitat Auguſtinus Nyphus in Commen. ſuo ſuper tertia diſpu. dubij. 18. Omitto, quæ narrantur in Malleo maleficiorum, id genus plura. Sufficit enim per hæc innotuiſſe propoſitum manifeſtè. Dicere autem quod Deus hæc non permittat in ſtrigibus, eſt loqui ſine ratione: cùm Deus multo maiora mala permiſerit, exigente ſic malitia

non timentium eum, prout fuit angelorum irreparabilis casus: & primorum parentum, immo totius humani generis exitialis ruina. Iudicia quippe Dei inscrutabilia sunt: & illa Deum permittere cõfiteri debemus, quæcunque cõprobantur testimonio fideli accidere, sanctarum præcipuè scripturarum, *h* virorum sapientum, & multitudininis testium iuratorum sensu non carentium. Accessorium autem, ipso principali constante, iam ex seipso patet. Possunt enim homines, sic delati, domos ingredi præapertis ianuis à dæmone vel fenestris: & ab eodem præparata sumere alimenta, fruique delitijs prout alij faciunt vigilantes, & idem dicendum de consequentibus actibus. Opere dæmonũ etiam eorum qui de domo tali sunt, potest sopor profundari dum dormiunt, per causatam in eis resolutionem vaporum cerebrũ petentium, vel per quamcunque aliam dispositionem corpoream, vt interim non audiant sonos, aut strepitus, qui accidunt ex prædictis motibus? Possunt etiam obstaculum aliquod apponere oculis & auribus vigalãtium, quod nihilominus ab astantibus non percipiatur. Hæc enim & his similia plurima posse dæmones efficere, clarum est apud exercitatos in sacris literis & Theologia: & ex secundo supposito facilè deducũtur.

tur. Cùm autem tales personæ sint diabolicæ, habentes scilicet pacta infidelis amicitiæ cum dæmonibus, secundum diuum Aug. in 2. de doct. Christiana: quod & registratur à domino Gratiano 26. q 2. Illud. Et consequenter sint apostatæ à fide, vt idem Aug. dicit cap. 3. & à Theologis confirmatur, vt suprà inductum est: non est mirum, si sic vigilantes, & in consortio dæmonum in humana specie ibi etiam apparentium, negant fidem & baptismum, conculcant crucem pedibus, vel etiam posterioribus suis: & vituperijs diuersis afficiunt sanctissimum corpus Domini nostri Iesu Christi in sacramento altaris, per easdem illuc deportatum: faciunt homagium diabolo de anima & corpore suo, & quandoque filiorum suorum: promittunt strigare pueros, & id omni desiderio studioque perficere satagunt. Hæc enim omnia cùm ex probabili consequentia se habeāt ad præmissa vt effectus ad causam: si plurimorū testimonio esse vera probentur, non sunt neganda. Sunt autem innumerabiles Inquisitorū processus contra eos facti, qui se pluries talia perpetrasse corporaliter sub iuramento confessi sunt. Vnde patet, quod omni procul dubio sunt credenda.

g *Ad hoc faciunt quæ habētur in reg. cui licet quod est minus, de reg. iur. in 6. vbi latè per moder. ff. eo. ti.*

 h *Quan-*

h *Quandoquidem ab huiusmodi exemplis sacræ scripturæ argumentum sumi posse nemo ibit inficias. Ut patet ex no. per gl. & Gem. in ca. si. 20. dist. Et Abb. in c. Afferte. in 1.no. de præsump.*

Dæmones hominibus apparere posse in forma humana, & etiam in brutali: ipsosque se præbere incubos eisdem & succubos. CAP. VI.

SECVNDVM etiam principale circa primam partem quæstionis considerandum, quod videlicet in forma humana vel etiam bestiali posśint dæmones apparere, habet ex sacris literis exempla simul & testimonia. Sed ad huius declarationem oportet supponere vnum, quod quidem ex 2. supposito facto suprà pro primo principali, facilè sequitur, quo etiam superius vsi sumus, videlicet, quod quicquid dicitur de bonis angelis, quo ad potentiam naturalem esse posśibile, est etiam posśibile naturaliter malis. Naturalia enim in eis splendidiśsima remansere post culpam, secundum Dionysium, vt suprà inductum est. Patet autem ex sacris literis, angelos bonos posse assumere corpora aerea, sicque

que densare, vt humana videantur: sicut patet Iudicũ 13. de angelo, qui apparuit Manuę in forma iuuenis loquentis & prædicentis ortum Sampsonis iudicis Israel. Ex eo enim quod dicitur ibi: Apparuit ei vir terribilis nimis, & ex eo, quod locutus est cum eis, & quod ipse Manue offerebat ei cibum: patet expresse, quod in humana ei forma apparuit. Idem etiam euidentius manifestatur in angelo Raphaele, de quo Tobiæ cap. 5. dicitur: Egressus Tobias inuenit iuuenem splendidum stantem præcinctum, & quasi paratum ad ambulandum: & ignorans quod angelus Dei esset, salutauit eum, &c. Ca. quoque 9. eiusdem libri dicitur. Vocauit Tobias angelum, quem quidem hominem existimabat, &c. Et non fuit mirum quod sic æstimaret: quia non solum figurā humanam prætendebat, sed etiam omnia opera humana exercere videbatur, vt patet in historia illa, & ipsemet angelus testatur ibid. cap. 12. dicens: Cùm essem vobiscum, videbar quidem manducare & bibere: sed ego cibo inuisibili vtor, & cæter. Ex quibus omnibus patet, quod in figura corporis humani apparebant angeli sanctis patribus, & nihilominus fuisse aerea talia, quæ videbantur humana corpora; ex hoc manifestum fit, quod subitò ex oculis astantium euanue-

euanuerunt, & in materiam præiacentem resoluta sunt. Quod quidem fieri non potuisset si ex quocunque alio elemento, vel etiam ex pluribus fuissent compacta. Hæc eadem confirmantur in apparitione duorū angelorum, quos Lot recepit hospitio, Gen. 19. & eorum qui apparuerunt Abraham, Gen. 18. & in alijs libris sacræ scripturæ, & præcipuè in Testamento Nouo frequentius idem patet. In bestiarum autem similitudinem assumpsisse corpora bonos angelos nō legimus; sed neque decebat: licet bestiarum mouisse corpora ad operandum ea quæ suprà illarum naturam erant, legamus, vt patet de asina Balaam, Num. 22. cuius linguam bonus angelus (vt præclariores doctores exponunt, & S. Tho. confirmat 2. d. 8. ar. 3.) mouit ad loquendum. Malos autem angelos posse in similitudines bestiarum ex aëre formare corpora quæ assumant, habet nullus negare. Si, vt deductum est, possunt sicut & boni talia formare, quæ hominis similitudinem præferant; quod creditur factum à dæmone, qui tentauit Christum Dominū nostrum. Maior enim in hoc facto est difficultas, quantum est ex parte eius quod fit, quandoquidem plura organa, pluresque dispositiones ad opera requirat corpus humanum, quàm quodcunque bestiale, vt sen-

ſu patet: exigente hoc ipſum hominis digni tate ſuper cætera animalia. Sed & teſte Apoſtolo 2. Cor. 11. ſe transfigurat in angelũ lucis: quanto magis ergo poteſt in ſpeciem viliſsimorũ animaliũ ſe trãsformare? Quod, & ſanctorum hiſtoriæ, Antonij, Margaritæ, Catherinæ Senenſis, & aliorum plurium confirmant expreſſe, vt id negare iam magnæ ſit impudentiæ. Inhabitaſſe quoque dæmones ad tempus animalia vera corporaliter, ſacræ literæ pandũt tam in ſerpẽte, Gen. 2. in quo & opera vitæ exercebat hominibus propria, vt loqui: quam in grege porcorum, Matth. 8. Quod inhabibitent etiam & arripiant homines, ſacræ quoque literæ nos erudiunt, quandoquidem legitur pluries in Euangelio, Dominũ noſtrum homines à dæmonibus liberaſſe. Qui etiam per ora talium arreptitiorum confitebantur Dominum Ieſum eſſe Chriſtum: & ille increpans non ſinebat ea, ſcilicet dæmonia, loqui. Sed & idipſum quotidiana de multitudine arreptitiorum experientia probat, ad quorũ etiam liberationem, & ipſorum dæmonum ab hominum corporibus expulſionem, ſancta mater Eccleſia ſtatuit clericorum exorciſtarum determinatum ordinem, vt patet. 21. diſt. c. Cleros. & 25. diſt. c. Perlectis. vt iã nullus maneat inficiandi locus. Hæc tamen

minus

minus ſunt ad propoſitum quæſtionis: ſed pro tanto dicta ſunt, vt cognoſcatur ex his dæmonis poteſtas, in transfigurando videlicet ſe tam in humanam, quàm beſtialem figuram ſine difficultate, obediente illi materia ad nutum quoad motum localem, vt dictum eſt, in hoc, quod poteſt etiam contra voluntatem & libertatem hominis omnia illius membra mouere pro voto. Quod etiã dæmones incubi ſint, vel ſuccubi, quod in hoc etiam ſecundo principali continetur, licet nullum de hoc habeatur exemplum in ſacris literis aut aliqua expreſſa authoritas: nihilominus tales eſſe darive aſſerunt omnes Doctores Theologi, & præcipuè dum exponentes illud Gen. 6. Videntes filij Dei filias hominum, &c. reprobant quorundã opinionem dicentium, quod filij Dei à quibus Gigantes generati ſunt, Dæmones incubi fuerunt. Dicit enim Auguſt. ſuper Geneſ. ad literam; & 15. de Ciui. Dei. c. 23. quod tales non fuerunt dæmones. Neque enim dæmones vocari poſſunt filij Dei, cũ ſunt inimici eius: nec de incubis dæmonibus intelligitur illa ſcriptura: licet quædam glo. hoc ibi cum Ioſepho affirmet: ſed intelligitur de filijs Seth, vt dicit S. Tho. 2. d. 5 ar. 4. ad 2. Nec approbat ibi opinionem Ioſephi, ſed ſolum tam ex ea, quàm ex aliorum plurimorum
morum

morum dictis approbat dari dæmones incubos. Idem quod dicitur de filijs Seth, confirmat ſanctus Tho. Pot. q.6. ar. 8. ad 2. in contrarium. Et Auguſtinus in præfato cap. 23. aſſerit dari incubos dæmones, vt infra inducemus. De quibus etiam Gregor. interpretatur illud Eſa. 34. Et piloſus clamabat alter ad alterum, vt patet in glo. ord. Et ſanctus Thom. de eiſdem interpretatur, eadem verba ibi, & etiam in cap 13. vbi circa finem capituli, homines illi piloſi etiam introducuntur. De eiſdem etiam loquitur ſuper Iob. 40. & 1 q. 115. & 2.d.8. vt diximus, & quodlibet 8. ar. 10. Iſidorus quoque lib. 8. cap. vltimo. Quod ſi incubi conceduntur, ſuccubos etiam concedere, nullum eſt inconueniens. Hoc autem iuſto Dei permittitur iudicio, vt ex maiori vtriuſque malitia, hominis, inquam, & dęmonis, maiorem etiam pœnam incurrant. Neque inconuenit hoc ipſum à Deo, tametſi nefandiſsimum, in natura permitti. Nam diuinæ ſapientiæ decentiſsimus ordo non patitur, vt natura libera ſemper impediatur à Deo, quo minus prauæ etiam ſuæ cupiditatis compos efficiatur: quando videlicet in tantam deuenire miſeriam homines impiiſsimi, vt vnde miſericordiã Dei reuocãtis, à malo erga ſe prouocent, habeãt nihil.

In tantam enim concupiſcentiæ carnalis veſaniam nonnulli decidunt, ſic effrenata libidine feruntur inſani, vt concupiſcant & annitantur etiam cum beſtijs, immo cum inſenſibilibus quandoque tale opus perficere. Et quod cogitatu nefandiſsimum eſt, audiui ego quendam alias in confeſsione ſuprà quam dici poſſet libidinoſum, qui dixerat quod cum Deo (propudor) faceret talia opera ſi poſſet. Hac ergo inſuperabili concupiſcentia grauati, iuſto Dei iudicio merentur, vt non perhorreant fœtidiſsimos dæmonum occurſus: quandoquidem dæmones ipſi in forma pulcherrima virorum ac mulierum ſe transfigurant, vt miſeras animas his laqueis captiuare poſsint.

Dæmones virtute ſeu naturali poſſe quæq; perdita, ſeu deſtructa, non eadem numero, ſed ſpecie, nō ſolum in apparentia, ſed verè etiam recuperare.

CAPVT VII.

PRIMVM verò quod huic principali quo ad primam eius partem acceſſorium eſt, dæmones, inquam, in humana forma apparentes recuperare, quæ commeſta ſunt, vel aliter conſumpta in diabolico illo conuentu, patet non eſſe vſquequaque

falſum

falſum, vt vel impoſsibile. Poſſunt enim eadem ſpecie recuperare, non numero: quod etiam humanæ ſubiacet poteſtati. Hæc autem dæmones mirabilius efficere poſſunt quàm homines, quod quidẽ inducitur eodem ſuppoſito ſemper facto; materiam, inquam, corporalem pro voto parere dæmonib. quo ad motum localem. Poſſunt ergo dæmones in modico temporis interuallo ſimiles panes in cophino, ſimile vinum aut etiam melius vel deterrius in vegetem tranſportare. Et idem dicẽdum de alijs comeſtibilibus: & per ſingula ex diuerſis locis, & ex ſingulis modicum, vt defectus in ſingulis etiam minus appareat, & omnia ſimul accepta ſufficiant pro commutatione eius, quod eſt conſumptum. Aliud verò quod conſequenter inducitur acceſſorium, ſano modo putandum eſt euenire. Neque enim poteſt dæmon bouem, vel quodcunq; aliud mortuum ſuſcitare. Id idem non niſi diuina virtute fieri poteſt: quia id eſt ſupra, immo contra curſum naturæ: qui naturæ ordo vel curſus, authori naturæ duntaxat ſubiectus eſt, à cuius etiam ſapientia emanauit, atque firmatus eſt. Dæmonis autem poteſtas tali ordini ſubiecta eſt, vnde ipſum immutare nõ poteſt. Et propter hoc dicitur à Theologis, quod licet materia corporalis obediat ad

nutum dæmonibus, quo ad motum localem: non tamen quo ad formam immediate producendam, seu etiam educendam de potentia materiæ. Hoc enim esset ordinem naturæ peruertere, quo per varias dispositiones peruenitur ad esse formatum. Vide pro hoc si placet S. Thom. in quæstionibus de Ma. q. 16. ar. 9. Sed neque ad motum localem obedit eis materia contra naturæ ordinem. Vnde licet quantum est ex parte fortitudinis naturalis, posset dæmon totam terræ molem non obstante illius grauitate, de loco ad locũ transferre: quia tamen ex hoc peruerteretur ordo naturæ: oportet enim eo casu, ne daretur vacuum in natura, aliud elementum locum terræ subintrare, & fieri centrum mundi, quod est contra naturalem ordinem situs elementorum: ideo non potest dæmon terram mouere totam de loco ad locum, vt dicit etiam S. Thom. vbi supra art. 10. ad octauum: quamuis creatura spiritualis posit mouere, quod maius est, scilicet cęlũ, & idẽ posint naturaliter dęmones, & hi præcipuè, qui ex superiorib. ordinibus ceciderunt, licet hoc eis nũc impossibile reddatur ex culpa, vt suprà inductũ est. Cũ igitur non posint dæmones bouẽ, velquoduis animal verè mortuum suscitare, aut quæcunq; alia miracula facere, & tamẽ hæc com-

cõmuniter afferãt ſtriges fieri à domina vel domino nefandiſsimi illius curſus atq; conuentus: neceſſe eſt quod in talibus inueniantur illuſiones. Quod quidem multipliciter contingere poteſt. Et primo quidem præſtigiando oculos intuentium, aliquando interueniente, vel deſcendente humore, vel alia impreſsione, vel commotione ſpirituum facta ab imaginatione ad principium ſenſitiuum, hoc eſt, ad ſenſum communem, & ad organa ſenſuum etiam exteriorum, vbi ſimul deſcendunt impreſsiones & ſpecies relictæ ex ſenſibilibus motionibus, quæ in ſpiritibus ſenſibilibus conſeruantur, vt communiter dicitur: & mouent principium apprehenſiuum, ita quod aliqua apparent, ac ſi tunc principium ſenſitiuum à rebus ipſis exterioribus immutaretur: & ſic accidunt naturaliter in dormientibus ſomnia ſecundum philoſophum in de ſomno & vigilia. Et idem euenire poteſt opere diaboli tam vigilantibus, quàm dormientibus, vt dicit S. Thom. vbi ſupra ar. xj. & patet ratione ſæpè inducta de obedientia materiæ quo ad localem motum, ad ſubſtantias ſeparatas. Hæc igitur delusione contingente, videtur talibus id eſſe, quod in veritate non eſt, puta viuum vel mortuũ, homo vel bos, &c. Poſſunt ſecũdo

bouem mortuum, ſeu pelles eius ac oſſa aliò deportare, & alium ſibi ſimilem viuum reponere in citiſsimo tempore, ſic vt mutationem non aduertant aſtantes, per interpoſitionem aliquorum corporum inter oculos aſtantium, & locum ablati corporis ipſius bouis mortui, & alterius deportati. Vel certè tertio deludit diabolus perditas illas perſonas; eo modo, quo vnus etiam ſtrigonus confeſſus eſt, vt videlicet quando domina vel dominus curſus illius maledici (diuerſis enim in locis ac regionibus præfert diabolus ille, qui vt princeps apparet, ſexum diuerſum) percutit virga corium in quo collecta ſunt oſſa ex carnibus commeſtis electa, ſtatim dæmon vnus corium illud ingreditur, & in formam bouis ſic erigit ac effert, vt aſtantibus appareat ſuſcitatus. Poſſunt quarto dæmones formare corpus ad ſimilitudinem bouis ex aëre, & illud aſſumendo quaſi viuum ex mortuo oculis aſtantiũ præmonſtrare. Poteſt quinto diabolus aëreum corpus ab intus in formam & ſimilitudinẽ carnium commaſſare, & ad tempus pro voto ſub pellibus conſeruare, indeque recedendo poſtmodum relinquere, quaſi mortuum. Vnde à ſtrigibus communiter aſſeritur, quod reducti tales boues ſuſcitati (vt ſibi videtur) ad ſtabula dominorum ſuorum

ex

ex mandato dominæ, vel domini cursus, infrà triduum moriütur, quasi macie in horas exsiccentur ex toto. Et tumulatæ postmodum quæ videbantur carnes, in præiacentẽ materiam cito soluuntur. His igitur modis vel illorum aliquo circa hæc homines deludi, qui verè & corporaliter ducũtur ad cursum, non est negandum: sed suppositis his. quæ cõmuniter asseruntur à strigib. est valdè consentaneum rationi. Gaudetq; diabolus, & gestit in tali conuentu, sic ostendere potentiam suam, quasi sit Deus, vt æstimari, & sic ab omnibus adorari cupiat superbissimus. In quo etiam facto specialiter similitudinem prætendere desiderat, eius ꝙ miraculosè fecit S. Germanus, de quo legitur, quod hospitis pauperis vitulum coctũ, sibique ac familiæ suæ in cibum traditum ab eodem hospite gratis, ipse post cœnam suscitauit hoc ordine, vt pellem super terrã extendi iusserit, & super eam omnia iam extracta bouis ossa reponere. Cùm ergo suo baculo post hæc corium percussisset, viuum statim erexit vitulũ præcommestum. Vult igitur inimicus animarum, se propria potestate fingere potentem id efficere, quod sanctus ille verè fecit virtute diuina. Non sunt igitur ista neganda velut impossibilia: sed si communiter contigisse creduntur, his mo

dis esse facta, atque iusto Dei iudicio permissa, proculdubio credendum est.

Viros ac mulieres in brutorum quorumcunque speciem virtute dæmonum non verè conuerti, sed delusoriè. Cap. VIII.

QVANTVM autē ad tertium principale, quod videlicet homines in brutorum species apparere possint, in quas tamen verè non conuertuntur, suscipit pariter ex sacris literis veritatis exemplum, & ex supradictis patet, quod non impossibile iudicandum est, immo dæmonibus facilè. Pro quo sciendum, quod cum phantasia sit animæ potentia quædam alligata organo corporali, in quo phantasmata recipiuntur, potest illam diabolus sicut & cætera corporalia localiter ad nutum mouere, & præcipuè quantum ad humores, & quantū ad spiritus ei subseruientes, in quibus immediate phantasmata resident, vt supra inductum est. Vnde licet, non possint noua phantasmata, rerumque nouas in ea species atque similitudines immediatè imprimere, vt patet per S. Thom. Ma. q. xvj. ar. ix. potest tamen antiqua multipliciter variare, componendo, diuidendo, sicque perturbando, vt videatur quandoque personæ, quod brutalem

lem præferat figuram, & opera, etiam vigilando. cùm aût affectus apprehensionem sequantur, consequens est, vt illis appareant conuenientia fore vel vtilia, quæ tali brutali naturæ consentanea sunt. Quod de facto Regi magno Nabuchodonosor accidisse, sacræ literæ pandunt, Dan. 4. Quandoquidem ex hominibus eiectus, quasi bos edebat fœnum, & sub diuo in nemorib. brutalem vitam per septennium agens, rore cęli corpus eius perfundebatur, humano sensu perdito, & ex phantasiæ perturbatione, brutali sensu confusus. Dicitur enim vbi supra. quod post finem dierũ, quibus scilicet comederat fœnũ, vt bos, &c. sensus suus redditus est sibi, & benedixit Altissimo. &c. Quæ quidem eius correctio atq; pœna, angelico ministerio diuina eidẽ iustitia inflicta est, vt vilissima deiectione puniretur sub homine, qui grauissima cordis elatione super homines eleuabatur vt Deus. Non efficit autem per se Deus ista omnia immediate, quandoquidem interiora omnia per superiora gubernet, vt Aug. dicit tertio de Tri. & idẽ docet Dion. in lib. de cęle. hier. & corpora quidem hęc infirma per cęlestia: effectus verò nobis super naturales hic accidentes, vel per se immediatè, qui solus naturæ vniuersalis est auctor, vel per eos spiritus,

qui naturam nostram excedunt, siue boni sint, siue mali. Quod si etiam à bonis spiritibus id effectum esse dicatur, quod Regi præfato contigit, pariter & à malis idipsum atque huic similia fieri posse, negandum nõ est, si sola culpa, non autem naturali potestate boni spiritus à malis discrepare tenendum est, vt patet ex supradictis. Ex his sequitur, non esse mirum, si quandoque mulieribus, opere dæmonum illarum phãtasia perturbata, videatur quod præferant catorum naturam, speciem, figuram, affectus insuper & opera: quodque sociæ putent hoc ipsum de eis, ipsæque de socijs, prout earum fatetur innumera multitudo. Eo enim modo eaque facultate, talia dæmonibus esse posibilia fatendum est, qua & suprà probatum est, eos posse per præstigium deludere sensus hominum. Potest etiam specialiter hoc accidere delusoriũ, si per corpus aëreum in similitudinem cati formatum & introductum, sic dæmon illas decipiat, vt inter oculos & vera corpora humana obstaculum interponens, solum phantasticum illud corpus videre permittat. Sugere verò puerorũ sanguinem, & sic eosdem strigare, tandemque occidere per striges posse dæmones, nullus sanæ mentis negare debet. Attamen & in his interuenire sæpius delusiones non dubito,

dubito, & præſertim quo ad modum fien-
di. Præſtigiali ſiquidem, vel imaginaria per
turbatione deluſioneque decepti, ſicut verè
catos putant ſtriges, ita & ſe quandoque iu-
dicant puerorum ſanguinem ſugere: ita vt
ſapor, liquor, & color ſanguineus non ſecus
geſtui atque viſui ſeſe falſo offerat, ac ſpe-
cies ipſa brutalis offert ſe mentis iudicio. Po
teſt enim dæmon per omnes aditus ſenſua-
les ſe immiſcere, vt etiam S. Tho. affert. Ma.
q. 16. ar. 11. in arg. primo facto in contrariũ.
Operatur etiam dæmon inuiſibiliter quan-
doque in puerorum corporibus, cauſatque
languores intromittendo venenoſa, ſeu quę
que mortifera, aut certè latentes in venis pe-
ſtiferos humores ad cor deducendo, vt inde
pueri languoribus ſtatim afficiãtur, vix ſuſ-
cipientibus medelam, dum ſtriges ſe putãt,
ex ſanguinis obſtractione eoſdem ſtrigaſſe.
Poteſt inſuper & faſcinatio pueris naturali-
ter obuenire. Propter vehementem enim af-
fectionem inuidiæ, iræ, aut odij, vetularum
harum atque ſtrigum, inficiuntur earum
vitales ſpiritus, ſtante ſuper hoc fixa imagi-
natione & intentione. Et hæc infectio per-
tingit vſq; ad oculos, à quibus inficitur aër
circunſtans, ex quo corpus infantis præſen-
tis propter teneritudinem recipit aliquam
infectionem, per modum quo & ſpeculum

nouum inficitur ad aſpectum mulieris mē-
ſtruatæ, vt dicitur in lib. de ſo. & vig. Vnde
glo. ſuper illud Galat. 3. Quis vos faſcinauit,
&c, dicit quod quidam habent oculos vren-
tes, ita vt ſolo aſpectu inficiant alios, & ma-
ximè pueros. Poſsibile quoque eſt, quod ex
Dei permiſsione, vel ex aliquo fato occulto
cooperetur ad hoc malignitas dæmonum,
cum quibus vetulę ſortilegę fœdus aliquod
inierunt, vt dicit S. Thom. 1. quæſtio 67. ar.
4. ad ſecundū. Vnde & ad hoc vetulæ mali-
gnæ inuocāt magnum diabolum verbis in-
ordinatiſsimis: & in nomine eius oſculantur
pueros ad perdendum eos, vt per earum le-
gitimas confeſsiones cognouimus. Qua ex
re debent omni ſtudio prohibere parentes
ne vetulæ infames vel ſuſpectæ pueris appro
pinquent, vel eoſdem oſculentur, aut quic-
quam eis offerant vel tradant. Hoc enim
maleficæ valdè deſiderant, vt eos inficiant,
& ſic dæmonibus obſequantur. Poſſe tamē
ſæpeque in veritate contingere, ſtriges pue-
rorum ſanguinem ſugere, vel per ſe acus aut
vnguis miniſterio, vel opere dęmonis venis
apertis, factisque paruis citraticibus in locis
vitalibus & delicatis, ex quibus ſugendo
ſanguinem ad vitam neceſſarium, pueri
paulatim exſiccentur atque intereant, ne-
gari non debet: cum fideli teſtimonio id af-
firme-

firmetur:& præcipuè cùm post catorum apparentium discessu, guttæ sanguinis propè pueros ex tunc eiulantes, repertæ comprobentur. Nec necessarium est, vt factæ cicatrices nisi curiosius inquirantur, appareant, cùm paruissimæ sint, & statim opere dæmonum consolidari possint. Saltare autem per cubicula, currereve fugiendo, & id genus operum facere, more catorum striges, prout sæpè narrant de visu plurimi, & ipsæmet striges fatentur vbique non esse impossibilia opere diaboli, qui etiam eisdem obsequuntur, velocius deferendo, quam propria hominis patiatur natura, manifestum ex prædictis.

Deum Opt. Max. non nisi sapientissima dispositione permittere mala plurima, quæ per striges contingunt fieri:: & ex eis elicere multa bona.

CAPVT VIIII.

PRAEDICTA autẽ omnia, & quod minus videtur etiam innocentium puerorũ interitum ipse Deus nõ prohibet, sed iusto suo permittit iudicio, vel propter patientiũ peccata: actualia quidẽ, si adulti fuerint; originale verò, si infantes. Vel certè (quod crebrius cõtingit) ꝓpter peccata parentũ. Visitat.n. Deus peccata patrũ in filios, quo ad

malum

malum pœnæ, vſque in tertiam & quartam generationem, Exod. 20. Vel hoc ipſum etiam in pœnarum cumulum exigit maleficarum harum malitia maxima. Eis enim iuſtè in pœnam conceditur, vt mala faciant, ac ea expleãt, quæ nequiſsimè deſiderãt, quę & promiſerunt dæmoni ſe facturas: ne libertati arbitrij tam dæmonis quàm hominis inferri videatur iniuria: ſed vnumquodq; diſponatur à Deo, ſiue agente, ſiue permittente, ſecundum propriam vniuſcuiuſque naturam: indeque magis etiam puniantur, vt dictum eſt. Iudicio quoque diuino ſæpè iſta contingunt, vt ciuitas vel communitas in qua tot & tanta flagitia regnant, puniatur in membris ſuis: propterea quod quandoque principes, officiales & populi non curant tales maleficas extirpari; ſed potius eorũ plurimi eas defendunt, fideique officiales, verbis inſequuntur, & factis. Sed & ſpecialius hęc mala contingunt his, qui quomodolibet per ſe, vel per alios, ipſi vel ſui maiores, ad talia diabolica præſidia recurſum habuerunt, vel ad id alijs lubricum præſtiterunt ſermonibus ſuis. Id etiam ſicut & maleficiales infirmitatis incurrunt in ſe, vel in his qui quacunque attinentia ſeu ratione ſui ſunt, hi qui maleficijs faciendis, vel quomodolibet procurandis operam dederũt. Hoc enim

enim profectò iustò Dei contingit iudicio, vt per quæ quis peccat, per hæc etiam torqueatur, vt dicitur Sapientiæ secundo. Elicit etiam Deus ex malis illis plurima bona: Tū quia per hæc maximè relucet iustitia Dei tam in hoc seculo, vt claret ex his quæ modo dicta sunt, quam etiam in futuro, prout edocet sacra fides: Tum quia fulget ex his diuina sapientia, quandoquidem, vt diximus, decentissimo ordine cuncta disponit, permittens naturam, quæ libera est, arbitrio seipsam proprio gubernare, votiq; cōpotem etiam pro malitia fieri tam hominē, quàm dæmonem: tametsi nocere permittat minus etiam quā optarent: Tum quia diuina bonitas in huiusmodi maximè comprobatur. Vnde enim fides videtur ex parte vna vilissimis opprobrijs obfuscari, ac sanctissimorum sacramentorum puritas defœdari; inde fides ipsa, magis in mentibus fidelium solidatur, ac validius roboratur. Ex his namque tria cognoscimus familiari experientia, quę sola fide prius cognoscebamus, licet sub quæstione cadant apud eos, qui suo ingenio volunt cuncta metiri. Primum horum est, creaturas quasdam intellectuales nostris in regionibus obseruari scientia potentiaque super omnes homines, sine comparatione præstantes, quos dæmones appellamus. Secundum

cundum, quod propter hæc maligna opera cognoſcimus, eſt, eoſdem dæmones eſſe malignos. Nam ſenſim per hæc quæ diximus, veluti palpamus, eoſdem ad innumera flagitia, dolis ac fraudibus homines inducere. Tertium eſt, odio ſæuiſsimo, Dominum Ieſum Chriſtum eoſdem inſequi, bonoſque Chriſticolas, & innocentes præ cæteris varijs nocumentis afficere: fidem Chriſti perſequi: & Eccleſiæ ſacraměta omni quo poſſunt vilipendio, ludibrio, opprobrioque, vt dehoneſtentur, procurare. Ex quibus fit omnibus manifeſtum, quod de ſe clariſsimum eſt, fidem, inquam, Catholicam omni veritate ac perfectione florere, & ad beatitudinem ſui cultores perducere. cùm eam pro nixu (vt ex prædictis ac dicendis patet) oppugnent hi ſpiritus, qui maligni ſunt. Neque enim inſequuntur pro poſſe dæmones, niſi ea, quæ ſuæ malitiæ & iniquitati aduerſantur. Vt ſic in omnibus tam bonis, quàm malis, quæ diuina diſpoſitione vel permiſsione contingunt Deum Opt. Max. benedicendi ac laudandi rationem inueniamus.

Ea quæ communiter referuntur de ſtrigibus, non poſſe contingere tantum in ſomnis. C A P. X.

Secun-

SECVNDVM principale, quod declarandum aſſumpſimus in hac quæſtione, videlicet, quod talia quæ communi voce referuntur de ſtrigibus, haudquaquam in ſomnis tantum euenire poſsint, habet ex ſacris literis euidentiam. Vnum quippe videtur per ſacras literas demõſtrari, quod etiam familiari experientia vniuerſaliter comprobatur. hoc, inquam, quod quando aliquid apparet in ſomnis, vel imaginaria viſione aliquib. aliqua reuelantur: ſic ab eis videri talia vel cognoſci dicuntur, vt dum poſtmodum planè vigilant ſani corpore, idipſum nno in vigilia, ſed in ſomnis innotuiſſe, aut viſione imaginaria reuelatum eſſe, & non per ſenſus exteriores acceptum, neque ſub eorum cognitione factum, optime diſcernant. Et breuiter diſtinctio ſtatus proprij, dum quis ſanus vigilat, & ſolutus corporeis ſenſibus operatur, à ſtatu quo non vigilat, ſed ſenſibus ſomno ligatis, vel certè altiori attentione impeditus, non vtitur, optimè quiſque perpendit atque cognoſcit. Neque putat dari quemquã, qui ſe expertum fateatur oppoſitum. Vnde ſanctus Petrus imaginarie viſioni ac ecſtaticæ contemplationi aſſuetus, cùm vigilans angelum vidiſſet in carcere clara luce: & iubenti per omnia obtemperaſſet

vſque

vſque ad liberum carceris exitum, licet non plene diſcernere in tali ſtatu, inter vigiliam & abſtractionem, quàm exigit imaginaria viſio: poſtquam tamen angelum non vidit, & ſoli naturali cognitioni reſtitutus eſt, plene cognouit, etiam ſe prius non imaginaria tantum cognitione, cuncta & percepiſſe, & perfeciſſe: ſed verè & realiter per exteriores ſenſus & opera. Vnde diſcendente ab eo angelo, dixit: Nunc ſcio verè, quia miſit Dominus angelum ſuum, & eripuit me de manu Herodis, &c. Actor. 12. in quo etiam libro c. 10. fatetur ſe alio tempore ecſtaſim paſſum, & quædam ſibi apparuiſſe, quæ licet vera non eſſent, vt apparebant, verè tamen ei futura prænunciabant. Idem patet in Eſaiæ viſione, qua Dominum ſedentem vidit, &c. Iſa. 6. Neque enim putandum eſt talem prophetam ſic eſſe deceptum, vt verè & realiter putaret ſe Deum videre, ſeu vidiſſe ſedenté in ſolio. Spiritus. n. eſt deus. Ioan. 4. Sedere aũt, cõditio corporis eſt: Tantũ ergo in ſua hac imaginatione cõtingebat, vt communiter exponunt locum illum ſancti Doctores. Et, vt vno verbo cuncta concludã, in omni paſſu ſacræ ſcripturæ, vbi de ſomnijs & viſionibus aliquid dicitur, ſemper datur intelligi, quod diuerſitaté ſtatus ſomniantis, aut quomodolibet aliter à ſenſibus

abſtracti,

abstracti, ab ipso statu vigiliæ, omnes quibus talia contigerunt, optimè perpendebāt, vt testatur etiam S. Thom. Pot. q. 6. ar. 7. siue sancti viri essent, vt hi de quibus iam sermo habitus est, & alij plures: siue Ethnici, vt Pharao & Nabuchodonosor. Sed & quod Paulo accidit, non opposito, sed proposito fauet. Licet enim non cognouerit an anima esset à corpore separata in raptu, vel certè coniuncta corpori, non tamen vtens corporeis sensibus: attamen cognouit, quod nō sic talia viderit quę narrauit se in raptu vidisse, sicut tunc ipsa enarrans, corporeis sensibus vtebatur: & corporaliter, non autem somnians, aut ecstasim patiens, operabatur. Ezechiel quoque dum dicebat se fuisse in spiritu, seu in visione Dei in Hierusalem, optimè cognoscebat differentiam talis status & visionis, ab eo, quo communiter & in vigilia corporalia opera sensibus expeditis operabatur. & hoc etiam clarum est, ex modo ipso loquendi sacræ scripturæ. Neque enim dixisset, Fui in visione Dei, & in spiritu, nisi declarare intenderet, quod non eo modo fuerat corporaliter in Hierusalem, quo tunc ibi erat, vbi hæc loquebatur: & consequenter, nisi cognouisset talium statuum differentiam. Si enim prædicta differentia non cognosceretur ab hominibus in vigi-

lia, ſequeretur quod nunquam poſſet videri magis aliquid in corpore fieri, quàm in ſpiritu: ſed ſemper liceret cuicunque aſſerẽti ſe aliquid corporaliter facere, reſpondere: Non ſic eſt, vt putas, ſed ſomnias. Et econtra, ille dicere poſſet: Immo tu nunc ſomnias atque deciperis, putans me ſomniare, & omnia inconuenientia poſſent omnibus accidere, quæ delirantibus communiter accidunt. Cùm ergo innumerabilis multitudo virorum & mulierum, quæ deprehenduntur ad diabolicum curſum deferri, diuerſis in locis varijsque temporibus, vnanimiter confiteantur & affirment ſe corporaliter ire, vel ferri ad ludum illum, corporaliterque ibidem facere quæcunque ſcelera confitentur: patet, quod non eſt contra ſacras literas, ſed potius ſecundum eas eſt credendum, quod iſta corporaliter fiant, & non tantum in ſomnis: cùm ſecundum eas, in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum, Deuter. 7 & Ioan. octauo. *i* Et maximè ſi ſit iuramento firmatum, prout prædicta communiter ſub Inquiſitoribus affirmant. Neq; tamen negandum eſt, poſſe talia in ſomnis tantummodo ſic apparere, vt tamen putent, dum ſic ſomniant, verè illa contingere, ſicque pro tunc deludi. Sed hoc non latet poſtea perſonas illas, dum in ſe reuer-

i Et in ca. Nouit. de iud.

reuertuntur. Et si opere diaboli sic in eorum mentibus ageretur, vt etiam in vigilia putarent verè sibi talia & corporaliter contigisse, deprehendit tamen finaliter dum plenè solutus est sensibus, & à diabolo dimissus, quod somnia tantum fuerunt. Quod etiam contingere facilè potest, dum ad Deum cõuertuntur, & peccata sua confitentur, sicut & frenetici cùm plenè sanantur, perpendunt delusionem, quàm veritatem esse infirmi credebant. Sed Strigones semper idem affirmant, etiam quãdo ad Deum conuersi sunt, & à diabolo non tenentur vltrà captiui. Experientiæ quoque, & alia signa idem ostendunt, vt infrà dicetur.

Eadem quæ referuntur de strigibus, in veritate sic contingere posse, vt communiter fama volat, pluribus suadetur fidelibus exemplis.

CAPVT XI.

PRINCIPALIS etiam intentionis huius capituli firmitas apparet ex his, quæ Diuus Augustinus affert decimooctauo de Ciuitate Dei, cap. 18. vbi Præstantium suprà per nos circa principium operis nominatũ, introducit ita somno sopitũ maleficijs ꝙ per plures dies excitari nõ potuit. Et nihilominus in statu illo sibi visum fuit, quod in equum cõuersus esset, & annonam

militibus equorum more portaſſet. Et licet aliquis equus & talis, qualem ſe eſſe in ſomnis putauerat, verè portauerit annonā militibus illis: non tamen ipſe fuit, neque phantaſticum eius incorporatum, vt quidam videntur dicere, & Auguſtinus ibidem diſputando recitat. Qui ſi etiam ipſe hoc aſſereret, vt videlicet diceret fuiſſe phantaſticum eius incorporatum: non eſt tamen ſic intelligendum, quaſi dæmon ipſam vim phantaſticam hominis, aut etiam ſpeciem in ipſo conſeruatam aliquo corpore circundet: ſed quia ipſe dæmon, qui ſpeciem & imaginationem hominis format, aliam ſimilem ſpeciem, vel corporaliter exterius aliorum ſenſibus obijcit, vel intrinſecus in eorū ſenſibus ſimilem ſpeciem operatur, vt S. Tho. exponendo dictum Auguſt. ponit in quæſtionibus de Malo, q. 16. art. 11. ad ſeptimū. Neque etiam poſſunt dæmones potentiam phantaſiæ, neque etiam eius organum, vel cum ea ſubiectum ſpiritum, aliò deportare incorporatum. Qui ſi etiam poſſent, & facerent: iā is, cuius hæc eſſent, per illa tunc nihil videret. Neque enim operatur quis non actu informatus per formam, quæ eſt operationis principium. Supponitur autem in enarratione, quod ille in ſomnis hæc ipſa videret, vt diximus. Vnde concludi poteſt,
immo

immo necesse est, quod operatione mali spiritus hæc omnia facta sint, qui in formam equi, antea postque inuisi, corpus assumpserit & ea peregerit, quæ narrantur: ille verò se, quasi equum talia fecisse, tantummodo somniauerit, & statum plenæ vigiliæ à statu somni facti distinctum esse cognouerit. Neque disimiliter existimãdum est, contigisse id quod in eodem capitulo idem August. enarrat, dicens. Indicauit & aliud (is videlicet qui præmissa indicauerat) se domi suæ per noctem antequam requiesceret vidisse venientem ad se quendam philosophum, sibi notisimum, sibique exposuisse quædam Platonica, quæ antea rogatus exponere noluisset. Et cùm ab eodem philosopho postea quæsitum fuisset, cur in domo eius fecerit, quod in domo sua petenti negauerit: nõ feci, inquit, sed me fecisse somniaui. hæc ibi. Vnde patet, quod dicere necesse est, quod aliquis spiritus figura philosophi assumpta in aëreo corpore id perfecerit, quod quidẽ factum tunc illum somniare malignus spiritus cognoscebat, vel etiã procurabat. Qui ambo in exemplum inducti, si non asseuerassent in vigilia positi, se talia, dum dormisse se nouerant, somniasse: & econtrario si affirmassent, quod nõ in somnis ista vidisẽt, sed in vigilia, & corporaliter ab eis hæc esse

perfecta. iudicandum procul dubio esset nō eos, sed dæmones potius in illorum assumpti corporis figura iacuisse veluti dormientes. Pro quo facto notandum est etiam, quod nonnulli sic in somnis etiam verè operantur opera vitæ, vt videantur etiam vigilare. Cognoui ego virum somniantem ambulare, loqui, & quod plus est, personas obuiantes cognoscere: cum eisdem loqui, ab eis occurrentibus diuertere, & easdem quandoque percutere. Illum tamen pro tunc dormire omnibus notum erat, & experientia comperiebatur. Insuper ipse confitebatur postmodum in vigilia, quod somniauerat quidem se talia fecisse. Quinimò quidam patruelis meus & comprofessor dum prædicationi iuuenis insisteret pro nimia cordis anxietate de nocte surgebat somnians, & ascendens super quadam porticu, quæ prædicaturus fuerat, ordinatissimè, quasi populo prædicabat, vociferationibus magnis omnes à somno excitans & conturbans. Alium noui hominem de nocte somniantē, & sic in somnis de cubili ad studium realiter pergentē, & ibidem per multas lineas rectè scribentem sine lumine, & mane quod se tantum somniasse putauerat, verè factū inueniebat. Veruntamen & hoc etiam, quod diximus verum est, quod videlicet vnus diabolus

efficit ea, quæ alius aliquis facere se somniat. Econuerso etiam aliquis verè & sanus in vigilia operatur, alicubi deportatus à malo spiritu, vel à bono, cuius loco spiritus assumpto simili corpore, alibi dormire videtur. Huic enim quid simile per sanctos angelos factum creditur, iuxta ea, quæ leguntur in historijs authenticis. Legitur enim de beato Ambrosio, quod cùm Missam Mediolani casu celebraret, hora exequiarum Sancti Martini, qui Turonis defunctus erat, super altare caput inclinans, spacio trium horarum dormire visus est: qui postmodum excitatus, vt videbatur, à clericis causantibus populi tædium in expectando benedictionem & Missæ finem, dixit officium exequiarum fratris sui Martini se perfecisse Turonis: quo in loco etiam in tantæ rei fidem, vt fertur, chirothecam dimisit, vt tam ex assertione eius, quàm ex signo prædicto, verissimè corporaliterq; illis interfuisse credendum sit: & loco eius angelum altari astitisse Mediolani in assumpto simili corpore. Implicat enim idem corpus in pluribus locis simul tempore inueniri, vt Theologi communiter tradunt. Huic etiam non dissimile contigit beato Clementi Petri successori. Cùm enim Missā Romæ celebraret, statim obdormire

visus est, & post tres horas ad seipsum reuersus, vt videbatur, excusationem populo attulit, quod iussu Beati Petri sibi necessariũ fuit illo temporis spacio Pisanam Ecclesiã, quæ diuo Petro dicata fuerat, consecrare. In cuius rei fidem indubiam, tres guttas proprij sanguinis Pisis in Ecclesia illa reliquerat super marmoreum lapidem: quæ in hãc vsque diem in summa veneratione habentur in Ecclesia cathedrali ciuitatis illius. Ex quo patet, quod angelus in figura sancti Clementis Romæ fuit pro tempore, quo sanctus ipse corporaliter Pisis erat ab angelo deportatus, & inde Romam itidem creditur fuisse reductus. Secus autem de vtroque fuisset æstimandum, si dixissent se somniasse. Pari modo igitur affirmantibus strigibus, quod corporaliter vadant ad cursum, credendum est. Et si videãtur interim alicubi dormire, æstimandum est esse diabolum in illarũ forma seu figura. Quandoque tamen suis etiam artibus magicis efficiunt, vt imaginaria tantum visione cognoscant, quę realiter ab alijs consodalibus fiunt in cursu: & hoc, vt labores euitent atque pericula: quod quandoq; facere præsumendum est tales personas dũ corporaliter infirmantur. Potes autem, si vis, in Malleo maleficarum videre, quem obseruant aliquæ maleficæ modum ad id

quod

quod diximus assequendum. Dicere autem quod semper sic accidat, immo quod ea quę à strigibus enarrantur, non posśint realiter accidere, videtur & historijs & sacris literis, veluti deductum est, repugnare; adeoq́ue contra vulgatisśimam experientiam loqui, vt stoliditatem id potius præferat, quàm obstinationem sine scientia. Hæc etenim obstinatio vt in pluribus admiscetur crasśitudini talia dicentium, seu negantium ea quæ diximus verè contingere. Et hæc de secundo principali.

Esse firmiter credendum, atque nullatenus dubitandum prædicta omnia eo modo contingere, quo ab Inquisitoribus affirmantur, ratione ex eorundem Inquisitorum iudicijs sumpta. CAP. XII.

ESSE autem procul omni dubio credendum, hæc taliter euenire, prout cõmuniter à dominis Inquisitorib. affirmatur: quod tertio loco tractandum est; & non nisi proteruos vel ignorantes negare posse talia sic contingere, sicut in procesśibus eorũ habetur, tribus rationib. persuadetur. Quarum prima talis est: Vnicuique in arte sua perito & experto credendum est. *k* Expertus enim certus est, & magis quam sciens non expertus, vt habetur ex proœmio Metaphy.

taphy. Non minus etiam inhærendum est expertorum & seniorum sententijs sine demonstratione, quàm demonstrationibus ipsis, vt dicit Philosophus 6. Ethic. Certissimus ergo erit, & consequenter ei maxima fides est adhibenda, qui simul sapiens fuerit & expertus. Fdes enim non nisi ob certitudinem facti vel dicti, quæ putatur ab aliquo possideri, adhibetur illi. l. Patres autem Inquisitores, vt in pluribus sunt viri peritissimi, tam in iure, quàm in sacra Theologia: Ad Theologos autem & canonistas pertinet determinare, an prædicta, impossibilia sint aut possibilia, credenda vel non credēda: sunt etiam iudices super depositiones & testificationes factas de talibus, & super cōfessiones eorum, an impossibiles & verisimiles, aut certè sint derisibiles: an à fatuis, vel certè ab his, qui suæ mentis compotes sunt factæ, fuerint: quo modo, qua assertione prolatæ, quàm efficaciter comprobatæ: & consequenter in talibus iudicandis super omnes experti sunt. Cùm ergo propter hæc ipsa, quæ confitentur, iuridicè sint infelices istæ personæ ab Inquisitoribus grauissmo iudicio condemnatæ: nemo debet esse tantæ temeritatis, vt eorum sic damnet iudicia, sic deludenda & execranda immo iniquissima putet, quod non nisi pro somnijs, vel

pro

pro his, quæ in ſomnis accidunt, acerrimis tormentis afficiant, & demum crudeliſsimè perimendos tradant homines innocentes. Si quidem ſecundum ſacros Doctores, nemo propter ea, quæ in ſomnis appetit, ſeu etiam operatur, niſi aliud interueniat, peccare poteſt. *m* Vide pro hoc, ſi lubet, ſanctum Thom. 4. di. 9. artic. 4. quæſtiuncula. 1. Sed & ſi quod etiam in ſomnis crimen per accidens quis admittat, ex hoc ipſo, quod in ſomnis perficitur, leuius iudicatur: quandoquidem homo pro ſtatu illo plenum non habeat & liberum in operibus ſuis iudiciũ. Cenſendum igitur & ab omnibus firmiter credendum eſt, hæc verè contingere, & in corpore perfici: prout ab Inquiſitoribus iudicantur hæc ipſa fieri. Confirmatur autem hæc ratio adhuc ex tribus: Primò, quia Inquiſitores, vt in pluribus ſunt viri religioſi, optimæ famæ, & integerrimæ vitæ: qui ex eo quod religioſi, Deoq́ue dicati ſunt, magis ad clementiam & miſericordiam inclinantur, quàm ad ſeueritatem: in hoc ſui Saluatoris imitantes veſtigia, qui diues eſt in miſericordia. Ex eo verò quod perfecto religionis ſtatui copulant opera propria ſanctitatis & innocentiſsimę vitæ cum odore optimæ famæ: quam ne admitterent, expediret eis ſecundum Apoſtolum magis

mori

mori, necesse est, vt omnem abhorreant iniustitiam: & præcipuè vbi agitur de vita hominis: quàm sine ratione perdere, omnium iniustitiarum summa est. Cùm igitur in his iudicijs videantur, & sint potius seuerissimi, nec acquiescant cuiusquam precibus seu lachrymis: euidentissimum præfert hoc iudicium, non nisi ex causa summè rationabili: & non nisi vbi misericordia cēseretur summa crudelitas apud Deum & omnes homines, qui ea, quæ Dei sunt, sapiunt, id eos efficere. Quod tamen non esset, si talia quę narrantur, & propter quæ striges comburūtur, illusiones essent vel somnia. *o* Confirmatur, secundò illa prima ratio, sic: Ea quæ de peritorum consilio iudicantur vera, non sunt falsa censenda ab alijs. *p* Sed contra tales maledicas personas non procedunt Inquisitores, nisi de consilio peritorum, tam in iure, quàm in sacra Theologia: & regulariter non nisi de consilio & consensu Domini Episcopi ciuitatis, vbi iudicium hoc exercetur, vel eius Vicarij; qui vt in pluri b. periti sunt saltē in iure Canonico. Ergo quod ab eis verum vel iustum esse determinatur, non debet (ab imperitis præcipuè) tam facilè condemnari. Sed neque hi, qui verè sapientes sunt, naturalique mentis elegantia & nobilitate pollent, in hoc contra peritorum

consilium

consilium se opponerent, vel præcipites cō-
tradicerent, vt multi imperitorum faciunt:
sed matura cogitatione prius cuncta libran-
tes, disputatiuè potius, quàm sententiam
proferendo, si talis opinio sibi minus place-
ret, vel apud eos rationes inductæ non vide-
rentur efficaces, aut ineuitabiliter concludē-
tes, opinionem suam vrbaniter in medium
afferrent. Quod & gratissimum foret Inqui-
sitoribus, vt literali discutione magis veri-
tas elucesceret. ¶ Vbicunque autem officiū
exercetur (quod contingit per sigulas ciui-
tates Christianorum in Europa per institu-
tos Apostolica delegatione Inquisitores, &
ab eis factos Vicarios) Doctores ad consiliū
contra striges vocati, semper in hoc vnū om-
nes, vel pro maiori parte conueniunt, quod
prædicta fiunt realiter, & in corpore: & su-
per hoc extant processus, & consilia innume
rabilia. Ergo per locum ab authoritate peri-
tissimorum & sapientum, quorum non est
numerus, quia per totam Christianitatem
tam nostra, quā exacta ætate facta sunt hæc,
omnibus persuaderi, nullusque dubitatio-
ni locus manere debet, quod prædicta fiant
corporaliter, vt præfertur. Confirmatur &
tertio præmissa ratio, sic: Id toleratur ab Ec-
clesia, vbi etiā agitur de alicuius tertij prę-
iudicio maximo: quia tam in bonis exteri-
oribus,

oribus, quàm in in fama, quã etiam in bonis corporis vſque ad crudeliſsimam vitæ priuationem, non eſt falſum æſtimandum aut iniquum, ſi fiat hoc ordinariè iudicialiterque ab officialibus per ſedem Apoſtolicam inſtitutis. Nam id eſſet de ſumma negligentia Romanam Eccleſiam ſuggillare: immo de ſumma crudelitate & iniuſtitia reprehẽſibilem reddere, & calumniari: quandoquidem Inquiſitores non niſi vt delegati ſummi Pontificis hæc efficiant, à quo principaliter pendet quicquid per eos iuſtè, vel iniquè, ipſo præſertim ſciẽte, fit. Propter quod ſi in hoc iudicio inueniretur iniquitas, ipſi principaliter imputandum eſſet ſi taceret, aut nõ prohiberet. Quod quia nõ niſi temerariũ eſt: ideo nullus poteſt niſi ignarus, vel valdè præsũptuoſus iſta negare ſic cõtingere, prout ab Inquiſitoribus cõprobantur. r

k *L. ſemel. C. de re mil. lib. 12. & l. j. in prin. ff. de ven. inſpic. & vtrobiq; per Bart. & no. in c. propoſuiſti, de probatione.*

l *Et hinc prouenit, quod rectè factum præſumitur, quod facit iudex. ff. de acquir. poſ. l. iuſte.*

m *Prout tradi cõſueuit in c. maiores. §. verũ. de bapt. per illũ tex. & in cle. j. de pæ. Et p. Albe. de Roſ. in l. diuus. ad fin. ff. de offi. præſ. Iaſ. in l. vt vim. col. vj. in prin. ff. de iuſti. & iur.*

n *Tu adde tex. in l. iſti quidẽ. ad fi. ff. quod metus cauſa.*

causa, & late Barb. in c. in præsentia. col. 69. de prob. vbi meminit de dicto Aposto. hic alle. facit id q idē Barba. trad. in cōsil. 55. col. 14. primo volumine. o *Argu. d. c. 2. de no ope. nun. cū alijs suprà alleg.* p *Vt patet ex not per Abb. & mod. in c. proposuisti. de probat. suprà etiam alleg.*

q *Veritas enim hinc inde exagitata magis resplendescit in lucē, vt dicit tex. in cap. graue 35. q. vlt. & glo. in eo. cū Ioan. eremita. de fid. inst. Benè facit tex. in §. illud quæsitū. cū ibi not. per Christopho. Insti. de rerum di.*

i *Vt patet ex his quæ habentur in l. quæ dotis. ff. sol. ma. per Bart. & doc. & per not. in c. j. de officiis dele. cum multis similibus quæ allegari possent.*

Ad idem secunda ratio sumpta ex textuum multiplicium assertione fideli, omniq; exceptione maiori. Et vnius responsinis reprobatio. Cap. XIII.

PROBATVR etiā hoc ipsum q assumpsimus, alia principali ratione, quæ talis est: Quod ab innumera multitudine personarū promiscui sexus asseritur, & vbiq; locorū varijsq; temporibus vniformiter quasi vno ore loquerētur omnes, semper affirmatur, procul omni dubio credēdum est, & nulla cūctatione negādū: vbi præcipuè taliū testimoniū in causa fidei admittatur in iure: & tā contra se, q̄ contra alios hęc ipsa ritè corā iudice manifestēt: etiā hi qui sibi vitā donari desperāt: sicut cōtingit his q in heresim

sunt

ſunt relapſi, vt non iam timore mortis niſi cõfiteantur incurrendæ, ſuſpicari poſsit eos talia propalare. Hæc autẽ omnia incurrunt in iudicio iſto: immo ſæpè quoque cùm ſibi vitam iam donatam alij ſciunt, idipſum manifeſtãt: vt non iã timore imminẽtis pœnæ, id quis iudicare poſsit ab eis confiteri: cùm etiam plurimi cõcurrant ad hoc pueri, puellæ & id genus innocentes & ſimplices, quorum facilè deprehenderetur, ſi fingerent, mẽdacium: qua ratione puerorum teſtimonium certiſsimum dicitur. Plures item, qui poſt conuerſionem ſunt integerrimæ vitæ ac ſplendidæ famæ, & plures aliæ conditiones concurrunt, quibus redduntur teſtes fide digni, & omni exceptione maiores: & pręcipuè etiam in cauſa fidei, vbi omnes non capitales inimici admittuntur in teſtes, quantumcunque alioquin flagitioſiſsimi, vt patet in cap. In fauorem, & c. Accuſatus, de hæret. in ſexto. Si enim tali tantæq́ue multitudini non eſſet fides adhibenda de talib. quaſi de non viſis: pari ratione nulli credendum eſſet. vbi quis ea referret, quæ is, qui audiret, non per ſe cognouiſſet. Et ſic periret humanæ cõuerſationis ſolatium, neque daretur diſſenſionum terminus. Talem autem tantamque eſſe multitudinem eorum, qui iſta fateantur fieri corporaliter, iam vniuer

ſo

ſo orbi eſſe poteſt, exploratiſsimũ ex multitudine eorum, qui propter hæc ſub iudicio Inquiſitorum per omnem Chriſtianorũ regionem cadunt: ita vt millenarium ſæpè numerum excedat multitudo talium, qui vnius anni decurſu, in ſola Comenſi diœceſi ab Inquiſitore qui pro tempore eſt, eiuſque Vicarijs, qui octo vel decem aut plures ſemper ſunt, inquiruntur & exanimantur, & annis pene ſingulis pluſquam centum incinerantur.

Quod ſi quis huic rationi ſe opponat dicens, eo merito, tantæ etiam multitudini nõ eſſe credendum, quo deludatur à diabolo: quod hinc manifeſtũ fieri poteſt, quod incredibilia quædam enarrent, & ea ipſa, quæ facultatem noſtræ cogitationis aut cõditionis videantur excedere: quinimò naturaliter contingentibus comprobatisque aduerſari. Vnde propter hoc, quod iſta negentur, non videtur ſequi humanæ conuerſationis, quæ circa naturaliter poſsibilia contingentiaque obuerſatur, aliqua perturbatio. Quęrendum profectò eſt ab his qui taliter ſe opponunt, vnde nam ipſi nouerint talia, quæ referuntur non eſſe vera, ſed diaboli deluſiones. (Si quidem omnes credunt, vel verè, vel deluſoriè iſta contingere, quæ à tanta multitudine confirmantur.) Si enim ex na-

naturali posſibilitate vel contingentia, aliquot horum duorum, deluſionem inquam dæmonum, vel ipſum narratorum euentum, verè contingere credendum ſit: quia videlicet alterum horum magis poſsibile eſt vt eueniat quam aliud;id profectò magis erit vel æque poſsibile, vel fide dignum, quod naturalitati noſtræ magis vel æque fuerit conſentaneum & propinquum.Nam & poteſtas dæmonis ibi minor apparet,vbi factum vel faciendi modus virtuti naturali noſtræ magis etiam appropinquat. Quanto enim effectus naturam noſtram excedit, tanto maiorem prætendit cauſæ virtutem. Difficile autem iudicare poſſe videtur, quid nam horum magis naturalem facultatem excedat dæmonis, hominem, inquam, corporaliter per aera,ad longinqua perferre loca,cibos & voluptatis omnis materiam præparare atque offerre; ſe etiam in forma humana familiarem, & ad vota obſequioſum reddere. (Hæc enim eorum ſumma eſt, quæ ab his enarrantur perditis hominibus veluti mirabilia) Aut certè ſic in hominum phantaſia ſubtiliter operari circa ſpecies formandas, componendas, & ſeparandas, circa etiam ſpirituum motus, vt hæc omnia quæ ab his narrantur, videantur corporaliter euenire : quæ tamen non niſi (vt

ipſi

ipſi contradicentes autumant) phantaſticè contingant. Immo ſi quis diligenter aduertat, inueniet hoc ſecundum naturalem potententiam proculdubio magis excedere quam primum: & conſequenter minus eſſe debere ſecundum eos credibile. Quod quidem per comparationem ad potentiam noſtram facilè liberabitur, ac perpendi ſubtiliter poterit. Quod enim magis excedit facultatem noſtræ naturalis virtutis atque potentiæ, magis eſt etiã in ſe ſupernaturale, maioremque depoſcit abſolutè virtutem. Cùm enim poſsibile reſpondeat potentiæ, vt illius obiectum, & ex hoc eidem proportionetur: ſecundum exceſſum rerum poſsibilium in eſſendo, erit & potentiarum proportionatarum exceſſus in virtute. Minus autem ab homine factibilis eſt tam artificioſa phantaſmatum, ſpecierum, ſpirituum, atque motuum diſpoſitio in potentijs animæ, vt vera videantur, quæ phantaſtica ſunt, & vt qualia velint per has ſpecies ordinatas pro voto repræſentari, ſtatim appareant, quàm talia quæ per ſtriges narrantur, corporaliter fieri. Neminem quippe medicorum, aut aſtrologorum eſſe puto, & nunquam fuiſſe relatione vel lectione cognoui, qui talia efficere potuerit, aut etiam attentauerit: cùm neq; etiam determinata

ſomnia per artem poſsit homo cauſare,quę determinationem minorem naturaliter habent,minuſque trahunt extra ſe hominem, quàm raptus, vel alienatio talis à ſenſu,qualem has perſonas pati neceſſe eſt, ſi deludantur. Quilibet enim poſt ſomnium cognoſcit

Cap. 10. ſe ſomniaſſe, vt ſuprà probatum eſt,& patet experientia. Neq; adhæret quis ſomnijs quaſi rebus dum euigilauerit, prout ſtriges facere opinantur hi, qui talia quæ narrantur, corporaliter contingere negant: Tum quia ſpecies illæ motusq́ue phantaſtici exteriori ſenſu cadere nullatenus poſſunt, & conſequenter circa talia nullus incumbit artifex, cuius ſcientia practica vel notitia, ſenſibilia à quibus & cauſata eſt, tantum pertractat, qualis eſt homo: Tum quia communis hominum eſt ſententia, naturaliq́ue veluti cõpertum lumine abſque cunctatione aliqua pronunciatur ab omnibus, hæc non humana, ſed ſuperiori aliqua virtute fieri. Quæ communes animi cõceptiones, cùm ex hoc ipſo naturales conuincantur, quod omnib. vel etiam pluribus ſeſe offerunt, ſi falſo inniterentur, falſitatem profectò retorquerēt in authorem naturæ. Concludendum eſt igitur, hominem naturali virtute nequaquā facere poſſe, quod aliquis ita deludatur atq; deſipiat, vt verè ac corporaliter fieri putet,

tet, quod non niſi phantaſtica viſione contuetur. Ea verò, quæ ab his nequiſsimis narrantur in curſu contingere, quo ad multa ſubſunt etiam humanę facultati, vtpote quę vel viribus, vel ingenio poſſunt ab homine perfectè fieri, vel ſaltem imperfectè, ſeu aliquid pro parte ſimile. Quo enim ad ciborum præparationes, ac voluptatum expletiones, nullus eas dubitat habere poſſe authorem hominem, nedum quales narrantur ab illis, verum etiam maiores, quàm procurent dæmones: non autem quàm procurare ſciant, aut poſsint: cũ ſaporum & qualitum proportio, quæ voluptatem afferat, eis melius innoteſcat, & ad illam citius & facilius mouere valeant, quàm hominum quicunque. Quo verò ad corporalem hominũ delationem per tanta terrarum ſpacia breui temporis decurſu, licet homini ſit naturaliter impoſsibile: aliquid tamen quo ad genus ſaltem operis, ei ſimile per humanũ ingenium procurari ac fieri poteſt, vt patet de proiectione quaſi ſubitanea magni lapidis, vel alterius cuiuſuis corporis mineralis molis per multa millia paſſuum ingenio tormentorum ſeu bombardarum. Magis ergo à poſsibili recedit, & conſequenter maiorẽ exigit virtutem atque potentiam, quicquid præter naturam mirabile fit in imaginatio-

ne, quàm quod sit etiam præter naturam, sed ad extra & corporaliter. Et sic dæmoni non minus impossibile, vel magis factibile illud erit, quã istud: neque hoc igitur minus debet quisq; credere ab eo fieri, quã illud.

Quantum verò ad operationem dæmonum in assumptis corporibus aëre condensato, & in humanam figuram effincto, non maiorem id in dæmone potentiam arguit, quam prædicto modo species in phantasia componere, quæ corpora, quæque quasi vera præsentent, cùm maioris spiritualitatis sit phantastica species quam aër, & præcipuè condensatus. Vnde minus potest illa (si corpoream vtriusque naturam consideremus) repræsentare corpora densa, quã aër. Quantum etiam ad motum localem, qui in his efficiundis interuenit, minus sunt eius capaces species illę, quã aër: cũ ille per accidẽs tantũ, aër autem per se etiam moueatur. Corpus enim est aër: species autem illæ non nisi corporalia sunt accidentia: quæ etiam si æqualiter motum localem admitterent, etiam ratione subiecti, non minorem tamen ille motus in angelo mouente virtutem argueret, quàm motus interueniens in formatione corporis illius aërei, eo quod æqualiter quo ad motum localem corporalia quæque virtuti angelicæ ad nutum obediant.

obediant. Sic igitur ex his omnibus patet non esse minus credibilia, eo quod non minus sint posibilia dæmoni quæ narrantur ab his perditissimis personis corporaliter fieri, quàm eadem phantastice solum cum tanta contingere delusione, vt pro certo vera credantur, quæ falsa sunt & vana, veluti vulgus esse putat.

Improbatio vnius euasionis ad prædictam rationem. C A P. XIIII.

FORTE quis iterum contra prædictam rationem se opponet, inualidamque reddere conabitur, ex eo quod capitulum Episcopi. 26. quæst. 5. dicit, tales vel similis sectæ personas deludi à diabolo: & per consequens non verè posse cognoscere fieri quæ narrantur mala: neque huiusmodi personas maleficas. Qui si etiam corporaliter cõtingeret, aliquas personas sic portari, & facere mala quæ confitentur, quamuis posset sibi contra se testificanti, siue se accusanti credi, non tamen accusanti alias: eo quod nesciant an verè ibi sint illæ personæ, quæ ibi esse videntur: cùm posit diabolus personam seu figuram illarum prætendere, dum ipsi domi resident: vnde talium testimonium nullatenus acceptandũ videtur in præiudicium tertij. Sed ad hanc euasionem

explodendam, ſuppoſito etiam quod capitulo illi fides præſtare debeat, quod infrà discutietur, iam præparata via ſuperius ampliſsima eſt, dum apertiſsimè cognoſcitur per ea etiam, quæ per ſacras literas notiſsima comprobantur: familiarique experientia negari non poſſunt, omnes facilè poſſe diſcernere differentiam ſtatus vigilantis & dormientis, & præſertim in ſeipſo. Nec poteſt diabolus quacunque virtute conatuque maligno, ſic homines extra mẽtem ponere, quin vigiliæ ac ſanitati reſtituti cognoſcant, quod alia viſione, quàm corporali, alioque modo quam vtendo ſenſibus exterioribus cognouerunt omnia, quæ ſibi viſa ſunt videre, quando à diabolo ſupponuntur deluſi. Vnde cùm perſeuerent in confeſsionibus contra ſe, dum ſanæ mẽtis ſunt: dum diabolo etiam abrenunciauerunt, ad Chriſtum conuerſi: & ſemper aſſerant talia ſibi in vigilia contigiſſe, dum plenè ſenſibus vterentur, non eſt viri prudentis, velle ſine ratione negare, ea quæ tales experiri ſe conſtantiſsimè aſſerunt experientia ſenſuum, qua nulla apud nos clarior & efficatior eſt cognitio. Et ſicut verè ſupponendum eſt contingere, quæ circa ſe facta narrantur, non minus veriſimile eſt circa conſodales & alias perſonas, quas adeſſe contuentur, idem realiter & verè

verè accidere. cùm præsertim sæpè, immo semper contingat, plures ex condicto simul ire vel deportari, simulque redire, vt patet ex processibus. Neque etiam maior ratio est, quod vnam magis quàm aliam deludat diabolus, quo ad hoc: cùm præcipuè magis desideret, ea quæ in contemptum Christi & fidei fieri per eas procurat, in vigilia perfici, quàm in somnis vel in mentis alia quacunque alienatione, cùm maius in vigilia peccatum incurrãt, & sit æquè facile diabolo vnũ vt alterum efficere, vel etiam facilius sit illi vigilantes portare, quàm dormientes deludere, vt in præcedenti capitulo inductum est. Quod si contra se testificantibus in iudicio talibus (non obstante quacunque diaboli delusione) fides est adhibenda, vt deductũ est, sequitur ineuitabiliter, quod & testibus contra tertium est credendum, si attendantur ea, quæ dominis Inquisitoribus & iudicibus fidei semper euenire comprobantur. Hoc enim ab eis quotidiana experiẽtia practicatur, quod accusati per socios criminũ, licet fere semper in principio iudicij negãt, in processu tamen omnia confitentur, & rarissimè contingit oppositũ. Et qui hoc proteruè negaret, habet quoque processus omnium Inquisitorum falsas asserere, quod planè apud non insanos execrabilè reputatur.

Et ſi aliquando contingat, tales non confiteri, hoc ideo eſt, quia iudices vel nolunt, vel qui vellent non poſſunt, vt par eſſet, iudiciũ proſequi; dum ab his impedimentum aliquando prouenit, qui debuiſſent Inquiſitoribus fauere. non enim omnia per ſe poſſunt Inquiſitores, & cæt. Propter ea verò, quæ rariſsimè contingunt, non debet omitti quod regulariter accidit. Sicut non obſtante, quod in alijs etiam iudicijs quandoque contingat innocentes damnari, falſiſque teſtibus & accuſatoribus fatigari, non interponitur iudicium contra reos, nec minor adhibetur fides teſtibus alijs vel accuſatoribus. Quod ſi econtrà quis inducat quod ſceleratæ illæ mulieres, de quibus loquitur d. c. Epiſcopi, aſſerebant in vigilia poſitæ ſe realiter per multa terrarum ſpatia intempeſtæ noctis ſilentio deportari: & tamen ibi determinatur, quod erant à diabolo deluſæ. Reſpondetur quod mulieres illæ non ſolũ in ſomnis, ſed etiam in vigilia tenebantur à diabolo captiuæ per infidelitatem, vt ibi dicitur. vnde facilè poterat eas in vigilia deludere, ſicque in earum mentibus & imaginatione agere, vt ſibijpſis perſuaderent & alijs, ſibi verè contigiſſe, quod in ſomnis acciderat. Sicut etiam freneticis dum patiuntur, etiam ſi vigilent, videntur vera eſſe

qua

quæ vera non ſunt. Liberati autem poſtmodum ab infirmitate, cognoſcunt diſtinctionem ſtatus ſanitatis à ſtatu infirmitatis: & quod illa, quæ ſibi vera videbantur, dum languerent, falſa fuerant. Perſonæ autem, quæ ſe vel etiam ſocios accuſant in iſta ſecta, non amplius ſunt in diaboli poteſtate. Nam ſemper hoc faciũt dum ſani ſunt mente & corpore, & poſtquam diabolo abrenunciarunt, & peccatum ſuum confeſsi ſunt, nõ ſolùm iudicialiter, ſed etiam ſacramentaliter prouidentia dominorum Inquiſitorum, qui earum conuerſionem & ſalutem deſiderant. Ratificant enim & confirmant in fine iudicij, quæcunque tam contra ſe, quàm contra alios antea ſunt confeſſæ. Et ideo patet, quod hæc ſecunda obiectio non militat. Vlterius contra illam primam euaſionẽ dicendum eſt, quod ſicut Dei præueniente miſericordia, non poteſt diabolus deludere, niſi eos quorũ mentem primò ſibi per infidelitatem ſubiugauerit, vt dicitur in d.c. Epiſcopi. ita credendum eſt nullius perſonæ figuram, vt de tanto crimine accuſetur, poſſe prætendere, niſi eius, quam ſibi iam per ſimilia crimina deuictam eſſe ſciuerit, & multotiens realiter cum alijs ad ea perpetranda conuenerit. Et propterea nõ debẽt Inquiſitores omittere cõtra tales accuſatos procede-

procedere,eo quod ex hoc ipſo,quod ſic accuſatur,etiam ſi aliquando non verè ac corporaliter peregerint, ea de quibus accuſantur, vehementer tamen ſuſpecti ſunt, quod de flagitioſiſsima tali ſecta ſint: & præcipuè ſi plures teſtes in idem contra aliquem concurrant,variiſque temporibus: & ſi alias etiam malæ ſit vitæ vel famæ. Neque enim Deus clementiſsimus diu permitteret innocētes de tāto crimine accuſari:& eſſet de omnibus par ratio,quod diabolus omnium perſonarum figuras prætenderet diuerſis temporibus: quod patet falſum,quia tales innocentes non ſolum pauci eſſe creduntur in comparatione aliorum,contra quos Inquiſitores procedunt in aliqua ciuitate,vel terra: ſed nulli adhuc ab Inquiſitoribus tales inuenti ſunt eſſe deluſi,licet alijs narrantib. dicatur quandoque tale quid contigiſſe. Omitto contra eandem euaſionem afferre indicia apertiſsima de reali deportatione,quæ tam antè, quàm poſt deportationem in plena vigilia contingunt,quorum in hoc opuſculo inſeruntur plurima, vt præcipuè infrà patebit.

Ad eandem euaſionem præcludendam, aliæ deductiones inuictæ. Cap. XV.

AD eandem euaſionem primam excludendam, aliam deductionem affero:

fero: quæ tam ex dicto capitulo, quàm ex alijs determinationibus summorum Pontificum robur accipit. Ex illo namque capitulo habetur duplex modus, quibus diabolus potest homines deludere, vel decipere. Vnus ostendẽdo in somnis, seu in spiritu, aut in visu quod non est: Alius in vigilia prætendendo formam alicuius, sicut contingit in apparitionibus diabolicis, puta, cũ diabolus assumens corpus aëreum, format aliud in similitudinem hominis, vel mulieris, vel bestiarum. Sicut sæpè legitur in Sanctorum historijs. Primo autem modo posse deludere probat.d. c. per secundum. Secundo verò modo probat per Apostolum 1. Cor. 9. dicentem, quod diabolus transfigurat se in angelum lucis, quia videlicet aliquando apparet in forma boni angeli, & multò magis potest apparere in forma hominis vel bestię. Potest ergo sic hominum phantasmata ordinare, vt videatur eis videre, quæ non vident, & esse, quod non est, quod maximè contingit in somnis. Potest & alio modo deludere per præstigium, vt confitentur omnes tam Theologiæ, quàm Canonici iuris cultores. Non negat etiam capitulum illud, diabolum posse de loco ad locum homines portare. Hoc enim negare esset hæreticum: dicente Iob, quod non est potestas, quæ ei

valeat

valeat comparari ſuper terram:immo etiam contra veram philoſophiam hoc eſſet, quæ virtutem ſubſtantiæ ſeparatæ omni corpori præfert. Sed ſolum adducit & aſtruit capitulum illud, quod non portentur tunc ad ſequendum aliquam veram deam, eiqueſeruiendum, propter quæ videbatur illis ſceleratis mulieribus, quod realiter portarentur. Ex illo ergo capitulo iuncta fide & philoſophia habetur eſſe poſsibile, quod diabolus has maledicas perſonas portet: & per diuerſarum rerum apparitiones prædicto etiam ſecundo modo deludat. Poſsibili autem poſito in eſſe, nullum ſequitur inconueniens, præcipuè ſi ſacris literis, vel determinationibus Eccleſiæ non repugnet. Ponatur ergo per caſum poſsibilem, quod contingat multitudinem perſonarum, ſic à diabolo congregari, & induci ad abrenunciandum fidei, contemnendũ ſacra, aliaque faciẽda, quæ narrãtur de ſtrigib. ex quib. merito veniunt ab Inquiſitoribus & fidei iudicibus puniẽdæ. Tali autem caſu poſito, quærendum eſt, quomodo poterit iudex in eorum notitiam deuenire, ſi non eſt credendum complicibus & ſocijs horum criminum, qui deprehenſi ſunt, & iudicialiter confeſsi. Neque enim alius homo poteſt iſta cognoſcere: & hi, qui de tali ſocietate ſupponũtur eſſe, terribilib.

ſacramentis ſe

sacramentis se astringunt, ne se inuicem aliquatenus accusent, neq; factum propalent: nisi fortè causa seductionis alicuius: etiam si contingat aliquem hanc datam non seruare fidem, horribiliter vapulat à consocijs, vel à dæmone, nisi fortè sint in fortijs Inquisitorum. licet etiam neque sic quandoq; possint euadere. Quomodo ergo tam acerrimi hostes fidei tollentur de terra, vt intendit sancta mater Ecclesia? Quis autem audeat præsumptuosus vel sciolus dicere, q̄ licet iste modus delusionis sit diabolo possibilis, non tamen vtitur illo, neque illum Deus permittit? Num de permissione Dei debet quis sentire aliter quam sancta mater exposcat Ecclesia, & rerum ostendat euentus? Vbi nā autem habet quis Ecclesiam docere, quòd hæc Deus non permittat? Quin etiam oppositum illā sentire ex hoc dignoscitur, quod authoritatē & omnem fauorē præstat Inquisitorib. contra tales nequissimas personas. Euentus quoq; & frequētissima apertaq; indicia idipsum docēt: Iudices oēs fidei & innumerabiles consiliarij sic esse iudicant: testes infiniti idem affirmāt. Quomodo ergo potest q̄s sapiēs astruere id impossibile, aut etiā non de facto cōtingere? In hoc discernāt oēs, si ratione mouētur, aut volūtate, seu quomodolibet alia sinistra causa vel intentione.

Et

Et casum quisque ponat ante oculos suos, quod sit ipse iudex aut gubernator in aliqua ciuitate Ecclesiæ, vel cuiuscunque principis, & compareat ante eum, qui dicat se hominem audisse dicentem, quod conuenientium in cursu duo ciues tractârunt, dum ibi essent, tradere ciuitatem hostibus Ecclesiæ vel principis: & quod vocato homine illo, sic esse ab eo discat, vt à teste de visu: & id quod in tali casu crederet, aut faceret, si iudex esset: vel certè fieri consuleret, si consiliarius esset, vel assessor iudicis, faciat oro, vel non minus credat, aut fauorem præstet Inquisitoribus, qui prædictis modis similia cognouerit, contra Christum in tali cursu fieri vel tractari, si verè Christianus est. Prę terea Ecclesia hæc esse possibilia immo de facto contingere credit, non solùm indirectè, dando generaliter authoritatem Inquisitoribus cõtra tales sicut contra hæreticos, & eorum iudicia non solùm non reprobando, sed potius approbando: verùm etiã quia directè, & specialiter sectam hanc insequitur, & per specialia priuilegia Inquisitorib. mandat, vt hos pestilentissimos homines vsque ad extremum interitum, & exterminiũ persequantur inuictè. Vnde quod Innocentius mandauerat primò Inquisitoribus Alemaniæ, vt suprà relatum est, & Iulius postmodum

modum Inquisitori Cremonensi, confirmauit vltimo Adrianus sextus Pōtifex omnibus Inquisitoribus congregationis Lombardiæ, ordinis Prædicatorum, mandans vt officium inquisitionis exerceant contra prędictam sectam personarum, quæ à fide catholica deuiantes, fidem ipsam, quam in sacri susceptione baptismatis abnegantes, sacram crucē pedibus cōculcantes, & opprobria super eā perpetrātes, Ecclesiasticis & præcipuè Eucharistiæ sacramentis abutentes, diabolum in suum dominum & patronum assumentes, eique obedientiam & reuerentiam exhibentes, & suis incantationibus, carminibus, sortilegijs, alijsque nefandis superstitionibus homines, animalia, & fructus terræ multipliciter lædentes, aliaque quamplurima nefanda, excessus, & crimina eodem diabolo instigante committentes, inueniuntur eosque puniant secundum modum contra alios hæreticos à iure & sacris canonibus statutum. Vnde patet, quod cùm hæc secta nō sit, nisi secta strigum: & ista nefanda faciant non nisi pro magna parte in cursu; quia etiam ibi sectam faciunt & conuentum, & nō alibi, nec alio tēpore omnia, sequitur quod Pontifex supponit & determinat, non illusoriè, sed verè & realiter hæc in cursu fieri, & perpetrari. Quam etiam sectam Clemēs.

vij. per breue, quod directum est Reuerendissimo Episcopo Polensi, Gubernatorique Bononiæ, mandans eidem, vt contra quosdam Mirandulanos eiusdem sectæ præstet omnem fauorem Domino Inquisitori Parmensi. & incipit: Accepimus nō sine animi. appellat expresse hæresim strigiatus. Cùm ergo ex prædictis concludatur, quod prædicta crimina non committuntur à prædictis hominibus illusoriè, sed verè, oportet quod non in somnis vadant, aut deportentur ad cursum, sed verè & realiter: & consequenter quod fides præstanda est testibus de visu cōtra tales. Alias periret omnis modus procedendi contra tales, vel cum maxima difficultate possent deprehendi: eo maximè, ꝙ sicut per eorum cōfessiones agnouimus, sacramentis (vt diximus) magnis se astringant, se inuicem non reuelare. Aduertendum est etiam, quod si testibus non creditur, contra alios, propter assertam delusionem: iam non esse etiam credendum seipsos accusantibus, vel iuridicè cōfitentib. quod talia sibi contigerint, eo quod censendi pariter esse delusi, & eis esset compatiendum, & non sententia contra eos ferenda, si dicerent se nunquam extra cursum tale quid fecisse, nec ex corde vnquam talia se perpetrasse, aut contra fidem quicquam opinatos esse.

esse. Quod tamen nullus sanæ mentis concederet, & practica omnium Inquisitorum est in contrarium. Præterea, ex eisdem Pontificum verbis hoc elicitur, quod eundem debent contra sectam istam seruare modum inquirendi, & procedendi, quem seruant secundum iura, contra alios hæreticos. Modus aũt ex parte intẽtionis ipsius Inquisitoris & efficatiæ tã interioris q̃ exterioris est, vt interprete omniq; humano timore, & cuiuscunq; cõmodi vel lucri amore postposito, inuictè procedant. Vt patet in priuilegio quodam Inquisitionis, quod incipit: Ex parte verò ordinis procedendi, & executionis, vt simpliciter & de plano, & cæt. c. Statuta, de Hæret. lib. 6. Item vt excommunicati & participes vel socij criminis in testimonium admittantur, eod. tit. In fidei fauorem. Contrà istam ergo sectam, hoc vltimo modo procedendum est. Tenentur ergo credere Inquisitores omnibus, qui testimonium contra hanc sectam ferre voluerint; etiam si dicant se socios criminum. Non potest ergo interponi, quod isti, socios se dicentes, non sunt audiendi, quia deludantur per præstigium, vel quomodolibet aliter: quia iam tolleretur modus procedendi contra istos, quo procedi debet contra alios hæreticos: quod est contra voluntatẽ & mandatũ

Ecclesiæ in prædicto priuilegio Adriani. Vnde patet, quod illa euasio nulla est, sed irrationabilis & periculosa fuga.

Eadem secunda ratio ex eodem fundamento tripliciter confirmatur. Cap. XVI.

PRAECLVSA igitur prædicta euasione ad secundam rationem principalem, confirmatur ipsa secunda ratio principalis tripliciter: Primò sic: Si duobus testibus & in præiudicium tertij tam in iudicio creditur, quàm extra iudicium de rebus posibilib. euenire. *s* Multò fortius credendum est maximè, multitudini tale quid cõformiter asserẽti. Quia de quo minus videtur inesse & inest, & de quo magis, per regulam topicam. *t* Maxima est autem multitudo talia narrantium, vt suprà deductũ est. Sed & hæc ipsa quæ narrantur, esse posibilia suprà in primo principali, probatum est etiam ex sacris literis. Ergo non sunt hæc tam facilè pasimque neganda, vt nonnulli faciunt. Confirmatur secundo eadem secunda ratio, sic: Fama quam omnes famant, nõ ex toto perit: & imposibile est, quod famosum sit falsum ex toto, secundum philosophum in lib. de somno & vig. & 7. Ethicorum. *u* Maximè autem si fundetur narratio in certitudine sensuum. Non enim possunt

falsi

falli sensus exteriores circa propria sensibilia, vt dicitur in secundo de anima. Narrant autem omnes isti, ea quæ ab eis videntur & fiunt supra naturã, & ea esse vera testificantur de visu pluribus sensibus. Et in hoc omnes conuenire, quod corporaliter fiant, quę sensisse se dicunt, publica & vniuersalis est fama. Non ergo ex toto falsa esse censenda sunt, aut putandum est vniuersaliter tales personas decipi, vel decipere: licet fortè interueniant sæpè delusiones, vt suprà declaratum est. Confirmatur tertiò eadem ratio sic: Si quod est magis incredibile, quàm illud de quo est sermo, vel saltem æquè incredibile, & nihilominus à sanctis Doctoribus hac sola ratione creditur, & pro certo asseritur, quod à multitudine virorum ac mulierum, tam eorum qui sunt experti, quàm eorum etiam qui ab his, qui experti sunt, didicerunt & cognouerunt, enarratur & confirmatur: multò magis ab omnib. credendũ erit, ꝙ est magis credibile, vel saltẽ æquè credibile, & ꝙ est æquè vulgatũ & affirmatũ ab his, qui experti sunt, vel ab expertis certa relatione cognouerunt. Nam cũ citò sine ratione credere sit indicium leuitatis, iuxta illud Ecclesiastici 19. Qui citò credit, leuis est corde: magis hoc alienum esse debet à sanctissimis & grauissimis Ecclesiæ sanctæ Do-

ctoribus,qui tam naturaliter, quàm supernaturaliter dotati sunt supra cæteros muneribus intellectus, quàm à quibuscunque alijs. Magis autem credibilia sunt omnia, quæ narrantur à strigibus fieri in cursu illo diabolico, præter hoc, quod etiam affirmãt sibi contingere; dæmones, inquam, esse eis incubos aut succubos,quã hoc ipsum quod exceptuatum est, ibi, vel alibi expleri per dæmones. Et tamen hoc ex sola multitudinis assertione,pro certo tenent Augustinus, Thom. cæterique Theologi. Ergo multò fortius à nobis nõ debent illa negari,de quibus est sermo. Quod autem hoc sit magis incredibile, & magis videatur à posibili alienum, ex hoc manifestum est, quod dæmones,cùm sint spirituales creaturæ,corporales delitias aut oblectationes non magis admittunt,eisque oblectari non magis possunt sensitiua oblectatione, quàm lapides. Sicut enim lapides, ita & angeli sensibus carent, quorũ obiecta sunt illa oblectamẽta: & consequẽter videntur etiam ab eorũdem spirituũ volũtate aliena:licet in corporibus assumptis,posint ab illis opera motusque tales,quasi vitales perfici,& in illis intellectualiter non autem sensualiter oblectari propter animarũ perniciem, eorum,inquã, qui tale cũ eis habent fœtidissimũ commertium.

tium. Quia tamen (vt diximus) videntur elongata hęc opera, vilißima & vilitatem animi prætendentia, vtpotè subiecti paßionib. concupiscentiæ turpißimæ, ab eorundem spirituum eleganti natura, potius, quàm opera, circa corporalia quidem expleta: sed tamen virtutem eorum ac potentiam præmonstrantia, qualia sunt hæc, quæ narrantur accidere talibus hominib. in illo diabolico cursu: minus illa credenda forent, quã ista. Quod verò sancti Doctores, non ratione aliqua, vel reuelatione moueantur ista credere, quæ minus credibilia sunt, & vt vera cunctis illa Christianis annuncient, non nisi sola fide narrantium: patet præcipuè per diuum August. qui hæc ipsa primus inter catholicos in scriptis redegit, ne dum poßibilia, sed & facta in xv. lib. de Ciuitate Dei, cap. xxiij. Vbi sic ait: Creberrima fama est, multique se expertos, vel ab eis, qui experti erant, de quorum fide dubitandum non est, se audiuisse confirmant, Siluanos & Phaunos, quos vulgus incubos vocat, improbos extitisse mulieribus, & earum appetisse & peregisse concubitum: & quosdam dæmones, quos dusios Galli nuncupant, asiduè hanc immunditiam & tentare & efficere, vt hoc negare impudentiæ videa ur. Hæc ille. Hoc idem tenet etiã sanctus

Doctor non nisi ob Augustini prædictá inductionem. Sed neq; alij doctores sancti, videlicet Gregorius & Isidorus, qui tales dari dęmones incubos & succubos affirmant, vt suprà inductum est, alia ratione ad id moueri possunt nisi prædicta: Cum hoc ex sacris litteris non habeatur, neque reuelatione priscorum: neque per naturalem factorum cursum. Cum ergo eorum quæ à strigibus asseruntur, fama sit communior, & assertio certior, eo quod iuramento iudiciali vbique firmata sit: sequitur à maiori, quod eis indubitata sit adhibenda fides. Si enim ista negētur: & extimentur quasi à delirantibus introducta, non minus delirare putandũ esset illos, qui ea, quæ minus credibilia sunt referrent. quæ tamen credũt sancti Doctores, vt diximus, quasi non delirantium relatione comperta. Sed & quod magis propositũ roborat & comfirmat, hoc ipsum quod striges asserunt, de conuersione, inquam, saltē apparente, earum in catos, tenet August. esse verissimum: licet non secundũ hanc speciem verba faciat. Et hoc tenet non nisi relatione eorum, qui eiusmodi certissimè se audisse vel etiam expertos se esse asseuerarunt. Nam lib. 18. de Ciuitate Dei, capitulo 17. postquam retulit, quæ à Gentibus narrãtur de socijs Vlixis in bestijs à Circe maga conuersis:

conuersis: & de Archadibus, qui transnatando stagnum, conuertebantur in lupos. Et rursus de Archadibus in lupos conuersis hausto quodam immolato liquore deo suo Lyceo: post nonnulla subiungit, & probat hæc esse credenda, propterea quod & temporibus suis talia fieri referrentur. Vnde sic dicit: Si enim dixerimus ea non esse credenda (quæ scilicet prænarrata sunt) non desunt etiam nunc qui eiusmodi quædam vel certissima audisse, vel etiam expertos se esse asseuerent. Nam & nos, cùm essemus in Italia, audiebamus talia de quadam regione illarum partium, vbi stabularius mulieres imbutas his malis artibus, in caseo dare solere dicebant quibus vellent seu possent viatoribus, vnde in iumenta illico conuerterentur, & necessaria quæq; portarent: post quæ perfuncta opera, iterum ad se redirent. Nec tamen in eis mentem fieri bestialem, sed rationalem humanamque seruari. Hæc Aug. Ex quibus patet, quod ipse non nisi ob plurium testium asseuerationem credebat talia fieri arte magica: quibus nō dissimilia sunt, quæ prædicantur ab Inquisitoribus accidere strigibus: & hoc relatione eorū, qui sunt experti: sicut est de conuersione strigum in catos: non tamen quo ad veram naturæ speciei mutationem, sed apparentem: & par ra-

tio est de omni alio euentu mirabili per tales, circa casus diabolici cursus enarrato, & ab innumera testium multitudine confirmato. Vnde cùm supra probatum sit, omnia talia esse possibilia: neque sacris literis repugnare: proculdubio sunt ab omnibus credenda: nisi quis vellet esse sapientior Augustino, cæterisque sanctis Doctoribus, qui eundem Augustinum in hac immitantur credulitate.

s *L. vbi numē. ff. de test. & c. nouit. de indi. etiā in criminalib. c. in omni, de test. & per Ant. de But. & Fely. in c. cū dilectus. de calum.*

t *De qua habetur in Auth. multò magis C. de sac. san. Eccle.*

v *Et satis patet ex notatis per Bart. in l. de minore. §. plurimum. ff. de quæst.*

Ad idem ratio tertia, ex multiplici experientia, per nobiles inducta. Cap. XVII.

TERTIO probantur hæc esse credenda, pro vt ab Inquisitorib. vera prædicantur, ratione sumpta ab experientia, quæ dicitur rerum magistra. *x* Et sic arguitur: Id quod multiplici experientia cōprobatur, non est negandum: Nihil enim certius, quā quod sensibus notificatur: quod ad experientiam pertinet: Sed ea quæ à strigibus narrantur, sunt etiam in diuersis locis per experientiam ab alijs, quā à strigib. quo ad facti

x Ca. Quā sit. de electio. in 6.

sub-

substantiam comprobata. Quod quidem inducitur primò quantum ad corporalem delationem (omissis quæ ab authoribus antiquis. Vincentio, inquam, historiali, & Petro Damiano afferuntur, de quibus vide si placet in Malleo maleficarum, parte secunda, cap. 3. quod & in solutionibus argumentorũ explicabitur succinctè) in mediũ tantum induco nunc ea, quæ nostris temporibus ab his, qui pro certo cognouerunt enarrata sunt. De veritate namque prædicti cursus diabolici omissis innumeris, quæ olim facta narrant, & scriptura etiam teste vera comprobantur, nouissimum argumentum duplex inducere libet. Quidam Vener. P. Frater Paulus de Caspano ord. nostri, mihi anno præsenti asseuerauit, Præsbyterum quendam nomine Io. Antoninum de Palauisinis bonæ famæ virum, demorari iam diu, & nunc etiam in valle Tellina in castro Caspani: sibique narrasse, quod dum mane secundum consuetudinem ante diluculum ad exoluendum diuinum officium vel alia de causa surgeret de lecto, contigit eum multotiens magnam vidisse turbam in propinqua planicie virorum & mulierum, cum varijs luminaribus currere hinc inde more ludentium: quos Presbyter dixit pro certo se scire, ꝙ sunt strigones, & striges, quę deportan-

deportantur ad cursum, vt omnis generis voluptatibus carnis perfruantur. Quidam etiam egregius medicus Ferrarien. & in hac eadem ciuitate curis infirmorum publicè intendens magister Sozinus Bentius nuncupatus, mihi fidelissimo testimonio superioribus diebus enarrauit, quod cũ superiorib: annis, quasi tribus elapsis ruri esset inuisendarum possessionum propriarum gratia, contingit cum suo villico sermonem de strigibus eum habere. Cumque medicus esse deliramenta diceret, quæ referuntur de strigibus: & hoc præ cæteris, quod videlicet corporaliter ferantur ad opinatum cursum: econtrario statim villicus ille (qui adhuc superest, & vocatur Thomasinus Pollastros, de territorio quidem Mirandulæ, sed modo habitans in confinibus illis in loco, qui vocatur Clauica Malaguzzi) asseruit quendam alium, ibi propè morari rusticum, qui narrat se mulieres, & viros in maxima multitudine nocte corrizantes, & voluptatibus vacantes vidisse. Super quo stupẽs medicus, rogauit villicum suum, vt rusticum illum ad se vocaret. Qui vocatus, & de his interrogatus, ita respõdit. Quadam nocte, dum per tres horas ante diluculum surrexissem, vt cum bobus & plaustro veniens, villico huic vestro in quodam negocio ferrem auxiliũ,

peruenis-

perueniſſemque ad hanc planiciem (quam manu oſtendit, quia propè erat) vidi, à longe tamen, ignem copioſum in diuerſis locis quaſi luminaria magna: inter quæ multitudinem quoque conſpexi virorum, ac mulierum, veluti ad inuicẽ decertantium, ſeu etiã corrizantium. Propius autẽ accedens, pluſquam ſex millia hominum, clara per ignes cauſata luce intuitus ſum, & menſas paratas, & eorum nonnullos comedere ac bibere: plurimos crrizare, diuerſique generis ibi ludorum exerceri: plures etiam laſciuire licẽtius, quam fas ſit eloqui. Inter eoſdem autẽ aliquos mihi notos vidi viros, ac mulieres, & nonnullos eorum tunc etiam ſum allocutus. Sed poſt horam quodam ſigno facto, velociſsimo (vt videbatur) curſu, omnes inde fugerunt, ac velut aſportari nebula, nuſquã comparuerunt. Hoc igitur accepto teſtimonio medicus mutauit ſententiam, & ne dum poſsibile, ſed etiam de facto contingere iam credidit, quæ prius deliramenta putabat.

Experientiæ corporalis curſus, ac tranſportationis ſtrigum ad longinqua loca per populares inducta. CAP. XVIII.

POPVLARIVM etiã teſtimonio, qui Ferrariæ morantur, hoc ipſum probandum cenſeo, vt poſsit, qui voluerit non

à longè

à longè certificari. Quidam imprimis Andreas Magnanus Bergomẽsis, habitator Ferrariæ, hac hyeme mihi narrauit; quod à quodam ſuo affine Venetijs commorante, conouit hoc quod contigit ſuperiorib. annis: quandam, inquam, puellam, quæ cum matre Bergomi morabatur, inuentam fuiſſe nocte Venetijs in thalamo dicti ſui affinis. Quam mane repertam nudam, recognitamque, quia conſobrina erat, cùm interrogaſſent quomodo illuc veniſſet, aut ibi eſſet, & quare: plorans illa poſtquam veſtita ab eis fuit, hæc quæ infero enarrauit dicens: Hac nocte cum in lecto vigilarem, vidi matrem meam, quę me dormire putabat, ſurgentem de lecto, & exutam camiſia ſe quodam vnguento, quod ex vaſculo aſſumpſit de ſublateribus extracto, perungentem corpus. Et ſtatim in aſſumpto baculo quodam ibi præparato in modum equitantis aſcendens, extra feneſtram deportata eſt, & à me nequaquam ex tunc ibi viſa. Cumque ipſa quoquo de lecto ſurgens, meum, vt mater fecerat, perunxiſſem corpus, extra feneſtram educta, ſtatim in hunc locum deportata ſum, vbi matrem puero huic lecto decumbenti inſidiantem vidi. Ex quo ego territa, cùm matrem etiam ob meum aduentum conturbatam vidiſſem & comminantem,

em, nomen Domini Iesu, & B. Virginis inuocaui, & ex tunc matrem non vidi, & ego hic nuda solaque remansi. His auditis à puella, scripsit omnia hæc affinis ille nurrantis P. Inquisitori Bergomensi, à quo capta mulier, & tormentis exposita, cuncta confessa est. Et addit se à dæmone plusquam quinquagesies deportatam, vt puerum illũ filium prædicti affinis occideret: sed tamen præualuerat nũquam, eo quod semper eum inuenerit signo crucis, & sanctis orationibus à parentibus benè munitum. Quidam etiam Antonius Leo carbonarius Ferrariæ habitator de Valle Tellina, narrauit mihi hoc anno, se in patria sua, ab eo cui infrascripta contigerunt cognouisse: videlicet, quod cùm suspectam habere ille vxorem suam, ex relatione multorum, quod iret ad cursum, quando ipse nocte dormiret, finxit se quadam nocte profundè nimis dormire. Quod ubi percepit vxor, surgens de lecto se inunxit vnguento ex vasculo prius abscondito, & statim nusquam comparuit. Stupens autem vir suus, & quadam curiositate ductus, de lecto surgens, idem fecit, quod vxor: & statim per caminum (vt sibi videbatur) per quem etiam sibi visum fuerat ascendisse vxorem, delatus, in quandam nobilis cuiusdã comitis cellam vinariã deportatus est:

quo

quo loci vxorem etiam cum alijs pluribus reperit. Eo autem viſo, vxor ſtatim cum alijs quodam ſigno facto diſceſsit, eodem viro ſuo in illo loco relicto. Qui mane à famulis domus inuentus, & cum clamorib. quaſi latro captus, & ante comitem conſtitutus, accepto loquendi ſpacio, cum robore factũ narrauit. Et ex hoc accuſata vxor illius apud Inquiſitorem, & tandem confeſſa, pœnas dedit ſuis dignam ſceleribus. Velle autẽ ſola illa credere (vt ad obſtinatos pauliſper verba conuertam) quæ proprijs oculis contingunt videri, ſignum ſtoliditatis eſt, vel magnæ nequitiæ: vt qualis fortè quis fuerit, tales & cæteros eſſe putet, mendaces, inquã, & deluſores. Ex his tamen quæ prænarrata sũt haudquaquã exiſtimandũ eſt, virtutem aliquam naturalem ineſſe vnguento illi, quaſi omnes qui ſe illo perungerent, ſic differri haberent, aut poſſent. Iam enim non niſi ad vnum deferrentur locum, vel ad vnam dũtaxat differentiam loci, cùm natura non niſi ad vnum determinata ſit, vt dicitur ſecundo Phyſicorum. Nec diabolus eſt ſubditus naturalibus virtutibus rerum corporearum, quo ad motum localem cauſandum, cũ ſit eis nobilior, & ab omni materia abſolutus. Tales enim virtutes non niſi ad res ipſas terminãtur materiales. Sed ſicut animal trahitur

hitur cibis, ita ſpiritus ſignis, vt dicit Augustinus 21. de Ciuitate Dei cap. 6. Ex pacto enim tacito vel expreſſo habito cum malignis ſpiritibus ab his perſonis, vel ab alijs, qui hæc primo introduxerunt, putà, quod fidẽ abnegent & baptiſmum, crucem cõculcent, nomen vllum ſanctum minimè nominẽt, & alia huiuſmodi nefandiſsima incurrant crimina, facto poſtmodum aliquo opere, putà tali inũctione pro ſigno, ſtatim adeſt diabolus propria voluntate. Et ita proprio ex arbitrio aſſumpta ſibi placita etiam beſtiarum figura: vel etiam inuiſibiliter aſsiſtens; defert miſeras perſonas, pro earum vel etiã pro ſua voluntate ad deſtinata loca, indeq; reducit. Poſſet etiam ad hoc cogi dæmon inferioris ordinis à dæmone ſuperiore ac præſidente, cuius videlicet ille poteſtati ſubijcitur, eſt enim prælatio, & ſubiectio in ſpiritualibus creaturis, tam bonis, quàm malis, vt patet per ſanctum Tho. 1. q. 109. art. 2. Propter hæc igitur contingit, quod & ſi aliqui quandoque ſe tali vnguento deturpent intendentes transferri, ſiue pactum habeant cum dæmonibus, ſiue non, voti compotes nullatenus fiunt. Nonnulli autem quandoque tali pernitioſa vnctione peruncti, quãuis etiam non intenderent ſe transferri, trãſlati ſunt. Procedit hoc etenim ex libertate

dæmonum, ſic exigente quandoque malitia hominum, vt in perniciem ſuam obtineant quod ſuę ſaluti contrarium eſt Et ex bonitate Dei, quandoque à tali malo quidam custodiuntur contra ſuam etiam voluntatem. Sed & quandoque impediuntur dæmones, ne id præualeant obtinere, quod vellent: & hoc vel à bonis angelis, vel à malis, ſibi tamen prælatis. Ex bonorum autem angelorum præſidio iſto communiter prouenit, ne poſsint dæmones officialibus fidei nocere: nec ex carceribus eorum, hæreticum hominem eripere, etiam ſi ſe totum vnguento illo perungeret execrabili. Sed & quandoque dæmonum in hoc libertas oſtéditur circa talia, quod ſi perſona etiam ſic peruncta, pactum aliquod cum dæmone firmatũ prę-uaricet, putà nomen aliquod ſanctum in curſu proferat: ſtatim à dæmone deponitur, ſeu derelinquitur: & in locis ſe inuenit à domo propria, vnde receſſerat, lõgè poſitis, ſæpius etiam flagellata per eoſdé dæmones, & quandoque illæſa.

Experientiæ apparentis conuerſionis ſtrigum in catos. CAP. XIX.

COMPROBATVR etiã id, quod aſſumptum eſt, in prædicta ratione de apparentia ſtrigum in formam brutorũ, & præcipuè catorum. vt ipſæ quoq; ſtriges fatentur.

fatentur, per testes fidelissimos de visu, quã-
tum ratione humana iudicare potest. Nam
suprà nominatus Antonius Leo, vxorque
sua sub iuramento deponentes, mihi dixe-
runt hoc anno, modò decurrere tertium
annum, quod in thalamo suo seris optimè
clauso, nocte quadam, duo magni cati appa-
ruerunt, vni ex pueris eorum insidiantes:
de quibus tamen ipsi, dum dormirent non
aduerterunt, nisi post emissum à puero cla-
moré & eiulatũ. Strigauerant.n. iam ipsum
infantem, quando sunt excitati parentes:
cuius maleficij causa infra paucos dies exsic
catus puer interijt. Surgentes ergo, quã pri-
mum catos binas viderunt, de lecto suo: vt
eas comprehensas, necarent, licet ferrea pa-
la percusserit alteram earum vir (vt sibi vi-
debatur) acerrimè: alteram verò ritè con-
cluserit: nihilominus elapsæ paulò pòst au-
fugerunt ambo, & extra fenestrã se demit-
tentes, non vltrà cõparuerunt nocte illa. Si-
mile quid passi sunt, post annos duos, hoc
est, anno elapso circa puellã nuperrimè na-
tam. Si quidé à duabus magnis catis, altera
beretini coloris, altera verò pro parte albo,
& ꝓ alia parte corporis nigro colore colora-
ta, dũ oẽs dormirẽt, nocte inuasa, parẽtes ex-
pergefecit flebili voce. Qui visis catis è lecto
saltantib. surrexerũt, vt eos cõprehẽderent:

ſed neq; tunc præualuerunt. Nam vt antea fecerant eorum manus euaſerũt facillimè: & per feneſtram domus demiſſæ fugerunt. Puella verò infra duos dies exſiccata defecit. Noctibus quoque ſtrepitum multarum catorum inſidiantium alijs filijs, & etiam loco, vbi vnguentum ſibi datum à quadam ſtrige ſeruabatur, vt illo peruncti curarentur (ſiquidem iam & ipſi ſtrigati fuerant, ſed non exitialiter) ſæpius audierunt: cùm tamen, vt ipſi dicunt, non niſi vnam paruam catum in domo habeant. Sed & ſtrix quæ ſuperioribus diebus fuit incinerata, dixit eiſdem ſuper hæc percunctantibus, quod duæ fœminæ ſtriges fuerant, in forma catorum, quas in thalamo viderant: quæ & alios filios ante occiderant modo prædicto; ſeque noſſe illas aſſeruit: immò ſignis, non autem ex nomine propalauit eaſdem. Huius etiam apparentis conuerſionis ſtrigum in catos, teſtis alius in hac eadem ciuitate Ferrariæ Philippus nomine, artificio cerdo, ſub iudiciali iuramento mihi aſſeruit hoc anno, ſtrigem quandam ante tres menſes eidem impo ſuiſſe, ne prohiberet venire circa puerum, quem (à ſe fortè ſtrigatum) curandũ aſſumpſerat, ſi quas blandientes, & alludentes videret catos. Eadem igitur die dum diſceſſiſſet illa, viderunt poſt horam ipſe & vxor

ſua

ſua catum magnam, & hactenus ab eis inuiſam, quæ ad puerum accedebat concito gradu. Quam cũ ex timore parentes ſæpius abegiſſent, poſtremò contra venientis vexationem ad impatientiam exarſerunt. clauſoque oſtio vir ille, grauiſsimè catum hinc inde fugientem diutius haſta percuſsit, & demum ex alta feneſtra ſe iactare compulit, vt toto colliſa videretur corpore catus. Ex tũc autem ſtrix illa vetula toto confracta corpore per plurimos dies lecto decubuit: quo factum eſt vt leuis, quã prius habebant, ſuſpitio, quod ſtriga eſſet, & puerum ſuum, qui hac infirmitate ſtrigatus grauiſsimè laborabat, ipſa ſtrigaſſet, in vehementem tranſijt, immo in violentam. Etenim percuſsiones, & plagæ, quæ in cato infixæ ſunt, in illa vetula ſunt inuentę, quo ad membrorum correſpondentiam. Innumera poſſent adduci ad huius rei manifeſtationem exempla. Sed hæc nunc ſufficiant manifeſtiſsima teſtimonia, de quibus & publica inſtrumenta confecta ſunt, & per eoſdem teſtes, qui adhuc viuunt, apud omnes confirmari poſſunt.
Alio etiam modo idipſum, quod in hac tertia ratione probare aſſumpſimus, manifeſtari poteſt, per ea videlicet, quæ ante curſum inchoãtes, in curſu ſtriges perficiunt, vel ex curſu regreſſæ, ibi facta demonſtrant. Ex

quibus manifestabitur, quod talia delusoriè non contingunt: sed verè realiter, & in corpore. Habitā nanque priusquam ad cursum accedant sacratissimam hostiam, vbi postmodum ad determinatum locum fuerint deportatæ, pro munere offerunt diabolo, quam & ipsius diaboli gratia & requisitione opprobrijs affectam ibi dimittunt:& nullatenus apud se postmodum illam inueniūt. Quod non accideret, si tantummodo somniarent se talia facere. Idem conuincunt alia itidem oblata munera, putà vmbelici puerorum, galli, gallinæ, & alia huiusmodi, quæ communiter requirunt dæmones in sacrilegis eorum sacrificijs. Quod autem res ita se habeant, & isthæc encænia dæmonum post oblationem non compareant, millies comprobatum esse testantur patrum Inquisitorum processus innumerabiles. Eisdem itidem strigibus referentibus cognouimus, quod dum primò deportantur ad cursum, & negatis coram domina cursus fide Christi atque Baptismo, faciunt homagium dæmoni: accipiunt tradente sibi eodem dæmone pugillum terræ, qua secum portata, & realiter apud se inuenta conseruataque, toto vitę suę tempore vtuntur personæ istæ pessimæ ad maleficiandum non solùm pueros, verum etiam viros & mulie-

res cuiuscunque ætatis: proiecto terræ illius modico super eas, quas volũt personas perdere. Si autem hæc omnia in somnis contingerent, vel delusoriè, nequaquam apud se talia postmodum vigilantes inuenirent. Aliud quoque huius veritatis signum offero tale: Asserunt enim striges qualibet hebdomada se bis languere, mane videlicet diei veneris & diei lunæ, propterea quod ex velocissima reportatione, qua noctibus illis præuijs à cursu recipiuntur in propria, patiũtur depositæ quasi vertiginem, & ob hoc lecto decumbentes, toto pene mane illo quiescũt. Quo etiam effectu, quasi apertissimo & clarissimo signo, noti earum suspectas easdem habent vehementissimè quòd sint striges: vbi præcipuè præstigiosis operibus alioquin intendunt. Sed & illa, quæ superioribus diebus incinerata est, ea quæ nunc diximus confirmauit: & aliud insuper veri realisque sui cursus dedit hoc indicium, quod cùm semel reportaretur è cursu, & per caminum deposita fuisset in camera propria, non potuit hoc latere familiares, qui in eadem camera dormiebant. Et licet illa vt factum occultaret, excusationem auditi sonitus aliam interponeret, non tamen eis potuit satisfacere, quo minus vehementer suspicarentur eam, tunc de cursu regressam,

ſicut & rei veritas erat. Mutuus quoque cõcurſus in dictis & factis dum in diabolico illo reſident conuentu, & ſe inuicem cognouiſſe, & comitatas fuiſſe: feciſſe quoque ſimulque dixiſſe dum ſunt in curſu, quæ poſtmodum cõcordes referunt, ſicut in referendo conueniunt, qui vigilant ea quæ ſimul vigilantes fecerũt, aut dixerunt, ſignum eſt apertiſsimæ veritatis, quod iſta non in ſomnis perficiantur. Nam ſi vnus ſomniaret, aut deluderetur, vel etiam ambo, nullatenus ita mutuò conuenirent. Non enim experimur imo impoſsibilè iudicatur & contra naturã, quod duobus contingat eadem in ſomnis videre, putareve quod hęc vel illa fecerint, vel dixerint abſque vlla penitus differentia, vt talibus accidere comprobatur. Siquidẽ perſæpè plures earum conueniunt ſimul ire redireque, vt nulla ſit iam negandi ratio vel apparentia, quod hæc corporaliter fiant & in vigilia. Quod ſi etiam quandoq; in ſomnis hæc appareant, vel contingant opere dæmonis, non hoc eos latet, vt plurimum qui talia patiuntur, ſicut & ſupradictum eſt, ex his quæ traduntur in Mallio maleficarum. His tamen, qui realiter deferuntur ad curſum, vt dictum eſt, multa tam in motu illo quàm in termino motus, deluſoriè in parte contingunt: vt iudicent miſeri, realiter &

corpora-

corporaliter nonnulla ibi fieri & eſſe, quæ tamen phantaſticè fiunt opere diaboli, vt in ſolutionibus argumentorum plenius innoteſcet.

Cur dæmones copioſos ac celebres ſtrigum conuentus crebro ſic inſtruant ac aceruent, è diuerſis regionibus aſſumptis viris ac mulieribus. Cap. XX.

POSSET autem aliquis etiam præmiſsis omnibus annuendo dubitare de veritate huius concurſus hominum in vnũ, tam crebro repetiti. Eſto enim, quod poſsit diabolus homines de loco ad locum longius transferre, & plures etiam homines in vnum congregare: non tamen id fieri credendum videtur, niſi rariſsimè: ſicut & rariſsimi leguntur, qui fuerint à dæmone per aëra deportati: & rarius, immo nunquam, tam in gentilium, quàm etiam in Eccleſiaſticorum ſcriptis legitur, quod vel ſemel tantum per dæmones facta ſit adeo celebris congregatio hominum, ſicut eſt vna vel minima earũ quæ fieri dicuntur à ſtrigibus bis in hebdomoda in diuerſis partibus Chriſtianorum. Quod ſi etiam dicatur hoc dæmones facere, vt decipiant homines, & eorum ruinæ ſæuius inſidientur, videtur, quod ab initio iſta facere debuiſſent, cùm à principio perditio-

nem hominum summo studio & inexplebili malitia exquisierint. Vnde cum factum hoc alias nemo sciat, immo negetur ab omnibus: pari modo negabit quispiam vnquã Deum Opt. Max. ista permittere. Verum enimvero cũ tot assertionib. atq; manifestis indicijs hæc infelici nostra hac tẽpestate cõprobẽtur cõtingere, suprà inductũ suasoriũ scrupulũ hac sola suasiõe remouere curabimus, quod Deo pro grauiorib. hominum inualescentib. demeritis permittẽte grauius eosdem diabolus insequitur, ac pernitiosiores nocendi modos indies aggreditur in Christiani nominis extinctionem. Quod autem vnus hic morbus omnium sit grauissimus, supra modum contagiosus, vniuersalique saluti hominum magis aduersus primum manifestato, facilè demum ostendemus, non ab re nostris temporibus ista crebrescere. Primùm autem, deducit multitudo simul & grauitas criminum, ruinaque animarũ exitialis, quã diabolus omni qua potest arte, omnique malitia mundum debellare contendit. In consortio enim positæ miseræ, & infelices illæ personæ, magis se inuicem ad malitiam trahunt, in malitia fouent, & sic eorum culpa continuè aggrauatur. Se inuicem quidem ad malitiã magis trahũt inducẽdo, primò verbis.
Time-

Timeret enim persona quælibet diabolica, si solam se sciret, aut crederet esse sic dæmoni obligatam, sic à Christo alienam, eiusque inimicam: timeret, inquam, hæc alteri reuelare, & ad simile facinus alios inducere: Modo aũt, cùm in tam solemni delectabilique se cognoscant annumerari societate, quasi iactabundæ moremque facturæ cognatis, amicis, atque sodalibus, eosdem inducunt verbis extra cursum, vtpotè primo narrando quibus conuenientes in cursu perfruantur bonis: secundo excludendo timorem, tam dæmonum quàm iudiciorum Dei, dum dæmones, non quasi inimicos, vt prædicatur, sed quasi amicos & familiariter obsequentes pro voto se dicunt habere, & Deum talia non curare, vel certè non posse punire affirmant hæreticè, quasi non præualeat contra dæmonis potentiam se opponere, factasque iniurias vindicare. Tertiò remouendo impossibilitatem apparentem tansmigrationis longinquæ, immo præbendo facultatem per dæmonum inuocationem: eosdemq; per execrabilẽ vnctionem in illorum maledicto nomine factam à strigibus, ad hoc ipsum obsequiosos reddendo. Quartò, causando roborandoque fiduciam proprio comitatu. Fouent postmodum in malitia dum sunt congregatæ perso-

personæ illæ, alias quas traxerunt. primò offerendo eas magnæ dominæ in tali multitudine præsidenti: vt propter eam, quàm præ se fert excellentiam, potentiam, beneuolentiam, comitatem, vereantur eiusdem votis atque præceptis, tametsi execrabilibus, non parere: timeant eidē promissa non obseruare: non odio eam habeant, sed potius diligant, veluti auctricem tantorum bonorum, & in omnibus occurrentem pro voto. Secūdò fouentur in malitia, propter multitudinis imitationem. Multæ enim personæ dum etiam illuc perductæ sunt, renuerent contra Christum & fidem sacrilega committere: quæ tamen immutatione sociarum fidentius admittunt facinorosissima opera. Ex maiori etiam multitudine, maior sequitur voluptas in multis, quibus fruuntur delitijs. Si enim omnis boni possessio iocunda minus est sine consortio, vt dicit Boetius, ex hoc ipso quod in maxima multitudine conueniunt, solatijs etiam affluunt pluribus in corrizando, cantando, sonando, & in curiositatibus multis: & præsertim in aspectu pulcherrimarum personarum apparentiū, &c. vt sic vilissimorum hominum desiderium accendatur magis ac magis, velle sæpius ista repetere, ex quibus omnibus continuè aggrauatur peccantium malitia; cùm ex frequen-

frequentatis actibus malis, omnis eorum generatus pessimus habitus infidelitatis, apostasiæque à fide, & demũ omnis generis vitiorum, & præcipuè luxuriæ, gulæ, inuidiæ, iræq; proficiat in malitia: & cor eorum obstinatione maxima indies obduretur, ob peccandi consuetudinem. Cuius indicium est rarissima talium personarum ad Deum conuersio: conuersorum tam facilis, quæ cõprobatur, recidiuatio. Dicũt enim communiter quę conuertuntur, ꝙ ista conuersio sibi difficillima est, & perseuerantia dura, tũ ob delitiarum memoriam: tum propter dæmones in diuersis formis plurimum eisdem blandientes: vel si sic non præualent, realiter postmodum & grauiter deterrentes, & verberãtes. Aggrauatur insuper illorum malitia propter multitudinẽ, ex hoc, quod quasi in vnum facinus omnes cõiurant: ita vt quilibet, non solùm propriorum, sed etiam totius multitudinis peccatorum, quibus consentit & delectatur, reatu teneatur obnoxius. Sicut enim opera bona gratiora sunt Deo, si à multis vnanimiter fiãt, iuxta quod innuunt verba illa Domini Matth. 18. Vbi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum: ita & quo ad malitiam grauitatemque delictorum pariformiter iudicandum est. Vnde & in natu-

ralibus

ralibus diuerſorum agentium virtus quę magis vnita fuerit, fortior eſt & magis diffunditur. Feruescunt enim magis igniti carbones, dum coguntur in vnum. Hoc igitur rete peſsimo verſutus vtitur hoſtis, vt copioſam infelicisſimorum hominum multitudinem ad tartareas ſtriges poſt ſe trahat. Non eſt autem vſus hac arte diabolus ab initio, antiquiſve temporibus, tũ quia principaliter per hæc intendit iniquus fidem veri Dei de corde hominis euellere. Totum autem antiquitus penè orbem, per veritatis ignorantiam, & per infidelitatem ſuæ addixerat ſeruituti, præter Iudæorum paucisſimos: quem etiam populum ad idololatriam pronum cognoſcens, non exquiſitis his artibus ad infidelitatem trahere neceſſarium iudicabat; ſed facilè in illam eos prolabi faciebat. Poſt aduentum autem Domini & Saluatoris, in primitiua quidem eccleſia Chriſtianus populus inter infideles habitans perfectiſsimæ vitæ fuerat, & fidei firmiſsimè inhærebat, vtpotè inter perſecutionis continuè ſplendeſcens atque feruens, ſicut & aurum igne probatur, eratque tunc diabolo ſola vel maxima cura regnum ſuum tueri, ne omnes infideles ad Chriſtum conuerterentur. ſed data pace poſt tempora cœperunt Chriſticolæ ſegniter agere, à con-
ceptoq;

ceptoq; fidei feruore tepescere: quos consequenter aggrediens diabolus, per ministros suos hæreticos innumerabiles seducere cœpit, sicque voti compos fieri per internam infestationem à se, & per exteriorem ab ipsis hæreticis factam: non autem adhuc per visibilem apparitionem, saluti hominũ grauius insidiari. At postremò sublatis è medio hæreticis, aut certè à Christianorum finibus longius profligatis, cœpit diabolus simpliciores personas facilè seducere, multipliciter deludere, & ad infidelitatem cultumque Dianæ varijs illusionibus inclinare, vt in c. Episcopi. xxvj. quæst. v. enarratur. Sed deprehenso à Christianis per sacerdotum doctrinam, non esse verum Deum, vel deam, quæ personis illis quasi domina apparebat, ne suo diabolus desiderio pessimo defraudaretur, cœpit apertè se Christianis solis offerre in omnib. obsequentē: & eis creberrimè omni generis delitias pręparare, dũmodo fidē Christi ab eorũ cordib. eliminare posset. Quod vt facile firmiterque obtineat, prædictos adinuenit laqueos, ac dolos pessimos maledicti cursus, ac infelicissimarũ harũ personarũ cõuentus. Et in principio quidē eo ꝙ non multi essēt, qui eius tali malitię consentirēt: ex diuersis locis Christianitatis, vnius tamē assũptos linguæ

per

per aëra in vnum tantummodo locum pro quolibet regno, qualibetue prouincia deduce consueuerat, putà, circa regionem Iordanis, circa nucem Beneuenti, & sic de similib. Sed adeo magna in præsentiarum multitudine inualuerunt, vt in pluribus aggregentur locis, & quasi per singulas diœceses conuentus faciant copiosos, magnęque multitudinis vtriusque sexus, & varij status. Sicut in Barcho Ferrarien. in planicie Mirandolæ, in mõte Paterno prope Bononiam, & in alijs pluribus per has maledictas personas nominatis locis, vt iam non per aërea semper à dæmonibus deportentur, sed pedestres vadant multotiens, & velocius currant, eo q persæpè propè sit locus, tametsi à dæmonib. in hoc ipso multipliciter etiam sint suffultę. Quam sectam maledictam dignetur Deus Opt. Max. tandem eliminare. Et hæc de tertio principali, & quoad totius quæstionis determinationem, & materiæ declarationé dicta sufficiant. Nunc superest argumenta pro opinione falsa in principio facta dissoluere.

Pro solutione primi argumẽti, primò deducitur allegatum in contrarium, c. Episcopi. esse multipliciter de authoritate, & veritate suspectum.

CAPVT XXI.

DE

DETERMINATA veritate circa præpositã quęstionem, superest soluere rationes in principio adductas pro parte falsa. Ad primum igitur argumentũ fundatum super ea, quæ dicuntur in c. Episcopi. 26. q.5. multa dicenda sunt, eò, quod huius ca. verbis, & authoritati solum innitantur, & hæreant, qui cursum hunc diabolicum corporaliter fieri negant. Primò ergo dicendum est, secundum aliquos, capitulum illud, seu etiam concilium suspectum esse de falsitate, & inter paleas non minus computandum, quàm Gabillon. vel Beloen. cõcilia reputentur, d.18. c. Placuit, & c. Annis, & sic de similibus. quæ non alia ratione repudeantur, & inter Apocrypha censeri scripta tenẽdum est, nisi quia nesciatur quo tempore, sub quo Pontifice, vel cuius authoritate indictum sit aliquod tale concilium, vel confirmatum. Etenim concilia plurima ab hæreticis & schismaticis sæpius celebrata sunt: in quibus quidem licet plurima cõstituta inueniantur, quæ ad sanctæ vitæ profectum conferre videantur, & nonnulla vera ex sanctorum Doctorum sapientia inserantur: nihilominus ab Ecclesia non acceptantur, immo damnantur propter commixta multa falsa, & perperam ordinata. & quia etiã non ritè congregata fuisse compertum est:

tum est: sed potius contra voluntatem summi Pontificis, aut præter eius notitiam, & beneplacitum, cuius solius est, vniuersalia concilia indicere, & confirmare, dist. 17. per totum. Sicut patet de concilio Arrimi. damnato, dist. 15. c. Sancta. & nouissimis temporibus de concilio Basileæ damnato ab Eug. 4. & sic de alijs pluribus schismaticis concilijs. Et ille, qui teneret, quod concilium potest indici, vel congregari, aut celebrari sub alio capite, quam summo Pontifice, Romæ vice Petri vniuersali Ecclesiæ præsidēte, nisi fortè in casu, quo Pontifex in hæresim laberetur, esset hæreticus, sanctæ matris Ecclesiæ Romanæ primatum impugnans, quē à Christo accepit d. 22. c. Omnes. & d. 40. c. Si Papa. Cùm igitur huius asserti concilij Acquiren. & tempus ignoretur, & author, illi meritò adhærere non videmur cogi: & eius dicta, seu decreta nullam habere videntur authoritatem, nisi aliud ostendatur. Suspectum est secundo vehementer tale concilium, quod non Catholicum fuerit, aut ab Ecclesia approbatum, eò, quod nonnulla profert obscura, sacrisque literis non plenè consona, sed secundum sensum, quem aduersarij patrum Inquisitorum in eo habēt, falsa ac de hæresi suspecta. Probando etiam suum principale propositum secundum di-

ctum

ctum sensum diminutè ac inefficaciter procedit, & contra veritatem, quæ manifesta est in sacris literis, quod videlicet talia non possit facere diabolus, quæ tamen diabolo possibilia esse, sacræ literæ protestantur. Nam inter alia eliciunt hæc ex d.c. quod non possint à diabolo portari realiter de loco ad locum, quod non possit figuram hominis prętendere, vel mulieris quasi deæ factæ, quæ sunt contra sacras literas, & contra scientiã & doctrinam omnium Theologorum, sacras literas exponentium. Nam quod diabolus Christum de loco ad locum portauerit, habetur expresse in Euangelio Matth. 4. Multò magis igitur alios portare potest, & portasse fertur in historijs authéticis Sanctorum, & præcipue diui Iacobi Apost. Naturalis etiam potentia non est minor in angelo malo, quam in bono, qui tamen portauit Abacuc per longa terrarum spacia in citissimo tempore. Dan. 4. Cùm possit etiam diabolus se transfigurare in angelum lucis, ut dicitur 1. Corinth. 9. & habetur in eodem cap. Episcopi. multò magis poterit se transfigurare in deam aliquam corpoream, sicut putabant esse Dianam ipsi Pagani. Contraria etiam sacris literis (nisi bona gl. interpretentur) affert capitulum illud: dũ dicit esse infidelem & pagano deteriorem, qui

credit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius mutari, aut in deterius, aut transformari in aliam speciem, aut in aliam similitudinem, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta sunt. Huius enim contrarium, quantum ad aliam speciē, expresse habetur Exod.7.& 8. Vbi legitur Magos Pharaonis conuertisse virgas suas in serpentes: aquas etiam in sanguinem verum, verasque ranas. Neque enim potest dici secundum fidem, quod ista delusoriè acciderint: quia sicut benè probat diuus Augustinus in gl. ibi. Scriptura eodem vocabulo nominat, & virgas Magorum, & virgam Moysi, quam constat verè in serpentem esse conuersam. Et hanc intentionem August. in passu illo sacræ scripturæ, sequitur etiam & declarat diuus Thom. Pot. quæstio. sexta. art.5 ad 8. cum alijs Theologis & expositoribus. Et alia ratione hoc ipsum deducitur ex eadem scriptura: quia si delusoriè ista cōtigissent, cùm illi Magi non nisi virtute diaboli talia possent facere, & æquè facilè sit diabolo facere, quod ita præstigiosè cyniphes sicut ranæ serpentesque apparerent: æquè facilè virtute illius potuissent Magi cyniphes ipsos delusoriè, & tantum apparenter educere sicut ranas, & tamen sacra scriptura dicit, quod Magi hoc facere non potuerunt.

Quod quidem nó eſt ita intelligendũ, quaſi naturalis diaboli virtus ad illorum etiam productionem non ſe oſtenderet: ſed quia eos talia animalia tunc producere non permiſit Deus: vt dictus ſanctus Auguſt. 3. Tri. & recitat Magiſter. 7. d. 2. Qui etiam negaret, quod diabolus poſsit creaturam conuertere in aliam ſimilitudinem per præſtigiũ, negaret ipſum præſtigium, quod eſt vna diuinationis ſpecies, & cótradiceret conſequẽter omnibus Theologis. & cap. Nec mirum. 26. q. 5. ſeque opponere omnibus hiſtorijs talia narrantibus, quę per pręſtigium varijs temporibus contigerunt in locis. Quo tamẽ modo intelligendum ſit, diabolum poſſe, vel nó poſſe vnam creaturam in aliam mutare infrà declarabitur. Suſpectum tertiò de falſitate eſt dictum capitulum, inquantũ alium prætendit ſenſum in ſacris literis, quã habeant ſancti Doctores ſuper verbo illo Apoſtoli; Siue in corpore, ſiue extra corpus neſcio, &c. immo ſenſum præfert quem reprobant S. Auguſt. & S. Thom. & quem D. Hieronymus in prologo Danielis, dicit fuiſſe ſenſum cuiusdam Iudæi negantis pariter id, quod vniuerſalis confitetur Eccleſia, Abacuc, inquam, eſſe portatum ab angelo in Babylonem breui temporis ſpacio. Et ideo cùm ex cultu Iudæi exponentis, tum etiam

quia Hieronymus hoc referebat, vt ostenderet se in suis translationibus pati multas calumnias, maximè à Iudæis, quas ipse calumnias reputabat iniustas, infertur tacitè, quod pariter execretur, & damnat causas calumniarum, inter quas vna erat expositio prædicta, quàm inducebat Iudæus ille. Cùm ergo illum afferat dictum capitulum secundum aduersariorum interpretationem, patet ex hoc ipso, suspectum esse de minori veritate. Est autem sensus verborum Apostoli, dum dicit se nescire, an in corpore, an extra corpus raptus sit vsque ad tertium cælum, à prædicto Iudæo introductus, & prędicto c. Episcopi. insertus, secundum aduersarios, iste, quod Apostolus nescierit, an fuerit portatus in paradysum, seu in tertium cælum corporaliter, ita quod corpus cum anima eius esset illuc transportatum: an certè extra corpus raptus fuerit, & in solo spiritu viderit & audierit, quæ ibi cognouit. Hunc autem sensum recitat & improbat August. 12. super Genes. ad literam. hac ratione, quia, inquit, constat ex verbis Apostoli, quod ipse sciuit se esse raptum vsque ad tertium cælum: constat ergo illud cælum, in quo raptus est, esse verum cælum, non aliquam cæli similitudinem. Si enim hoc voluisset intelligere, cùm dicit se raptũ in cælum,

lum, id eſt, ad videndum imaginariè ſimilitudinem cæli, eodem modo poterat affirmare, ſe raptum eſſe in corpore, id eſt, in ſimilitudinem corporis huius. Et ſic non fuiſſet neceſſarium diſcernere, quid ſciret aut neſciret. quia vtrunque æqualiter ſciret, ſcilicet, & ſe eſſe in cælum, & ſe eſſe raptum in corpore ſecundum ſimilitudinem, ſicut accidit in ſomnis. Si autem ſciebat eſſe verum tertium cælum, ſciebat ergo aut eſſe aliquod ſpirituale & incorporeum: & ſic non poterat corpus eius illuc rapi: aut eſſe aliquid corporeum, & ſic anima non poſſet illuc ſine corpore rapi, niſi ſepararetur à corpore. Et ſic poſt longã diſputationẽ Auguſtinus concludit verum ſenſum verborum Apoſtoli, dicens: Reſtat ergo fortaſſe, vt hoc ipſum eum intelligamus ignoraſſe, vtrum quando in cælum raptus eſt, in corpore fuerit, quomodo eſt anima in corpore, cùm corpus viuere dicitur, ſiue vegetantis, ſiue dormientis, ſiue in ecſtaſim à ſenſibus corporis alienata. an omnino de corpore exierit, vt mortuum corpus iaceret, donec peracta illa demonſtratione membris mortuis anima redderetur, & non quaſi dormiens euigilaret, aut ecſtaſi alienatus rediret in ſenſus, ſed mortuus omnino reuiuiſceret. hæc ille. Quẽ adducit & ſequitur S. Tho. 22. q 175. art. 6.

& Veri.q.13.art.6. Quod etiam ratione conuincitur: Si enim non fuisset tunc Apostolus secundum corpus in terra, vbi fuerat à socijs & comitibus deductus, & à Iuda hospitio receptus, hoc ipsum illi clarissimè comperissent; Et palàm omnibus, quasi miraculum insigne factum esset. Si verò in terra, & non in cælo corpore fuisset, nolle socijs hoc affirmantib. credere, impudẽtiæ illius ascriberetur: non minus, quàm eius qui tantum ea credere velit, quæ sensu percipit exteriori. Immobile autem corpus hominis manens, non omnes discernere possunt, an funditus extinctum sit, vel certè ecstasim patiatur. Vnde referentibus quibuslibet Paulo, ꝙ corpore immobilis permansisset, eorum sen sui adhærere non tenebatur, si quis ei, quod mortuus fuerit, vel non mortuus affirmasset. Cùm igitur si hæc etiam non suffragaretur ratio, sola authoritas sanctorũ fidem faciat veritati, patet quod contrarium sensum in verbis Apostoli prætendens illius capituli litera redditur de veritate suspecta.

Capitulum Episcopi propositum suum, inefficaciter inferre, & ob hoc de falsitate & authoritate minori suspectum esse.

CAP. XXII.

DE falsitate quoque minorique authori-

tate. d.

tate.d.cap.deprehenditur ex hoc esse suspe-
ctum, quod in probando, quod intendit ob-
scurè, ineptè, & prorsus inefficaciter proce-
dit, si illum habet sensum, quem ei tribuunt
aduersarij, dum contra veritatem suprà dif-
finitam illud inducunt. Volens enim proba
re secundum eos, quod non realiter, & in
corpore mulieres illæ perficerent, aut vide-
rent quę narrabant, sed in somnis potius, aut
in solo spiritu à diabolo deluderentur, in-
ducit binas illas authoritates sacræ scriptu-
ræ, quibus secundum horum interpretatio-
nem habeatur, quod non in corpore, & se-
cundum sensus corporeos præsentes fuerint
Paulus & Ezechiel, alter, inquam, in cælo,
alter in Ierusalem. Et tamen ex illis authori-
tatibus ad sensum istorum à capitulo indu-
ctus non habetur primo, quod non possit
etiam tale quid in corpore contingere, nisi
in authoritatibus illis hunc habeant intelle-
ctum, quod videlicet nullo modo potuerit,
vel Paulus in cælum, vel Ezechiel in Ieru-
salem corporaliter deportari, nisi fortè ab
angelis bonis. Sed hoc primo est falsum, quo
ad deportationem Ezechielis. Multò enim
grauiora corpora potest diabolus & lon-
gius deportare, vt suprà monstratum est.
Secundo infertur oppositum ex hoc ipso, ꝙ
dicunt, cùm naturalia manserint in dæmo-

nibus secundum Dionys. splendidissima. Quicquid ergo virtute naturali possunt angeli boni, possunt & mali: & magis qui sunt excellentioris naturæ. Falsa etiam expositio ista ex hoc conuincitur, quod si sic intenderet, Paulus vtique mentiretur. Etenim quid angeli boni possint & mali, melius ipse certiusque didicerat, quàm authores dicti capituli. Non ergo dixisset: Nescio Deus scit. Si verò in prædictis authoritatibus non illum, sed hunc potius habeant intellectum, quod de facto non corporaliter ad illa loca portati sint, licet potuissent portari, tunc nō habent ex eis propositum ꝙ intendunt, hoc inquam, quod non posint à diabolo per lōga terrarum spacia corporaliter portari striges. Nam à non esse ad non posse, nullum est argumentum. Neque enim sequitur: Petrus non est Papa ergo non potest esse Papa. Et tamen aduersarij ex authoritatibus illis, quę continent tales translationes non esse factas in corpore, inferre volunt, quod non possint similia in corpore contingere. Neque etiam sequitur, quod semper & omnibus sic contingat respectu cuiuscunque corporis & cuiuscunque localis distantiæ, quod Ezechieli contingit atque Paulo: quia à particulari ad vniuersalem, siue secundum tempus, siue secundū supposita, non valet argumen-

argumentum. Et hæc apud ſapientes logicos notiſsima ſunt, & prima principia: quæ etiam pueris & idiotis clarè conſtant. Quis enim inferret: Aliquando Petrus fuit; ergo ſemper Petrus fuit? Similiter quis extimaret, hãc eſſe bonam illationẽ; Aliquis homo eſt bonus, ergo omnis homo eſt bonus? Et tamen ſecundum aduerſarios in capitulo illo fiunt ſimiles deductiões, iſto modo: Paulus & Ezechiel non fuerunt portati in corpore ad loca illa; ergo nunquam, & nullus poteſt taliter in corpore ferri. A particulari etiam, & multò magis ab vna ſingulari ad aliam ſingularem conſequentia, ſeu argumentum non valet, ſiue affirmando, ſiue negando fiat. Sicut non ſequitur: Aliquis homo, ſeu etiam Sortes currit ergo Petrus currit. Aliquis homo ſeu etiam Sortes non eſt bonus; ergo Petrus non eſt bonus. Et tamen ſecundum tenentes contrariam opinionem, in præſentis quæſtionis art. d. cap. Epiſcopi. intendit ſic arguere: Paulus & Ezechiel non fuerunt portati in corpore. ergo nec illæ mulieres portantur in corpore. Vnde patet, quod cùm iſtæ conſequentiæ ſecundum ſapientes ſint deriſibiles: ipſum quoque totum capitulum ſecundum ſenſum quem iſti homines, qui Inquiſitoribus aduerſantur, in eo habẽt, eſt nullius penitus

authorita-

authoritatis,& à Spiritu ſancto non prodijſſe conuincitur,neque fuiſſe bonum,verum, riteq́ue congregatum concilium, ſed inter paleas reputandum.

Aduertant etiam, qui ſic exponunt.d.c. quænam ſit probatio, quã fecit ſecundum eos. hæc,inquam: In ſomnis ac nocturnis viſionibus homo extra ſeipſum deducitur, & multa videt dormiendo, quæ nunquam vigilando viderat. ergo & mulieribus illis itidẽ accidebat circa ea quæ narrabantur ab eis facta, vel viſa. Similiter iſta probatio nulla eſt. Stultus & hebes eſt, qui ea quæ fiunt in ſolo ſpiritu,etiam in corpore accidere arbitratur. ergo ſtulti ſunt & hebetes,qui credunt verè & corporaliter mulieres illas feciſſe, vel vidiſſe quæ narrabant. Nonne iſtæ probationes ſupponunt,mulieres illas ſomniaſſe tantum talia,quod tamen erat probãdum? Si ergo d.c. talem habuit intellectum, quem iſti ex eo accipiunt, inefficaciſsimè proceſsit: ſi verò aliter interpretetur, vt ſaluari poſsit veritas & authoritas eius, vt nos infrà efficere conabimur, aduerſarij non habebunt ex eo propoſitum ſuum, vt ibi etiam oſtendetur. Sed nunc quædam alia adhuc prælibanda ſunt.

Quod

Quod non est necessario standum dictis illius capituli Episcopi. si à synodali concilio emanauit. quin etiam si à concilio generali prodijsset, reclamandum est ad Pontificem, vt sua declaratione excludat sensus erroneos, quos aduersarij habent in eo.

Cap. XXIII.

SVPPOSITO autem quod à ritè cõgregato concilio capitulum hoc emanauerit, adhuc secundo dicitur, argumentũ super illo fundatum non procedere propter duo. Primò quidẽ, quia nescitur adhuc an synodale fuerit tale concilium, vel certè generale: quod solum omnes astringit. Argumentum aũt probabile, quòd generale non fuerit tale concilium hoc habetur, quod inter generalia cõcilia enumerata à Gratiano. d.15. vel 17. nullum Acquirense inuenitur. Omnia aũt concilia Gratianum sufficienter enumerasse, nullus debet aliquatenus dubitare, cùm præsertim ea d. 15. promittat se velle asignare originem constitutionum Ecclesiasticarum, quæ ex sacris concilijs communiter ortæ sunt. Huius ergo etiam constitutionis atque mandati, si authenticum esset, originem præmisisset inter generalia riteque congregata concilia hoc Acquirense connumerando. alias non omnium conciliorum

ciliorum seriem putasset se sufficienter tradidisse Non ergo generale fuit hoc concilium, vel certè nullius apud eum authoritatis, quia fortè non ritè congregatum. Cuius etiam rei signum est, quod nullũ ex antiquis meruit glossatorẽ, quia illud fortè decretorum libro insertum non habebant. Si qui autem modernorum, vt Io. de Turrecremata illud exposuerunt: non nisi quatuor esse de principali eius intentione dixerunt: vt sic veritas in eo contenta saluaretur, omni falsitate, quam prætendit, exclusa. Quænam sint autem quatuor illa principaliter intenta, declarabitur inferius. Si autem dicatur, quod plura alia in libro Decretorum inducuntur concilia generalia nõ prius enumerata; Respondetur primò, quod adducere incõuenientia nõ est soluere quæstionem. secundò, quod si illorum etiam ignoretur tempus & author, & irrationabilia, vel falsa contineant, qualia manifestabimus capitulum hoc continere, eis pariter non erit necessario inhærendum : & si deferre quis eis voluerit, erunt piè interpretanda, sicut infrà circa hoc etiam faciemus. Sed adhuc quispiam fortè probabiliter inducere conabitur, quod tale concilium fuerit generale, & quod præsidentia vel authoritate summi Pontificis celebratum

tum

tum ſit, cùm Epiſcopis indifferenter præci-piat, quod ſolus Papa poteſt (vt videtur) eo quod ſolus ſit eis ſuperior ordinariè. Hoc eſt enim vnum ex indicijs inductis à Glo. in c. vt circa. in verb. Perpetuo. de ele. lib. 6. ad diſcernendum generalia concilia à particularibus. Præcipitur etiam in ipſo capitulo omnibus eſſe publicè annunciandum, quod qui talia credit, & his ſimilia, fidem perdit. Non poteſt autem, niſi qui omnibus præſidet, præcipere vt omnibus annuncietur mandatum, vel quæcunque determinatio fidei. Talis autem eſt ſolus Papa, vel etiam generale concilium eius authoritate. Reſpondetur igitur, quod ſi capitulum præciperet omnibus Epiſcopis abſolutè, vtique ex hoc concluderetur, quod concilium generale fuiſſet, quando alias eſſet ritè congregatum, eo quod vt inducitur, ſolus Papa omnibus Epiſcopis prælatus ſit, & ſuper omnes plenam habeat authoritatem. Non ſic autem inuenitur in cap. illo. Sed indefinitè dicit, Epiſcopi, in plurali. Et licet quandoque indefinita æquipolleat vniuerſali, non tamen ſemper, neque formaliter. Poteſt autem Metropolitanus, ſiue Primas ſit, aut Patriarcha, ſiue etiam ſit Archiepiſcopus, congregare concilium prouinciale, ad quod vocati epiſcopi oés illius prouinciæ

accede-

accedere tenentur. alias excommunicantur. d. 18. c. si Episcopus. c. si quis. c. Decernimus Et potest concilium illis præcipere, quæcũque iudicauerit esse præcipienda, & tenentur seruare ordinata in eo, d. 92. c. si quis Episcopus primo, secundo, tertio. Similiter cùm dicitur in c. Episcopi, omnibus esse annunciandum, &c. interpretari quis posset, quod non absolutè de omnibus loquitur, sed tantum de omnibus subiectis. Vel quod non præceptiuè, sed quasi naturaliter hoc monet esse prædicandum omnibus, quasi dicat: omnibus annuncianda est ista doctrina, vtpotè vera, & ad salutem omnium spectans. Hoc autem modo potest monere etiam qui prælatus non est, & qui nullam habet iurisdictionem: sed tantum docendi officium. Vnde multò magis sic potest omnes monere particulare concilium. Sed non potest præcipere omnibus: sed tantum sibi subiectis. Discordare etiam à quocunque particulari concilio, quando erronea vel indiscreta præciperet, vel in his determinationibus in quibus vel ratio, vel Sanctorum doctorum aut clarissimorum Theologorũ authoritas contradicit: aut certè in his, quæ secundum glossas & Doctores non sunt de principali intentione concilij, vel quæ non exponuntur, nisi secundum absurdum eius intelle-

intellectũ, vt in propoſito accidit, circa præſentis quæſtionis articulum, quãtum ad expoſitionem aduerſariorum d.c. non eſt erroneum aut temerarium, ſed ſalubre, laude dignum ac y meritorium. Sicut enim declarantes ſacras literas, & malum in eis intellectum explodentes, & conſequenter eas elucidantes commendantur, eiſque vita æterna repromittitur, iuxta illud Eccleſiaſtici. 24. Qui elucidant me, vitam æternam habebunt. Sic etiam omnem veritatem explanando, cùm non niſi à Spiritu ſancto ſit veritas ſecundum Ambr. & quamcunque falſitatẽ arguendo contrariam, dignus laude redditur author. Sanctorum etiam patrum doctrina in his præcipuè quæ fidem tangunt vel bonos mores, non niſi ſecundum eorum principalem intentionem & ſanum intellectum, excelſus, inquam, omnibus quæ poſſent falſum & erroneum ſenſum facere, accipienda eſt, & veneranda. Ipſa quoque particularia concilia, de quibus loquitur c. Ad abolendam. de hæretic. vt tangitur in argumento, non habent recognoſcere vel iudicare de hæreſi, niſi quando factum eſt clarũ: Si enim eſſet dubium, tunc quæſtio debet remitti ad ſolum Papam, cuius ſolius authoritate cauſæ fidei determinãtur. d. 18. c. multis. 24. q. j. c. Quotiens. & extra de Bapti. c.

 Maiores.

Maiores. & ita determinat gl. in d. c. Quotiés, & D. Abbas in d. c. Ad abolendam. Eorum autem, quæ inducuntur & reprobantur in d. c. Episcopi. aliqua quidem clarũ est, esse hæreticalia. Putà quod aliquod numinis inueniatur præter vnũ Deum: quod aliqui ducantur seu portentur ad seruiendum alicui deorum vel dearum, præter vnum verum Deum: quod talia demonstrãs atque suadens sit spiritus bonus: quo diabolus possit subitò & sine naturæ ministerio vel virtute, vnam creaturam in aliam speciẽ vel figuram transmutare. Quo ad alia vero, quæ secundum verborum corticem videntur reprobari, videlicet, quod non possint homines à dæmonibus portari citissimo tempore, per longa terrarum spacia, videre, facereque corporaliter, quæ narrantur ab illis, præter numinum veritatem, non est clarum, quod sint hæreticalia; immo potius oppositum clarum est apud sapientes: apud alios autem est vel creditum, vel dubium. Vnde si concilium tale particulare determinasset, talia esse hæreticalia, non esset ei adhærendum: nec ab eo rationabiliter deuiando fit quis hæreticus. Sed si sapientes de huiusmodi dubitarent, esset Papa consulendus, sicut & in alijs fidei dubijs. z Quod tamen modo fieri non est necessariũ circa præ

sentis

ſentis queſtionis articu. quia cū Papa ſepius dederit in hoc fauorem & priuiligia patrib. Inquiſitoribus, vt ſuprà inductum eſt, patet eum approbare, ꝙ legitimè procedant contra tales, quaſi cōtra hæreticos. Quo ſtāte, oportet vel alium ſenſum habere in c. illo, vel ab eo ſimpliciter deuiare. Non eſt etiam authoritas vlla cap. illi acquiſita, eo quod ſit redactum in corpore iuris. Hoc enim non ſummi Pontificis, ſed Gratiani tantum authoritate vel voluntate factum eſt. Sine hoc enim ſi generale concilium fuiſſet, ſicut & ipſæ decretales epiſtolæ ſedis Apoſtolicæ authoritatē habent irrefragabilē. d. 19. c. ſi Romanorum. Quod ſi etiam prædictum concilium fuerit generale, ſicut videtur concedere S. Tho. Spiritu. art. 2. ad 14. vbi etiam exponit dicta illius. & vocat concilium Aquilegienſe: non ſic ei tenemur adhærere, vt debeamus abſurda & irrationabilia propter ipſum concedere, ſed debemus piè exponere. Irrationabilis autem & abſurda valdè eſſet prohibitio illa: ſi eſſet de intentione eius dicere, quod qui credunt aliquos portari corporaliter ad ludum, ſit hæreticus & infidelis, ſecundum quod in cap. illo damnantur etiam mulieribus illis credentes. Sic enim ſequeretur, quod credentes infinitis (vt ita dixerim) Inquiſitorū

processibus asserentibus, quod striges realiter & corporaliter ferantur ad ludum diabolicum, inuoluantur errore paganorum, & quod sint credentes aliquid numinis extra Deum, & ista fieri à bono spiritu: & alia talia, quæ in illo capitulo hæreticalia asseruntur. quod est falsissimum: quia nullum horum credunt esse verum striges, vel alij qui strigum sectam asserunt ad cursum ferri corporaliter. Non est ergo credendum. d. c. hæc ipsa intendere. Nec obligaret conciliũ si conuinceretur aliquid formaliter vel virtualiter contra sacras literas, quo ad literalẽ sensum, quem haberent in eis communiter sancti Doctores, aliquid determinare. Sed esset contra tale concilium reclamãdum ad summum Pontificem. Sicut rectè Hieronymus se opposuit concilio determinanti, ꝙ rapta non posset raptori coniũgi, ostendens hoc sacris literis repugnare. Exod. 22. & Deut. 22. propter quod Concilium reuocauit sententiam, vt textatur glo. in c. de libellis. d. 20. & elicitur 36. q. 2. c. tria. c. si autẽ. &. c. placuit. Vnde posset & in proposito contra concilium, etiam si generale fuisset, ad Pontificem reclamari, vt illa declararet & ad veritatem reduceret, quę in d. c. viderentur sacris literis repugnare.

y *Vt patet ex 7. d. per totum, præsertim in c. fin. Et si tu opponas de nota. per gl. & per doc. in c. cū dilectus. de ele. vbi dicitur, quod inferior Papa tenetur obedire concilijs. de quo etiam habetur per Fel. in c nonnulli. col 4. de resc. præsertim quando in fide de concilijs agitur, quo casu etiam Papa non potest contra eam disponere, secundum gl. in c. in istu. 4. dist. & in c. sicut. 15. dis. cum similib. vt Fel. tradit in c. 1. colum. 8 in princ. de const. Responderi potest, quod illa procedunt in concilijs vniuersalibus congregatis à Papa, vel collegio Cardinaliū, iux no. per Bal. in tract. schismatis col. 15. posito sub rub. C si quis aliq. testam. prohi. Et per eundem Bal. in c. olim. de resc. & Dec. in c. significasti, de ele. Secus videtur in concilijs particularibus, vel etiam generalibus ab his tamen congregatis, qui non habet potestatem congregandi generale concilium, vt patet ex no. per Fel. in d. c. 1. col. vij. de consti. & tale videtur concilium, de quo habetur in d. c. Episcopi. Et ex his si diligenter consideraueris, tolluntur, quæ no. gl in c. vt circa in iure perpetuo, de elect. lib. vj. vltra quod concilium non obligat quod non est moribus vtentium approbatum. iuxta no. per gl in cap. 1. de treu & pac. vt etiam ibi Fely. trad. col. 4. vsq; in fi. illius c.*

z *Et ad corroboratione͂ prædictorū vide quæ tradit Fely. in c. Ne initaris. de consti. quia hoc est altū pelagus longiori indigens discussione.*

Posito quod concilium Acquirense fuerit generale, riteq́ congregatum: & suppositis etiam omnibus quæ in eo dicuntur, non euadere striges manus Inquisitorum. Et de varijs illusionum modis atque generibus.

CAPVT XXIIII.

VERVM etiam si certum ponatur, quod dubium esse probatum est, concilium, inquam, illud fuisse generale, riteq́ue congregatum: adhuc tamen illud ex.d. c. habetur, quod vt euitarent plurimi, contra Inquisitores dictum capitulum inducũt. Id autem est, quod manus, seu iudicium ipsorum Inquisitorum, tales maledictæ sceleratæq; personæ non euadunt, si dicantur hæ striges, sicut illæ sceleratæ mulieres (de quibus sermo est in dicto capitulo) à diabolo in somnis vel in spiritu deludi, prout ex capitulo illo intendunt quidam probare. Non solũ autem per tale capitulum non euadunt, verum etiã per ipsum in manus relabuntur eorundem Inquisitorũ. Per ipsum namq́ue capitulũ illæ sceleratæ mulieres deprehenduntur, & iudicantur hæreticæ, infideles & à fide apostatæ. Apostasia quippe illarũ notatur inprimis verbis, cũ dicitur ꝙ quædam sceleratæ mulieres retro post Sathanã cõuerversę, &c. Apostatare.n. à fide nihil aliud est, quàm

quàm retro conuerti à Deo post Sathanam, cui renunciatum fuerat in Baptismo, cũ conuersione ad D. nostrum Iesum Christum. Et quod præfata verba non intendant de alia retrocessione, quã de ea, quæ est per infidelitatem, vt sic importat apostasiam à fide iuxta c. Non obseruetis. 26. q. 7. patet per verba paulò pòst inducta in eodem. c. vbi dicitur. Sed vtinam hæ solæ in sua perfidia periissent, & non multos secum ad infidelitatis interitum pertraxissent. Nam & innumera multitudo hac opinione decepta, hæc vera esse credunt, & credẽdo à recta fide deuiãt, & errore Paganorum inuoluuntur, cùm aliquid diuinitatis aut numinis extra vnum Deum arbitrantur, &c. Hoc ipsum etiam, quod dictum est, per sequentia verba manifestatur, vbi dicitur de Sathana, quod taliũ personarum mentes per infidelitatem subiugat: & paulò pòst, quod facit talem infidelem opinari in corpore fieri, quod fit in animo solo. Et in fine dicit, quod qui talia credit, fidem perdit, & infidelis est, paganoque deterior. Cùm ergo striges secũdum aduersarios à dæmonbus similiter illudantur: sequitur, quod ab Inquisitoribus, vt infideles & apostatæ à fide, inquirendæ sint & iudicãdę. Omnis. n. infidelitas & apostasia post baptismũ, ad hęresim deducitur, seu sub hęresi

 conti-

continetur largo modo ſumpta, de qua pa-tres Inquiſitores habent vniuerſaliter iudi-care. Magis autem conuinceret eos ratio i-ſta, qui putarent ſectam ſtrigum eandē eſſe vel ſub illa per omnia comprehendi, de qua loquitur dictum capitulum Epiſcopi. Con-uincit tamen, vt deduximus, & alios, qui eas tenent eſſe diuerſas, & tamen arguunt quod ſicut illæ deluduntur, ita & iſtæ. Haberent enim etiam conſequenter arguere, quod ſic-ut illæ ante deluſionem per infidelitatem & apoſtaſiam à Diabolo captiuantur, ita & i-ſtæ, ſi volunt hanc etiam argumentationem ſuam validam eſſe, quod ideo ſtriges non portentur realiter ad ludum, ſed deludan-tur in ſomnis, quia illæ ſceleratæ mulieres deludebantur. Quæ tamen argumentatio valida non eſt, neque intendit capitulū af-firmare, quod non poſsint à diabolo quæ-cunque mulieres portari. ſed potius quod illæ non verè portabantur ad ſeruiendum alicui deæ, cùm nulla talis dea eſſe poſsit: ſed deludebantur à diabolo, qui poteſt modò notam, modò ignotam perſonā deludendo præferre. & hoc multipliciter contingit. Et vno quidem modo poteſt illudere per præ-ſtrigium. quo immutatio non ex parte rei viſæ fit ſed ex parte videntis. eò quod à dia-bolo perſtringantur oculi vidētis, & ad eos

deducun-

deducuntur ſpecies rerum ſic apparentium ex imaginatione, vel compoſitæ ex illis, ita vt videatur præſens in re, eo modo, quo ſola imaginatione monſtratur. & non eo modo, quo verè ſub intuitu oculorum ponitur. Sicut dictum eſt ſuprà, de fœmina illa, quæ tempore beati Macharij apud alios videbatur equa, cùm tamen beatus Macharius eam verè intueretur, vt erat fœmina, eò, quod eum diabolus per præſtigium, vt alios, deludere non præualebat. Alio modo deluſio contingit per apparitionem rei, per diabolũ nouiter formatæ in alicuius ſimilitudinem. Quo caſu licet videns deludatur, dum aliquam adeſſe perſonam putat, quæ verè præſens non eſt. cauſa tamen deluſionis non eſt ex parte videntis, ſed rei viſæ. quo modo dicitur diabolus in angelum lucis ſe poſſe transfigurare, quod & in vigilia poteſt contingere, formando corpus ex aëre conſpiſſato in ſimilitudinẽ & figuram hominis, aut angeli, prout etiam angeli ſancti patrib. antiquis apparere, & cum eiſdem quandoque habitare conſueuerunt in humana figura. Tertio modo, poteſt deluſio contingere in interiori tantum imaginatione, cũ perſona tendit in rei ſimilitudinem, quã offert imaginatio, quaſi in rem ipſam. Et hoc contingit in ſomnis, & in varijs alienationibus

à ſenſibus cauſatis, vel per infirmitatem ſicut in freneticis, vel per raptum naturalem, vel opere dæmonum: & ſemper in prædictis modis alienationum deceptio immiſcetur. In raptu autem ſancto, & à Deo ministerio angelorum cauſato, non deceptio inuenitur, ſed eruditio, ſicut conſtat de raptu Pauli, & aliorum Sanctorum. Sicut etiã in ſomnis quãdoq; homines à Deo erudiũtur, ſecundum illud Iob, 33. Per ſomnium in viſione nocturna, quando irruit ſopor ſuper homines, & dormiunt in lectulo, tunc aperit aures virorum, & erudiens eos, inſtruit diſciplina, &c. Et hos tres modos, quibus diabolus poteſt hominibus deludens apparere, tangit virtualiter dictum capitulum Epiſcopi. ſi non ineptum ſenſum habeat, & ex hoc argumentum patiatur minoris authoritatis. Nam videre deludique per præſtigium, & pariter per imaginationem in ſimilitudinem vice rei tendere, cóprehenditur in capitulo, vbi nonnulla quandoque videri in ſpiritu, decipique ex hoc homines pronũciatur. Videre aũt formata per dæmonis potentiam corpora phãtaſtica, quaſi vera, authoritas Apoſtoli manifeſtat. Et intendit capitulum, quod aliquo tali modo poterant illæ mulieres per inſidias diaboli demẽtari, vt putarent poſtmodum etiam ſolutis

ſenſibus

sensibus se ad deæ seruitium deportatas quã delusionem vigiles aduertissent, si sub captiuitate diaboli mens non esset.

Summaria explanatio capituli Episcopi. inducti, quantum exigit propositũ quæstionis huius. Et quomodo ea quæ ibi narrantur, ab his differunt, quæ strigibus dicuntur contingere. Cap. XXV.

VT autem melius cognosci posſit, quæ sit dicti capituli, iuxta Catholicum quem potest habere sensum, principalis intentio: & quomodo ritè intellectum, non facit argumentum, nec militat aduersus veritatem determinatam, libet ipsum breuibus explanare. Sciendum igitur, quod dictum capitulum supponit vnum, quod tam fide quàm ratione naturali certo tenemus, vnum, inquam, solum esse verum Deum, & nihil penitus esse numinis præter ipsum: cuius tamen contrarium putabant gentiles atque pagani, multitudinem deorum introducentes atque colentes. Et quia mulieres, de quibus in dicto capitulo mentio fit, Dianam, vnam, inquam, ex Gentilium dearum, & Herodiadem quasi in comparem deam conuersam, quæ fuit pessima fœminarũ, inueniri: vt deas à se venerari,

eiusdemque quasi dijs obsequi seruiriq; asserebant: & non solum ipsæ sic à recta fide deuiabant paganorum erroribus inuolutæ, verum etiam in eandem perfidiam alios innumerabiles suis his assertionibus & persuasionibus attrahebant: opposuit se concilium animarum huic ruinæ, docens hæc omnia falsa esse. & quod nullatenus hæc asserentibus esset adhibenda fides, eò quod non verè poterant ista cognoscere, cùm falsa sint: & quod sola diabolica illusione fiebat, vt eis talia viderentur vera, & quasi familiari experientia cognita. Quod etiam declarare intẽdens, qualiter, inquam, possit delusio ista cõtingere, duplicem præmittit causam delusionis. Primam quidem ex parte diaboli deludentis: secundam verò ex parte delusorũ. Inde modum aperit delusionis varium, Postremò circa quæ deluderẽtur, ostendit. Probat ergo primò, personas istas scelestas, à diabolo deludi, quia hoc est facilè diabolo, cũ transfiguret se in angelum lucis. quasi sic arguat: Si facit quod maius est, transfigurando se in angelum lucis, potest etiam facere quod minus est, transfigurando se in homines, aut in bestias. vel certè in formas personarum, quæ in deos secundum gentilium opinionem conuersæ sint. Ex parte autem delusorum pro causa delusionis eorum assignat infidelita-

infidelitatem. Ex hoc.n.iusta Dei permissione diabolus huius delusionis contra eas exercendæ potestatem accepit, vt qui in sordibus est, sordescat adhuc. Ex hac autem assignata causa datur intelligi, quod infidelitate cessante, diabolica illa delusio consequẽter cesset. Et sic ad fidem conuersæ, vel quomodolibet aliter à captiuitate diaboli liberatæ personæ illæ, cognoscerent se fuisse delusas, sicut & phrenetici ad sanitatem postmodum deducti, cognoscunt differentiam vtriusque status, & quod in statu phrenesis deluderentur, iam primò tunc aduertunt. Modum autem delusionis prædictæ, insinuat dictum capitulum, dum dicit, quod in somnis & spiritu, hoc est, in imaginatione sola hæc videbant. Hoc enim in somnis cómuniter accidit, eò quod in tali statu imaginationis, intentio & operatio minus præpediatur & libera maneat, quando sensus corporei à suis operibus per ligationẽ somni quiescunt. Vnde potest diabolus homines facilius deludere, formando, firmandoque validius imagines, in quas homo feratur vt in res ipsas. Tunc autem proculdubio illusio esse conuincitur, quando talia sic imaginata, vera esse nõ possunt. Et hoc illis mulierib. contingebat: quia ea, quæ affirmabãt se oculis corporalibus videre, non sic esse

poterant

poterant vt illæ iudicabant. Non enim poterant oculis corporalibus videre deam aliquam quæ Diana vocatur, eo quod nulla talis in vniuerso reperiatur. Sed neque Herodiadem pari ratione videre poterãt: quia illa maledicta fœmina quantum ad corpus, in puluerem resoluta est; quantum ad animam autem, in infernum demissa pœnas luit acerrimas: nec inde virtute propria potest egredi, & minus corpus quod assumat, & in quo appareat formare. Sunt enim animæ determinatæ naturaliter ad proprium corpus, vt nihil valeant corporaliter mouere vel operari, nisi per illud, quasi per proprium & connaturale instrumentum, vt docet S. Thom. prima quæst. 117. art. 4. Et si quando supernaturali virtute cooperante, inferni locum animæ egrediantur ad tempus, hominibusque appareant, hoc raro fit, & ad alium finem à Deo ordinatur, seu etiã permittitur hic egressus vel apparitio: non vt illudant viuentibus, vel quasi eis satagant principari, vel ab eis quomodolibet venerari. Sic igitur dicere necesse est, quod mulieribus illis talia viderentur in somnis tantummodo, vel in spiritu. Arguit autem dictum capitulum, quod sicut experimur in somnis multa nobis videri naturali virtute, quæ in veritate non sunt in seipsis, sed in sola imaginatione,

ginatione, multò magis poſsint iſta videri cooperante ſuperinducta virtute ſuperioris, & validioris naturæ, ſcilicet dæmonis, quæ præualeat etiam ſic perſonas deludere, vt putent poſtmodum etiam vigiles, quod deluſæ non fuerint. Cùm enim hoc poſsit cauſare naturalis paſsio languoris atque dementiæ, vt contingit phreneſim patientib. poterit multò magis virtus ſuperior, cuiuſmodi diabolica eſt, ſic homines dementare, donec illi ſubiecti ſunt per peccatũ, vt nec deluſionem aduertãt etiam in vigilia. Cùm igitur potuiſſet diabolus omnib. ſuprà inductis modis mulieres illas deludere: tamẽ nõ niſi in ſomnis & in ſpiritu, hoc eſt, in imaginatione ſola fuiſſe deluſas rationibiliter concluditur in d. c. eo quod eas ad infidelitatem hanc trahere confirmareve ſola hæc viſio ſatisfaciebat: qua etiã ratione, non erat neceſſarium diabolo illas in vnum cogere, vt nunc ſtriges facit, ſibique contingere illæ etiam exiſtimabant. Hunc enim diabolica fraus ordinem in tentando ſeruat, Deo permittente, vt prius homines aggrediatur interius. Quod ſi iam illuminatis hominibus circa fidem vnius Dei, non præualeat: tunc exterius multipliciter deludendo tẽtat euertere fundatam fidẽ. Prævalebat autẽ diabolus contra illas mulieres

& in errorem pluralitatis deorum, eas induxerat prædicta delusione interiori. Vnde non oportebat, vt exterius se illis offerret. Patefacto post hæc omnibus, quod vnus est solus Deus, clariusque per patrum vigilantiam manifestato, quod omnes dij gentium, sunt dæmonia, non præualet iam diabolus per internam suggestionem soalm, ad illam infidelitatem homines trahere. Vnde explicato superbiæ suæ velo, iam non quærit adorari in similitudinem deorum, sed vt diabolus & malorum omnium spirituum princeps. Horreret autẽ omnis Christianus, cognitum diabolum adorare, & cum eo fœdus inire: baptismum, fidem, sacraque contemnere ac profanare, propter eius solam interiorem suggestionem. At si cum his, commoda reportare, voluptatibus frui, in quas multi sine freno feruntur intensissimo desiderio, & præcipuè, quæ his communiter priuantur personæ vilissimæ, sperarent: si eisdem etiam promitteretur, quod vindicari & in hostes suos retorquere possent iniurias, quas alio modo repellere non valent: facilè plurimi traherentur in prædicta scelera perhorrenda. Quod nunc diabolus noua ista nocendi arte procurat, ministrans illis, qui in hoc vnum facinus maledictę huius sectæ cõiurant, voluptates varias, prout ipsæ narrant

rant se experiri, dum in vnum conueniunt: & nocendi pro voto conferens facultatem. Ideò autem seorsum ducit nocturnis temporibus, vt sine timore pœnarum tantis sceleribus debitarum audeant illa committere, quæ coram alijs in vigilia opposita ratione, quomodolibet minus auderent. Nec obstat, quod cum difficultate occultatur, quod coram multitudine copiosa fieri contingit. Nō enim existimant accusationis periculum incurrere: quandoquidem iuramentis terribilibus omnes hæ personæ sub grauissimis pœnis astrictæ sint, nulli factū detegere, nisi vbi quemquam seducere vellent. Quamuis sæpius in contrarium etiam vertatur sententia, eò, quod sæpius Domino permittente dicta scelera cum authoribus deteguntur. Facilius etiam nefanda illa committunt, atque fidentius, socijs pluribus, tum verbo tū exemplo pessimo seducentibus, quàm si solæ domi manerent. Alio ergo modo conuincuntur deludi striges, quā deluderētur mulieres illæ, de quibus. d.c. Episcopi mentionem facit, vt inferius etiam magis explicabitur.

Circa quæ principaliter credenda vel operanda deluderentur illæ personæ. de quibus. d.c. Episcopi loquitur. Cap. XXVI.

EXPLICAT vlterius. d.c. Episcopi. ea

circa quæ deludebantur à Diabolo mulieres illæ diabolicæ. Quæ principaliter duo sunt, ex quibus opinatis ab eis conuincebantur hæreticæ postmodum circa quatuor, quæ principaliter intendit d. c. reprobare. Primò igitur in hoc deludebãtur, quod putabant se videre veram Dianam deam, & veram Herodiadem, simul ac veram multitudinem personarum corporeis oculis: & tamen non videbant nisi prædictorum similitudines & phantasmata. Volens igitur ostendere d. c. conditor, quomodo possibile sit vt taliter deluderẽtur, dicit quod satanas mentem, quàm captiuatam tenet, in somnis deludens, modo læta, modo tristia, modo notas, modo ignotas personas per quæq; deuia deducit. Hoc autem fuisse delusorium: supposita somnij passione, probat per ea quæ similiter nos experimur in somnis, dicens: Quis enim in somnis & nocturnis visionib. non extra seipsum deducitur: & multa videt dormiendo, quæ nunqum vigilando viderat? Vnde infert, quod sicut esset stultus & hebes, qui ea quæ contingunt in somnis videri, putaret etiam in corpore accidere: ita stultus conuincatur & hebes, qui ea quæ prædicto modo in solo spiritu fiunt, putet etiam in corpore verè contingere. Secundò deludebantur in hoc, quod putabant se portari

portari corporaliter ad longinquas partes & reportari, quæ tamen à domibus proprijs non recedebant. Et hanc delusionem exprimit dictum capitulum, prænarrans illas sceleratas mulieres hoc ipsum profiteri. & subdit, quod cùm solus spiritus hoc patitur, infidelis hoc non in animo, sed in corpore euenire opinatur. Non tamen appellat hunc esse infidelem ex hac opinione; sed intendit quod is, qui infidelis est propter ea quæ prædixerat, quia videlicet credit aliquid numinis esse extra vnũ verum Deũ: hoc etiam verum esse opinatur, vnde deluditur. Quod autem sic eas deludi manifestet, exemplum visionis Ezechielis inducit, & Pauli raptus. Concludit autem finaliter d.c. quod qui talia credit, & his similia, fidem perdit. Refert autem quod dicit talia, ad ea, quibus prædixerat, mulieres illas errore paganorum inuolui, vt aliquid numinis esse credant extra vnum verum Deum, & quæ huic infidelitati secundum talem narrationem illarum mulierum necessariò sunt connexa: & sunt quatuor, vt ex verbis capituli illius deducit D. Io. de Turre Crem. Cardin. sacræ Theologiæ & vtriusque iuris Doctor excellentissimus ord. Prædicatorũ. Primũ: Hæreticũ est, & Paganorũ antiquus fuit error, tenere, quod aliqua sit vera dea,

quæ vocetur Diana, vel Herodias. Secundũ est, quod aliqua persona portetur ad seruiẽdum alicui tali deæ: immo cùm nulla talis dea sit, nulla etiam persona ad seruiendum illi portatur super veras bestias, vt putabant illæ sceleratæ mulieres illusæ in somnis. Tertium, quod hæc delusio causaretur à spiritu bono, immo causabatur ab eo, qui se transfigurat in angelum lucis, vt decipiat. Spiritus enim bonus, non potest esse delusionis, aut cuiuspiam deceptionis author siue minister. Quartum est, posse quempiam ab alio, quam à Deo solo conuerti in aliam speciem vel similitudinem in melius, putà in deos; vel in deterius, putà in bestias, Immo primũ est absoluere impossibile, cùm Deus sit ingenerabilis & quomodolibet infactibilis: & secundum sola Dei virtute fieri potest: quod tamen nunquam fecit, aut faciet. Licet finita etiam virtus possit vnam naturam ex alia generare vel producere, virtutibus naturalibus rerum concurrentibus & applicatis. Hoc autem quarto errore mulieres illæ pariter cum antiquis paganis tenebãtur, putantibus non solùm homines, sed etiam animalia quædam esse deificata, vt 12. Metaphy. refert Aristoteles: & hoc ibi S. Thom. declarat, & putabant talibus deificatis animalibus maiorem inesse virtutem, quàm in-

sit terre-

ſit terreſtribus. quod & opinatas eſſe mulieres illas, confiteri oportet, cum profiterentur ſe portari ſuper beſtias per multa terrarum ſpacia intempeſtæ noctis ſilentio, quod naturales non poſſent beſtiæ, maximè tam breui temporis decurſu. Immo & homines in beſtias conuerti, gentiles olim opinabantur, in lupos, inquam, vel aues, & alia talia animalia, vt recitat Auguſtinus in 18. lib. de Ciuitate Dei. & ſuperius explicatum eſt: & hoc eſt, in deterius conuerti. Qua nunc etiam laborant hæreſi, qui putant ſtriges in catos verè conuerti: indeque in humanam redire ſpecié virtute diabolica. Sicut pagani talia, deorum, putà dei Licij, vel alterius virtute fieri putabant. Quia verò extremus hic error, quo putantur aliqua poſſe in melius, hoc eſt, in deos, vel in deterius, hoc eſt, in beſtias conuerti virtute deorum, claudit & deorum pluralitatem, & debitum eis cultum, & quod à bono ſpiritu fiat iſta cõuerſio, ideo ſolo hoc extremo reprobato errore, prædicta omnia reprobata conſequenter eſſe cenſentur. Et hac ratione huius ſolius reprobationem, quaſi totius ſuæ intentionis concluſionem. d. c. inducit, dicés: Quiſquis ergo credit, aliquam creaturã poſſe fieri, aut in melius, aut in deterius mutari, aut transformari in aliam ſpeciem, vel

in aliam ſimilitudinem, niſi ab ipſo creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta ſunt, proculdubio infidelis eſt, & pagano deterior, ſi prius ſcilicet fuit Chriſtianus. Et hoc non alia ratione, quàm ea quæ ſuprà inducta eſt in eo.c. Quia videlicet talis, aliquid numinis arbitratur eſſe extra vnum verum Deum, in quod vel conuerſi ſint homines aut beſtiæ: & à quo facta ſit talis conuerſio, & non à vero Deo, qui fecit omnia in principio. Cætera verò, quæ in eodem capitulo reprobantur & oppoſita eorum, ex prædicta ratione, quæ ſola inducitur, vt errorem conuincat, nullatenus deducuntur, niſi rationabiliter & de facto, non autem de poſſibili, putà, quod deluderentur in ſomnis, ꝙ non portarētur de loco ad locum corporaliter, vt putabant, & huiuſmodi. Sic ergo credendū erit fuiſſe vera, poſito quod capitulo illi fides ſit adhibenda, quod tamen poſſibile ſit oppoſitum eorum accidere etiam virtute creata. Ex prædicta enim veritate, qua confitemur nihil numinis eſſe extra vnum verum Deum, non ſequitur neceſſariò quod nullæ perſonæ poſsint portari à diabolo de loco ad locum. Stat enim per poſsibile oppoſitum huius cum illa veritate. Sed neque neceſſario ſequitur ex illa ratione, ꝙ mulieres illæ deluderētur in ſomnis: vel etiam

iam non possent plurima eorum, quæ narrabant corporaliter videre. Sic tamen vt putata ab eis numina, in figuris viderent apparentium fœminarum. Poterant enim alio deludi modo, putà, per præstigium vel apparitionem ipsam in vigilia factam, non obstante ratione prædicta. Sed rationabiliter vtique deducuntur ex ea, suppositis alijs, quæ tunc occurrebant, & considerato diabolicæ tentationis ordine maligno, vt superius explanatum est. &c. Cùm igitur ratio legis contineat legislatoris intentionem, & ex ratione in dicto capitulo inducta, non deducantur esse fidei contraria, nisi prædicta quatuor, vt ostensum est: patet, quod non nisi illa voluit intelligi, cũ dixit: quod qui talia credit vel his similia, fidem perdit, &c. Strigum autem secta nullum prædictorum quatuor dogmatizat. neque hunc præcipuè principalem errorem habet, quod homines cõuertantur in deos, & ꝙ aliquid numinis sit, pręter vnũ verum Deum. immo principem eis apparentem fatentur esse dæmonem malum spiritũ, & non Deum bonum. Licet enim cultũ ei exhibeant Deo proprium, vtpotè verum Deũ abnegantes, & illi dæmoni homagiũ facientes de corpore simul & anima, nõ tamẽ putant in corde ipsũ verè Deũ esse. Sed hęc omnia illi exhibẽt, vt cõmoda,

quæ peroptant inde reportent, vt patet ex eorum confeſsionibus. Mulieres autem illæ profitebantur eſſe deam, quam colebant, vt patet in dicto capitulo Epiſcopi. Vnde manifeſtum eſt, has duas ſectas in principali eſſe diuerſas. Cùm præſertim iſtæ abrenuncient fidei & baptiſmo, ſacraque profanent, maleficia multa, damnaque plurima inferāt hominibus in perſonis, in beſtijs & frugibus, plurimaque fœdera peſsima ineant cum diabolo, quorum nullum mulieres illas legitur pepetraſſe. Cùm igitur in principalioribus factis & opinatis iſtæ ſectæ diſcordent, nulli ſit mirum, ſi etiam in acceſſorijs ſint diuerſæ. Non poteſt igitur ex capitulo illo rectè inferri, quod ſi illæ deludebantur, & non verè portabantur, & cæt. quod eodem modo deludantur iſtæ. Diabolicæ quippe malitiæ non ſatisfieret, & ſuperbiæ, qua geſtit vt Deus adorari, ſi deluſoriè fieret hæc oratio & in ſomnis, vel etiam à vigilantib. ſed in angelis. Non ſatisfieret odio, quo ſæuiſsimè Chriſtum inſequitur & ſancta, ſi corpus eius, & ſacra profanarentur tantum in ſomnis. Sed in vigilia fieri hæc requirit, & corporaliter. Et in hoc omnes Doctores Theologi communiter conſentiunt, & Domini Canoniſtæ, qui fauent patribus Inquiſitoribus.

& L. cū pater. §. dulcissimu. ff. de leg 2. & l. cūmulier ff. sol. matr. Ideo dicitur anima legis secundum Dy. in c. certum est. de re. iur. in 6. & latè cōgerit Fel. in c. tua nos. col. 2. de iureiur.

Argumentum secundum soluitur, in qua solutione quid de casu in legenda sancti Germani tacto, factis strigum simili, sentiendum sit, multipliciter aperitur.

CAP. XXVIII.

SECVNDVM etiam argumentum pro parte falsa, & nostræ determinationi contraria productum non procedit. Neque vniuersaliter semper falsa sunt duo illa, quæ dicuntur à strigibus referri. Non enim semper famescunt, cùm reuertuntur de cursu: neque semper falsum est archas panis, aut vini vegetes plenas ab eis euacuari: licet postmodum opere diaboli posſint & pane & vino albi aſſumpto iterū repleri. Sed neque hoc omnes dicūt, quod semper è cursu reuertentes, se laxos inueniant aut nimium afflictos, inedia ve tabescentes: quamuis propter laborem in corrizando, & propter vertigenem, qua sæpè ob delationis suæ distantiam, & velocitatem aliqualiter afflicti redeant: cuius gratia oportet eos mane illo diutius lecto decumbere, vt suprà dictum

 est.

est. Sæpius etiam à diabolo vapulant, dum non ad nutum obsequuntur illi. Deludi tamen etiam persæpè tales, vt putent alimenta se vera sumere, dum sumũnt phantastica, non est negandum, vt suprà etiam declaratum est. At ex legẽda sancti Germani quod inducitur, non obstat proposito, sed potius fauet ex multipli capite. Et primò quidem, quia ex hoc quod dicitur, hospitem illum sero cibos præparasse, eosdemq; à multitudine venientium vicinorum (vt hospiti, suæque familiæ videbatur) voratos fuisse; non infertur, quod delusio esset ex parte alimentorum, quasi non essent vera alimenta, sicut nonnulli dicunt illudi striges. Manifestum enim ibi erat, quod vera cibaria consumebantur, & in domo hospitis illius deficiebant. Secundo, si personæ illæ veniebant vt videbatur, vereq; comedebant atque bibebant, habetur propositum. Si verò dæmones erant. hospes ipse deludebatur cum tota familia, ita vt vigilantes viderent, aut aliquando viderint dæmones in humana forma, cùm tamen putarent eos homines esse: non secus ac deluduntur secundum eos striges in simili visione. Sicut igitur illud ex tali narratione conceditur, sic etiam hoc quod strigibus pariter contingere, tam multiplici testimonio confirmatur, non est negandum.

gandum. Tertiò, non magis ex illa narratione probatur, quod deceptio fuerit ex parte discumbentium, eò quod essent dæmones, qui videbantur homines discumbere, quàm circa eos, qui repræsentabātur, homines, inquam, dormientes in domibus suis ne ipsi forsitan & dæmones essent in humana specie vel figura, nisi quatenus sanctitas & reuerentia sancti Germani repugnare videretur tali delusioni (si tamen historia illa veritate subsistit) qui diuino spiritu illustratus, alios ex caritate à delusionibus diabolicis liberare curabat. Quartò in eodem exemplo considerandum est, non esse simile quod pro simili adducitur. Illi quippe homines & vicini, non putabant se tunc quasi somniantes, ad ludum ire: vel per domos aut in domo hospitis illius comedere & bibere, & alia huiusmodi realiter & corporaliter facere, quantum habetur ex legenda illa: sed solum dicitur, quod personæ repræsentatæ reperiebantur tunc in lectulis suis dormire. Vnde non adducitur ad propositum quæstionis huius exemplum illud aut factum, nisi valdè remotè. Quintò dicitur, ꝙ non est inconueniēs, ꝙ aliquādo dæmones illo modo deluserint homines, vt in mūdo firmarēt hanc opinionē, ꝙ videlicet talia non nisi delusoriè

fiant.

fiant. Sicque liberius homines valeant ipsi seducere, vereque postmodum ad nefandissima simul opera perpetranda liberius & facilius congregare: quando Prȩlati & officiales fidei non magis contra eos, quam contra somniantes desæuirent. Sextò dicitur, quod suspecta est illa legenda quantum ad hunc casum, eo quod durũ videatur, immo totaliter à communibus hominum conceptibus alienum, hospitem illum velle tot cibaria crebro gratis præparare: & si vicini erant & cognati, non petere ab eis pretium alimentorum. Dicere etiam pretium vicinos illos ei dare, vel dedisse si deludebantur, & saturatos se non inuenirent, satis derisibile est. Et si dicatur, quod dæmones ipsi pretium exoluebant vice illarum personarum & specie: mirum esset si talia se facere somniabãt personæ illæ, quod non cito delusionẽ aduerterent, si sibi pecuniæ non realiter deficiebant. Si verò talia nec somniabant se facere, mirum non minus esset, si cum hospite & familia de his sæpius, sui illi vicini non fabularentur: & sic relatione hospitis & familiæ audientes de se referri, quæ scirent sibi non contigisse, facilè tam se, quàm hospitem illum, & alios omnes ab huiusmodi delusionibus non liberarent. Sed neque minus est credibile, quod tot mulieribus prępararent,

rent, quarum tamen aduentum expectare nollent. Obſtat enim facto huic voluptas, vel certè inuincibilis curioſitas. Quicquid autem de hoc fuerit verum, inquã, vel falſum, ſufficit hæc non repugnare his, quæ de ſtrigibus determinata ſunt. Et ſic patet ad ſecundum argumentum.

Nodi omnes diſſoluuntur, quibus tertium quartumq; argumentum videbatur inuoluere legentes.

CAP. XXIX.

AD tertium argumentum dicendum, quod cùm omnia, quæ dicũtur fieri à ſtrigibus in curſu, non niſi opere diaboli, qui mendaciorum omnium pater eſt, initiũ, progreſſum, & finem habeant: nulli mirũ eſſe debet, ſi multa dicuntur ibi fieri, quæ falſa ſunt & irrationabilia: & quæ dum à miſeris vera putantur, timorem eis incutiant. Et de his argumentum hoc intendit. Non confinguntur hæc tamen à diabolo in hominum perniciem ſine cauſa. Nam primò iuxta ſuæ malæ voluntatis conditionem peſſimam, in principio aſsiſtentiæ ſuæ diabolicæ, gaudium afferre conſueuit: in fine verò timorem atque triſtitiam. Vult enim primò per ineptam lętitiam in ſui obſequium

homines

homines attrahere: vt facilius damna inferat in fine deceptis. Nimirum igitur, si has miseras personas diuersis voluptatibus & oblectatióib. sensualib. attrahit, obtinés ꝓpter hæc ab eis adorari, quatenus sua sic satietur pro parte superbia, facto etiam contra Christum multiplici vituperio. & in fine, timore percussos à se abijciat, & ad propria redire, seu reduci compellat. Alias nec illæ personæ facile diuerterent, aut finem voluptatibus vellent imponere: & sic in languorem inciderent aut interitum: quæ nec Deus semper permittit. Qua tamen Dei præseruatione dæmon etiam malè vtitur, dũ eosdem in similia sæpè crimina trahit sine impedimento. Potest & secunda causa facti huius ex parte malitiæ dæmonis assignari secundum mysticum sensum. Cùm enim aqua Iordanis figuram præferat sacramenti baptismi, propterea, quod in ea fuit etiam Dominus Iesus propter nos baptizatus: diabolum velle aquam illam (vt prætendit in visu) sua contingere vel violare potẽtia, signat ipsum suis omnibus adniti viribus, baptismum de terra tollere, fidemque sanctissimæ Trinitatis in eodem diuinitus infusam à fidelium cordibus penitus abolere. Quod quidem si facere præualeret: totius orbis princeps efficeretur, veluti fuerat ante

Christi

Christi aduentum, de quo & ipse Saluator noster ait: Princeps mundi huius eijcietur foras. Principabatur enim in mundo, quando nec mundus Deum cognoscebat: neque sui etiam, populus, inquam Iudaicus, ipsum recipiebat. Quia ergo nunc diabolus non præualet id obtinere: mirum in modũ præ superbia cruciatur: & turbationem iramq; grauissimam ex hoc tunc ostendit, quando in figura (vt diximus) idipsum se velle obtinere coram illa multitudine conatur, nec præualet. Rogauit enim & obtinuit Dominus Iesus, ne deficiat aliquando fides Petri, Luc. 22. Non contingit autem semper hæc fieri à domina cursus, aut vbique· sed coram illa multitudine solum, quos deludens fingit se deducere in planiciem fluminis Iordanis. Quod & nunquam verè contingere puto, propter loci distantiam. Multum enim temporis absumeret ipsa delatio sicut & reductio. Velocitas enim motus, qui non noceat corporibus nostris, determinata est, & diuturno temporis etiam spacio mensuratur, si magna sit loci distantia, sicut est in proposito. Distat enim etiam per directum, flumen illud à nostris his regionibus plusquam per duo millia miliaria, ꝓ vt ipse clarè cognoui, q deuotionis gratia sacra Hierosolymitana loca visere merui.

Elicit

Elicit autem Deus ex malo illo, quando cótingit, hoc bonum, quod personæ illæ miseræ possunt ex hoc cognoscere dominam illam suam, cui se obligarunt, non solum nón esse deam vel deum, immo esse dæmonem pessimum. Sed & hoc etiam, quod nec omnia potest circa infima: quandoquidem nec illa videtur tunc posse, quæ ipsis etiam bestijs possibilia sunt, prout est tangere aquã fluminis. Et si ad ministerium referatur, nó habet illam potentiam quam haberet (vt aiunt) si aquam illam tangere prævaleret: & consequenter non solum, non est dea vel deus, verum etiam sic est ignobilis creatura, sic est mala, vt illam mala facere, impediri frenarique à Deo necesse sit, & sic eius etiam superbiæ ac malæ voluntati resistere. Vt hoc cognito miseræ illæ personæ, nisi propria earum malitia obstinatioque obsistat, facilè iudicent non esse ab omnipotēti Deo recedendum, propter principem illum, qui Deo vero subiectus est, deberetque ex hoc earum animus validius excitari ad illius pessimi sui principis contemptum, & redire ad creatorem suum. Et hæc satis ad tertium argumentum. Ad quartum verò dicendum est, quod si ea, quæ in argumento fieri narrantur sic à diabolo censeantur expleri, vt idem numero corruptum raperet, mortuos

tuos ad vitā reſtituat, & alia huiuſmodi faciat, quę naturæ repugnāt: proculdubio hæretici ſunt, talem dæmonis potentiam opinantes. Qua hæreſi vt in pluribus inuoluuntur ſtriges, hæc ipſa, quæ referuntur, vera eſſe credentes & prædicantes, poſtquam etiā de curſu illo diabolico redierint. At non ſic euenit vt putant: ſed naturali potius virtute dæmonum, illuc ex diuerſis locis ſimilia cibaria deportantur, vt ſuprà diffuſe dictum eſt. Vel certè dæmones illas deludentes perſonas, aërea corpora formant in variam alimentorum ſimilitudinem cum ſimilibus qualitatibus, quibus nedum viſus, ſed & tactus decipiatur & guſtus, ſicut & aërea itidē corpora in humanorum ſimilitudinem formant & agitant quaſi viuentia; ſicut veri illi homines, quorum ſpecies præferunt, eſſe, & opera vitæ propria hominibus exercere videantur, vt ambulare, loqui, ridere, & alia huiuſmodi. Similiter bos vel aliud quoduis animal verè mortuum, quomodo deluſoriè videatur à dæmone ſuſcitari: & quot modis naturali eius virtute poſsit hoc contingere, plenè ſuperius in allegato capitulo explicatum eſt, ita vt repetere ſuperfluum ſit.

In ſolutione quinti argumenti, nihil eſſe virtutis in vnguento, quo ſe ſtriges perungunt, aperitur.

tur, tametsi quandoque trahatur diabolus ad ſtrigum vota per illam vnctionem quasi per signum: quandoque verò impediatur, & quomodo id contingat.

CAP. XXX.

NVNC ad experientias, in quinto argumento inductas, quas negare nolumus, accedentes, oſtendẽdum eſt, eas noſtro propoſito minimè repugnare. Supponitur autem primum id, quod in tertia ratione tertij principalis dictum eſt, quod cùm diabolus ſit creatura ſpiritualis, & conſequenter ab omni obligatione corporea, tam in eſſe, quàm in operari ex parte ſua ſit abſoluta, non poteſt ad operis exercitium ab vllo corpore moueri: nec aliqua corporali virtute verborum, herbarum, aut lapidum ad aliquid operandum cogi, vel neceſſariò induci, prout determinat etiam ſanctus Tho. 2.diſ.7.q.2.art.2.ad tertiũ, ſed pro libertate arbitrij circa corpora operatur, & illa eligit quę ſuæ valeãt malitiæ deſeruire: quib. cùm vtantur homines iuxta ſuũ imperiũ, ipſe diabolus eis occurrit quãdoq; pro voto. Et hoc modo decipiuntur homines, putãtes in talibus corporib. vel etiã in verbis vim quandã inſitam, qua trahant dæmones atque coligant ad aliquid faciendum, vel etiam alicubi demorandum, quaſi ſint alligati: vel expel-

expellant eos de corpore, aut de loco, prout exoptant. Et non ſic eſt: ſed voluntariè trahuntur his corporibus, vel verbis, vel cæremonijs quaſi quibuſdam ſignis initi pacti cum hominibus, iudicãs quod id facere pro tunc, ſit ſuæ malitiæ conueniens: & hoc appetens, appetitu non naturali vel animali, ſed libero. Sicut enim animal trahitur cibis, ita diabolus ſignis, dicit Auguſt. nõ quidem eiuſdem generis tractu vel appetitu, ſed quia ambo ſine coactione. Hac enim ratione pro fumationibus, ſacrificijs, diuerſiſq; ſuperſtitioſis operib. inclinatur diabolus ad obſequendum talia facientibus, ex pacto malitioſæ amicitiæ cum illis cõtractæ, tanquam ſignis ſubiectionis illorum, eiuſq; ſuper eos aſſecuti dominij, quo mirum in modum delectatur, vt ſuperbiæ & inuidiæ ſuæ ſic aliqualiter ſatisfaciat. Hac igitur ratione contingit, vt cùm ſe inungũt mulieres vnguento quodam execrabili, quo in conficiendo multæ ſceleritates cum opprobrio fidei & nominis Chriſti & cum abuſione ſacramentorum committuntur in nomine eius, aſſiſtat pro voto, eaſque perferat ad diuerſa loca: tametſi perſona quæ ſic defertur, vnguẽtum illud pernitioſum quandoque non fecerit, vel etiam pactum aliquod expreſſum in hoc cum diabolo nõ habuerit.

Aduenit enim propter pacta iam inita cum priore aliquo compositore vel inuentore, in ruinam vtentis, & vt opinioné inde causet, quod in vnguento illo, anulo, vel christallo, vel alijs quibuscunque rebus aut verbis sit virtus, qua ipsum trahant homines ad id exequendum propter quod se vngunt, vel quæcunque alia faciunt. sicque sæpè vanos quosque deludat. Vbi verò diabolus cognouerit aliquid posse sequi saluti hominũ magis pernitiosum ex hoc, quod à tali effectu perficiendo cessat, votis frustratos dimittit, etiam posito, quod pacta inierit, sæpeque seruauerit. Notandum secundò, quod licet diabolus à coactione corporea sit absolutus, liber sit in operando, vt dictum est; quandoque tamen impeditur ne quod optat, assequi posit. quod contingit ex virtute superiori Dei vel angeli siue boni, siue mali. Et si quidem à Deo immediatè, vel mediatè angelo bono id fiat, non nisi in salutẽ hominum ordinatur quod euenit. Si verò à malo angelo superiore, nihilominus Deo per suam prouidentiam permittẽte fiat: non nisi ad malum exitum proximè deducitur quicquid inde prouenit, quantum est ex intentione dæmonis: licet ex superabundanti pietate diuina, malum sępè cõuertatur in bonum: vel aliquod melius indirectè ac præ-

ter

ter iutentionem dæmonis pariat, quam ſit bonum, quod per tale inde prouéniens malum priuabatur. His duobus ſuppoſitis, ad primam experientiam in contrarium adductam de eo quod contingit, Principi ſuprà quam decuit curioſo, dicitur quod id potuit, tam ex malitia dæmonum, quàm ex diuina prohibitione contingere. Conſiderare nempe potuit dæmon ex hoc in corde tam principis illius, quàm nobilium, quibus id innotuit, eſſe facilè firmãdum in perpetuũ, quod talia non verè contingant, ſed ſint omnia fabuloſa: ex quo ſequi poſsit impunitas delictorum, quæ perpetrant ſtriges grauiſsima. Sequitur etiam talium peſsimarũ multiplicatio perſonarum in vtriuſque hominis communem perniciem. Neque enim præualent Inquiſitores hos perſequi, prout ex officio eis incumbit, ſi à principibus fauorẽ non obtineant & auxilium. Quod quidem ſubtrahunt illi, ſi talia putant eſſe deluſoria, vereq́ue non contingere: immo ſunt eis impedimento. Itidem nobiles & cæteri, talia non credentes, Inquiſitorum honori detrahere non deſiſtunt, quaſi anicularum vel fatuorum inquiſitioni ſolum intendãt. Et ſic tandem tædio victi, plurimumq́ue fatigati ceſſant Inquiſitores ab officio ſuo: & peſtis iſta graſſatur & inualeſcit: quod

diabolus exoptat. Id enim maius malũ eſt, ac humano generi magis perniciosum, quã ſemel mulierem vnam ad laudem perducere, etiamſi tunc omnium ſcelerum genera per eam fieri contigiſſet. Commune quippe malum (cæteris paribus) antecedit & grauius eſt, quàm quodlibet ſpeciale. Ob hoc igitur diabolus, qui noſtram perditionem atque ruinam tam corporis, quã animæ, quoad poteſt, intendit atque procurat, præuidens principem illum, & nobiles in falſam opinionem, ſi mulierem illam tunc non portaret ad ludum, facilè deducendos, quod ſtrigum ſecta, deluſioni dæmonũ innitatur nõ veritati, prælegit tunc illam nequaquã ad curſum deferre. Potuit etiam id contingere, quia non erat tunc hora conueniens delationis ad curſum. Sicut enim ex ſtrigum confeſsione cognouimus, antequam ſe inũgãt, audiũt nocte ſonitum multiplicẽ præeuntis dominæ illius cum multitudine tripudiantium: & non niſi tunc ſe inungere conſueuerunt, vt illam delatæ per aërea ſequantur, vſque dum veniant omnes ad locum determinatum pro voluntate dominæ curſus. Ex parte autem diuinæ iuſtitiæ, cuius Inquiſitores miniſtri ſunt, alia ratione iuſtè prohibuit Deus mulierem deferri, vt ipſam videlicet iuſtitiam extolle-

extolleret: qua ſemper fit, vt ſub ditione Inquiſitoris deductæ maleficæ, diaboli præſidijs non fruantur. Neque enim tempore illo, quo actuali iudicio ſubduntur Inquiſitoris, alicui nocere præualent, aut de carceribus fugere, vel quolibet aliter auxilio diaboli liberari, aut aliundè deferri. Indirectè etiam ex malo iſto, bonum elicuit Deus. Et quo ad nobiles illos quidem, ſublata fuit ab eis tentatio, qua fortè potuiſſent optare ſatagereque, vt hæc experirentur in corpore ſuo, quæ noxia curioſitate cognoſcere quærebant in alieno. Quo ad Inquiſitorem verò illum, meritò ex ſua illa indebita conceſsione opprobrium reportauit, & confuſionem tam apud religioſos, ac Deum timentes, qui ex hoc optimè cognouerũt atq; damnarũt, ab illo Dei timorem fuiſſe poſthabitum propter timorem hominum: quam apud eundem principem cum nobilibus & alijs quibus factum innotuit, vt ex hoc ab eis iudicaretur (licet malè, vt diximus) non niſi contra fatuas mulieres officij ſui vires extendere. Sicque factum eſt, vt tam perſona, quàm officium Inquiſitionis viluerit apud eos.

Diabolum quandoq; præferre quasi personæ immobiliter dormiētis imaginem, ne credatur personam illam vere, sed potius delusorie ac imaginaria visione tantummodo ad ludum esse delatam.

CAP. XXXI.

AD ea post hæc quæ inducuntur in argumento experiméta, quod videlicet deprehensę sint mulieres extra se factæ immobiliter iacere, quæ tamen affirmabant se ad cursum corporaliter esse delatas, respondetur primò, non esse secundum aliquos inconueniens, quod aliquando non corporaliter, sed in somnis tantummodo videant & facere se putent, quæ postmodum extimāt & referunt in vigilia se fecisse: sicque à diabolo deludantur. Et cum hac responsione communiter trāseunt Summistæ cum quibusdam Doctoribus. Et sic experientijs inductis optimè satisfieret: & nihilominus staret, quod multotiens corporaliter deportentur, vt etiam per experientias varias pariter confirmatur. Mihi autem difficilè admodum, & contra id quod communiter experimur esse videtur, sic quemquā in somnis alienari posse, vt postmodum in vigilia (si sanus corpore sit) non perpēdat se somniasse, vel sic visiones vidisse, vt in corpore se alicubi

licubi non translatum verè putet, sicut per somnium aut imaginariam viderat visionem, prout etiam in corpore quęstionis determinatum est. Et licet legatur de puero quodam somniãte, quod à Magistro in alio cubili dormiente vocaretur: & quod statim euigilans cucurrerit ad cubile Magister dicens; ecce egò, quia vocasti me: nihilominus ad informationem Magistri dicentis, quod somniauerat: sicut & ipsi Magistro in somnis vocare se eundem puerum, eodem tem pore videbatur, acquieuit: & deceptionem tandem plenè vigilans cognouit, quã Magister prius agnouerat, vel certè Magister veram vocem vocationis emisit: sicut de facto compertum est, multos dum somniarent loqui. Non est etiam negandum, somnia quædam sic essa limpida, vt ipsi somnianti verè vigilare videatur: & ita posit per modicum etiam temporis in vigilia, postmodum extimare, quod & tunc vigilauerit, quando profundissimè dormiebat. Sed tandem aduertunt omnes diuersitatem status vigilantis ac dormientis, vt suprà deductum est in corpore quæstionis. Striges verò semper obstinatè confirmant se vigiliare dum ad cursum deferuntur à dæmone. Et similiter dum faciunt, quæ in cursu referunt se fecisse. Et si quæ in somnis ire, & sola imagina-

tione videre, quæ fiunt in cursu, desiderant, id arte consequi moliuntur, vt suprà declaratum est. Et tales personæ dum postmodũ plenè vigilant, optimè cognoscunt, quod nõ in vigilia, sed in somnis viderunt quæcunq; facta sunt in cursu, etiam per alias personas, quæ corporaliter illuc translatæ sunt. Iuxta prædicta igitur dicendum est, ad tres experientias primas post eam, ad quam primò responsum est, & ad omnes alias similes quę deduci possent: quod diabolus in forma mulieris iacet, veluti dormientis, vt decipiat sic homines, & opinionem hanc falsam in eis aggeneret, quod nõ corporaliter striges deferantur ad cursum. & consequenter delicta grauia maneant impunita: multipliceturque per hoc, & roboretur apostatarum strigum secta. Sicut autem permittente Domino quandoq; sic diabolus decipit homines, sic etiam cooperante Domino fit per experientiam manifestum aliquando, quod corporaliter striges deferantur ad cursum: vt ab illo errore per Dei misericordiam homines liberentur, vt supra cap. decimo quarto, & idem, multipliciter est ostensum, vt sic intrepidè suum officium Inquisitores perficiant, & principes vna cum populis pro fidei defensione communiq; populi salute faueãt illis, & opportunum præ-

beant

beant auxilium. Pro alia verò inducta experientia de his mulieribus, quæ post inunctionem illam statim cadunt, & profundissimè dormiunt, sciendum est, quod vnguentum illud spurcissimum, ex talibus materijs cum abusionibus sacramentorum fieri dicitur, quæ iudicio medicorum non habēt naturaliter somnum inducere: & experientijs alijs comprobatū est, quod de facto plures vnguento tali peruncti, nec delati sunt à dæmone, nec somno pressi, vt etiam ex prima experiētia, quæ in hoc argumento in contrarium est adducta, potest fieri manifestum. Et nonnulli alij visis duabus vetulis clàm se perungentibus, quod extra fenestram domus statim delatæ sunt, cùm & ipsi se pluries perunxissent, vt pariter deferrentur: nihil eis profuit. Neque enim de loco illo recesserunt, sed neque dormierunt. Ex quibus omnibus manifestum redditur, quod etiam si qui somno capiūtur post execrabilem vnctionē, non nisi dæmonis malitia hoc liberè prouenire: vt quandoque videntes vel audiētes talia, decipiat: dū per hoc extimantq́ non verè deferri quēquam ad ludum, etiamsi taliter inungatur: sed oēs deludi putēt. Sicut. n. potest diabolus proprio libertatis arbitrio tales deferre per aēra: ita potest in eis profundissimum somnū statim
causare

causare, vel in modico tempore. Nouit enim virtutes omnes naturales ad hoc conferentes, vt herbarum & partium animaliũ: poteſtq́ue tale aliquid ad nutum applicare vt ſomnum inducat. Taliter autem dormientes non dicent poſtmodum in vigilia, ſe iuiſſe aut delatos eſſe corporaliter ad curſum: ſed ꝙ ſomniârunt potius ſe paſſos aut perfeciſſe: licet id ꝙ ſomniârũt, etiam factũ ſit, vel euenerit eo modo, quo eis viſum eſt in ſomnis per eoſdem fieri: quod tamen per diabolum expletum creditur aſſumentem figuram ipſorum ſomniantiũ, vel eam quã ſomniãtes ipſi putabant ſe habere dum ſomniarent. Sicut ſuprà dictum eſt de illo Præſtantio ab Auguſt. inducto, quod quidem factum magis fauet, quàm obſtet propoſito noſtro: cùm expreſſe ibi dicatur, quod euigilans narrabat, quaſi ſomnia quæ paſſus fuerat, ſeu potius viſum ſibi fuerat quod paſſus fuiſſet. Vnde dicit etiam ibi Auguſt. quod illa onera, quæ fortè ſic ſomnians videbatur portare, non ipſe ſomnians portabat, aut phantaſia eius: ſed ſi vera fuerũt vel modo ſunt corpora, portantur à dæmonibus, vt deludant homines. Modus autem quem potius recitando, quàm aſſerendo ponit Auguſt. quomodo talia ſomnians poſſit ibi eſſe, vel illa facere, vbi vel quæ ſomniat

eſſe

esse vel facere, videlicet per phantasticum suum incorporatum, ineffabilis est, vt ipse August. etiam dicit. & intendit, quod est ineffabilis propter suã inintelligibilitatẽ, & consequenter impossibilitatẽ. Omnia enim quæ circa corpora accidunt, à nobis intelligi & effari possunt. Qui verò affirmant se corporaliter esse delatos: si præuisi fuerãt, quasi corpore dormientes seu iacentes immobiles, putandum est potius, quod diabolus in eorum effigie ibi iacens appareat, quam ꝙ veraciter illi vel corporaliter ibi dormiant aut sint. Sicut enim paulò suprà dictum est, præstigiosa delusione potest diabolus astantes decipere, vt eis appareant hæ, quæ se iunxerant personæ dormire: & tamen illæ de facto non sint: sed per assumpta corpora aërea diabolus earum prætendat speciem, & figuram: quod quidem non pertinet ad præstigium, vt dicit S. Thom. 2. dist. 8. art. 2. Vel si non hoc modo quandoque id contingat, fieri sic poterit, quod aliud quoduis corpus ibi existens, appareat corpus strigis: quod tamen ibi non est. Et hoc propriè pertinet ad præstigium, eo modo, quo etiam suprà declaratum est. Sicut contingit etiam cuidam nobili nomine Sisinio, sicut legitur in historia S. Clementis: qui iubens seruis suis vt ligarent & traherent sanctum Clementem: illi Cap. 7.

colum-

columnam ligauerunt atque traxerunt, putantes vna cum Sisino se ligasse trahereque S. Clementem. Quod quidem angelica virtute, vt sanctus Antistes liberaretur, factum creditur: licet talia dæmon etiam facere possit; cuius naturalis virtus, angelicæ coëquatur, vt sæpius dictum est. Quod autem affertur, medicos vnctionibus somnum inducere posse, non negamus. Sed quod arte medicorum fit, non nisi virtute naturali rerũ applicatarum perficitur. Et omnibus accidit idem effectus, quib. æquè dispositis applicatur eadẽ causa. Ea quippe vnctione qua medicus somnum inducit vni infirmo, inducitur cunctis hominibus qui perungerentur eadem, nisi fortè per accidens aliqua contraria dispositio in aliquo reperiretur, quę somnũ fortè vel mitigaret vel prohiberet. Quod quidem raro contingeret. Hac autem execrabili strigũ vnctione, nullus assequitur quod intendit, delationem, inquã, vel somnum, nisi opere diaboli pro voluntate sua. Quo fit, vt nisi paucis, & non suis fœderatis, vel aliquibus qui in peccato mortali sint, obsequatur ad vota in eorum perniciem. Vel si aliquando aliquis innocens similiter deferatur, permissione diuina misericorditer factum creditur, vt ex facto tali arguatur & possibilitas huius rei, & sic testibus comprobetur,

Cap. 5.

betur, ipſius rei geſtæ veritas. Et hac ratione credendum eſt, Deum permiſiſſe quod factum legitur apud Vincentium hiſtorialem in ſpeculo hiſtoriali, libro 26. c. 43. ex Petri Damiani antiqui Doctoris narratione ſcripto relicta, de quodam puero monacho corporaliter nocte per aëra delato ad magnum conuiuium, & iuſſo vt comederet, ac peracto conuiuio, reportato:& per ſuperiora immiſſo, clauſo piſtrino. Idem confirmant multa talia, quæ refert Malleus maleficarum, ad quem lectorē remitto. Ex prædictis omnibus patet & propoſitum principale de veritate corporalis delationis, & omnium nodorum diſſolutio, quos implicabat quintum Argumentum in principio inductum.

Tacta per argumentum ſextum, qualiter, inquam, dicãtur ſtriges non poſſe diabolo non ſubeſſe: qualiter etiam apparenter conuertantur in catos: & ab eadem liberentur deluſione, clariſsimè manifeſtantur.

CAP. XXXII.

POSTREMO ſatisfaciendum eſt his quę in vltimo argumēto inducta ſunt. Et primò quidem, omnia illa quæ tanquam inconue-

inconuenientia inferuntur, non impoſsibilia ſunt: ſed potius ſuppoſito curſus illius diabolici ritu, veriſimilia ſunt: & per conſequens facilè credibilia. Nam vt à primo quod inducitur, inchoemus, qui homagiũ ſemel diabolo fecerit, quod non poſsit poſt modum à propoſito reſilire, facilè credi poteſt: cùm hoc in pœnam Deo reprobante, peſtiferis his hominibus iuſtè debeatur, qui cælorum & orbis terræ conditore contempto, apoſtatæ diabolo apoſtatantes adhærent. eiuſque ſe ſubijciunt perpetuæ ſeruituti. Non tamen ob hoc aufertur ab eis arbitrij libertas: neque commune ſibi deeſt auxilium Dei, quo omnes continuè ad ſe trahit. Vnde ſi facerent miſeræ illæ perſonæ quod in ſe eſt, vt diaboli ſeruitutem euaderent, proculdubio per Dei clementiã de manu illius liberarentur. Sicut & de facto plures conuertũtur ad Deũ per illius miſericordiam mouentem atque trahentem: & per Inquiſitorum & ſeruorũ Dei ſolertiam & doctrinam. Cùm his tamen vt plurimũ corporaliter à dæmonibus flagellantur, ac multipliciter affliguntur, antequam valeant totaliter liberari: in tanti ſceleris aliqualem punitionem idipſum exigente diuina iuſtitia. Et hanc intendunt impoſsibilitatem ſtriges, dum dicunt ſe non poſſe reſilire à pro-

misſione illa: quia alias (inquiunt) crudeliſſimè vapularent à dæmonibus vel ſodalib. Quomodo autẽ in catos conuertantur ſtriges, vel in hoc deludantur per præſtigium: quomodo etiam poſsint per cubicula currere, vel ſaltare catorum more, ſugereq́ue ſanguinem puerorum: & alia huiuſmodi facere, quæ in argumento inducta ſunt: ſuperius multipliciter eſt expreſſum. Per ea etiam quæ ſimiliter facta leguntur in hiſtorijs authenticis, hæc apertiſsimè comprobantur. Cap. 8.
Legitur quippe in vitis Patrũ Sanctorũ, de beato Machario, quod quidam ad eum mulierem duxerunt: quę tamen ab eis non mulier, ſed equa videbatur, dicentes, quod cũ mulier eſſet, conuerſa in equam fuerit, facto contra eam (vt putabant) aliquo maleficio. Vnde ſanctum virum rogabant vt illæ eam in mulierem Dei virtute conuerteret, quæ prius fuerat. Sancto autem viro nõ equa, ſed ſicut verè erat mulier apparebat. Neque enim præualebat dæmon ſanctum virum deludere, ſicut illos deludebat homines per præſtigium: Quod amouit ſanctus Macharius ſtatim ab eis orationibus ſuis. Multa id genus in maleficarum Malleo referuntur, vt præcipuè patet de illo Iuuene mercatore, qui in Inſula Cypri facto maleficio cõtra eum per magã, ab omnibus aſinus

videbatur: quæ magna tandem per Dei voluntatem ſuper hoc depræhenſa, fuit incinerata: & iuuenis ſoluto malificio liberatus. Quod factum, ſimile fuit illi, quod de ſe ipſo refert Apuleius, in libro, quem ob hoc ipſum facinus referendum, edidit, & appellauit, De aſino aureo. Narrat enim ſe in aſinum prout ſibi & alijs apparebat, eſſe conuerſum, vnius magæ ligatus maleficio, à quo poſt diuturnum temporis ſpacium ſolutus, in priſtinam ſuam ſpeciem redijſſe videbatur. Vt hoc alijs, quæ ſimiliter contigiſſe dicuntur, & talia huic, veritatis præbeant argumentum. Neque tamen hæc in aliquo fauent his, quæ à diuo Auguſt. in 18. de Ciuitate Dei c. 17. damnantur & reprobantur vere facta fuiſſe per Magas, vti referebatur in libris gentilium. Sicut fuit quod legitur de Circe illa peſsima maga, quæ ſocios Vlyſsis conuertit in beſtias: de eo quoque quod legitur Archades deo ſuo Lyceo, tale ſacrificium immolare conſueuiſſe, ex quo quicunque ſumerent in beſtiarum formas illicò cōuerterentur, vt ſupra etiam relatum eſt. Hæc enim omnia ſicut & alia ſupradicta magicis præſtigijs potius fingebantur, quã rei veritate complerentur, vt dicit etiam ibi Aug. & recitantur à Gratiano, 26. q. 5. c. Nec mirũ. Quod etiã de ſocijs Diomedis

dis refert August. in eodem lib.c. 16.à gentilibus affirmari conuersos in aues esse, ludificatione factum est dæmonum, qui in auiũ formis apparuerunt, vel pro eisdem socijs aues occultæ ex alijs locis, vbi est hoc auium genus, ad ea loca per dæmones sunt perductæ, vt idẽ Augustin. dicit in seq. c. 18. eiusdẽ libri. Non est igitur impossibile mulieres in catos & bestias quaslibet præstigiose conuerti, seu talia animalia apparere, dæmonũ malitia concurrente.

De obligatione illa, qua diabolo striges promittunt occidere pueros: & quare Deus tot innocentum iniustam (vt apparet) necem permittat. Cap. XXXIII.

QVOD verò diabolus exigat à strigis vt strigẽt omni tanto tẽpore puerum vnũ, siue puellã, idipsumq; pro voto illius perficiant: & si flebile sit, non tamen incredibile: tum ex parte dæmonis, qui maximo odio persequitur nomẽ Christi: quod præcipuè relucet in effectu in pueris baptizatis: vnde persequitur eos, ac si Christum persequeretur. Prohibet etiam quantũ sibi possibile est baptismũ: & hoc propter inuidiã, qua humanæ saluti semper insidiatur. Tum ex parte strigum, quæ carnibus eorundem à se primò occisorum infantũ, & postmodũ

exhumatorum delicatiſsimis veſci conſue-
uerunt: & ex eiſdem pro parte ad conſum-
ptionem vſque decoctis in aqua, conuerſiſ-
que in liquorem: vnguentum illud nefan-
diſsimum, de quo ſuprà, conficiunt, admi-
xtis ſacramentorum materijs in fidei op-
probrium, quo valdè dæmones delectan-
tur. Tum ex parte diuinæ iuſtitiæ, qua di-
gnum eſt parentum ſcelera puniri vſque in
tertiam & quartam generationem. Nonnul-
li enim non legitimè filios generando: non-
nulli genitis maledicendo, malaque diuer-
ſimodi imprecando, Deum offendentes, ad
iram prouocant, quæ ferueat in filios
miniſterio dæmonum & ſtrigum. Idipſum
quoq; quandoque negligentia meretur eo-
rundem parētum, dum paruulos ſuos ſigno
Crucis, orationibusque deuotis non muniūt
mane ac ſero: quatenus per hoc à dæmonum
inſidijs liberentur, ſed potius, vt dixi, per
hanc ſuam negligentiam illas incurrunt. Sed
& poteſtatem hanc quandoque in pueros il-
los accipiunt maleficæ ſtriges, quorum pa-
rentes pro eiſdem vel pro alijs procurandis,
dæmones conſuluerunt: & per Magas & in-
cantatrices eis ſalutem corporalem obtine-
re procurauerunt, vt per quæ quis peccat,
per hæc etiam iuſtiſsimè torqueatur. Quod
autē affertur de calamita, nullam habet im-
poſsibili-

posſibilitatem. Non quidem quod in calamita illa quantumcunque diabolicis artib. dæmoni conſecrata, vel potius execrata, aliqua virtus inueniatur ad talem effectũ: ſed ex pacto habito cum diabolo, ſtatim accepta calamita deſinit diabolus earum phantaſiam perturbare, qua perturbatione videbatur eis quod eſſent cati: & hoc modo ad ſenſum proprium reduci dicuntur. Quod etiam argumentum affert vt apertè falſum, innumerabilium, inquam, talium puerorũ interitum, ſi quæ referuntur de ſtrigib. omnia vera eſſent, neque impoſsibile iudicandum eſt, nec ex toto falſum. Multitudinem quippè magnam puerorum hac peſte mori, & ſi non omnibus notum ſit: in his tamen partib. vbi fœtidiſsima, nec minus crudeliſsima ſecta hæc inualeſcit, ſicut præcipuè reperitur in Cumana diœceſi, & per omnes confines inter Italiam & Germaniam, manifeſta docet experientia, ita vt turmatim populi coguntur Inquiſitores accire, requirere, ad proprias terras ducere: vbi vicini vicinas atque cognatas, fratres ſorores, filij matres, viri vxores, & econuerſo viros quocunque naturali vel accidẽtali fœdere coniunctos, & alias omnes accuſant & tradunt in manus Inquiſitorum, quas habent perſonas ſuſpectas quod ſtriges ſint. Indies enim cõ-

comperiunt multitudinem puerorum occidi:ita vt nec his, qui de domo ſunt, parcāt maledictæ illæ perſonæ: ſed propriorum etiā filiorum natos, cæteroſq; nepotes, quinimmo quinque proprios filios (quod horrendum eſt etiam dictu) ſtrigent & interficiant, ſicut ex innumeris Inquiſitorum proceſsibus exploratiſsimum eſt. Illegitimorū etiam per hoſpitalia pars maxima moritur iſta peſte. Sed & ſtrigatorum puerorū per ſingulas ciuitates, caſtra, villas & terras multitudinem inueniri peririque, probatioue non eget. Licet etiam talium curentur plurimi, vel ab alijs ſtrigibus (etenim ſtrigarū quædam curare ſtrigatos ſciunt, à diabolo magicas artes edoctæ, quædā verò neſciūt.) Vel naturali etiam aliquando ſubſidio: vbi non perfectè ſtrigati ſunt pueri. Vel certè diuino auxilio impetrato parētum aut ſeruorū Dei orationib. & votis. Qui enim in huiuſmodi maleficijs, & in alijs curandis obſeruarent ea, quæ docet cap. Si per ſortiarias. 23. quæſt. 1. facilè per Dei miſericordiam curarentur. Quod verò in argumento dicitur, nolle ſtriges curari pueros quos inficiunt, verum eſt quidem: ſed ei non eſt contrariū quod paulò antè dictum eſt, quaſdam, inquam, ſtriges curare pueros, &c. Licet enim quę vaſtant pueros, nollent à ſe ſtrigatos cu-

rari ſimpliciter: ſæpè tamen timore maioris mali, dum ſcilicet ſuſpicio de eis oritur q̃ ſtrigauerint aliquem: vel etiã ſpe maioris boni, dum ſcilicet ſperant curationis præmiũ, vel alicuius magnæ perſonæ amicitiã & beneuolentiam, curant quãdoq;, quos ipſęmet vaſtauerant, & quoſcunque alios: prout faciebat illa famoſiſsima ſtriges, quę ſuperioribus diebus Ferrariæ combuſta eſt. Facilius autem ſi requirantur, eos curant qui non à ſe, ſed ab alijs ſtrigibus infecti ſunt. Et in his diabolus libenter cooperatur: quia per hoc plurimos deducit ad inferos. Omnes enim qui per ſtrigum artes & incantationes, ſuperſtitioneſq; noxias, puerorum curam requirunt: vel ad hoc auxilio conſilio ve cooperantur, mortaliter peccant. Et ſic diabolus maledictarum harum perſonarum miniſterio, omni ex parte Chriſtianorum ſalutem tam corporalem quam ſpiritualé, plurimum inualeſcit. Deum autem opt. max. innocentium mortem permittere is cognoſcit non eſſe iniuſtum, qui attendit, ea omnia grauiſsima ſcelera, quæ ſuprà dicta ſunt, eius iram vindictamq; grauiter prouocare contra eos, qui proprio etiam non ſunt obnoxij reatu: ſed vel primorum, vel proximorũ parẽtum peccatorũ pœnas non iniuſte luũt, vt Cap. 10.
ſuperius extitit declaratũ. Qui etiã cõſiderat

Deum mala maxima, damnaque ſpiritualia permiſiſſe grauiſsima, vt præ cæteris fuerũt angelorum & primi hominis caſus, ne libero cuiquam arbitrio violentiam videretur inferre: non mirabitur, ſi mortem permittit innocentium de ſe puerorum: ne videlicet ſtrigum & dæmonum malitiam quaſi violenter prohibeat: & præcipuè cum idipſum ex alia parte iuſtitia illius depoſcat, qui eſt Deus Benedictus in ſecula ſeculorum. Amen.

Finis quæſtionis de ſtrigibus editæ à Fratre Bartholomæo de ſpina Piſano ordinis Prædicatorum, vitæ regularis.

Edita Anno Domini. 1523.

TRACTATVS DE PRAEEMINENTIA SACRAE THEologiæ ſuper alias omnes ſcientias, & præcipuè humanarum legum, editus

PER R. PATREM F. BARTHOlomæum de Spina Piſanum, ord. Prædicatorum.

PROOEMIVM.

PREFECTO de ſtrigib. opere, cũ eius impreſsio per plures annos præter ſpem petentium ſit dilata, cõtigit me volantibus luminibus percurrere Illuſtriſs. Ioan. Franſciſci Comitis Mirandulæ de eiuſdem materia quæſtionis editionem præclaram. Quam quidem vbi conſonam quo ad concluſionem principalem noſtræ comperi, vtranque proprijs ſic gaudere permiſi, vt neque noſtram exornarẽ ex ſua, neque ſuam vel in minimo reprobarem: quandoquidem veritatem & illam aſſecutã putauerim. Inde opus offendi quod olim edidiſſe perceperam præceptorẽ meũ

clarisſimum Magiſtrum ſacri palatij, plenius materiam iſtam, ſimul ac alia plurima complectens, quæ ipſe conſulto veluti intentioni noſtræ impertinentia in noſtro opere prætermiſeram. Gaudens autem per omnia me doctrinæ illius imitari perfectionem, vt plenius ab omnibus veritati tribus confirmatæ teſtibus inuiolata fides adhibeatur, ex illius opere nec minimum verbum aſſumere volui, quamuis conformia, immo eadem in nonnullis tum authoritatibus, tum rationibus, tum etiam exemplis inducamus. Quod quidem firmiorem apud omnes cauſabit fidem, quando vnus ab alio non accepiſſe cognoſcetur quod edidit. Poſt hæc alium de lamijs editum tractatum à quodam Legiſta, cui Io. Franc. Ponzi. nomẽ eſt, per omnia concluſioni noſtrę contrarium, & aduerſum percurri. Quem pro veritate tuenda duxi, prout falſa continet, reprobare. Verum quia purum Legiſtam velle materiam Theologicam ita diſcutere, vt præclariſsimis ſapiẽtibus tum Philoſophis, tum Canoniſtis, necnon & Theologis profundiſsimis, quales ſunt communiter domini Inquiſitores hæreticæ prauitatis, ſe opponat, prima facie præſumptionem extremam ſapere videtur: quinimmo deriſionem & ronchum apud ſapientes excitat & inculcat:
malum

malum ille malo copulans, & ignorantiam cęcitati connectens, alium pręmittit immediate tractatum, in quo probare pro virili contendit, leges ipsas ciuiles tali sublimitate cæteras omnes scientias anteire, vt per eas valeant, immo debeant ipsi Legistæ quæstiones theologicas, non solum aliquibus declarationibus saltem à posteriori (quod omni scientiæ necnon & sensui conceditur) aliqualiter attingendo decorare: verum etiam decidere determinareq́ue contra communem etiam Theologorum ac sanctorum Doctorum sapientiam & profundissima fundamenta. Audet insuper Apostolicæ sedis sanctionibus & prudentiæ præponere suam: vt quod illa decernit vocandos esse Iuristas ad præbendum Inquisitori consilium semel tantum, perfecto, inquam, processu, affirmet homo hic præuocandos, & eorum præsentiam necessariam ad examinationes rerum omnes & quæstiones. Tantam autem viri huius insolentiam admiratus, exhorrui. Ne igitur propter eius allegationes (quæ tamen benè perspectæ, inuicemq́; collatæ proposito suo non fauent) aliquos in plena luce cæcuitre contingat, & ex hoc molesti se dominis Inquisitorib. prębeant: vel certè ab eisdē Inquisiorib. vt impeditores officij, molestiā & confusionē ipsi potius

potius & meritò patiantur, claraque veritas hiſce fumuculis nullatenus obumbretur, eiuſdem veritatis flabello paucis eoſdem abijcere hoc ordine decreui, vt in primo è duobus, quos nunc edo tractatus, cõcluſionem primi illius viri tractatus, erroneã eſſe probem: oſtendamq; non ſolùm non prę-ferri leges Theologiæ: non ſolùm non debere, vel poſſe legiſtas quæſtiones Theologicas dirimere vel decidere: verum etiam quod tanquam valdè alieni ab omni Theologali ſpeculatione, nullatenus ſunt admittendi, vt vllum verbum circa talia magis promant, quam puri cauſidici: niſi fortè ſint pariter canoniſtæ non vulgares. Secundò concluſionem ſecundi tractatus eius, vt erroneam in Eccleſia reprobabo, confirmans oppoſitam, & inductas ab eo demoliens captiunculas. Circa primũ autem quod propoſui, ſic procedam more Philoſophantiũ, vt primò proponam pro ſingulis opinionibus ſingulas rationes, quibus tota quæſtio dubia reddatur: Secundò verò rationibus clariſsimis & efficaciſsimis veram noſtram opinionem, quæ ſuæ opponitur, obfirmabo, euaſiones eius pariter præcludendo. Extremo verò loco cætera figmenta, quæ pro opinione eius facere videntur producta, labefactabo. Quia verò, vt dicit D. Tho. in tra-
ctatu

ctatu contra retrahentes hominē ab ingresſu religionis, incōſonum & deriſibile videtur, quod ſacræ doctrinæ profeſſores iuriſtarum gloſulas in authoritatem inducant: ideò à talibus auxilijs allegationibusq́;, præcipuè ciuilibus, abſtinebo: eò vel maximè quod ordinariè talia diſcutere religioſorū profeſsio non admittit. Quinimmò ſicut nobiliſsimæ ſcientiæ comprobantur alumni, ita etiam ex proprijs; aliorum iudices, an vera dicant vel falſa, conſtituuntur, meritò reprobantes omnia, quæ ſacris in literis fundatæ ſapientiæ ſuæ repugnant, & eidem tantummodo conſona recipientes. Quod & ipſe ſeruabo, theologicè probans & acceptans quicquid circa præſentes quæſtiones verum & Catholicum fuerit, falſitate fugata.

Quæſtio dubia per oppoſitas rationes proponitur: & ex duobus fundamentis principalis concluſio probatur, quam author proponit. CAP. I.

QVANTVM ad primum igitur, probari poſſe videtur, legum ſcientiam eſſe præſtantiorem Theologia, ita vt poſſit etiam quæſtiones Theologicas determinare. Nam ſcientia quæ complectitur ſimul diuina & humana dirigens homines in omnibus

nibus suis operationibus ad finem tam proximum, quàm etiam vltimum, qualis videtur esse scientia legum ciuilium, vt infrà deducetur, videtur præeminere scientiæ, quæ tantũ diuina pertractet, qualis est Theologia. ergo, &c. In contrarium est, quod habetur d. 10. c. Leges. vbi dicitur, quod Theologia est scientia superior & magis digna, & ea. d.c. Certum, &c. Suscipitis. dicitur quod lex imperialis non est supra legem Dei, sed subtus. Cùm ergo scientia quæ inferior est, non habeat superiores examinare, & consequantur nec eius quæstiones decidere, sequetur quod ius ciuile non debeat, nequo possit Theologicas quæstio. determinare. Pro absolutione huius propositi dubij, sciẽdum est primò, quod vnã sciẽtiam se intromittere de quæstionib. alterius potest duobus modis contingere: vno modo vt ordinata ad finem illius: & hoc est proprium inferioris & subseruientis. Alio modo vt ordinatiua principiorum eius, & hoc est propriũ scientiæ superioris, Proœ. Metaphysi. Sciendum est secundò, quod cuius est proprium fundare veritatem proprium est etiam oppositam falsitatem refellere. Fundat autem superior scientia veritatem inferioris ordinando stabiliendoque principia eius, ex quibus conclusionum veritas oritur & infertur.

fertur. Vnde oppositam etiam reijciant falsitatem necesse est: quod quidem inferior circa superiorem in his, quæ ad superiorem ipsum propriè spectant, attẽtare non potest. Ista sunt nota philosophis: & habentur ex doctrina Aristo. primo Posteriorum: primo etiam & quarto Metaphysicæ. His præmissis ponitur conclusio, in qua consistit positio & opinio contra primum tractatũ Aduersarij, quæ talis est: Legum scientia non potest se intromittere ad decidendas quæstiones proprias Theologiæ, & præcipuè vt ipsis Theologis se opponat. Quæ conclusio per supra inductam & hic plenius declarandam rationem inuictissimè sic probatur: Scientia inferior non potest decidere quæstiones superioris: Sed scientia legum ciuilium est inferior quàm sit scientia sacræ Theologiæ. ergo per leges ciuiles nõ possunt legistæ se intromittere ad decidendum quæstiones Theologales.

Conclusio principalis

Probatur.

Iuductæ probationis amplissima declaratio.

CAPVT II.

PRO declaratione præfatæ probationis, & primæ in ea sumptæ ꝓpositionis, notandũ est primò, quod superiora in entib. & nobiliora, sunt cõmuniter causę minus nobi-

No. Primo

nobilium: & consequenter habent hæc ordinariè, ac in proprios deducere fines. Manifestum est enim primò in spiritualibus, quod superiores spiritus purgant & illuminant inferiores, secundum Dionys. 8. ca. cæl. Hier. Inferiores verò spiritus separati, quales sunt infimi ordinis angelorum, instruũt & in suos fines dirigunt spiritus cõiunctos, animas, inquam, nostras, quibus natura præstant, atque virtute. Qua etiam ratione indulsit diuina clementia, vt quilibet homo in sui custodiam habeat ab exordio natiuitatis eius angelum sibi specialiter delegatũ, vt dicit D. Hieron. super illud Matth. 18. Angeli eorum, &cæt. Et hoc principaliter propter salutem animæ. Spiritus etiam ipsi omnes, cùm corpora quælibet antecellant naturæ præstantia, sunt eorundem corporũ causæ, vel quo ad motum, sicut intelligentiæ, quæ cælos mouent: propter quem etiam motum esse causant atque conseruant in inferiori machina corporali, vt Philosopus 8. Physicorum ac 12. lib. Metaphysicæ docet: vel quo ad ipsum corporis esse, vt immediatum principium, quales sunt animæ nostræ, corpus viuificantes atque seruantes. Corpora similiter, quæ suprema sunt, inferiorum causæ à Deo sunt constituta, vt cælum, elementorũ: & inter hæc nobiliora minus nobilium

bilium, ad modum quo naturalis locus sui locati cõseruatiuus est, secũdum philosophũ quarto & octauo Physicorum lib. Hoc ipsum etiam quod intendimus, in Politicis inueniri clarissimè intuemur. Perbelle siquidem ciuitates reguntur per nobiliores genere, morumque simul ac scientiarũ præstantia præcellentes: Peruersus enim esset contrarius ordo, regni deuastans vniuersale bonũ. Non secus igitur in ordine suo cõtingit circa scientias. Ordinat enim & in fines proprios inferiorem superior dirigit: Qua etiam ratione Philosophus procœmio Meta: ipsam Metaphysicam sapientiam esse probat ex hoc, quod est omnium scientiarũ nobilissima, quo consequitur vt omnes ordinare, & nequaquam ab alia ordinari sibi proprium sit. Qualis etiam ordo regulaque relucet in artibus & ingenijs vilioribus. Ciuilis quippè scientia militarem ordinat sibi subiectam: militaris æquestrem. Hæc quoq; sibi subiectam, vt verbi causa frenefactiuã, imperans ei, vt talis formæ frenum faciat ex tali materia. Ars itidem nauigandi, nauifactiuam ordinat & imperat ei, hæc simili modo præest carpentariæ, hæc incisiuæ lignorum. Sic architectonica dirigit domificatiuam, hæc latericiam, vel aliam subseruientem. Secundò prænotandum, quod dicere,

ſeu determinare queſtionem in aliqua ſcientia, pertinet ad illum, qui habet iudicare de concluſione illius quæſtionis, & de medijs inducendis pro vel contra talem concluſionem, quomodo videlicet deducant intentũ, vel certè ab eo deuient. Eſt autem talis, vel propria, ad quam videlicet ſpectat ex ſui propria ratione de materia concluſionis illius & rationem pro eadem quæſtione decidenda productarum tractare: vel certè ſuperior, quæ (vt dictum eſt) inferiorem dirigat, & in finem præmonſtratum deducat. Cùm igitur decidere quæſtiones Theologales pertineat ad Theologiam, ſicut ad propriã & adæquatam eis ſcientiam, non ſecus ac legum ciuilium ſcientiæ proprium eſt, ciuiles quæſtiones abſoluere, & ſcientiæ canonum quæſtiones canonicas, ipſaque Theologia non modo nulli ſcientiæ ſubſit, verum etiã omnibus præſtet altitudine ſua, vt paulò pòſt plenius etiam deducetur: nulli dubium iam eſſe poteſt, quod aliarum omnium ordinatrix, ac nullius alterius ordini ſubdita, proprias quæſtiones ipſa ſola dijudicat & diſſoluit.

Sacram Theologiam cæteris omnibus ſcientijs eſſe præſtantiorem. Cap. III.

QVAMVIS autem ſacram Theologiam omnibus ſcientijs eſſe nobiliorem

rem ſuperfluũ ſit corã ſapientib. (cùm de ſe pateat) accuratius demõſtrare, ne tamẽ propter verba Ponzinibij minus limata, cõtingat quempiã extimatũ à populo ſapientem, in hanc inſipientiam cadere, vt aſſerat vel etiam opinetur ſacrã Theologiam ciuilib. legibus eſſe ſubiectã, vel quoquo modo inferiorẽ, ipſoſq; theologos pari forma legum peritiæ: & nõ magis ipſæ leges eidem Theologiæ ſicut & cęteras oẽs ſcientias obſeruire: hoc ipſum, inquam, ꝙ in ſe clariſsimũ eſt, libet in omnium etiã, tam ſapientium, quàm inſipientiũ oculos clarius reddere per rationes inuictas. Sed pro earundẽ rationũ firmiori deductione ſciendũ, quod ſcientia cũ ſit habitus per demonſtrationem acquiſitus, vt patet per Ariſtotelem primò Poſteriorũ: & vnumquodq; ſortiatur ex eo nobilitatẽ, quo ſortitur & eſſe, inde ſcientiæ nobilitatẽ venari neceſſe eſt, vnde propriũ eius eſſe ſub oriri cognoſcimus. Eſt autem eſſe duplex ipſius habitus ſciẽtifici: actualis, inquam, exiſtentiæ vnum, alterum verò ſpecificum. Et primum quidem habet ab intellectu, in quo ſuſtentatur, vt ſubiecto. Nempè cùm omne accidens actu exiſtat inhærendo ſubiecto. Scientia aũt cùm ſit habitus, quoddam accidens eſt. & intellectus ipſe propriũ eius & immediatum ſubiectũ eſt, atq; principiũ.

Ex hoc igitur ſcientia ipſa nobilior eſt, quacunque corporea qualitate: quandoquidem materialis ipſa ſubſtantia, quæ ſola ſubiectũ corporeæ qualitatis eſt, ſpirituali, qualis eſt intellectualis omnis, nobilitate deficiat. Sciẽtiam etiam, quæ nobiliori intellectui inhæret (quantum ad hanc conſiderationem ſpectat) reſidenti in inferiori, minorique nobilitate præſtanti, nobiliorẽ eſſe neceſſe eſt. Qua ratione ſcientia Dei clarior eſt, quàm ſcientia angelorum, etiam ſi forent cætera paria per impoſsibile: & itidem angelorum ſcientia, hominum ſcientiæ, meritò præfertur eadem cauſa In eodem autem intellectu vna ſcientia non eſt altera nobilior ex parte ſubiecti, niſi ſecundum quod vna magis quàm alia, vel eadem vno tempore magis quàm alio firmius radicatur in eo: quod quidem ex frequẽtatis actibus innaſcitur. Vel circa diuerſa ſcibilia, quorum tamen vnum vt cognoſcatur, ex alterius notitia pendet. Sicut habens ſcientiam ſubalternãtem, per eam facilè ſubalterãtam acquirit. Vel circa idem ſcibile, prout de eodem contingit multa cognoſcere, ſicut habens ſcientiam concluſionis vnius, firmat eam per ſcientiam prioris illam inferentis. In omnibus etiam quanto frequentior fuerit meditatio, tanto perfectior ſcientia roborabi-

borabitur. Quod quidē ex lumine quodā innascitur intellectus agentis in anima residentis, intellectui possibili frequentius applicato. Eo enim confortatur virtus intellectiua, vt id clarius percipiat, quod eidem per intelligibilem speciem præsentatur. Cuius etiam maiori luminis excessu scientia, quātum ad actum exercendi, nec non quantū ad efficatiam operandi, quæ perfectionem essendi consequitur, clarior & perfectior in vno potius intellectu, quàm in alio fulget. Vnde fit, vt naturalis angelorum scientia, de eodem etiam genere scibili, clarior sit & efficatior, quàm scientia hominum. Lumen quippè intellectus angelici naturaliter antecellit humanum. In infinitum verò clarior, excellentior, ad pluraque se extendens est Dei scientia super omnium creaturarum scientiam, quanto virtus etiam eius intellectiua in infinitum super omnes alios eleuatur. Quantum autem ad esse specificum, ab eo scientia quæq; nobilitatem habet, à quo habet & speciem. Specificatur autem omnis scientia, distinctionemque pariter specificā suscipit ex obiecto formali. Sic medicina specie distinguitur, vel etiam genere à scientia iuris Ciuilis. quia obiectum formale circa quod tota medicinæ consideratio versatur, corpus, inquam, sanabile, & huma-

 num

num primo, aliud est ab obiecto scientiæ legalis, quod quidem esse reor, vniuersalis secundum rationem rectam pacis ac quietis exterioris in multitudine conuiuentium hominum conseruatio. Quanto igitur obiectũ proprium scientiæ vnius nobilius est obiecto alterius, tanto vna scientia erit secundũ speciem altera præstantior. Est autem obiectum vnum altero nobilius secundum q̃ est magis scibile. Id enim formale scientiæ obiectum est, sed primò sub ratione entis. Est enim vnumquodq; scibile quatenus ens est, nono Meta. Neque enim scientia potest esse non entium vt sic, primo Posteriorum. Oportet enim quod actu, vel saltem in potentia ens sit quod scitur, vel ad ens actu respectum habeat quoquomodo. Quod ergo magis ens est, nobilius quoque obiectum esse necessarium est, cùm sit etiam magis scibile. Sed & de ratione scibilis est etiam immobilitas & necessitas, vtpotè cùm scientia sit de non possibilibus aliter se habere duntaxat, primo Posteriorum. Quanto igitur aliquid etiam magis fuerit necessarium (id enim aliter impossibile est se habere) tanto nobilius erit obiectum scientiæ, cùm sit ex hoc magis etiam scibile, ex quo innascitur vt de ratione scientiæ certitudo sit, quæ de contingentibus, vt sic haberi non potest.

Perfe-

Perfectior igitur ſcientia illa erit, cuius proprium obiectum magis eſt neceſſarium, minuſque variabile, quinimmò quod inuariabile magis. id autem cæteris paribus eſt, quod ſimplicius. Pauciora quippe requirũtur ad ſuum eſſe vel rationem: vt ex minori nata haberi rerum ſubtractione, minor etiam ſequatur variatio. Quo fit vt ſummè ſimplex, ſumme quoque inuariabile ſit. De ſimpliciori ergo quæ fuerit ſcientia, nobilior erit, iſta etiam ratione, qua de magis ſcibili conſequenter eſt. Propterea Philoſophus in Proœm. Metaphyſi. ſcientiam quæ ex paucioribus eſt, certiorem aſtruit. Vniuerſaliter igitur vtrunque complectendo, quãto & magis ens, & magis ſimplex fuerit obiectum ſcientiæ, tanto perfectius eſt ſcibile, perfectiorque conſequenter de eodem ſcientia eſt. Et hæc duo Philoſophus ipſe complexus eſt in primo de Anima in principio, vbi vnã ſciẽtiã eſſe altera nobiliorẽ docet, vel ex nobilitate obiecti, vel ex maiori certitudine ſecundũ ſe: vt nobiliſsima conſequenter ſit, quæ in vtroq; excellit. Conditio autẽ certitudinis, quæ ſe tenet ex parte ſciẽtis, qua videlicet intellectus magis & clarius determinatur in obiecti notitia, nõ dat maiorem ſinpliciter nobilitatem ipſi ſcientiæ, niſi binæ illæ præmiſſæ cõditiones

præueniant, eiuſdem etiam luminis vnitate conſtãte. Poſſet.n. de vilib. haberi certior cognitio, vel ex maiori eorum affinitate ad ſenſibilia, quæ pro iſto viæ ſtatu ſunt noſtro intellectui ſatis ꝓportionata: vel ex frequentiori operis exercitio, aut alia ſimili ratione, quæ non erit per ſe, ſimpliciterque nobilior cognitione ſublimium, tametſi minus certa nobis, in ſe verò certiſsima. Id enim naturalis oſtendit appetitus, qui cùm non niſi perfectionis & boni ſit, primo Ethicorum, perfectionis ipſius imitatur & inſequitur rationem, vt in id vehementior ſit, quod eſt abſolutè perfectius. Cùm igitur eã ſcientiam magis appetamus, quæ de nobilioribus & certioribus ſecundum ſe eſt, licet exiguè tenuiterque illam poſsidere concedatur, quam inclinemur etiam in eam (licet nobis certiorem) quæ viliora pertractat, vt docet Ariſtoles in 11. de animalibus libro, patet illam, quę celſiora nobis præmonſtrat, eſſe abſolutè perfectiorem. Si tamen non æqua luminis claritate ponderentur ſcientię: ſed vilius contingat ſuperiori lumine nobis innoteſcere, ſuperum, inquam, reuelatione, nobiliora verò non niſi naturali lumine cognoſcantur, procul omni dubio certior eſt ſcientia, quæ celſiori illo lumine colluſtratur. Ex his omnibus clariſsimè propoſitum noſtrum

nostrum redditur, palamq; factum est omnibus Philosophis, illam scientiam esse nobiliorem simpliciter, quæ circa nobilius ac simplicius versatur obiectum, cunctosque possessores suos clariores reddit, & illustriores, quã illa quæ viliora per se respicit, & minus nobilia. Qua etiã ratione in toto illo communi ambitu, quo se Philosophia protẽdit ad rationalẽ & etiã realẽ sciẽtiã; realẽ ipsã ideo rationali preferrimus, quo realis de realib. primò est, quæ in se videlicet habent esse firmum ratumque in natura: cùm rationalis ipsa non nisi de quibusdam excogitatis intentionibus pertractet, quæ tãtum in apprehensione animæ suum habent esse. Inter reales verò Philosophias illę quę sunt ex obiecto speculatiuæ, præcellunt eas, quæ obiectum suum extendunt ad opus. Tale quippè per nos operabile obiectum est, ex hoc ipso vilius non operabili, circa quod scientia speculatiua tantummodo est. & hæc ipsa pauciora includit, nec gratia alterius est, vnde sibi etiam dominium & excellentiam meritò super aliam vendicat. Speculatiuarum verò nobilissima constituitur, quę suprema speculabilia contuetur, Quod quidem munus soli Metaphysicæ inter naturales scientias eo merito congruit, quo prima rerum principia primas itidem causas, ipsas,

 inquam,

inquam, ſubſtantias ſeparatas, & inter eas ſupremum Deum Opt. Max. per ſe prima ſuo celſo perluſtrat intuitu. Mathematicæ verò ſcientiæ ſecundam quidem obtinent dignitatis ſedem, non quidem ratione nobilitatis obiecti, (hac enim cauſa ſcientia ipſa, quę Phyſicalis dicitur, nobilior eſt) ſed ratione ſimplicitatis. Pauciora quippè claudit in ſe Mathematicæ obiectum, quod ſecundum rationem abſtrahit à materia, quam tamen Phyſica per ſe conſiderat in ſuo obiecto. Cùm igitur ſacra Theologiæ ſcientia de nobilioribus ſimpliciter, in ſe certioribus & ſimplicioribus entibus, vtpotè de Deo & diuinis per eleuatiſsimas, ac abditiſsimas rationes & conſiderationes, nobiliori quoq; ſub lumine ſpeculetur, diuino inquam, ſeu diuinæ reuelationis, quàm quæcunque alia ſcientia, ſiue ſpeculatiua ſit, ſiue practica: quàm ipſa etiam Metaphyſica, quæ ſolo naturali lumine altiſsima perluſtrat: ſcientia verò legum ciuilium ad practicas ſcientias naturales ſolum pertineat, ad Politicam, inquam, quæ pars vna eſt moralis ſcientiæ naturali lumine conquiſitæ. (hæc enim per ſe diuiditur in Ethicam, Oeconomicã, & Politicam) liquidò conſtat apertiſsimeque infertur, quod ſacra Theologia ſimpliciter, ac ſine omni prorſus exceptione vel dubio, nobilior

bilior eſt, quacunque propria cognitione legum ciuilium. Quinimmo ſequitur, quod ſuper omnes etiam nobiliores ſcientias quã ſcientia legum ſit, celſior eleuetur, vt optimè ſanctus Doctor edocet prima parte. q. 1. art. 6. Et hoc etiam ſpecialiter, quantum ad ipſam legum peritiam ſpectat, haudquaquam hactenus ab vllo cuiuſuis generis ſapiente, negari perceperam. Solũ autem hunc hominem ex ſuo hoc ſe tractatu comperi modo patentiſsima in luce tenebras incurriſſe. Siquidem in principio arguẽs pro parte, ſuo ex hoc iudicio falſa, quod eius contrarium poſtmodum ſe tenere aſſerit & probare contendit, Theologiam eſſe ſuperiorem & magis dignam cõcludit per dictum capitulum Leges. Certùm. Suſcipitis. vt ex hoc modo procedendi patefaciat, ſe tenere huius veritatis oppoſitum. Vnde patet, ꝙ tam prædicta ratione, quàm omnium ſapientum authoritate, in hoc contemnendus eſt. Neque enim inter dominos legiſtas vllum inueniri etiam poſſe putauerim, qui tam hebetis ingenij ſit, vel ſenſus; ſic ab omni ratione alienum ſe offerat: vt hunc virum in tam patenti lapſu ſequatur. Et conſequenter attentare etiam præſumat Theologicas quæſtiões velle determinare, vt hic auſu temerario ſine omni ratione fecit.

Vnde

Vnde nimirum ſi omni ex parte defecit.

Ad decidendas quæſtiones ſuperioris ſcientiæ, vires inferioris non ſuppetunt, quibus nihilominus ſubminiſtrant.

CAP. IIII.

PRO maiori tamen adhuc huius materiæ claritate, ſerioſius indagandum eſt, an aliqua ſciẽtia inferior poſsit nõ obſtãte inferioritate ipſa, ſe intromittere ad decidendas quæſtiones ſuperioris, & conſequẽter Theologales, vt melius videatur, an poſſit legum peritiæ tribui, vel certè denegari, quod ſe intromittat in articulo quæſtionis de ſtrigibus. Et primò videri poſſet alicui ſcientiam inferiorem de his quæ ſpectant ad ſuperiorem pertractare poſſe. Nam Metaphyſica ſuperior eſt ipſa Phyſica, quæ tamẽ demonſtratiuè determinat ſubſtantias ſeparatas eſſe, Deum quoque immobilem, immaterialem infinitæque eſſe virtutis. Cùm tamen iſtæ concluſiones Metaphyſicales ſint, & de obiectis eius per ſe, ergo, &c. In contrarium verò militat ſuprà inductus clariſsimus diſcurſus. Pro declaratione igitur huius dubij, ſciendũ primò, quod vna ſcientia poteſt dici ſuperior alia tribus modis. Vno modo, ſecundum extenſionem; quia videlicet ad plura ſe extendit, quàm alia faciat.

ciat. Quomodo Metaphysica superior est Mathematica:nõ sic est superior Methaphysica quã Dialectica sit, sed æqualis sunt ambitus, vt Philosophus quarto Metaphysicæ libro probat. Secundo modo, vna scientia est superior alia perfectione, quia videlicet de perfectioribus est, tametsi fortè alia de pluribus sit. Sicut sciẽtia de anima superior est scientia de mineralibus. Et scientia de cęlo nobilior est. quàm scientia de gen.& corrup. vel quam scientia metheororum. Tertio modo, vna scientia est superior alia, illimitatione, seu simplicitate, quia videlicet est de illimitatiori & simpliciori obiecto. Quod quidem contingit duobus modis: Vno modo, quia fit limitatio vnius subiecti à subiecto alterius per differentiam materialem, quæ accidit formali. Sicut lineæ accidit videri; numerus quoque omnisq́ue proportio numeralis contrahitur per motus corporum cælestium, vel per sonos, qui accidũt ipsi numero & proportionibus eius, vt sic. Et hoc modo, Perspectiua quæ est de linea visuali, est inferior Geometria, quæ est de linea secũdum se. Similiter Astrologia, quę est de numero cælorum & motuum proportionumq́ue eorundem, est inferior Arithmetica, quæ est de numero & proportionibus eius secundum se, & Musica quæ est

de nu-

de numero & proportionibus eius secundũ se, & Musica quæ est de numero sonoro, & passionibus eius, est inferior etiam Arithmetrica eadem ratione. Ex qua quidẽ inferioritate illæ dicuntur subalterãtæ, & istæ subalternantes. quasi etiã innuatur ex istis vocabulis quod sub istis vt inferiores sub superioribus illæ ponuntur. Alio modo contingit vnam scientiam esse illimitatione & simplicitate superiorem alia: quia vna est de subiecto eodem, vel de diuerso à subiecto alterius, & subiectum hoc suum vna protendit & ordinat ad opus sub electione cadens, alia non: sed sistit in natura subiecti, & in passionibus & principijs naturæ duntaxat. Et hoc modo scientia practica est inferior speculatiua cõdistincta eidem, vt Theorica medicinæ est superior, quàm practica eiusdem, & scientia de anima, quã scientia moralis. Omnibus autem modis prædictis Theologia superior est scientijs omnibus. Nam ad plura se extendit. Plura quippè nobis sunt reuelata, quàm possumus lumine naturali cognoscere. Insuper ad naturaliter cognitorum firmiorem notitiam lumen diuinæ reuelationis conducit. Plures rursus de rebus, naturali etiam lumine nobis notis, considerationes per reuelationem habemus, quàm per ipsum lumen innatum. Sicut de

Deo,

Deo, de angelis, de anima nostra, de corporibus cælestibus, & simpliciter de omnibus creaturis, altissimas quasdam considerationes accepimus, ad quas naturale lumen nequaquam potest inducere. Perfectione quoque quod prior sit & superior suprà seriosius est probatum. Illimitatione similiter & simplicitate sola cunctas excellit: quia est de illimitatissimo simplicissimoque obiecto, de Deo, inquam, secundum illimitatissimas rationes, tam naturali quàm supernaturali lumine perlustratas. Speculatiõe quoque superior cæteris est, quia est de summo speculabili non ordinabili ad opus, nisi fortè obiectiuè: quod nihil deperiri facit, magis autem confert altitudini suæ. Quod si etiam secundariò de operabilibus est in quantum practica, celsitudinem obtinet super tales omnes, cùm in vltimum omnium bonorum operum, & tam naturaliter, quàm supernaturaliter in illum ducentium finem transmittat, quod quidem alteri cuiuis scientiæ non conceditur. Sciendum est secundò, quod aliquam scientiam se intromittere ad speculandum ea, quæ secundum propriam rationem, & adæquatè pertinet ad aliam, est simpliciter impossibile, eò, ꝙ per formalia obiecta de quibus pertractant, & per distincta eorũdem obiectorũ principia

prima

prima ſcientiæ formaliter diſtinguantur, vt patet primo Poſteriorum. Poteſt tamen vna de pertinentibus ad aliam, tribus modis determinare. Vno modo velut iudicans, aut etiam dirigens, ordinans, vel quomodolibet obfirmans ea quæ pertinent ad conſiderationẽ alterius. Et hoc modo communiſsima omnium ſcientiarum Metaphyſica ordinat omnes alias naturales, cùm ſit prima naturalis ſapientia: ex quo habet, vt ſtabiliat, confirmet atque defendat etiam aliarum omnium naturalium ſcientiarũ principia. Scientia quoque quæ ſubalterna dicitur, principia ſuæ ſubalternatæ probat. Nulla quippè ſcientia, quæ inferior ſit, probat principia ſua propria, ſed ad ſuperiorẽ remittit. Sic & Phyſica multa ꝓbat, quę tanquã principia, Moralis aſſumit ſcientia Alio modo quaſi ſubſeruiens & miniſtrans. Multas enim veritates ſupponunt noſtræ ſcientiæ ſuperiores, pluribus etiam in ſuis rationibus vtuntur, de quibus propriè determinant inferiores. Supponit namque, verbi cauſa, Metaphyſica probationem, quam Phyſicus ex proprijs affert in medium, qua probat ex cælorum motu, quod ſubſtantiæ ſeparatæ ſint, eandemque poſtmodum in ſui obſequium aſſumit, vt ex his doceat, quæ circa ſubſtantias illas puram ſapiunt abſtractionem ſecũ-
dum

dum esse, earundem, inquam, numerum: summeque inter eas immobilitatem, & id genus. Verum id attentat Physicus quod diximus, & inferior & subseruiẽs, ad modum quo sensus interior etiam intellectui submini strat, & sensus exteriores interioribus seruiunt. Tertio modo, vna scientia potest de his quæ alteri conueniunt pertractare vt concurrens. Quod quidem dupliciter accidit. Vno modo sic, vt vna consideret de nõ pertinente ad alterius subiectum, nisi remote, putà, vt principium remotum vel finem itidem remotum eiusdem: sicut omnis scientia potest aliquid dicere de Deo. Etenim omnium aliorum, quæ scientiæ propriè speculãtur primum est principium & vltimus finis. Hoc modo etiam scientia moralis potest aliquid dicere de substantia animæ, deque potentijs & conditionibus eius. Alio modo de pertinente etiam proximè ad alterius scientiæ considerationem, sed ratione diuersa. Cõtingit enim, Astrologiam simul ac Physicam eandem inducere conclusionem: sed per diuersa principia seu media singulis coactata. Probant enim atque demonstrant ambo terram esse rotundam. At Physica quidem per medium naturale, per hoc, inquam, quod vndecunque patres illius vtpote graues ex natura quantum possunt ad

centrum tendant: Aſtrologia verò per medium Mathematicum, ſeu etiam aſtronomicum, quia verbi gratia paſsionum aliquæ cæleſtes prius orientalibus quam occidentalibus apparent. Quædam etiam ſtellæ perpetuò ſunt in auſtralium proſpectu, quædam ſemper occultæ; & econtra ſeptentrionalibus aliæ. Horum autem alia non poteſt aſſignari cauſa præter terræ tumorem omni ex parte cognitum. Sed & terræ vmbra in quouis cæli ſitu fiat eclypſis lunæ, rotunda eſt, & non alia ex cauſa, niſi quia corpus ipſum terræ, quod in medio ponitur, eſt rotundum. Inter prædictos igitur ſuperiorioritatis ſcientiarum modos, quibus vnam ſcientiam contingit ea, quæ ad aliã ſpectant aliqualiter declarare, ſolus ille qui primo loco aſsignatus eſt, dignitatẽ importat; quo etiam modo Theologia de pertinentibus ad omnes ſe intromittit, vtpotè omnium iudex atque regina: non quidem quæ probet omnia principia aliarum, ſed quæ plurima de Deo, de Angelis, de Anima, de corporibus cæleſtibus, de totius etiam orbis fabrica pergrandi, ordineque ſapientiſſimo, de quibus etiam aliæ pertractant, ſuperiori lumine cõfirmet validius, efficaciuſque deducat omni falſitate detecta. Secundus verò modus imperfectionem importat,

quo

quo aliæ omnes ſcientiæ, meritò ſubſeruiũt ſacrę Theologiæ. Sicut etiam gratiam natura quam perficiat, præſupponit: ita Theologia naturalem omnem ſcientiam etiam præſupponit, quàm proprio illuſtret indito diuino lumine, naturalis noſtri luminis defectum tollente. Hoc modo ſacra Theologia vtitur alijs: ac in ſui obſequium demonſtrationes naturales aſſumit plurimas, tam circa ſpeculabilia, quàm circa moralia: ſed, vt diximus; quaſi iudex & domina: quo iure primatus, ſi quod in alijs inueniat falſum, tollat: ſi qua vera, confirmet: ſi quid incertum & obſcurum, conluſtret, peruiumque faciat altiori lumine. Tertius modus, quo ad primum gradum, maiorem tribuit nobilitatem, vel certè minorem ipſi ſcientiæ, ex proprio obiecto, non autem ex remomoto quolibet à ſe ente conſiderato. poſſunt enim ſumma quæque ab infimis etiam ſcientijs conſiderari. Quantum verò ad ſecundum gradum, neque maiorem, neque minorem in vna quàm in alia perfectionem importat. Comparantur enim hoc modo ſcientiæ vt conformes in vno obiecto, ſed materialiter tantum: quo modo ab obiecto non habet per ſe ſcientia nobilitatem. Si tamen ad inuicem comparãtur quo ad principia, tunc illa nobilior eſt inter eas, quæ ex

ſimplicioribus & altioribus procedit principijs circa idem quod ambo probare intendunt. Sicut de hac ſuprà inducta concluſione, quod terra rotunda ſit, nobiliorem Aſtrologus habet ſcientiam, quam habeat naturalis.

Leges ciuiles ſeu etiam canonicæ, quæſtiones Theologales, qualis eſt etiam iſta de ſtrigibus, per ſe non poſſe decidere.

CAP. V.

CVM igitur ſcientia legum ſit prædictis omnib. modis inferior ſacra Theologia, quæ etiam ſcientiæ formaliter plusquam genere diſtinguuntur, vt ſuprà diffuſe deductum eſt, alia quoque ratione formali & quidem ignobiliori illa procedat, naturali, inquam, lumine, vel hominum authoritate: cùm econtra Theologia per diuinum lumen, & per authoritatem Dei reuelantis cuncta confirmet: ſequitur manifeſtè iuxta prædicta, quod non poſsit iuris quæcunque peritia de quæſtionibus pertinentibus ad ſacram Theologiam ſe intromittere, niſi fortè vt ancilla ſubſeruiens dominæ ſuæ. quomodo non illa tantum, ſed omnes aliæ ſcientiæ eidẽ miniſtrant. Dicitur.n. de diuina ſapientia, quæ ſacra Theologia eſt, Prouerbiorum.8. quod miſit ancillas ſuas, id eſt,

alias ſcientias, vocare: ſcilicet homines, eoſque introducere ad arcem, id eſt, ad culmen, robur & perfectionem ſapientiæ: in quo culmine ſola reſidet, quaſi arcem ipſam in altiſsimo poſitam inhabitans. Omnes autem vel mediocriter prudẽtes optimè nouerint quam indignum eſſet, quantaque pœna foret ancilla digna, ſi ſe vellet opponere dominæ ſuæ: ſi illam auderet arguere in his, quæ ad dominam ſpectant, & ad dominum: quorum etiam notitiam an rectè fiant vel ne, non niſi doceatur à domina, poteſt habebere: neque ad ipſam ancillã pertinent quoquo modo, niſi quatenus obſequitur dominæ ſuæ. Non minus indignum eſt, nimiumque execrabile, vt purus legiſta in his, quæ ſpectant ad ſacram Theologiam ſic ſe immiſceat, vt eorum oppoſitum tenere vel defenſare contendat, quæ per ſacros Theologos ex fonte ſacrarum literarum luciſiſſimæque doctrinæ ſanctorum Doctorum determinantur. Et hoc vtique fatentur ſapientes legiſtæ. Licet igitur contingat quandoq; de eiſdem ambo diſſerere. in his tamen, quæ ſunt propria Theologiæ, debẽt ciuiles quin etiam canonicæ leges illi deferre: & in omnibus magis acquieſcere, quam ipſa Theologia, non obſtante ſua ſuperioritate debeat (vt legiſtarum nonnulli putare poſſent) de-

ferre legibus quātum ad ea, quæ ſunt eis propria. Quod non eſt vſquequaque verum: immo in talibus etiam poteſt ſacra Theologia ſe iudicem cenſoremque conſtituere, vt ex proprijs an vera, ſeu bona ſint, beneque ſancita diſquirat & iudicet. Et ſi quid in eis inuenerit veritati conſonum & iuſtitiæ cognatum, approbet & confirmet: ſi quid autem oppoſitum & contrarium his occurrat, reprobet atque damnet. Sicut ritè reprobat vſuras: quas tamen leges humanæ nō vt reſtitutioni obnoxias admittunt. Cùm ergo articulus hic de ſecta ſtrigum, an, inquam, detur de facto, an de poſsibili: an hæreſim ſapiant, vel nō ſapiant manifeſtè, quæ de tali ſecta narrantur, ad ſolā ſpectet Theologiam, neque enim poſſunt iſta cognoſci, niſi ipſa docente: neque de talib. in iure quo quo modo tractatur, niſi quatenus ex illius fonte aſſumpta, eidem Theologiæ iure ſubſeruiunt: ſequitur quod valdè præſumptuoſum fuit à quoquam legiſta certamen aſſumere contra dominos Inquiſitores in hoc articulo. quandoquidem ſint regulariter Theologi profundiſsimi, & ex ſacris literis, & Sanctorum doctrina quicquid circa hoc determinant, inuicte deducant. Sic igitur ex fundatiſsima iſta ratione clariſsimè patet Aduerſarium, qui hoc attentare præſumpſit,

ſumpſit, acri reprehenſione dignum eſſe, vtpotè qui naturali etiam & morali imprudentia multum in hoc aberrauerit. Et quia præmiſſa noſtra deductio ſuper ratione ſciẽtia, formaliq́ue ſcientiarũ diſtinctione proceſsit: ex ratione autem & quidditate rei ſua quoque excellentia tam in ſe, quàm per cõparationem ad alia primitus oriatur, ſeu à priori principio innoteſcat, ideo per poſteriora, putà ſigna, effectus: vel etiam per humanas authoritates confirmationem nõ exigit. Quod ſi fortè Aduerſarius iudicet eſſe faciliores rationes inducendas, & per authoritates etiam comprobandas, eo quod præmiſſa ratio ex ignotis apud multos legiſtas vel apud ſe terminis & ſcientijs videatur procedere, ei ſic extimo ſatisfaciendum, vt commoneam, quodcum præmiſſa deductio, quam facimus, ex rationibus, proprietatibus, obiectis, formalique ſcientiarum diſtinctione procedat, quibus ignotis nequaquam ſciri poſsit, quomodo vna ſcientia ad aliam comparetur, hinc præſumptionẽ ſuam perpendat, vt illam audiat quæſtionem diſcutere, de illa ſe intromittere contra Theologos, cuius etiam terminos atque ſentẽtias, quæ ad illius quæſtionis determinationem neceſſariæ ſunt, handquaquam intelligat. Veruntamen, vt omnibus ſatisfiat: hęc ipſa

quæ poſtulat inferemus, nõ ſolum dum eius ineptas probationes ad oppoſitum factas cõfutabimus, verum etiam cũ primo nunc inducemus quas affert ille rationes pro noſtra concluſione: non quidem quia eas quatenus pendent ex allegatis ab eo, magni faciamus: ſed vt omnes cognoſcant ſolutiones, quas ad eas adhibet, nullius eſſe roboris vel momenti. Prima igitur ratio ab eo pro concluſione noſtra propoſita, quam etiam poſtmodum ſicut & alias, ſoluere nititur, talis eſt:

Duæ rationes, pro concluſione principali recitatæ, firmantur. CAP. VI.

Reſponſio prima.

THEOLOGI ſunt propriè tractatores diuinarum ſcripturarum, & in eis exponendis Pontificibus præponuntur. diſtin. 20. c. 1. Nemo autem debet ſe immiſcere de pertinentibus ad alium. l. Conſulta diualia. C. de teſta. & in l. culpa ff. de re. iud Papa etiam non ſe debet immiſcere negoaijs ſecularibus, ſed ſecularis princeps: nec e conuerſis, &c. 10. diſtin. cap. quoniam. & ibi glo. dicit, quod non ſunt allegandæ leges vbi eſt canon. Et eſt bonus tex. ad hoc in authentica, Quomodo oportet epiſcop. in principio. & glo. ibi in verbo, conferens, &c. Reſpondet autem ad hanc rationem, quod aliud eſt quærere, an Imperator poſsit

Solutio mala.

ſe

ſe intromittere in cauſis ſpiritualibus, quod prohibent illa iura:& aliud an leges poſsint allegari ad quæſtiones Theologales: quod probatum eſt, inquit, eſſe vtile & non vanũ: quod etiam obſeruant Prædicatores, & benè. Sed contra. Si non poſſunt leges ciuiles, quæ ab Imperatoribus emanârunt, in cauſis ſpiritualibus allegari, vel ſe intromittere, vt probatum eſt per prædicta iura, cũ ipſum crimen hęreſis inter ſpiritualia computetur, non poterunt leges de eo ſe intromittere. Ergo in quæſtione iſta an hæretica ſit ſtrigum ſecta vel ne, an detur vel dari poſsit per diaboli malitiam, Deo permittente, nõ poteſt ipſe determinare per leges contra Theologos: ſed debet earum determinationibus potius acquieſcere. Quæſtiones etiam Theologales practicæ, ſunt cauſæ ſpirituales: ergo ſi de cauſis ſpiritualibus non habent ſe leges intromittere, vt probatum eſt per tex. illos: neque de iſtis ſe poterunt intromittere. Ergo multò minus de ſpeculatiuis, cuiuſmodi ſunt quæſtiones prædictæ. Poſſe tamen ſacram Theologiam tanquam aliarũ ſcientiarum dominam in ſui obſequium etiam leges aſſumere, ſuprà probatum eſt. Et ſic vtuntur eis prædicatores, ſicut & omnem aliam ſcientiam ſibi ſubſeruire faciũt, vt omnes homines Chriſto lucrifaciant. Vnde

Reprobatio.
Solutio.

Apostolus inducit in veritatis à se prædicatæ confirmationem, Ethnicorũ etiam Poëtarum dicta. Sed ex hoc non infringitur, sed probatur, quod peritia legum sit inferior sacra Theologia, & consequenter, q̃ nõ possit allegari lex ad decidendas quæstiones theologales, præcipuè contra ipsos theologos, vbi diuina pertractant, & sibi propria, sacrasque literas ad suum ꝓpositum interpretantur. Secunda ratio veritati fauens talis est: Theologia est dignior & superior, distinct. 10 c. leges. c. certum. cap. suscipitis. imma scientia legum subijcitur ethicæ, vt patet per gl. in procemio decreti. Ethica autem longè inferior est Theologia, immo est religiosis etiam interdictum legum studium. c. non magno. c. super specula. extrà ne cle. vel mona ergo, &c. Respondet autem Aduersarius, quod cùm per alias scientias possint theologalia declarari, multò magis per leges. Et quod Christus est vsus in suis exemplis rebus sensibilibus ad declarationem diuinorum, & quod Philosophus primo Physicorum dicit, quod innata est nobis via ex imperfectioribus, & cæt. Nec religiosis est interdictum legum studium, nisi vt non impediantur à studio Theologiæ. Sed contra, quia ex his omnibus habetur propositum, videlicet, quod scien-

Secunda ratio.

Solutio mala.

Reprobatio solutionis.

ſcientia legũ eſt inferior & imperfectior: & quod non niſi vt inferior & ancilla poteſt in obſequium aſſumi ſacræ Theologiæ. Sicut & exempla ſenſibilia ad declaranda diuina. Nunquid igitur poterunt legiſtæ ex proprijs quæſtiones theologales decidere? Hoc enim ex præmiſsis non poteſt inferri, quod magis poſsint quàm ruſtici vel pueri, qui circa ſenſibilia proprio verſantur ſtudio. Et ſi leges ſunt impedimentum ſublimioris ſtudij, vtpotè ad ſtatum ſublimiorem & perfectiorem propriè pertinentis, qualis eſt ſtatus religioſorum: quomodo audebunt ſecreta ſtudij illius velle penetrare, aut etiam euertere, vt per eas Aduerſarius attentare nixus eſt.

Tertiam rationem ab Aduerſario inductam, eſſe ſatis infirmam, eiuſdem etiam ſolutionem inutilem eſſe, manifeſtatur .: ſimulac oſtenditur, quomodo peritia legum ſcientia meritò dici poſsit.

CAPVT VII.

TERTIA ratio talis eſt: Peritia legũ nõ eſt ſcientita, cùm non cauſetur per demõſtrationem, eo quod non habeant modũ arguendi legiſtæ, ſed innitantur tantum authoritatibus legum, vel canonum, vel doctorum, & nõ per cauſam procedãt, vel rationẽ. Scire autem eſt rem per cauſam cognoſcere, Tertia ratio.

primo

primo Posteriorum. Renuunt etiam subtilitates, & procedunt simpliciter & purè ipsæ leges. c. dilecti filij. extrà de iudi. Respondit autem Aduersarius, quod immo est sciētia. & probat, quia in plurib. textibus (quos & allegat) vocatur scientia. Laborat etiam probare, sed inaniter, quod sit cognitio, & quod non sit habitus factiuus: ex quo etiam infert, quod sit scientificus & per demonstrationem acquisitus, eo quod distinguat æquum ab iniquo. Dicit etiam, quod leges habent rationes & causas tam in dubitando per rationem nō rectam, quàm in decidendo per rectam. Et pro his allegat multa, &c. Addit, quod non solū est scientia practica, sed etiam speculatiua: quia, inquit, non potest, nisi per subtilem indagationem & speculationem soluere nodos, quæstiones & controuersias, quæ nunquam contigerunt, sicut oportet vt faciat. Et procedit per rationes, illisque innititur. Et addit, quod quia scientia iuris est simul practica & speculatiua, licet habeat quod sit ad vsum: non tamen est indignior his, quæ non sunt ad vsum: de quibus loquitur Aristoteles in procemio Metaphy. quia intendit de his, quæ sunt solum ad vsum. Alioquin Theologia & medicina, quos Theologi & medici summè extollunt, non essent nobiliores: cùm sint etiā

Solutio mala.

ad

ad vſum, vt patet. Procedit etiam per rationes nouas, & per ſimilitudines excogitatas: vnde patet, quod eſt ſpeculatiua. Dicit etiã, quod eſt certiſsima ſcientia: quia habet finem, quem aliæ, inquit, non habent, vt in procemio Digeſtorum, col. pen. & ideo nobilior, per Philoſophum in procemio de Anima. Quod etiam patet ab effectu: quia facit homines nobiles, vt habetur in l. 2. §. fin. ff. de excuſatiõ. tuto. &c. Et ſunt in multis priuilegiati, vt probatur, &c. Ex quo etiam non omnes periti in iure poſſunt fieri Doctores iuris, &c. puta Iudæi. Sunt etiam Doctores iuris magnifici viri: quia verſantur circa diuina: circa commune bonum ciuitatis, & ſic appellat tales Philoſophus in quarto Ethicorum, & text. in prima conſtitutio. C. & in procemio Inſti. Vnde eorum etiam ſcientia poteſt dici diuina. Et ſunt optimi Reipub. miniſtri pro conſeruando & tuendo vniuerſali bono, &c. Vnde verſantur in curijs principum, vt aſſeſſores. Et quidam ex eis recepti ſunt à ſummis Pontificibus ad oſculum oris, cùm alij recipiantur ad oſcula pedum. Sunt etiam admirabiles diuinæ ipſæ leges, quia in eis nihil inuenitur ſuperfluum aut geminum, nihil diminu tum, &c. Multa alia dicit atque multiplicat inutiliter: etiam plurima eorum infrà tan-

gẽtur

gétur in argumentis pro ſua opinione inducendis atque ſoluendis. Addit etiam, quod licet Legiſtæ & Canoniſtæ nõ habeant modum arguendi dialecticorum, habent tamen proprium, qui etiam bonus eſt. Vnaquæq; enim ſcientia habet proprium modum loquendi.38. diſt. c. loquutio. & hoc ſecundũ ſubiectam materiam, & ideo benè, ſecundum Philoſophum 1. Ethicorum. Nec dignum eſt, vt canones conſtringantur regulis logicalibus, quia non verbis, ſed rebus imponuntur leges l. 2. C. com. de leg. Nec inconuenit procedere per authoritates, maximè legum, quia lex continet rationem, non minus quàm dicta Philoſophorum, quibus philoſophantes auditis acquieſcunt. Fit hęc etiam cauſa breuitatis, quia gaudent breuitate Moderni, &c. Et quod dicuntur leges ſubtilitates non amare, non eſt verum abſolutè: cùm ſubtiliter tractent de interpretatione iurium: vel de enucleatione quæſtionum ad veritatem eliciendam: ſed eſt verum, quod eas non amant inquantum tendunt ad decipiendum. Sed ſolutio iſta parũ prodeſt. Et primo quidem dicendum eſt, quod rationem illam non aſſumerent ſacri Theologi contra dominos legiſtas. Neq; enim decet patres grauiſſimos, aliorum velle gloriam verbis deprimere, ſed potius amplia-

Reprobatio ſolutionis.

ampliare, dummodo veritas vtcunque saluetur. Concedimus igitur legum peritiam esse scientiam, & nobilissimam in genere scientiarum moralium: immo esse etiam in tali genere sapientiam, & valdè vtilem & necessariam Reipub. etiam totius orbis: ita quod sine illa periret pax & tranquillitas humanæ vitæ. Subtilia quoque per leges determinari & per dominos legistas penetrari, ac dilucidari scimus. licet etiam consulto deuitent in iudicijs persæpè superfluas, ac deceptorias subtilitates. Vnamquamque etiam scientiam habere proprias difficultates & subtilitates, proprios terminos, modosq; loquendi proprios, decere nõ inficiamur. Verum quia Aduersarius hoc argumẽtum induxit ad probandum principale propositum suum, vt videlicet ex nobilitate legum per hanc suam solutionem inducta, latenter arguat, quod possint etiam quæstiones Theologales decidere: & præcipuè contra Theologos: ideo examinabimus dicta eius per singula, vt ostendamus, quod ex eis non potest haberi quod ipse intendit. Et primò cùm probat peritiam legum esse scientiam per dicta ipsarum legũ, licet id etiam quod probare intendit verum sit, vt suprà etiam gratis concessimus: secundum aliquem sensum, non est tamen hæc eius probatio bona.

Nam

Nam qui negaret eam eſſe ſcientiam, diceret conſequenter contrarium, aſſerentes legum authores aut ſectatores Legiſtas, non in hoc loqui, vel affirmare iſtud quaſi ſcientes, ſed vt opinantes. Vnde non haberet intẽtum niſi opinatiuè: imò ſupponeret, quod habet probare: quem probandi modum dialectici derident, & benè. Officium autem eius erat, ex ipſius ſcientiæ ratione demonſtrare, ſi poterat vel ſciebat, legum cognitionem eſſe ſcientiam, & non per dicta legũ vel legiſtarum. Verum ad rem ipſam deſcẽdendo dicimus, quod nomen ſcientiæ duobus modis ſumitur. Vno modo communiter pro quacunq; notitia ſcibiliũ: & ſic omnium legum peritia poteſt dici ſcientia. Alio modo pro certa notitia, vel ex ipſis terminis, vel ex cauſa, vel ex neceſſario effectu aliquo demonſtratiuè acquiſita. Et hoc modo licet multarum legum notitia ſit ſcientia: non tamen omnium, quia non illarum quæ ex mera voluntate dependet humana. Ea enim quæ per leges tali modo determinãtur, contingentia quædam ſunt, & varietati ſubiecta: & ſicut ſtatuta ſunt, poſſunt etiam immutari: & eorum contraria, lege ſanciri. Quo ad morales autem regulas vel concluſiones, quæ ex ratione virtutum vel vitiorum procedunt, eſt ſecundum ſe ſcientia

nobilis;

nobilis: non autem in intellectu multorum moderni temporis, qui nullam causam dictorum scientificè aut demõstratiuè cognoscunt: sed soli authoritati maiorum innituntur, vt patet ex modo eorum differendi: qui probationis modus non nisi opinionem & omnium infirmam aggenerare patet secundum Boetium, & nullo modo scientiam. Non sequitur autem; est cognitio. ergo sciẽtia: est habitus non factiuus. ergo scientia: distinguit æquum ab iniquo. ergo scientia: ergo per causam. ergo demonstratiuè. Risum sapientibus prouocant istæ probationes & ronchum in earum authoritatem: apud me verò etiam compassionem, eò, quod dũ nititur probare legistas esse scientes, probat solum se nescientem. Tantam enim vim obtinent illæ probationes, quantam hæ vel his similes. Homo viuit. ergo est aquila: currit. ergo est equus. A communiori enim ad minus commune, fallax & nulla est affirmatiua probatio: pro ut scientiarum omnium lucerna Logica docet. Cùm etiam dicit leges habere suas rationes & causas, verum est circa multa moralia, vt dictum est, non autem in omnibus. Nam in pluribus pro ratione satisfacit legislatoris voluntas ex probabili mota ratione, quæ etiam quandoque non est efficax aut bona: & ob hoc potest

facilè mutari. De ratione verò ſcientiæ, immutabilitas eſt, tam ex parte concluſionum ſcibilium, quàm etiam rationum. Sed harũ etiam rationum plurimæ, non omnium cogunt intellectum & mentem: eò, quod nonnulli vim earum plenius non apprehendãt. Horum autem plenus eſt orbis. Inueniuntur etiam ſæpius allegationes pro contingentibus ad oppoſitum, eò, quod multis modis poſsint contingentia contingere, benè vel malè ſecundum accidentia. Vnde talium non ſunt propriè demõſtrationes, prout de demonſtratione loquuntur Analyctici: licet ſint demonſtrationes, id eſt, oſtenſiones probabiles & perſuaſiuæ. Verùm, quia nõ principaliter contingentia pertractant leges, ſed neceſſarias regulas ſuper immobili rationis rectitudine fundatas: neceſſarias etiam concluſiones vniuerſales, tametſi circa ſingularia dirigenda deducunt, quo ad principaliora, quæ ſunt apta vitam hominum regulare, & non ſolùm opinatiuè procedunt, verumetiam neceſſarijs rationibus, prout rerum natura patitur: ideo quod ſit etiam in ſe propriè ſcientia legum peritia. non eſt abſolutè negandum. Cum his tamen omnibus quæ dicta ſunt, qualitercunque legum peritia ſit ſcientia, non ſequitur, quod ſit præſtantior ſacra Theologia: vel
quod

quod poſsit ad eius quæſtiones decidendas attingere.

Legum ſcientia practica eſt, & nullo modo propriè ſpeculatiua.

CAP. VIII.

PROBARE etiã, quod ſcientia legũ ſit ſpeculatiua, quia per ſpeculationem ſoluit nodos, &c. prætendit magnam ignorantiam, quid nominis ſcientię ſpeculatiuæ, quæ ſic dicitur, non quia ſpeculetur (hoc enim omnibus ſcientijs commune eſt, vnde omnes eſſent ſpeculatiuę) ſed quia finis eius proprius eſt ſic ſpeculari veritatem, quod iſtam ſpeculationem ad opus ſub electione cadens non ordinat ex ſua natura, vt patet per Philoſophum tertio de Anima. & primo Metaphyſicæ. Vnde cũ leges ſuaptè natura ordinentur ad hominũ opera regulanda, patet, ꝙ non ſpeculatiua, ſed practica tãtum eſt eorum ſcientia. Fatuum eſt autem dicere, quod vna ſcientia naturali lumine acquiſita, ſit ſimul practica & ſpeculatiua ſimpliciter. Et ſequitur hoc ex prædicta nominis ſcientiæ ſpeculatiuæ ignorantia. Proprium eſt enim noſtræ ſacræ Theologiæ ſimul eſſe practicam, ſecundum aliquid, & ſecundum aliquid ſpeculatiuam, licet principaliter ſpeculatiua ſit. Medicinam aũt ſimul eſſe practicã & ſpeculatiuam, ſi concedatur,

in binas quoque ſcientias partiri conceden-
dum eſt. Sed melius dicendum eſt, quod v-
nica ſit, & eadem ſimpliciter practica, quia
finis eius eſt opus. Quia tamen circa obiectũ
operabile modo ſpeculatiuo in aliqua ſui
parte procedit: pro illa parte poteſt dici ſpe-
culatiua, ſeu theorica, ſed non ſimpliciter, cũ
hanc ſpeculationem etiam tandem in opus
ordinent, & extendat. Et quod hic homo ſe
commentatorem & expoſitorem dictorũ
Ariſtotelis faciat, gratum equidem habere-
mus, ſi non contra intentionem Ariſtotelis,
& contra omnes expoſitores eius, & (quod
magis compatiendum eſt) ſi non ſtultè lo-
queretur. Video nunc non ſolum Coruum
velle ſe Pauonum pennis tegere, ſed Corui-
nis velle Pauones ornare. Rideret Ariſto-
teles, ſi audiret quempiam proloquentem,
quod aliqua detur ſcientia, quæ ſimul pra-
ctica ſit & ſpeculatiua ſimpliciter, vel etiam
pro parte, & parte, cũ hos ſciendi modos ge-
nerice, & non ſolo numero vel ſpecie diſtin-
ctos pronunciet. Iiſdem tamen habitus, qui
practicus eſt ex obiecto & fine, poteſt de-
nominari theoricus: ex eo quod actualiter
conſiderationem circa cauſas obiecti nõ or-
dinat ad opus. Licet ex ſua natura, virtuali-
terque, talem ſemper ordinem teneat. Pro-
cedere rurſus per nouas rationes & ſimilitu-
dines

dines excogitatas, non arguit processum illum esse speculatiuum, cùm posit hoc inueniri, sæpiusque occurrat circa practica & operabilia. Quo si ex hoc etiam duplici nobilitatis munere velit inferre, quod alijs scientijs, quæ speculatiuæ duntaxat esse conuincuntur, hæc sit nobilior: iam præstantior apud illum euadet, quã prima philosophia. Hanc enim esse tantum speculatiuam accuratius ipse Philosophus probat in Procem. Metaph. Ipsa quoque Medicina, secundum istum, erit nobilior, quam sit Metaphysica. quod quidem esse derisibile, ipsi quoq; medici sciunt atque fatentur. Quod etiam dicit eam esse certissimam & nobilissimam, quia certissimas causas habet & demonstrationes: & quia habet finem, quem aliæ non habent, fortè quicquã nerui haberet, si probaret, finem illum, vel certè causas, nobiliores esse aliorum finibus atque causis: & in proposito, quàm sit finis proprius & proximus sacræ Theologiæ, Dei, inquam, visio per essentiam ab hominibus acquirẽda. Sed credo quod isthæc probare velle, præ pudore non attentabit. Sed neque verum est, quod peritia iuris vniuersaliter sit de certis: & consequenter quod quoad omnia quæ considerat, sit certissima. & si quoad aliqua non tamen certior puris speculatiuis, vt supràpro-

prà probatum eſt. Quanto minus igitur erit certior, quàm ſit ſacra Theologia, quę vtrũque habitum ſub certiſsimo lumine diuinæ reuelationis comprehendit? Efficatior eſt enim diuina authoritas omnibus, nedum authoritatibus, verum etiam rationibus & demonſtrationibus humanis. In cuius etiam finem proprium, in æternam, inquam, beatitudinem, inquantum practica eſt, finaliter ordinatur, tanquam in omnium finium nobiliſsimum, non ſolùm legum omnium, verum etiam omnium aliarum ſcientiarũ proximus omnis finis. Vnde patet, quod inducta Philoſophi authoritas in primo de Anima, contra ipſum militat inducentem.

Legum ſcientiam meritò glorificare ſui cultores, ſed ſuos magis Theologiam. Cap. IX.

QVOD verò legum peritia nobiles reddat atq; magnificos ſui cultores, minimè negamus. In multis eos meritò priuilegiatos eſſe ſcimus & approbamus. Sed hoc non tam ex dignitate, quàm ex communi vtilitate & neceſsitate ſcientiæ illius, iuncta recta volũtate Principum, emanauit. Quo ad excellentiam autem ſcientiæ huius intrinſecã, inquantũ animæ noſtrę perfectio quædã eſt ipſa ſcientia, multò excellẽtiores ſunt

ſunt ſpeculatiuę, & prę omnibus ſacra Theologia: quibus anima ex hoc eſt perfectior, ꝙ per eas eſt alia à ſe nobiliſsima etiam, in eſſe intelligibili, vt habetur ex tertio de Anima. Non deſunt tamen philoſophis & multò minus Theologis extrinſecæ dignitates ac excellentiæ, multitudo quoq; priuilegiorum: propter quæ ſpecialiter denominantur ſacri & illuſtres. Et qui ex propria culpa vel defectu, non eſt dignus infula doctoratus in iure, multò minus in Theologia: quamuis non econtrà contingat. Quod rurſus addit dominos Iuriſtas in curijs Principum verſari: non ab re meritoque fieri concedimus propter terminanda iudicia, liteſque dirimendas. Sed raro fiunt ex eis magni corã principibus: quinimmo vileſcunt potius in eorum oculis, qui cauilloſe cauſis etiam iniuſtas propter quæſtum tueri deprehenduntur, vel inſequi iuſtas. Horum autem non parua copia deturpatur orbis: & pax hominum infirmatur. Non minus autem fiunt Theologi aut fieri debent magni ſecundum ſpirituales dignitates propter illuminationem, qua mundum illuſtrant de Deo rebuſque diuinis: & propter ſpiritualia, Deique iudicia populis pandenda, necnon in eoſdem exercenda, vt ſpiritualis & interna pax, animæq; traquillitas &

vnio cum Deo ſeruetur in mundo. Vnde Pontifices eiuſque aſsiſtentes deberent eſſe boni Theologi. Et quod aliquis legiſta ab aliquo ſummo Pontifice, receptus ſit ad oſculum oris, non arguit excellentiam ſuper Theologos. quia hoc non contigit erga legiſtam fieri inquantum legiſta eſt, alioquin id munus legiſtis omnibus deberetur: ſed propter contingentes alias maioris beneuolentiæ rationes & cauſas. quas etiam contingit non deeſſe Theologis vnà cum prędicto effectu. Etenim præceptor etiam meus Theologus profundiſsimus Magiſter Syluester Prierias, receptus fuit ad oſculum oris à Leone Decimo. Et alij patres ab alijs quandoq; (licet raro) etiam ad ſingularem menſam. Propter hæc autem ſicut non eſt contemnēda peritia legum, ſed veneranda; ita etiam non eſt theologicæ ſcientiæ præferenda. Cóferre rurſus leges ipſas ad commune bonum populi ac totius Reipub. ad temporalem, inquam, qnietem omnium & pacē, iam longè antè ſæpius confirmauimus. Sed Theologia ad eorundem maiorem vtilitatem, dum ad ſpiritualem animæ pacem primò inducit, vt practica. in Dei verò contemplationē & omnium diuinorum notitiam eleuat, inquantum eſt ſpeculatiua. Diuinum quippè bonum illæ remotè aſpiciunt. Hæc verò

ex pro-

ex proprijs affert arcanis. Illæ dirimunt lites ciuiles: hæc grauiores & maiori discrimini obnoxias, spirituales, inquam, & consciētiæ, ac inter Deū & homines conciliationem affert. Nam animæ, fidei, ecclesiæ, Christique causas suscipiunt, defendunt, promouent sacri Theologi. Propterea verò quod legum scientia à Deo, tanquā à primo principio emanauerit, & ad Deum vltimò deducat atque remotè, non est magis censenda vel nominanda diuina, quàm quæcunque alia, cùm omnium sit scientiarum vltimus finis Deus & primum principium. Verum Theologia sub vtraq; ratione sumpta, proximè & immediatè respicit Deum. Magis etiam admirabilis est Theologia, quæ nullam falsitatem admittit, nullum malum permittit etiam minimum, cùm doceat nihil coinquinatum in patriam cælestem introire posse, quoque de omni etiam ocioso verbo reddituri sint homines rationem. nullū admissum vel leuissimum crimen impunitum relinquit saltem in foro conscientiæ, proprio, inquam, vel alieno. Non sic leges se habent circa ea quæ permittunt mala, non quasi mala, vt vsuras, eo modo quo dictum est.

Modus procedendi legistarum declaratur non contemnendus. Cap. X.

AD id verò quod addit, legiſtas habere bonum modum arguendi & diſputandi, etiam ſi non procedant ſecundum regulas logicæ, reſpondetur, quod vtique poſſunt rationabiliter loqui. Sunt enim homines & communiter ingenioſi, & ideo rationales: & procedunt vt ſic, etiam logicæ diſputando ſecundum logicam naturalem. Verùm quia lumen rationis noſtræ ſatis eſt defectiuum ex natura, neceſſarium fuit per artem logicæ ab his, qui perſpicatioris fuerunt ingenij nos dirigi in actibus rationis & in diſcurſu. Qua arte, qui ſunt imbuti, rationes ſuas inuictas formant, omneſque deceptiones facillimè deuitant. Tali verò arte priuati, leui manu deijciuntur, decipiunturque tam arguendo inefficaciter, quam reſpondendo fragiliter: vt ad oculum pateat eorum ignorantia, & patiatur inhonorationem etiã ipſa peritia. Vna eſt enim ſola ſcientia, quæ perfectè docet modum arguendi in omnibus alijs: quem tamen ratio etiam naturalis dictat, ſed imperfectè ſine arte, à quo modo quicunque deuiat, inefficaciter ſemper probat intentũ ſuũ. Et quia domini Legiſtæ (cum debita reuerentia & ſupportatione ſemper loquendo quod verum eſt, & cõfeſſum ab his, qui inter eos ſapiẽtiores ſunt) vt in pluribus huiuſmodi perfecti ſunt expertes,

pertes, neque procedunt in ſuis diſputationibus, niſi ex defectiuo dictamine rationis, ſine aſsignato à logicis modo vel regula, ideo plurimi peccant in arguendo, non rectè probantes, probare intendunt, neque ſatisfacientes efficaciter obiectis, vt patet præcipuè in hoc duplici tractatu hominis iſtius, qui me (niſi ei compaterer) in contemptibilia verba ſæpius induxiſſet, ob philauterias ſuas, quæ ſæpè ſic faciunt ad propoſitum ſuum inferendum ſicut aſinus ad lyram. Qua etiam ratione plurimas contemnens omiſi. Habet vtique vnaquæque ſcientia proprias rationes & diſputationes, non quo ad modum perfectum omnes, ſed quo ad res & veritates, de quib. pertractant. Vnus eſt enim tantum generalis modus arguendi & diſputandi, quo logica ſola dirigit actus rationis in omnibus alijs ſcientijs, quàm etiam ob cauſam, vocatur ars artium, & ſcientia ſcientiarum ab Auguſtino. Et ex ignauia quorundam legiſtarum eſt, quod modi huius peritiam non inquirant. Qui enim fuerint ſimul & logici, omnes etiam ſe peritiores in iurę facilè ſuperant & inuoluunt: & in omni diſputatione ferè ſemper ſummam gloriam reportant, eò quod clarè detegant vanitatem modi arguēdi vel reſpondēdi aliquorum: vt ſic illi prępedian-

pediantur in processu, quasi nescientes quo iter dirigant, vel vbi pedem figant. Quod experientia docet, licet rarissimè, quia rarissimi etiam sunt Iuristæ, qui delectentur logicæ studio prænauare operam. Decipitur autem Aduersarius, putans modum arguẽdi logicũ nihil aliud importare, quã vti terminis & verbis logicalibus, putà dicendo, nego vel concedo maiorem, vel minorem, antecedens, consequentiam vel argumentũ & huiusmodi, seu certè modis deceptorijs vti, dũ disputatur. Sed fallitur vt dixi. Quinimmo grauissimi Doctores Theologi, vt sanctus Thom. Albertus Magnus, & plerique alij, sicut & antiqui Philosophi, Aristoteles, Plato, & aliorũ plurimi ab his verbis abstinent differendo. Sed pro iunioribus & tyrunculis introducendis sunt hæc inuenta. quibus etiam verbis nedum leges, verum etiam aliæ scientiæ meritò subiectæ nõ sunt, & minus sacra Theologia. Non est etiam verum, quod Logica naturam verborum per sophisticationes immutet: neque docet formare deceptiones, nisi vt postmodũ occurrentes euitentur cognitæ: ne ab arguto quis facilè decipiatur & confundatur. Si quis enim sic argueret: Sapientia est nobilissima scientiarum, vt patet per Philosophum procemio Metaph. Legum peritia est sapiẽtia,

tia, cùm ſit dogma omnium ſapientum. ff. de legi. l. 2. Ergo peritia legum eſt nobiliſsima ſcientiarum. Applaudebit forſan legiſtarum aliquis in hoc argumento, quaſi ſit inuictum: quod tamen infirmiſsimum eſt, peccans tam in arguendi forma propter primæ ſcientiæ particularitatem in prima modorũ arguendi figura, quàm etiam in materia: quia in ſenſu quo prima ſcientia vera eſt (loquendo, inquam, de ſapientia abſolutè, ſeu ſimpliciter) ſecunda eſt falſa: & econuerſo, loquendo de ſapientia in genere moralium ſcientiarum naturalium. Claudit etiam oppoſitum eius quod concludit, cũ in ſua probatione ſupponat alios etiam inueniri ſapites, & conſequenter alias ſapientias. Quod etiam ſe defendẽs ab alia calumnia, qua notantur plurimi moderni legiſtæ, hac, inquã, quod non per cauſam procedunt, & rationem, ſed per authoritatem tantummodo, dicit. quod immo, quia per leges, quæ continent rationem & cauſam: benè quidem defendit leges in ſe: quia ſuper rationes morales omnes leges ab Eccleſia non reprobatæ fundantur. Sed tamẽ verum eſt etiam, quod obijcitur, in intellectu plurium modernorum: qui multitudinem Doctorum in interpretando leges ipſas, non autem veritatẽ à paucioribus melius inſpectam ſæpè ſequuntur.

tur. Vt ex hoc (quod quotidiana experientia docet in litigijs) euidenter appareat, quod vel contra conſcientiam cauſas defendunt iniuſtas, & inſequuntur iuſtas: aut non niſi authoritatem habent pro ratione, vbi etiam contingit eos ſecundum legis verum intellectum determinare. Non ſic Philoſophi, ſed vni ſoli principi philoſophorum Ariſtoteli ex hoc adhærent: quia rationes eius penetrantur ex neceſſarijs & de neceſſarijs, & formales eſſe. Et ob hoc meritò conuincunt omnem intellectum, notitiam ipſam terminorum habentem.

Quarta ratio, in qua diſſeritur de mutabilitate legum improbanda.

CAP. XI.

QVARTA ratio ad Aduerſario inducta, quaſi falſitati obnoxia, talis eſt: Leges ſunt mutabiles, vtique voluntariæ, vt patet per Philoſophum in primo de Cælo & mundo. Sufficit enim pro ratione voluntas in eis. gl. Inſti. de vſucap. Nam quod Principi placuit, legis habet vigorem. Inſti. de iure natu. gen. vel ciuil. nec omnium. quæ à maioribus conſtituta ſunt, ratio reddi poteſt. l. non omnium. ff. de leg. Et ob hoc Imparitoriæ etiam non ſeruantur vbique, vt patet de Gallis & Venetis: & plurima inueniuntur ciuitatum ſtatuta contraria legibus communi-

communibus. ergo,&c. Reſpondet autem Opinans. qui etiã rationem hãc plurimũ dilatat, primò ꝙ lex non eſt voluntaria: & ſic implicitè negat Philoſophũ inductũ. Secundò, ꝙ non ſola voluntas Principis facit legẽ, ſed debet ratione regulari, alias cauſandæ ſunt leges eius, & ipſe amouẽdus. Tertiò, ꝙ licet ratio legis nõ poſsit demonſtrari, eò tamen rationabilis dici poteſt, quod nõ reperitur prohibita, ſicut & cõſuetudo, quæ non obuiat canonicis inſtitutis. Sed cũ primũ dictum ſit contẽnendum, vtpotè contra Philoſophũ, contra ſecundum inſtatur: quia nõ obſtante quod voluntas Pricipis debeat eſſe rationabilis, poteſt tamen de indifferenti bus, quo ad oppoſita diuerſis temporibus leges promulgare Princeps. Non variatur etiam quo ad fundamentum: quod quidem ratio eſt iuris ſcientia variatis legibus, ſed quo ad deducta per rationem. Quæ quidem variatio, licet non ſit damnabilis, ſed vtilis loco & tempore, atteſtatur tamen indignitati ſciẽtię. Quanto enim ſcientia quæq; immutabilior eſt, tanto perfectior. Vnde aliæ ſciẽtię nõ ſolũ quo ad principia, ſed etiã quo ad oẽs concluſiões neceſſario deductas immutabiles sũt. Cõcluſiones verò legales primę, nõ ſic neceſſario deducũtur ex ratiõe, quin etiã poſsit deduci oppoſitũ. Et ꝙ addit

rationalem

rationalem ex hoc esse legem, quod non inuenitur prohibita: cùm eius etiam oppositum non inueniatur alibi prohibitum, poterit pariter haberi pro lege. Quædam alia dicit de speculatiua & practica scientia, quæ ex superioribus iam sunt eliminata. Sic igitur patet, quod non obstantibus veris laudibus & commendationibus legum ciuilium, solutiones Aduersarij ad rationes inductas pro nostra opinione, vanæ sunt, & nullius momenti. Vt ex his illibata principaliter intenta veritas maneat, quod videlicet per leges non debeant quæstiones Theologales determinari.

Argumentū autē pro reprobata opinione in principio huius tractatꝰ inductū, ex hoc iam patet non procedere, quod leges neque de omnibus diuinis pertractant, vt Theologia facit, neque veluti principantes, sed potius vt subseruientes & ancillantes, vt dictū est, & infrà plenius explicabitur.

Explicat primus Tractatus de præeminentia Theologiæ super omnes alias scientias.

MODO autem inducendæ ac soluendæ sunt rationes, quibus probare contendit Aduersarius in eodem suo primo tractatu, Legum scientiam præferendam esse sacræ Theologiæ, vel saltem

tem adeo nobilẽ vt poſsit quæſtiones Theologales decidere. Et hæc ſit præſentis operis ſecunda pars principalis.

Quia per leges proficiamus ad veri cognitionem, non ſequitur præeminentia earum in decidendis quæſtionibus Theologicis.

CAP. I.

PRIMA defectiua ratio à Ponzinibiõ inducta ad comprobandam præeminentiam legum ſuper Theologiam, talis eſt: Nam communis eruditio, liberalia quoque ſtudia in pueritia imbibita conferunt ad veri dogmatis aſſertionẽ, diſt. 37. c. Relatum. Et literæ ſeculares ad euertendos errores gentilium, & conuertenda eorum bene dicta in vſum ſacræ ſcripturæ. ea. diſt. c. Turbat. Ergo multò magis leges. Solutio prima: Si ex hac ratione aliquid ſuperioritatis iuris ciuilis ſuper Theologiã inferri poſſet, *a* iam prædicta omnia ſtudia eſſent ſacræ Theologiæ præferenda. Et ſic etiam puer, ſi foret ſimplex Grammaticus, Rhetoricus etiam vel Poëta, eſſet ſacris Theologis præferendus. Quod ipſi pueri ſoli dicant. Secunda: Non aliud concluditur, niſi quod in præuio tractatu determinatum eſt, has, inquam, eruditiones non ſecus ac leges poſſe ad ſacræ Theologiæ eruditionem in aliquo deſerui-

re vt ancillæ *b* Accipit enim hoc sacra Theologia vt domina tanquam sua, immo quia sua sunt, vt habetur in d. cap. Turbat. Deteguntur etiam & confutantur errores oppositi: quia quod vnus gentilium dogmatizauit falsum, ab alio sæpius, vel etiam propria doctrina contingit confutari, vt habetur ea. d. c. si quid. Sed hęc cõfirmatio sacrarum scripturarum per ethnicos & gentiles, tantum distat à confirmatione, qua de se firmantur reuelatione diuina, quantum distat de Christi aduentu inter prædicationem angelorum, & confessionem dæmonum, vt dicitur in d. capit. si quid. Tertia. Non propter hoc etiam sequitur, quod possit eruditus quisque in alijs quibuslibet scientijs sic se sacris præferre Theologis, vt deceat eum, vel facultatem habeat iuxta sensum proprium, sacras literas docere, non secundum traditionem Patrum, qui exposuerunt eas: quod Theologorum proprium est. sed reprehenduntur vehementer tales in d.c. relatum; quod tamen facere non erubuit arguens in quæstione de lamijs. Vnde patet, quod nulla ex parte consequitur quod intendit, sed suum etiam propositum infirmauit ex proprio argumento, quasi se impetens proprio pugione.

Ex

a *Poſſet profectò. mirandum eſt de iſto doct. qui auſus fuerit hoc aſſeuerare, cùm omnes ſcribentes contrarium indifferenter dicant, Theologum præferri legiſtæ, immo & Canoniſtæ, vt not. Abb. et omnes in c. clerici. de iudic. & Mod. in l. cùm quid. & in l. 1. ff. ſi cert. pet. Car. in cle. 1. in princ. col. 1. de magi. Fely. in rubr. de maior. & obed. col. 2.*

b *Ancillæ. Et ita expreſſe dicit And. de Iſer. In prologo feudorum col. pen.*

Ex eo, quod Papa legibus vtatur, non præferuntur Theologiæ Cap. II.

SECVNDA ad idem ratio affertur talis. Papa, ad quem ſolum ſpectat decidere dubia circa fidem, allegat & ſequitur leges in determinando, vt patet in c. Cùm à nobis. de teſti. ergo, &c. Sol. Papæ quidẽ ſolius eſt decidere dubia fidei, & non niſi eius authoritate, concilia, *a* cùm Petro ſoli dicat Dominus: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam: fundamẽtum autẽ eccleſiæ fides eſt in Chriſto Ieſu, iuxta illud Apoſtoli. 1. Cor. 3. Fundamentũ aliud nemo poteſt ponere, præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus, qui vt dicitur ad Epheſ. 3. habitat in cordibus noſtris per fidẽ. Papa etiã allegare poteſt leges ciuiles, & ſecundũ eas decidere multa ambigua.

Sed propter hoc nō ſequitur, quod in decidendis dubijs fidei aſſumat leges ciuiles pro authoritate vel fundamento. Sed vt ex logica cognoſcimus (quæ ſicut facere, ita etiam euitare docet fallacias à minus ſapientibus, vel etiam ab inanis gloriæ cupidis, qui communiter ſophiſtæ nominantur inductas) nō dicam latet hic, ſed aperta eſt fallacia compoſitionis & diuiſionis, non ſecus ac ſi quis argueret. hic eſt meus (oſtendendo proprium filium) & hic eſt pater (poſito quod ille filius habeat alium filium) ergo hic eſt meus pater. Decidit ergo dubia fidei Papa, ſed nō per authoritates legum, *b* ſed per authoritates ſacræ ſcripturæ: vt poteſt quiſq; aduertere vbicunq; talia dubia in iure canonico deciduntur. *c* Allegat autem leges, & iuxta eas determinat, vbi de iudicijs ac iuris ordine determinat, *d* ex propria iuriſdictiōe, quod etiam facit, non vt legibus ipſis ſubiectus, *e* quinimmo poſſet omnes leges tollere *f* vel abrogare, & contrarias ſtatuere, dummodò non obſtaret ſacris literis *g* vel bonis morib. Vtitur ergo legibus etiam in cauſarum Eccleſiaſticarum deciſionibus tanquam ſibi famulantibus & ancillis. *h* Ex quo etiam infertur quod non ſolum ſacræ Theologiæ, verū etiam iuri canonico ius ciuile ſubijcitur. *i*

a Concilia

a *Concilia. vt patet in ca. 1. & per to.17.dist. & no. Abb.& Mod.in c. significasti.de elect.*

b *Legum. hoc patet quia causæ Ecclesiasticæ non debent decidi per leges, sed per canones, vt est tex. & ibi.no. Ab. & Mod.in c. 1.de consti. ergo multò minus dubia fidei.*

c *Deciduntur. vt in c.2.de sum.tri. & in cle: 4. eo ti cum similibus.*

d *Determinat. vt probatur ex no.per Fely. in c.ecclesia sanctæ Mariæ. col 3. de consti. vbi plura iura allegat, in quibus Papa in his, quæ spectant ad forum secularem decidit secundum.ll. & ita etiam loquitur c. à nobis, hic alleg.*

e *Subiectus. hoc patet ex late traditis per Fel. in c.1.col 8. de consti. vbi etiam Mod.col.6.*

f *Tollere. hoc patet ex no.per Mod.in c. quæ in ecclesiarum.col.14. de consti. est tamen intelligendum, vt per gl.& Pet. de Anch.in c.possessor.de reg.iur. in 6.& per Bart. in l. priuilegia. C.de sac. san. eccle. cum regularibus, vt tradit Fely.in d.c.1. col.9.de consti.*

g *Literis. hoc enim casu Papa præsumeretur errare, vt est tex. no. in c. sunt quidam. 25.q.1. Declarari tamen debet ille tex. vt per Fel.in c.2. col. pen.de rescrip. ex quibus dictis tollitur quod d. Pau. de Ca.in l.1.ff.si cer. pet. & Mod.in c. ne initaris, de constitu. vbi videtur contrarium dicere.*

h *Ancillis. hoc expresse probatur in c.super*

ſpecula. de priuil. vbi dicitur, quod ſancta eccleſia legum ſecularium non reſpuit famulatum.

i Subijcitur. vt patet ex. d. c. ſuper ſpecula proxime alleg. & fatentur omnes in c. clerici. de iudi. & in l. cum quid. ſi cert. pet. & patet ex no. in c. eccleſia ſanctæ Mariæ ſup. alleg.

Ex hoc quod canones aliquid poſſunt, non ſequiiur vniuerſaliter idem poſſe leges ciuiles.

CAP. III.

RATIO ad idem tertia talis eſt. Canones hoc poſſunt. 20. di. c. de libellis & c. ſeq. Ergo & leges: quia habent adinuicem connexionem & imitationem. in auth. de trien. & ſemiſ. in princ. Connexorum enim eſt idem iudicium. c. translato. extra de conſtitu. So. Canon dicitur regula. *a* eſt autem duplex regula in propoſito. Vna fidei, ſecundum quam & articuli fidei, & determinationes conciliorum vel ſummorum Pontificum de his quæ credenda ſunt, vel pertinent ad bonos mores & virtutes Theologales, regulæ fidei dicuntur. Alia eſt regula iuris prout omne præceptum vel documentum quod ponitur à Papa vel Eccleſia, directiuum circa cauſas & lites eccleſiaſticas dirimendas & pacandas inter homines, vt pacifice fideles viuant ſecundum ritum eccleſiæ Dei, in ordine ad cultum diuinum & promotionem

motionem fidelium in Deum, pro regula ſumitur. Per canones primo modo acceptos poſſunt quæſtiones Theologicę terminari, quin etiam non niſi per illos vltimo decidũtur: *b* ſed ſciẽtia talium eſt ipſa ſacra Theologia, quæ tales regulas habet pro ſuis principijs vel primis, vel immediate deductis ex primis: nec pertinẽt ad canoniſtas proprie ſecũdum quod à canone ſecũdo modo ſumpto denominantur, niſi remote, & tanquam ad eos qui hæc à ſacris Theologis mutuantur. Et in talibus leges ciuiles non cõnectuntur canonicis, nec inuicem imitãtur, ſed leges ipſæ ciuiles imitantur in hoc canones vel potius eis ſubijciũtur, eiſq; deſeruiunt, ſicut dictum eſt ſæpe. Per canones autem ſecũdo modo ſumptos nõ poſſunt decidi quæſtiones Theologicæ, ſed ſolum eccleſiaſticæ inter homines. *c* Et de his ſolis intendũt allegata.c.diſt.20.vt patet ibi. & in hac facultate cõcedimus quod ius canonicũ Theologiæ præfertur.ea. di.c.1.nõ quidẽ quãtum ad ſcientiã, ſed quãtum ad poteſtatem, vt ibidem habetur. Quæſtio autẽ hæc intẽdit de quæſtionibus ſcibilibus, non aũt iudicialibus. Sed neque habet ius canonicum etiam facultatem decidendi quæſtiones inter animam & Deum, vel de diuinis ipſis in ſe: ſed hoc ſoli cõuenit Theologiæ. Etſi quomodo canones

de his iudicant, hoc non faciunt, nisi prout induunt habitum Theologicum. De primis igitur tantum verificantur, quæ assumuntur in ratione quantum ad comparationem legum ciuilium & canonum: sic tamen quod hi etiam canones Ecclesiastici, ipsumq; ius canonicum præemineat iuri ciuili, qutáum conditor canonum cónditori legum, finisq; canonum, fini legum ciuilium præstat. vt ab omnibus sapientibus facilè conceditur. *d* Ex quo non valet etiam quod infertur, hoc, inquam, quod si canonicæ leges possent quæstiones Theologales decidere, hoc idem possent & ciuiles. *e* Aliquid enim potest superiori conuenire, quod non conuenit inferiori etiam cum superiori connexo. Idem enim iudicium de talibus esse debet, secundũ quod connexa sunt, non autem secundum quod vnum alteri præstat. Nihilominus decidendi quæstiones Theologales ab vtroq; in proposito facultatem negamus, licet aliquid ambo conferant aut conferre posśint sicut ancillæ, vt suprà dictum est.

a *Regulæ ca. canon 3. distin.*

b *Deciduntur. vt probatur in cle. 1. §. pone. et ibi Car. hoc no. de sum. tri.*

c *Homines. & hoc de plano fatentur doc. omnes: qui volunt quod quando agitur de cognitione veræ fidei, standum est Theologis, quorum*

scientia

ſcientia circa hoc verſatur. quando verò agitur de interpretatione iuris diuini, in talibus pertinentibus ad moralem philoſophiam, ſtari debet Canoniſtis, vt no. de dona. Pet. de Anc. in diſpu. antiqua, & mod. temporibus, quem refert & ſequitur Alex. conſil. 1. circa prin. col. 4. 2. vol. & Mod. in c. ne initaris. in fi. de conſt. ex quo fit, vt non parum mirer de iſto doc. cuius argumentis hic reſpondet Reueren. pater. quod præſumpſerit contra famigaratas maiorum ſuorum deciſiones dicere.

d *conceditur. vt per doct. omnes in d. c. clerici de indic. col. cũ alijs ſup. alleg. & probatur in c. ſuper ſpecula. de priuil.*

e *Ciuiles. alias ſequeretur, quod ſicut canones poſſunt de Eccleſiaſticis perſonis diſponere, ita & leges contra tex. & ibi not. & omnes in. d. c. eccleſia ſanct æ Mariæ.*

Quia leges de fide Catholica quandoque ſe intromittant, non habet Ponzinibius propoſitum ſuum. Cap. IIII.

QVARTA ad idem ratio talis affertur. Nam leges non ſolum ſunt circa mores, ſed etiam circa fidem, quia nedum ſubijciuntur Ethicæ, ſed etiam Theologiæ, cùm in eis tractetur de anima & de fide, & ſint in eis multi tituli nos dirigentes in Deum & tendentes ad fidem. Vnde gl. in l.

 iuſtitia.

iuſtitia.ff.de iuſt.& iur.in princ.dicit, quod non expedit nobis legere Theologiam,quia omnia pertinentia ad fidem,& ad diuini iuris ſcientiam reperiuntur in corpore iuris. Et hoc maximè patet in l.cunctos populos. C.de ſumma Trin.& fi.catho. Et in auth. quomodo oportet epiſ. §. Nos igitur. & in multis alijs legibus.Reſpondetur primò,ꝙ leges ciuiles non ſunt circa mores ſcientificè declarandos, vt ſciant vel doceant, in quo cóſiſtat virtutis ratio: in quo virtus à virtute diſtinguatur ſecundum diuerſas virtutū ſpecies,& alia multa,quæ ad ſcientiam moralem propriè ſpectant: & multò eminentiùs ad ſacram Theologiam,prout egregiè ſupra vires hominum de his diſſeruit.S.Thom.in ſecunda parte ſuæ ſummæ duplici volumine.Sed hæc omnia à legibus ſupponūtur, & ſolum intendunt homines dirigere,vt ſecū-dum ipſas virtutes vitam ducant pacificā *a* ſuperadijciētes delinquentibus pœnas:*b* modumq́ue determinantes & ordinem: poteſtatem etiam hominibus conferentes, qua poſsint hæc omnia executioni mandari. *c* Vnde non habent ſe Legiſtæ de moralibus intromittere, vt ſciant diſſerere (verbicauſa) quomodo iuſtitia ſe habeat ad prudentiam & huiuſmodi, ſed ſolum, quod quilibet debet iuſtè conuiuere, &

prudenter

prudenter exequi, quæ ſibi commiſſa ſunt opera:& coactaonem adhibent leges, vt ſic virtuosè procedat hominum vita. *d* Multò minus ſe habent leges intromittere de his, quæ ſpectant ad fidem, quomodo videlicet intelligenda ſint aut declaranda: Sed iſta ſe ſuperponere vt veri Chriſtiani declarabũt, & fatebuntur in ſuis titulis eſſe omnino credenda, pœnas nihilominus adijcientes contrarium attentãtibus. *e* Vnde propter hæc non ſequitur, quod poſsint decidere quæſtiſtiones Theologicas:ſed potius ſequitur oppoſitum, hoc, inquam, vt dominæ ſuæ talia diſſerenda atque pertractanda relinquant, vtpotè non habentes de talibus notitiam *f* ſed tantum fidem in genere. Credunt enim quicquid credit ſancta mater Eccleſia. Et ſi quid de talib. explicãt primi legum authores, non vt puræ legiſtæ, ſed vt Theologi quo ad hoc talia promũt, vel ea à Theologis mutuarunt. Probatio autem quod leges ſint circa talia, quia ſubijciuntur Ethicæ & Theologiæ, nulla eſt. quia etiam Grammatica ſubijcitur illis: & tamen nullus ex hoc inferret, ꝙ poſsit quæſtiões Theologicas diffinire. Quinimo ex hac ipſa ſubiectione nõ magis infertur, ꝙ ſe de Theologicis intromittãt, quã ꝙ ancilla ſe ingerat de gubernatiõe familię, quę ad dominã ſuã propriè ſpectat, quod

quod plebei velint regere ciuitates, quod nobilibus conuenit, vel milites aciem ducere, quod Ducis eſt proprium. Nũ ſubalterna ſcientia de ſpectantibus ad ſubalternantẽ determinat, & non magis illa ſupponit? Nũ partialis de ſpectantibus ad communem diſſerit? Quanto ergo minus naturalis quæque ſcientia poterit diuinorum, & ad diuina ſpectantium profunditatem penetrare, vt difficillimas dirimat quæſtiones, abditiſsimos exoluat nodos? Ad inductam verò gloſam cõuerſus, eius primo verba contemnenda ſunt à Theologis ex authore, ſecundum S. Thom. opuſ.17. c.13. ad 11. ſed magis ex ipſis verbis, niſi ſane ſic intelligãtur, vt propoſitũ inducentis non inferant ſed magis oppoſitum. Siquidem enim intendant, quod omnia pertinentia ad fidem & diuini iuris ſciẽtiam inueniãtur in legibus ciuilibus abſolutè & ſimpliciter, adeo id falsũ eſt, adeo deriſibile, vt nec impugnationẽ minatur: cũ nec terminos etiam Theologiæ proprios leges illæ concipere poſsint, ſed illorum ſignificata ſupponant. Si verò glo. velit omnia pertinentia ad fidem, &c. in legibus contineri non ſimpliciter, ſed quantum exigit ipſa legum peritia *g* Chriſtiano neceſſaria, & ea non niſi vt ſuppoſita, & à Theologis mutuata: non autẽ vt diſcuſſa per leges: hoc vti

que

que verum eſt. Sed ex hoc infertur oppoſitum eius quod intendit arguens, videlicet, quod non poſsit eius quæſtiones decidere, vt ſuprà dictum eſt. Neque eſt vtile legiſtis aliud ad Theologiã pertinens, vel aliter diſcutere, quàm ſibi poſitiuè propoſitum acceptare. Perderent enim oleum, & tempus vanè tererent : quod inquantum legiſtæ, debent circa leges imbibendas, edocendas vel etiam practicandas abſumere. Sicut & ipſis Theologis minus eſt vtile, & ob hoc etiam ſi religioſi ſint; inhibetur ne legum ciuilium ſtudio intendant. *h*

a *Pacificam. hoc probatur in proœ. decreta. §. Ideoq̃; et patet ex gl. no. in c. cũ cõtingat. deiuiur.*

b *Pœnas. hoc patet in l. 1. de iuſti. & iur.*

c *Mandari. quia parum eſt iura eſſe. & c. l. 2. §. poſt originem. de origi. iur. c. 1. & quia, de Sta. regu. in 6.*

d *Vita. facit c. ad fidem 3. q. 5.*

e *Attentantibus vt pat in d. l. 1. C. de ſum. Trin. vbi pœna infamiæ apponitur.*

f *Notitiam. nec ob. l. 2. de. ll. vbi dicitur quod lex eſt diuinarum & humanarum rerum notitia: quia reſpõde vt per And. Alc. lib. 2. diſpu. c. 4.*

g *Peritia. & hæc mens gl. patet, quia dicit nõ eſſe neceſſe Theologiam diſcurrere vt quis iuriſconſultus efficiatur.*

h *Intendant.*

h *Intendant.c super specula. ne cler. vel mon. cum similibus.*

Quia lex à Deo promulgetur, non præeminet sacra Theologia CAP. V.

QVINTA ratio diffinitiua talis est: Leges à Deo ex ore prudentũ & Imperatorũ promulgatæ sunt;. Nam lex cœpit à Deo in Paradyso l.1.ff.de legib. Vnde sicut canonica subijcitur partim Ethicæ & partim Theologiæ:ita & ciuiles, licet ex parte primæ causæ efficientis dicantur diuinitus promulgatæ secundum Panor.&c. So.Omnis scientia, immo omne datum optimum, & omne donum perfectũ desursum est, descendens à patre luminum, Iac. 1. Omnis enim sapientia à Domino Deo est: & cum illo fuit semper,& est antè æuum, Ecclesiastici.1. Propter quod hortatur omnes idem Apostolus dicens:Si quis indiget sapientia,postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat. Sic & philosophia ex ore sapientum & philosophorum à Deo emanauit, & magna diuinorum cognitio, de quibus loquitur Apostolus ad Ro. primò, dicens: Quod notum est Dei, manifestum est illis: Deus enim illis reuelauit. Sicut igitur ex hoc non sequitur, quod philosophia, vel

vel quæuis alia ſcientia habeat quæſtiones Theologales decidere: ita nec leges. Et quod in paradyſo cæleſti lex ciuilis cœperit, non eſt verum, *a* ſed in Paradyſo quidem cæleſti poſita ſunt à principio nonnulla mandata legeſque Theologicæ, puta, quod angeli tenerentur conuerti ad Deum, vt authorem ſuæ ſupernaturalis beatitudinis: quod paratum erat huic præcepto parentibus præmiũ non parentibus verò pœna perpetua: quod quilibet angelus exequatur quod ſibi à Deo commiſſum eſt circa promotionem aliorũ in Deum: quod optimè faciunt, iuxta illud Apoſtoli, Hebr. 1. Sunt omnes adminiſtratorij ſpiritus in miniſterium miſſi propter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis. In paradyſo verò terreſtri lex etiam quæcunque cœpit, data primis parentibus à Deo, ad Theologos merè ſpectat, ſicut ipſis ſolis per ſe à Deo, & per ipſos alijs talia ſunt manifeſtata. Vnde nulla præeminentia poteſt ex hoc legibus dari, qua poſsint, quæſtiones Theolagales decidere: ſed potius quod hoc nõ poſſint & quod ad eas id non ſpectet, infertur. Commendauit ergo nuncupatas ciuiles leges Imperator à genere, eò, quod lex aliqua etiam immediate à Deo proceſsit, ſed non à ſpecie legis ciuilis. *b* ergo nõ poteſt ex hoc ei quicq̃ eminẽtiæ dari vel facultatis in ordi-

ordine ad Theologiam. Et minus (immo totum oppositum) infertur ex subiectione legis ad Ethicam & Theologiam, vt in solutione præcedentis rationis deductum est. Ex causa etiam efficiente prima & communissima, quæ Deus est, non potest nobilitatis vnius rei super aliam ratio sumi: cùm omnes pariter à Deo procedant cum omnibus perfectionibus suis. Si quidē defectum, imperfectionem, obscuritatem aut falsitatem ciuiles continent leges secundum talia non procedunt à Deo, sed à conditorum ipsarū ignorantia vel malitia, & primo ab ipso diabolo, qui zizania superseminat.

a *Ciuilibus. hoc clarè patet ex. l. 2. de ori. iur.*

b *Ciuilis. benè facit, quia quandoque iniqua est et dura. l. prospexit, qui & à quibus, cum similibus, quo casu non dicitur diuinitus promulgata, vt tradunt Mod. in c. Ecclesia, S. Mar. col. 12. de consti. immo talis lex dicitur pestis, c. ad materiam. vbi omnes. de probatiō. & ideo in foro conscientiæ nō ligat, vt not. Mod. in c. 1. colū. 8. in prin. de consti.*

Quit lex obliget in consciētia, non sequitur quod sacræ Theologiæ prædominetur. Cap. VI.

RATIO ad idem sexta profertur talis: Lex obligat in conscientia etiā secundum

dum S. Thom. prima secundæ q.96.ar. Vnde Fede. de Senis consi. 21. multis rationibus probat, quod quis magis tenetur sequi dispositionem legis, quàm conscientiam suam. Et Panor. in c. omnis anima. de censibus dicit, quod nullus est adeo bonus & perfectus, qui non subsit legi. ergo, &c. Et confirmatur, quia non nisi propter hoc iubetur in c. vt commissi. circa fi. de hæret. in 6. iuris peritos debere ab Inquisitoribus aduocari, vt eorum processibus assistant: & rectè factũ est, quia legistæ sunt tractatores maleficiorum: & leges etiam tractant de maleficijs, vt C. de malef. & mathe. per totum. &. C. de pag. & eorum temp. & sacrifi. &. C de thesau. l. 1. lib. 10. & alibi sæpè. So. Leges obligare in conscientia non est quia legislatores habeant iudicare de conscientia, aut de interioribus, sed hoc est ex ordinatione diuina, qua obligatur omnis anima potestatib. sublimioribus esse subdita a Deo, Ro. 13. & esse reddenda quæ sunt Cæsaris Cæsari, Lucæ 20. & seruos debere esse subiectos & obedire dominis suis etiã discolis. 1. Pet. 2. Ex ordinatione autem diuina non obligat lex contra ius diuinum, quod Theologi primo cõsiderant, sed infrà, vt probatum est in solutione tertiæ rationis ex verbis canonis. Magis enim obediendum est Deo, quàm ho-

 minibus,

minibus, Act. 5. Si igitur conscientia fundata sit in iure diuino vel canonico, potius stãdum est conscientiæ, quàm legi ciuili. Et sic habent intelligi omnes probationes, quibus infertur, magis habere stari legi quàm conscientiæ. Est enim verum vbi conscientia nullum habet fundamẽtum in iure superiori. Et aliter asserentes loquuntur vt ignorantes. Vnde non sequitur, quod propter hoc possint legistæ de Theologicis disserere: sed magis oppositum. Et quod aduocentur Iuris periti ab Inquisitoribus, aliud non infert nisi quod possunt vt consiliarij *b* se intromittere, circa aliqua pertinentia ad Inquisitorum iudicium, quo ad modum procedendi & iudicandi: & quo ad pœnã infligendã & huiusmodi; non autem quo ad decidenda ea, quę sunt fidei, vt valeãt puri legistę cõprehẽdere, an aliquis sit ex aliquo dicto vel facto hæreticus, vel nõ: quasi cognoscat quid sit hæresis, vel qualis positio aliqua vel opinio hæresim sapeat, nec ne. Nec propter hoc vocãtur, vt circa hęc, sed tantũ circa præmissa consilium præstent: cuius signũ euidentissimũ est duplex vltra prętactas rationes primum ꝙ vocari non debent, ad cõsiliũ illud nisi semel tantũ, vt patet per extrau. domini Benedicti 11. Et eo, & non nisi in fine processus, vt patet ibidem. etiam per cap. statuta

tuta, de hæret. in 6. quando coram Domino ordinario debet Inquisitor explicare processum per totum: quod non posset facere, si processus non esset perfectus. ergo iudicio eius solo relinquitur cognoscere, an causa ex qua procedit, sit hæresis aut non: vt statur in hoc ab ecclesia iudicio eius, cùm concedat ei quod posit officium iudicis in reum exercere, & tribuat ei potestatem coërcitiuam, & quod etiam de consensu ordinarij posit ad quæstions procedere, quod non potest, nisi in causa hæresis. Et sic patet falsum esse quod assumit, arguens vocandos esse ab Inquisitoribus Doctores vt procesibus asistant. Non enim dicit hoc textus: sed quod vocentur ad consilium præbendum super processu iam facto, vt patet per dictum capitulum, statuta. Nec debent vocari puri legistæ: immo canonistæ: sed primò Theologi. Est enim in potestate Inquisitoris vocare quos voluerit, & refutare vel etiam licentiare quos viderit suspectos vel ignorantes, & nihilominus superbos. Patet igitur, quod per illud capitulum, vt commisi. non datur Doctoribus legum facultas decidendi, aut etiam consulendi, si casus pertineat ad hæresim, aut non: cùm iam hoc supponatur ex iudicio Inquisitoris decisum.

Secundum ſignum eſt, quod licet ad conſilium præbendum teneatur Inquiſitor Doctores accire, non tamen tenetur eorum conſilium ſequi c in abſoluendo reum, vel cõdemnando: ſed adhuc eſt in poteſtate eius iudicare, prout ſibi videtur expedire. quod non eſſet, ſi ſic aduocandi eſſent Doctores ad conſilium præbendũ, quod poſſent quæſtiones Theologales ipſi decidere, vt verũ determinantes contra Inquiſitoris opinionem atquæ iudicium. Iam enim notam vel calumniam pateretur Eccleſia, talem Inquiſitoribus tribuens poteſtatem, vt contra cõſilium Doctorum iudicare poſsint. Non ergo propter hoc principaliter vocantur ad conſilium Doctores, ſiue legiſtæ, ſiue etiam canoniſtæ ab Inquiſitore: ſed ſolum, vt ex multis auditis ipſe per ſuam ſapientiam conjectet, quid ſit eligendum: & vt conformetur legibus in modo procedendi ad ſententiam condemnationis vel abſolutionis, vt ſæpius dictum eſt: & in hoc deſeruiunt vt inferiores. Sed neque eſt principaliter pertinẽs ad Inquiſitorum officium modus ipſe procedendi: ſed iudicium ac diſcretio, an opiniones, vel opinantes inuoluantur hæreſi. Sed & modus ipſe iudicandi facilè practicatur & cognoſcitur ab inquiſitoribus, cùm in ſuis iudicijs non tot requirantur quot in

iudicijs

iudicijs ſecularibus, vel etiam in alijs Eccleſiaſticis: ſed procedant ſimpliciter & de plano, &c. vt in d.c. ſtatuta. in prin. Quod verò probat ratio, quod ideo videatur ad Doctores diſcuſsio ſuper proceſſu Inquiſitorum principaliter pertinere, quia ad eos pertinet determinare de maleficijs. Reſpondetur, quod ad Inquiſitores non ſpectat de maleficijs etiam virtute dæmonis ab hominibus cuiquã illatis iudicare, ſe de cauſa, videlicet de apoſtaſia, quę ſemper interuenit: quia diabolus nulli obſequitur in prædictis, niſi prius cum eo habuerit pacta tacita vel expreſſa infidelis amicitiæ: quæ ad apoſtaſiam pertinent ſecundum Auguſt. vt deductum eſt in opuſculo de ſtrigibus. Vnde ex hoc ſequitur potius oppoſitum quã propoſitum.

a *Subdita Deo. & ita expreſſe. d. Bar. in l. cũ lex, col. 2. & in l. ſi quis per eo. col. 3. de fideiuſ. & fatentur omnes, qui de hac materia loquuntur. de quibus habetur per Fel. in c. 1. col. 13. de conſt.*

b *Conſiliarij. benè facit, quia actus ſpectans ad aliquem, cum conſilio alterius non dicitur cõmuniter ad ambos ſpectare, ſecundum no. in tit. de reſcr. deciſio. 73. in antiquis. Abb. in c. non poteſt. in fi. de re iudica. vbi etiam Fely. colum. fi. in fi. & idem Fel. in c. ex parte in fi. de conſtit. immo etiam ſi actus deberet fieri ab vno cum con*

 ſenſu

sensu alterius, non dicitur ad ambos spectare. secundum Fely. in c. eam te. col. 15. de rescript. & rõ sumitur ex regula, Alind est vendere. de reg. iur. cum similibus, vt tradunt Mod. ibi, & in c. 1. col. 1. de iudic.

c *Sequi. hoc patet ex not. per Doctor. in c. cùm in veteri. de elect. et in c. cũ olim, de arbi & per Io. And. in c. nullus ex consil. col. fi. de regul. iuris in mercurialibus, & Bart. in l. 1. §. si plures. ff. de exercit. col. 3. Fel. et Moder. in c. ex parte, de consti. & in c. si per debilitatem, de of. delegat.*

Quia ius ciuile semper & meritò sit habitum in summo honore, non sequitur, quod Theologia praedominetur.

CAPVT VII.

SEPTIMA ad idem ratio infirma talis est: Secundum Ciceronem primo de officijs: Ius ciuile semper in summo honore habitum est. ergo est summæ dignitatis. Et confirmatur: quia facit hominem nobilem. Vnde Legistæ vocantur domini: non autem Theologi, sed dicuntur

tur Magiſtri: quæ ex hoc indignior videtur denominatio, quòd etiam vilibus artificibus eſt communis. So. Oratores ſicut & Poëtæ dum commendandi vel vituperandi prouinciam aſſumunt, omnem ſuæ virtutis neruum extendunt: quo fit vt vocabulorum conuenientiam non attendunt: dummodo fini ſuo deſeruiant. Vnde idem Cicero in quadam oratione contra Seruiũ Sulpitium pro Lucio Murena ſic legiſtas verbis inſequitur, vt viliſsimis etiam officialibus æquiparet: in quo etiam per exceſſum in malũ cùm locutum putem more fabulantium, nolo verba eius referre pro honore legiſtarum, qui apud me in magno ſunt pretio. Sat habeant ex hoc legiſtæ pro ſuo honore fateri verum eſſe quod dixi, oratores perſępè verba nolle rebus ſubijcere. Nolunt etiam oratores ſecundum exactam ſignificationem vocabulum accipi, ſed potius ſecundum ſubiectam materiam intelligi. Si ſummo honore digni ſunt Legiſtæ ſimpliciter, iam æquè honorabiles Imperatoribus reddentur & Regibus, immo ſummis Pontificibus & ſanctis omnibus, ipſi quoque Deo nihil.n. ſummo ſuperius eſt. Nõ ergo ſummo honore digni cenſentur legiſtę ſimpliciter, ſed in genere peritorũ in practicis ſciẽtijs humanitꝰ acquiſitis.

Neque enim Theologiam Cicero nouerat Dei reuelatione ſumpſiſſe originem: neque Philoſophiam præſertim ſpeculatiuam alijs ſcientijs comparare poterat, qui eius peritiã non habebat. Magno ergo honore dignos eſſe dominos Legiſtas exprimere voluit, quod & ipſe confirmo, ſicut etiam humano generi magnam afferunt vtilitatem. *a* Immo cũ ex ipſa conditione ſuę ſapientiæ mereantur iudices aliorum conſtitui., immo principes ipſi deberent omnes legum peritiam callere: legum etiam Doctores familiares habere, *b* quorum conſilijs in ſeruanda iuſtitia foueantur: Meritò dicunt etiam à populo reuereri, immo etiam timeri, quaſi patres & moderatores totius Reipublicæ. Sed propter hoc non eſt deprimenda dignitas & excellentia ſacræ Theologiæ: immo magis extollenda, cũ potiora & digniora pertractet, iudices animarum conſtituat: principes in moderanda Repub. ſpiritualis ordinis, quo etiam omnis alia dirigatur eique ſubiaceat, glorioſiſsimos totoque orbe famigeratiſsimos reddat: quales ſunt ſancti Doctores Eccleſiæ, patres orbis terrarum, fulgentiſsima lumina mundi. Ad confirmationem *c* verò dicitur, quod denominatio dominij ex peccato proceſsit, cùm ab initio natura liberos protulerit homines: ſed ius gen-

tium

tium ſub iugo ſeruitutis ſubſtituit 12.q.2.c. cùm redemptor. Vnde etiam damnatur à Chriſto tanquam pertinens ad mores gentilium, ſecundùm illud Matth. 20. Principes gentium dominãtur eorum, &c. vos autem non ſic, &c. Nihilominus ſi præeminentiam poteſtatis non diſpoticè vel tyrannicè deſignat, conueniens eſt denominatio, exprimens ſimul timendum eſſe ſic dominãtem: & hoc pertinet ad temporale, ſeu ſeculare dominium: ad quod quia leges diſponunt, vt ſuprà dictum eſt, ideo conuenienter Legiſtæ quaſi quadam participatione dominij iam adepta *d* per legem peritiam, domini vocantur. Nomen autem magiſtri & nomen patris, nomina potius ſunt amoris, eò, quod ex ſua ſignificatione important rationem ſummi benefactoris, cui æquiualens reddi non poteſt. Hæc autem ſunt nomina Theologorum. Quanto igitur præſtat amor ſuper timorem, tanto dignior eſt denominatio Theologorum ſuper denominatione legiſtarum. Et eò magis id cognoſcitur, ſi conſideretur quod prædicta duo nomina ſic Deo ſunt propria, vt dominus prohibuerit, quẽquam illis ſimpliciter denominari dicens, Matth. 23. Patrem nolite vobis vocare ſuper terram. Vnus eſt enim pater veſter, qui in cælis eſt. Et nolite vocari Rabbi, id eſt,

magiſtri. Vnus eſt enim magiſter veſter. Permittitur tamen talis denominatio cum adiectione, puta, pater carnalis, pater ſpiritualis, Magiſter in Theologia, & ſic de ſimilib. Nomen autem dominij non ex hoc prohibitum eſt à Domino, quia Deo ſit proprium, ſed quia gentilem vanitatem atque ſuperbiam importare videtur, vt ex ſupradictis patet: licet etiam Deo primò conueniat ſecluſa omni imperfectione ſignificata. Neque tamen dominij expertes ſunt ſacri Theologi, cùm poteſtatem habeant ſuper animam, & ob hoc maiorem, quam qui tantum habent poteſtatem ſuper exteriora & tantũ pro hac vita. Sacri autem Theologi ex ipſa ſua Theologia diſponuntur, vt ſint animarum rectores quo ad ſupernaturalem ſalutem, & vt ligent & ſoluant non ſolum pro hac vita, ſed etiam pro futura: ita quod habeant claues quibus ad regnum æternum introducant obedientes, & excludant rebelles. Vna enim illarum clauis eſt ſcientia ſacræ Theologiæ. Et ſi filius etiam naturalis, ſeruus eſt patris carnalis, vt patet quinto Ethicorum, ſequitur etiam talem patrem conuenienter poſſe dici dominum, & quantò magis pater ſpiritualis? Ex quo recte etiam paſtores atque Prælati, Domini nominantur.
¶ Vnde patet quod ex ipſa quoque denomina-

minatione digniores comprobantur Theologi Canonistis, & consequẽter ipsa Theologia legibus præstat

a *Vtilitatem.de hoc habetur per Bal in l.lege 12. tab. per illum tex C. de leg. hæred. vt tradit Barb.in c. clerici, colum.5.& seq. de iudic.*

b *Habere. bene facit l.fi. C. de offi.diuer. iudi. & ideo ex hoc dicitur, Princeps omnia iura in scrinio pectoris sui habet. secundum Pau. de Ca. Alexand. & Mod. in l. omnibus C.de testa.*

c *Confirmationem. adde vltra eleganter hæc dicta, quod in hoc fundamentum fieri non meruit: per ea quæ habentur in l. quibus præcipua, de verbor. significat. & glo. in clem.2. de magist. præsertim quia iureconsulti.etiam magistri appellantur, in l.dicere in verb. Cassius, de arbi.& in auth.habita, ad fin. C.ne filius propa. quicquid ibi gloss. dicat, & no. Cardi.in d. clem. 2.colum. 2.& Felyn.in c.1.colum. 2.eo tit. de magist.*

d *Adepta.per hoc vide text & quæ ibi not. Areti. in fi.in §. fi in procem. Insti.*

e *Nominantur, vt in c.grauẽ.de exces.prælat. & in c. cũ clerici.de verb.sig.cum similibus.*

Non quia legum sit præcipere, ideo Theologiæ præponenda est. Cap. VI I.

OCTA

OCTAVA ratio talis ad idem affertur: Scientia præcipiens omnibus alijs, est nobilior eis, vtpotè Archimantica. Talis autem est Politica, cuius est leges constituere, vt patet per Philosophum in prooemio primi Ethicorũ. Pręcipit enim etiã de ipsis speculatiuis scientijs, quatenus legantur in ciuitate, &c. So. Scientia potest considerari duobis modis: Vno modo secundum se: alio modo secundum vsum suum. Et quo ad hoc etiã duobus modis: Vno modo quo ad actum animæ secũdum intrinsecum, quo ad ipsam, inquam, considerationem actualem. Alio modo, quo ad actum extrinsecũ, quo videlicet scientia communicatur alijs voce vel scripto. Item pręcipere capitur duobus modis: Vno impropriè, prout idem est, quod iudicare, & sic est actus intellectus: Alio modo propriè, prout est actus voluntatis. Si comparentur igitur scientiæ secundũ se, & quantum ad essentiam suam & specié, quam habent ex obiecto, & secundum hoc vna præciperet alteri præcepto impropriè sumpto, id est, iudicaret de alia, & de principijs alterius, vtique illa præcipiens est nobilior, quàm illa cui præcipitur. Sed non sic se habent aliæ scientię ad Politicam: sed potius econuerso, Politica vtpotè practica scientia iudicatur quo ad sua principia, à speculatiua,

ua, ſaltem à Metaphyſica:cuius eſt probare & defendere principia omnium ſcientiarũ, vt habetur ex primo & quarto Metaphyſicæ. Præceptum autem propriè ſumptum nõ admittit ſcientia ipſa, ſecundum prædictam acceptionem, etiã illa quæ practica eſt: quia cũ tale præceptũ ſit actus voluntatis, nõ poteſt cadere niſi ſuper ea, quæ ſequũtur ipſum volũtatis actũ: cuiuſmodi nõ eſt habitus ſciẽtiæ ſecundũ ſe ſumptus: pertinet.n.ad intellectum, ea ratione qua prior eſt voluntate. Sicut enim ipſe intellectus inquantum potẽtia, prior eſt potentia volũtatis; ita actus primus intellectus, qui eſt quaſi perfectio eius ſubſtantialis, quo primo fit in actu, prior eſt primo actu voluntatis, ſi quem habet, & multò magis actu ſecundo illius, cuiuſmodi eſt ipſum præcipere. Similiter actus ſecundus intellectus, ſi conſideretur in ordine ad ſuum obiectum, à quo habet ſpeciem & nobilitatem, non cadet ſub præcepto voluntatis. Non enim voluntas poteſt præcipere, quod ſpeculari Deum non ſit actus Metaphyſicalis, aut Theologicus, nobilior ſpeculatione naturæ lapidis, qui eſt actus Phyſicalis, quid de Deo, aut de angelis, aut etiam de alijs ſpeculabilibus ſit ſentiendum vel concludendum, ſed dependent talia ex ipſorum ſpeculabilium rationibus. Verum

quia

quia noſtra cognitio ſubditur tempori ratione phantaſmatum, poteſt talis actus per accidens voluntati ſubijci, vt videlicet eligatur tempus ad ſpeculandum & non ſpeculandum. ſed quia de actib. interiorib. nullus iudicat niſi agẽs, ſuper hos act9 prędicto modo præcipere, nõ pertinet ad Politicam, quæ eſt aliorum vtpotè communitatis hominum directiua, ſed potius ad Ethicam, qua quiſque ſeipſum regulat in actibus proprijs tam interioribus, quàm exterioribus. Poteſt tamen etiam Politica tales actus pręcipere: ſed per aliud accidens. in quãtum poteſt præcipere quod aliquo tempore fiat aliquid, ex quo faciens impediatur pro tunc alia ſpeculari. Si quo ergo modo Politica per ſe præcipit omnibus alijs ſcientijs, hoc nõ eſt niſi quo ad actus exteriores, vt videlicet vſus earũ exterior fiat tali vel tali tẽpore, modo vel ordine. Sed hoc non arguit nobilitatem Politicæ ſuper alias ſcientias: alioquin argueret etiam nobilitatem Politicæ ſuper ſeipſam: quia etiam ipſamet determinat de ſeipſa vel de legibus ipſis, quando, vel quibus legi debeant aut exponi, quo modo vel ordine, à qua perſona, quo præmio &c. Vnde patet quod prædictum argumentum valde friuolum eſt. Quod etiam ſi quicquam probaret, non niſi quod ipſa Politica

eſſet

esset nobilior, inferret. Scientia autẽ legum non est scientia Politica, sed effectus eius. Non est autem necessarium quod si causa est nobilior aliqua re, quod effectus eius sit eadem nobilior. Infertur etiam quod legis latores habebant scientiam Politicæ, nõ autem quod omnes Iuristæ. Philosophus quoque in loco inducto voluit inferre, quod Politica esset præstantior, inter morales sciẽtias, quia cùm in obiecto non sit inferior, habet hoc etiam super alias quod sit præceptiua de actibus aliarum, aliæ non de actibus illius. Sed non propter hoc voluit ꝙ esset nobilior omnibus alijs simpliciter, immo ipse in sexto Ethicorum ponit sapientiam, quæ scilicet diuinorum est, de genere honorabilissimorum esse. Quod magis conuenit sapientiæ supernaturali, quæ est ipsa Theologia, quam de naturali, quæ est Metaphysica, de qua tamen ipse Philosophus intendebat.

a *Accidens. quo casu quando quis per accidens imperat alij, non ex hoc ipse maior esset, vt patet ex not. per Io. And. & Gemi. in c. fi. de off. leg. in 6. & Fely. in cap. de maio. & obed. colum. 6.*

Licet lex hominis faciat virtuosos, ipsi tamen sacra Theologiæ subiecta est. Solutio.

CAPVT IX.

NONA

NONA ratio ad idem affertur talis: Sciẽtia, cuius finis eſt melior, eſt nobilior: finis autem legum eſt facere homines virtuoſos, finis verò Theologiæ & cuiuſlibet alterius ſcientiæ ſpeculatiuæ eſt ſcire. Cũ ergo cæteris paribus melior ſit virtuoſus quàm ſciẽs: quia ille dicitur ſimpliciter bonus homo, hic autem non, ſed ſolum ſecundum intellectum: ſequitur quod ſcientia legum ſit nobilior Theologia. Et confirmatur, quia ſcire & operari eſt quid nobilius quàm ſcire tantummodo, vt patet de ſe. Cũ ergo primum ſit finis practicæ ſcientiæ, ſecundum verò ſpeculatiuæ, practica erit nobilior ex fine quam ſpeculatiua.

Ratio nona.

Solutio.

So. Si argumentum cõcluderet, ſequeretur, quod ſciẽtia moralis eſſet abſolutè nobilior ſcientia ſpeculatiua: quod nullus ſapiens habet concedere, cũ Philoſophus in procemio Metaphyſicæ per rationem à ſigno etiam probet ſpeculatiuam eo nobiliorem, quod homines admirantur, & honore dignos magis cẽſent eos, qui perſpicacius ingenium & ſubtiliorem intellectum oſtendunt in artibus, etiam ſi nullam afferant aliam vtilitatem, quã qui vtilia quidem faciunt, ſed in his faciundis magnum ingenium non præmonſtrant. Ad argumẽtum ergo dicitur, quod duplex eſt nobilitas ſcientiæ, vna eſſentialis, & hanc

habet

habet ſcientia ab obiecto ſuo & ſecundum hāc nobilior ſimpliciter eſt ſpeculatiua quā practica, vt ſuprà probatum eſt. Alia accidentalis, & hanc habet ſcientia ex fine, prout ratio finis diſtinguitur contra rationē obiecti. Dicitur aūt nobilitas accidentalis, quam ſortitur ſcientia ex ordine ad finem, non quia finis non habeat per ſe rationem boni, à quo aliquis formaliter etiam bonus denominetur: ſed quia talis finis accidit ſcientiæ, prout eſt in ſubiecto, quod poteſt denominari bonum ſimpliciter. Poteſt enim quis habere ſcientiam moralem, & non habere virtutes, nec eſſe bonus: & econuerſo poteſt quis eſſe bonus, & non habere moralē ſcientiam, vt de ſe patet. Cùm ergo illud dicatur accidens quod poteſt adeſſe & abeſſe, præter ſubiecti corruptionem, ſecundum Philoſophum, primo Topicorum, & Porphyrium in prædicabilibus, patet quod nobilitas, quam habet ſcientia à fine, qui poteſt ab ea ſeparari, eſt accidentalis: nobilitas autem, quā ex obiecto habet ſcientia, non poteſt ab ea ſeparari, ſicut nec ipſum obiectum à ſcientia, aut econuerſo: & ideo eſſentialis eſt. Cū igitur ex obiecto ſpeculatiua ſcientia ſit nobilior practica, vt ſuprà deductum eſt, patet quod ſpeculatiua & præ omnibus ſumma & præcipua inter eas Theologia, eſt eſſentialiter

ter & per consequens simpliciter & absolutè nobilior, quàm scientia legum. Ad confirmationem patet per idem. Si enim bonũ operari necessario coniungeretur cum scire practico, esset simpliciter melior sciẽtia moralis ex fine quàm speculatiua. Quia verò nõ nisi per accidens ei coniungitur, non nisi etiam accidentaliter habet ex illo fine nobilitatem, *a* & per consequens speculatiua remanet per se nobilior absolutè quàm practica. Cum his tamen omnibus etiamsi concederetur argumentum, non sequeretur, quod scientia legum vel quæcunque moralis esset nobilior quàm Theologia, immo totum oppositum, quia & ipsa Theologia est etiam scientia practica, & nobilissima omniũ practicarum, cuius finis inquantum practica non solum est facere hominem virtuosum, secundum virtutes morales naturales, sed secundum infusas & gratuitas: & non solum vt posit conuenire pacificè in ciuitate terrena, sed etiam in regno cælesti. Vnde patet vanitas argumenti, & inducentis illud pro efficaci.

a *Nobilitatem. & ideo non debet attendi. arg. eorum, quæ no in l. fi. C. de his qui ve. æta. impet. in l. 2. §. exactis, in l. 1. de orig. iur. in l. si eadem, de offic. assesso. & in l. 1. §. bestias. de postu-*

postulat. & vbique per glo. & Alb.

Scientia legum, tametsi sanctissima sit, & sapientia meritò secundum aliquid nominetur: non tamen sacræ Theologiæ in aliquo præstat.

CAPVT X.

DECIMA ad idem ratio talis est: Rõ decima
Scientia, quæ est sanctissima, est nobilior alijs: sapientia quoque est suprema scientiarum, primo Metaphysicæ. Sed in l. 1. §. proinde. ff. de varijs & extraord. cog. dicitur quod sanctissima res est ciuilis sapientia. ergo, &c. Et confirmatur primò quod sit sapientia: quia cognitio diuinarum rerum est sapientia, & in hoc distinguitur à scientia, quæ est tantùm humanarum rerum, vt patet per. S. Thom. 2. 2. q 1. art. 2 Sed scientia legum, diuinas & humanas res benè disponit, & omnem iniquitatem expellit. C. de vet. iur. enucle. l. 1. ergo, &c. Confirmatur secundò, quia vt dicit Philosophus in lib. de regimine principũ, seipsum regere est summa sapientia. Sed scientia iuris non solũ docet benè seipsum regere, sed etiã omnes alios, & totum orbem terrarum, vt dicitur in auth. vt oẽs obe. iud. prouin. ergo, &c.

So. Sanctiſsimum capitur duobus modis: Vno modo abſolutè & ſimpliciter, & hoc modo ſolus Deus eſt ſanctiſsimus: Alio modo in genere, puta, in genere ſcientiarum, aliqua eſt ſanctiſsima: & hoc pariter accipitur duobus modis. vno modo ſimpliciter & vniuerſaliter pro tali genere, & ſic ſacra Theologia ſimpliciter eſt ſanctiſsima: Metaphyſica verò in genere naturaliũ. Et hoc habent ex obiecto ſuo, quod eſt purius & inuiolabilius ſeu immobilius atque firmius omni alio obiecto. Deus, inquam lumine ſupernaturalis nobis reuelatus, vel etiã naturali cognitus. Sanctum enim duo ſignificat, purum, inquam, & firmum: & primum ſignificatum trahit ex Græco idiomate, ex Latino verò ſecundum: Alio modo in genere ſcientiarum naturalium practicarum. Et hoc modo verum eſt id, quod lex affert inducta, quod videlicet ſapientia ciuilis eſt ſanctiſsima, quia eſt effectus Politicæ, quæ inter practicas eo ſcientior eſt, quo plures ad virtuoſam vitam exercitio inducit, quã faciat Ethica & œconomica. quanto enim bonum eſt communius (vt dicit Diony.) tanto diuinius eſt, & conſequenter ſanctius. Vnde patet, quod ex hoc non habet arguẽs intentum ſuum, quod videlicet peritia legũ ſit nobilior ipſa Theologia, ſed potius contrarium.

trarium. Quantum verò ad id, quod tangit de ſapientia, ſciendum quod etiam ſapientia capitur duobus modis. Vno modo ſimpliciter, & ſic abſolutè Theologia eſt ſapiẽtia, vt probat S. Thom. 1. q. 1. ar. 5. & inter naturales ſola Metaphyſica, vt probatur in proœ. Metaphyſicæ. Vnde tales ſcientiæ nõ neceſſariò cum aliqua determinatione, ſed ſimpliciter vocantur ſapientiæ. Alio modo in genere, & ſic in genere practicarũ, ſcientia Politica poteſt dici ſapientia, quia conſiderat altiſsmas & vniuerſales cauſas in tali genere: vnde ſe etiam vniuerſaliter ad omnes extendit, omnes in finem vniuerſalem dirigens. ſicut etiam in genere virtutum ipſa prudentia vocatur ſapientia, Prouer. 10. Sapientia eſt vera prudentia, quam conſtat apud Philoſophos non eſſe ſimpliciter ſapientiam. Et ſic verificatur verbum legis inductum; quod etiam declarat id, quod nunc dixi. Neque enim peritiam legum ille textus appellat ſimpliciter & abſolutè ſapientiã. ſed tantum cum determinatione, dicens quod eſt ciuilis ſapientia, Sapientia autẽ ſimpliciter dicitur à Philoſopho in proœ. Meta. ſuprema ſcientiarum, non autem ſapientia in genere, licet & hæc ſit ſuprema inter ſcientias eiuſdem generis. Ad primam verò confirmationẽ reſpondetur, quod dupliciter

ter cōtingit aliquid dici diuinum. Vno modo, quia eſt ipſe Deus, vel Deo proximè cōiunctum, & in ipſum ordinatum ordine ſupernaturali. Alio modo, quia eſt ordinatū in Deum naturaliter & remotè, cùm aliqua tamen inuiolabilitate, & immobilitate. Vnde etiam corpora cæleſtia, quia incorruptibilia ſunt, & in ſuis paſsionibus vniformitatem ſeruant, dicuntur ab Ariſtotele tertio Phyſicorum ex auctoritate omnium Philoſophorum, diuina. Quia igitur leges inuiolabiles *a* eſſe debent, & de his quæ nullatenus immutari debeant, ordinant quoque multitudinem hominum in vniuerſale bonum communitatis, quod finaliter tanquā in finem vltimum ordinatur in Deum. ideo leges dicuntur continere notitiam diuinarū rerum, non autem quia ipſæ tradant notitiam de Deo vel Angelis, de beatitudine, charitate, vel gratia, & huiuſmodi. Quæ omnia iſupremo modo conſiderat Theologus, n Deum immediate deducens omnes homines, qui magis diligunt lucem, quā tenebras: ideo ſimpliciter & abſolutè ſapientia ſumma, eſt ipſa Theologia. Ad ſecundā confirmationem dicitur, quod ſi concluderet, ſequeretur quod Ethica eſſet ſuprema vel ſumma ſapientia. Siquidem Ethicæ proprium eſt, diſponere qualiter habet quiſq; ſeipſum

ſeipſum benè regere, cùm tamen inter morales Politica, & non ea, quæ vocatur Ethica, quæ propriè deberet dici monaſtica, ſapientia dicatur, vt ſuprà dictum eſt. Loquitur ergo ibi Philoſophus ad principes vt orator, cuius eſt ſæpius per exceſſum loqui, & in laudibus rerũ, de quibus verba facit, omnem neruum extendere. Nihil autem vltrà etiam cõcluditur, niſi quod Politica eſt ſumma ſapientia in genere moralium. quod ſuprà etiam verum eſſe declarauimus: ſed ex hoc non ſequitur, quod ſit dignior Theologia quæ etiam docet homines ſeipſos & totum orbem terrarum benè regere regimine ſupernaturali per media ſupernaturalia, & ad finem ſupernaturalem, qui eſt Deus benedictus, Amen.

a *Inuiolabiles iuxta ea quæ habentur in l. c. fi. de conſti. & in leges ſacratiſsimorum C. de legibus.*

Finis ſecundi tractatus de præeminentia ſacræ Theologiæ contra primum tractatum Aduerſarij.

R. P. F. BART. SPI. IN PONZINIBIVM DE LAmijs Apologia prima.

PROOEMIVM.

OMPLETO tractatu, quo nititur Aduersarius probare, quod ad decisioné quæstionū Theologaliū possunt leges induci, tanquam sumpta ex propria præsumptione licentia, aggreditur immediate, se Theologis in Theologali quęstione de Lamijs opponere: atque conatur per rationes fultas authoritatibus Iuris, cunctis persuadere, non esse credendum tales personas ad vulgatum ludum, conuentumq́ue diabolicum corporaliter ferri. Sed eas omnes potius diabolicis artibus deludi, vt credant se vigiles peragere, quæ tantum (vt ipse putat) intuentur in somnis. Soluit etiam post hæc rationes inductas ad probandum, quod realiter illuc deportentur à diabolo, vel etiam per se corporaliter accedant. Et cùm de hac materia plenius pro modulo meo in præmisso disseruerim opere, De strigibus intitulato: non superest mihi, nisi primo rationes eius, quas in oppositum inducit in hoc suo

ſuo tractatu recitatas, ſoluere. Secundò, quas inducit bonas rationes pro noſtra vera concluſione, à ſuis impugnationibus defenſare, oſtendendo ſolutiones ſuas nullius eſſe roboris vel virtutis. Tertiò verò, quaſdam ſuas concluſiones deductas ex præcedentibus reprobare. Proponit igitur primò rationes ſeptem ad probandum, quod prædicta non verè fiant, vt præfertur, ſed ſint merè diabolicæ illuſiones. Quarum prima talis eſt:

Ratio prima pariter & ſecunda ex his ſumptæ, quod dicta de ſtrigibus nec probantur, nec fauent animabus, manifeſtantur contra veritatem infirmæ.

CAPVT I.

FACTA non præſupponuntur, niſi re probentur. l. in bello. §. captæ. ff. de cap. poſtlim. reuer. &c. Sed iſta quæ referuntur non conſtant neque probantur, vt infrà dicam. ergo, &c. Solutio. Immo probantur omni modo probationis, tam, inquam, per ſacras, quàm per Ethnicas literas: tam per ſcientiam reuelatam, quàm per naturalem: tam per leges & canones, quã per principia Philoſophiæ, & per experientias, vt in præmiſſo opere noſtro manifeſtum eſt. Et ad dicta tua infrà ponenda, infrà etiam reſpondebimus.

Prima ratio.

Solutio.

Secunda ratio talis est.

In dubijs debet amplecti pars fauens animabus, etiam si sit durior. glo. in cap. Iuuenis. de sponsa. Sed negare talia esse vera, magis fauet animabus, quàm affirmare, ne fortè incurrant homines mala desideria velle huiusmodi experiri, &c. ergo, &c. Solutio.

Solutio.

Immò affirmatiua prædicata cum debita execratione facti, fauet animabus, vt cópertis per hæc insidijs diaboli, facilius illas euitent: cognitoque quanto maligni spiritus fidem Christi persequantur odio, fortius in ea confirmentur fideles: quia diabolus non nisi veritatem & bonitatem persequitur. Fauet iterum fidei: quia ex ista cognitione curantur hi, qui labe ista infecti sunt, per directos Inquisitores, nisi curam renuant suscipere, vt obstinati, qui deprehensi, quod sint vel iure præsumantur inimici fidei, damnantur, debitaque animaduersione puniuntur, ne alios inficiant, impœnitétes, inquam, atque relapsi. Præseruatur etiam communitas à malis multis, quæ solent ab hoc pestifero hominum genere causari dæmonum auxilio, siue in corpora, & maximè puerorum: siue in fruges, & in alia temporalia bona. Quod autem ex veritatis huius affirmatione sequatur periculum mali desiderij, est per accidens, & vt in paucioribus. Non est autem omittenda veritas propter ea mala,

la, quæ raro & per accidens ex ea prædicata contingunt. Alioquin non esset prędicandũ, quod secundum regulam diuinæ prouidentiæ per Hieremiam prophetam populis enũciatam Hier. 12. mali prosperantur in hac vita, boni verò semper sunt in angustijs: quãdoquidem posset per accidens contingere quempiam ob desiderium adipiscẽdæ prosperitatis, & fugiendæ paupertatis, aut cuiuscuis angustiæ, velle fieri malum & impium. Nunquam autem talia vera affirmantur, quin etiam simul prædicentur & mala, quę malis hominibus imminent ex male actis: & bona, quæ pijs ac iustis ob patientiam & innocentiam repromittuntur. Vnde Hier. etiam vbi suprà paulò pòst subiungit de pœnis impiorum dicens: Congrega eos sicut oues ad victimam, & sanctifica eos in die occisionis. Vsquequo lugebit terra, & herba omnis regionis siccabitur propter malitiam inhabitantium in ea. Et infrà in eodem cap. dicit Dominus per Prophetam contra malos: Ecce ego euellam eos de terra sua, & cætera. Sic igitur ad propositum redeundo, cognita malitia dæmonum, nec non multis delusionibus, quæ interueniunt, factorũ quoque fine prę oculis habito, visa etiam iustitia seuerissima, quæ contra tales fieri consueuit, à malis auertuntur

etiam

etiam hi qui fuiſſent maximè inclinati. Niſi autem hæc detegerentur & punirentur acerrimè, inualeſceret ſecta iſta maledicta mirũ in modum. Et huic lubrico præbent oleum qui conantur probare, quod hæc vera non ſint: & ob hoc ſe Inquiſitoribus opponunt. Sed ſi Inquiſitores intrepidè fecerint officiũ ſuum, tales etiam, qui ſic indirectè fautores hæreticorũ ſunt ita reſipiſcere faciẽt, quod de cætero proprijs ſtudijs erunt contenti.

Ratio tertia procedens ex narratorum minori veriſimilitudine reprobatur.

CAPVT II.

TALIA nõ ſunt veriſimilia, ergo ſunt
3. Ratio. reputanda falſa: quia ſecundum Auer. experimenta verorum ſermonum debent concordare cum rebus ſenſatis. Nec creditur teſtibus non veriſimilia deponentibus, immo de falſitate ſuſpecti ſunt, vt no. in c. quia veriſimile non eſt. de præſump. So. Immò
Solutio. ſunt maximè veriſimilia quo ad intellectũ, & quo ad ſenſum, vt oppoſitum non niſi ab ignorantibus & à proteruis aſſeuerari poſſit. Cognitio enim per intellectum quanta ſit potentia dæmonum, & quanta malitia: quàm ſæuum ſit eorum odium contra Chriſtum,

ſtum, atque Chriſtianos, quod infinita ſit etiam iuſtitia Dei & ſapientia, qua multa magnaque in mundo permittit euenire, vt inde plura maioraque bona per ſuam prouidentiam eliciat: cognoſcet omnis homo per intellectum, quod iſta non ſolum ſunt factibilia, verum etiam ſi affirmentur ab his qui ſe talia expertos affirmant, ſunt valdè veriſimilia. Quod autem non contingant hæc in natura, neque per opera hominum ſola, nec etiam his ſimilia, quo ad omnia, nullam tollit veriſimilitudinem veritatis, immò adauget, vt ſicut diabolus tam natura, quàm arte longè ſuperior eſt atque potentior homine: ita opera quoque eius tranſcendant naturalem hominum facultatem. Et velle metiri, quæ hominib. contingere poſſunt, ad ipſorum hominum virtutis naturalis, vel naturaliũ agentium ſolam menſurã, ſtolidi profecto hominis eſt, & ſuperiorum cauſarum eminentiam, & nihilominus earundem colligationem contingentem cũ inferioribus, ignorantis. Et ſi argumentum hoc quicquam veriſimilitudinis haberet, iam ea, quæ narrantur per Chriſtum & ſanctos facta miracula, falſitatis accuſaret. Talia ſunt auxilia, hi fauores quos ignorantes afferunt ſanctæ fidei Chriſti, dum ſe officialibus fidei opponunt cum ſuis hiſce deriſibi-

libus

libus argutiunculis atque fabellis. Commẽtator autem Auer. loquitur de demonſtrationibus naturalium, quæ videlicet apud intellectum non habent firmitatem, niſi concordent cum rebus ſenſatis, & ad eas fiat vltima reſolutio. Non autem loquitur de his, quæ ſupra curſum naturæ poſſunt occurrere. Is etiam qui (vtpotè fidelis) ignorabat ea quæ nos per fidem cognoſcimus circa dæmonum eſſentiam, potentiam, atque malitiam, non potuit de talibus effectibus plenam habere notitiam: vnde non erat in propoſito contra veritatem inducendus. Et nihilominus ſatis etiam prædicta concordant cum rebus ſenſatis, puta, quod quando plures vigilantes aſſerunt concorditer, hoc vel hoc ſe feciſſe, aut quod audierint vel per ſe viderint, ab alijs facta fuiſſe in curſu, nullus ſapiens diceret hæc facta fuiſſe in ſomnis vel illuſionibus, niſi recurratur ad ſpecialem potentiam dæmonis operantis ſupra communem modum in phantaſia, quod ex parte rei, quid maius eſt, & minus concordat cum rebus ſenſatis, quàm deferri hominem à dæmone corporaliter. Vnde ſi hoc non eſt veriſimile, minus illud. Nec haberet dæmon plenè quod optat, caſum, inquam hominum quantum poteſt grauiſsimum per peccatum: ſi tantum deluſoriè iſta mala per-

perpetrarentur. cùm nemo per ſe poſsit in ſomnis incurrere peccatum, ſed ſolum per accidens. Hoc autem non eſt veriſimile apud verè fideles, niſi naturali lumine mentis priuati ſint, non attendentes malitiam & odium dæmonis grauiſsimum in homines deſæuire. Euentus etiam apertiſsimi, non veriſimilitudinem tantum, ſed horum certitudinem præferunt, putà, cùm ſe homines à dæmone deportatos inueniunt longius modico temporis ſpacio à loco diſtare, vbi prius reſederant: quod non poteſt, niſi virtus, quæ ſuperior eſt hominis virtute. Huius autem rei innumera referuntur etiam de facto proprio teſtimonia. Sed & modo per Patrem Inquiſitorem Brixien. perpetuo carceri damnatus quidam extat, qui fatetur cùm primum ob deſperationem ſe, quoad vtrumque hominem diabolo dedicaſſet (hoc enim primo expetunt dæmones ab infœlicibus hiſce perſonis) deportatum ſe longius à loco fuiſſe per plures dietas: ibique per tempus ſolatijs carnalibus cum multitudine magna virorum ac mulierum ſociato, neceſſarium ſibi fuiſſe poſtmodum, multis diebus iter agere, vt ad locũ ſuũ reuerteretur. Neq; enim illis adſunt dæmones ſemper ad vota, maximè in principio Apoſtaſiæ. Nõ eſt hic homo

fatuus

fatuus aut idiota, vt non ſit ei fides in hoc adhibenda: quod ex nomine & gradu facilè comprobarem, ſi in aliorum quoque confuſionem eius propalatio ſpecialior non cederet. Eſt tamen benè nunc diſpoſitus circa fidem. Sed & alius quidã infelix de ſecta ſtrigum, qui ſuperiori nuc brachio ſeculari traditus, ignique conſumptus eſt Bononiæ, inter alia faſſus eſt in proceſſu, quod ſemel dum ad curſum deferretur cum ſocru ſua, contingit ipſum inter eundum, Ieſus ſanctiſſimum inuocare nomen, timore percuſſus: & ſtatim in medio luto ſe depoſitum inuenit in loco à ciuitate diſtante per tres dietas: in qua tamen ciuitate fuerat ante horam. Innumerablіles horam atteſtationes in proceſsibus Inquiſitorum habentur. Sic igitur ex his liquidò conſtat omni ex parte ruere præmiſſum Aduerſarij argumentum.

Ratio quarta ſumpta ex hoc, quod ea, quæ narrantur de ſtrigibus dicuntur opere diaboli perpetrari, ſoluitur.

CAPVT III.

QVAE fiunt arte Magica, vel Necromantica, vel Ydromantica, ſeu alia quacunque arte diabolica, dicuntur phantaſtica,

taſtica,& non vera,26.q.5.c. Nec mirum. Et multò magis cùm iſta contingant in perſonis,quæ faciliter decipi poſſunt, prout ſunt mulieres ac ruſtici vileſque perſonæ. Item in perſonis corruptis circa fidem & bonos mores,& appetẽtes nõ appetenda: ſicut ſunt etiam vtẽtes illis artibus. Iura autẽ loquẽtia de aliquibus perſonis, habent etiam locum in nõ expreſsis, in quibus militat eadẽ ratio, vt habetur per Panor. in c. Nihil, de electiõ. ergo,&c. So. Vtique quæ in illo capitulo recitantur, & quæ ſimili modo contingunt, phantaſtica ſunt:& multa ſimiliter contingũt in hac ſecta, vt dictũ eſt in opere noſtro de ſtrigibus. Nõ ſic tamẽ delatio corporalis, cùm etiam Necromantici hanc voluntariè à dæmonibus patiantur, eamque per eoſdẽ procurent in alijs fieri, vt præcipuè patet in legenda beati Iacobi Apoſtoli,& per ea,quę ſpecialiter referuntur tempore Petri de Abano & Cecchi Exculani ſceleſtiſsimorum Necromanticorum facta non longè ante tẽpora noſtra. Sed neque ſemper effectus illarum artium phantaſticè contingunt, vt optimè texantur maleficia, cauſatæ infirmitates vt plurimum incurabiles: locutiones apparentium dæmonum, inuentiones perſæpè furtorum, iuxta ea quæ per Ydromantiam cognita ſunt,& alia huiuſmodi plurima. Ve

re enim & realiter iſta contingunt, & non phantaſticè, tametſi deceptiones fabricet deceptor in multis, vt explicatum eſt in prædicto opere. Et ꝙ aggrediatur diabolus magis ſimplices & ruſticos & mulieres, ex illius malitia procedit, vt per eos facilè deceptos atq; lucratos ob ignorantiam, facilius inde trahat aſtutos. Neque enim tam facilè diabolo crederent iſti vel acquieſcerent, niſi primo perdiſcerent ab his, qui talia experiuntur, quod multis delitijs fruuntur ad vota. Sed proh dolor, his temporibus viri, qui vulgo reputantur alioquin prudentes, inſanire circa talia reperiuntur, ciues, inquam, & nobiles diuerſi generis. quod poſſet oſtendi ſi opus eſſet per proceſſum Inquiſitorum. immo quod peſsimum eſt, nonnulli etiam qui ordine ſacro ſunt religioſi, tam ſeculares, quàm etiam (licet ſolo nomine & habitu) regulares. Et quod ſic inualeſcat iſta labes, potiſsima cauſa eſt quorundam iuris doctorum perſecutio, quibus principes, Theologiæ expertes, facilè credunt, quaſi ſapientibus: licet in huiuſmodi ſatis rudes exiſtant, vtpotè Dei prouidentiam, dæmonum poteſtatem atque malitiam, & pleraque alia Theologalia, ad quæ præſens articulus reducitur, ignorantes; & implent allegationum legum copia folia, quæ, & in pluribus non

faciunt

faciunt ad propositum, eò, quod puros actus humanos habent regulare leges humanæ: non autem diabolicis colligatos possunt benè cognoscere: sed solum præsupposita cognitione superioris scientiæ, sacræ, inquam, Theologiæ, possunt pœnas talibus determinare conuenientes. Allegant & Doctores iuris simili nescientia laborantes, eò, quod talium notitia, ad eorum professionem non spectet. Quod etiam hi, qui sunt de hac secta sint corrupti circa fidem & bonos mores, & appetentes non appetenda, sicut sunt Necromantici, verum est. Et propterea meritò debent sub iudicio patrum Inquisitorũ debitas luere pœnas: & qui præstant impedimentum, sunt fautores, hæreticorum. Nõ tamen sequitur, quod si Necromanticis accidunt delusiones & deceptiones, accidant & istis eodem modo vel vniuersaliter. Non enim similia appetunt, nec similiter sunt corrupti, vnde nec similiter decipiũtur. Non enim illi vt isti tam expresse fidem negant atque baptismum, &c. illi communiter laborant thesauros inuenire, vel ad vota fœminas inclinare: isti non nisi vt voluptatibus licentius & abundantius perfruantur, talia scelera committere non verentur. Et hęc vna causarum est, quod viles personæ multiplicantur in hac secta magis, quàm no-

biles: & fœminæ priuatæ virorum per mundum peregrinantium & mercatorum solatio, magis quàm aliæ. Magis enim hoc istæ modo voluptates inquirunt, quibus aliundè priuantur, qui talibus abundant domi. Non negamus autẽ & hos pariter in multis decipi, vt alias dictũ est. Non tamẽ propter hoc debet eorũ testimoniũ in iudicio repelli. Neque enim ꝑpter prædictas cõtingẽtes quandoque deceptiones repelleretur horũ testimoniũ, si deponerẽt super crimine læsæ maiestatis humanæ etiã tẽpore cursus admisso, vt puta si cõuenissent aliqui ciues, dũ actualiter essent in cursu, vel in ludo illo diabolico, de Principe occidẽdo, vel tradẽda hostibus ciuitate, credo quod tũc Doctores legistæ, Duce etiã nostro Aduersario, cõsulerẽt eos omnes esse torquendos: & si faterentur crimen, crudeli nece plectendos. Sed de crimine læsæ maiestatis diuinæ identidem commisso quod omniũ grauissimũest, c. Vergentes, de hæret. eorum fortè quidam parũ curarent, & Aduersarius nihil, vt videtur.

Ratio quinta ex hoc sumpta, quod quæ facta narrantur à strigibus, in spiritu & non in corpore fiunt, deijcitur.

CAPVT IIII.

QVARTO loco sic arguit Aduersarius. Hæc omnia fiunt in spiritu, & non

non in corpore, etiam quo ad transitum per multa terrarum spacia, & quo ad multitudinem hominum qui conuenire dicuntur, 26. q.5. cap. Episcopi. ergo, &c. Quod si dicatur, quod hæc non est illa secta de qua loquitur capitulum illud; saltem est ei similis: & quæ in ista fieri narrantur, similia sunt illis, quæ per illam fieri credebantur. Porrò capitulum illud damnat omnes non solum credétes illa, quæ ibi narrãtur fieri in corpore, sed etiam eis similia. cuiusmodi non negãtur esse ista, saltem quo ad transitum prædictum etiam super apparentes bestias, quo ad apparentiam vnius principis, & quo ad conuentum multitudinis, &c. Non licet autem à dispositione textus huius per sophisticas argumentationes recedere 16.q.1.cap. Institutiones. quia quicunque scripturam sacrosanctam aliter intelligit, quã sensus Spiritus sancti flagitat, à quo conscripta est: licet de Ecclesia non recesserit, tamen hæreticus appellari potest. 24. q. 3. cap. Quidam. in fin. So. Hoc capitulum malè intellectum à Iuristis, quatenus hæc quæ ad Theologiam pertinent, pertractat, est causa illorum ruinæ, putantiũ, eò, quod in corpore iuris canonici redactum est, posse propriũ sensum circa illud ita prodere, vt etiam Theologorũ communi sensui se opponant. Sed ad Iuri-

ſtas non pertinet de eo quicquam cognoſcere, niſi quod ſi aliquæ perſonæ inueniantur, ea, quæ ibi principaliter reprobantur facere vel pati, vel credere fieri vel contingere, debẽt infideles reputari, & hæreticorum pœna puniri. Sed quomodo in talibus quæ narrantur, & in quib. inueniatur hæreſis, vel nõ inueniatur, ipſi iudicare nõ poſſunt, niſi ſimul ſint & Theologi, quorũ eſt propriũ de fide diſſerere, & cõſequenter de ſuo cõtrario videlicet de infidelitate, & de omnibus ſpeciebus eius videlicet apoſtaſia à fide, hæreſi & ſimplici infidelitate. Oppoſitorũ eſt enim eadem diſciplina. Sacri autẽ Theologi determinant nõ eſſe hæreticũ, tenere talia quæ narrantur de ſtrigibus eſſe vera, prout per ipſos Inquiſitores iudicatur. Et cùm his omnib. ſaluant dictum capitulũ, concordãtes intentionem eius cum verbis. Vnde præſumptuoſus eſt valdè quicũq; purus Iuriſta, Theologorum in hoc ſcientiæ ſę opponens, non minus quam ſi miniſter iuſtitiæ iudici ſe opponeret, aſſerens non iuſtè damnatos, quos ille reos mortis eſſe determinauit, cauſam cognoſcens, quam miniſter ignorat eſſe dignam morte. Licet autem in noſtro pręfato opere ſit obiectioni huic plenius ſatis factum ex doctrina Theologorum cuncta deducente: nec non à clariſsimo præcepto-

ceptore meo tam in ſumma, quàm in opere de ſtrigilamijs: ab authoribus quoque libri, qui Malleus maleficarum inſcribitur: nihilominus pro pleniori ſatisfactione factæ huiuſce præſentis obiectionis contra opportuna hunc hominẽ in exponendo capitulum illud etiã hoc in loco deducam.

Ex authoritate Apoſtoli in d. c. Epiſcopi. inducta, habetur delationem corporalem ad longinquas partes, & inacceſsibiles humana virtute, ſupernaturaliter eſſe poſsibilem.

CAPVT V.

PRIMO igitur dicendum eſt, ꝙ quantum ad exploditionem ſenſus, quẽ habet hic homo ſuper illud capitulum, multũ valet, quod ex eodẽ capitulo habetur: hoc, inquam, quod dicere talia quoad delationẽ corpoream de loco ad locum, non poſſe fieri in corpore, cõtradicit illi capitulo, & authoritati Apoſtoli in eodem inductæ, iuxta ſenſum, quẽ habet in ea Aduerſarius (qui tamen nõ eſt intẽtus ab Apoſtolo, vt alibi dictũ eſt, & infrà etiã replicabitur.) Præſupponit enim authoritas illa (prout putat Aduerſarius) Paulum potuiſſe deferri etiam vſque ad tertium cælum corporaliter. Alias ſecundum eum Apoſtolus non dixiſſet,

Nescio an in corpore vel extra corpus, &c, sed potius dixisset Scio quod non in corpore, sed extra corpus, &c. quia in corpore est impossibile. nisi fortè Aduersarius glorietur ea se cognoscere, quæ circa talia reuelata, putet Apostolum ignorasse. Quod si dixerit Aduersarius in illo capitulo, vel per illam authoritatem non haberi, quod possint dæmones deferre homines corporaliter de loco ad locum, &c. si sciret naturalem dæmonum virtutem, & quæ per eosdem facta sunt, scriptura teste, consideraret, & nollet suo paruo intellectu Dei sapientiam infinitam metiri, scrutarique maiestatem, vt imprudenter iudicet, Deum talia non debere, aut (quod scelestius est) non posse mala permittere, profectò taceret. Voluit autem per inducta exempla circa Paulum & Ezechielem capitulum illud docere, quod possibile est aliquid apparere, non in corpore, sed in spiritu, & in somnis: vt hac supposito determinaret illa quæ narrantur ibi quatinus fidem tangunt, esse falsissima.

Quatuor principaliter esse falsa prodere Concilium intendit in d.c. Episcopi.

CAP. VI.

5. Ratio, SECVNDO dicendum, quõd duo sunt falsa & hæretica, quæ principaliter

narrantur

narrantur in illo capitulo. Primum quod vera eſſet dea, quæ apparebat in forma Dianæ. Sic enim iuxta errores gentilium aliquid numinis putaretur extra vnum Deũ, & conſequenter pluralitas deorum aſtrueretur. Secundum eſt, quod homines conuerterentur in Deos: quia tam Herodiam, quã Dianam prius fuiſſe fœminas ab omnibus credebatur, & in deas poſtmodum eſſe conuerſas. His autem, duo alia falſa & hæretica connectebantur. Primùm eſt, quia putabant hæc fieri à bono ſpiritu. Deos enim putabãt bonos eſſe ſpiritus ipſi gẽtiles; quod ideo eſt hæreticũ: quia qui putabãtur dij multas deceptiones faciebãt & in multis deprehẽdebãtur eſſe mẽdaces atq; maligni. Hoc autẽ Deo & ſanctis ſpiritib9 cõuenire nõ poteſt. Secũdũ eſt, quod ſe vocari credebãt ad ſeruiẽdũ, & obſequendũ numinib9 illis. Cætera verò in capitulo introducũtur quidẽ vt ordo narrationis eorũ quæ de mulieribus dicebãtur, perfectè haberetur, nõ autẽ vt impoſsibilia cẽſerẽtur aut declararẽtur, niſi quatenus erãt prædictis cõiuncta: quæ verò impoſsibilia ſunt: & illa credere, cõſtituũt infidelem. Et ꝓpter hoc capitulũ illud in fine concludẽs, non reaſſumit cuncta, quæ narrauerat, quãdo ſententiam damnationis pronunciat: ſed ea tantum execrando, quæ principaliter in-

tendebat,quaſi diffinitiuè determinans, dicit. Quiſquis ergo credit poſſe fieri aliquam creaturam,aut in melius,aut in deterius,aut transformari in aliam ſpeciem, aut in aliam ſimilitudinem,niſi ab ipſo creatore,qui omnia fecit,& per quẽ omnia facta sũt, infidelis eſt,& infideli deterior. hęc ibi. In hac aũt determinatione clauditur, ꝙ homines nõ poſſunt conuerti in deos:& cõſequẽter hoc ſublato,non ſequi pluralitatẽ deorum, quã ſuprà in eodem capitulo oſtenderat ex narratione illarum muliercularum inferri. Et tantum propter hanc opinatam deorum pluralitatem declarauerat eas à recta fide deuiare, & errore paganorum inuolui: & non propter alia quę prænarrauerat. Illam.n. ſolam rationem aſsignauit,quare, inquam,errore paganorum diceret eas inuolui, ſubdẽs: cùm aliquid diuinitatis,&c. Similiter quando circa finem dicit, quod qui talia credit & his ſimilia, fidem perdit,& cæt. ne fortè quis putaret intelligendum hoc eſſe de omnibus quæ præmiſerat,ſubiungit: Quiſquis ergo,& cęt. quaſi dicat. qui hoc & quod in eo includitur, prout ſuprà explicatum eſt credit, infidelis eſt, & pagano deterior. Ex hoc autem dicitur pagano deterior, quia prius erat per fidem illuminatus:quod paganus adhuc non habuit. Impoſsibile eſt

enim

enim etiam per Dei potentiam, quod in verum Deum homines conuertantur. Et illius tantum potentiæ ſubditur, homines Deos facere, ſecundum denominationem tantum & ſimilitudinem ſic dictos, hoc eſt, in ſupernas intelligentias transformando, quæ curam horum inferiorum etiam vniuerſalem habere videntur. Ab vniuerſali quippe rerum prouiſione, nomen ſumitur deitatis, ſecundum Dionyſium 12. cap. de diuinis nominibus. quamuis etiam paganorum plurimi non putarent deos omnes eſſe incorporeos, ſed eorum plures in ſimilitudinem hominum corporeos, ſolaque poteſtate diuerſos autumarent, vt etiam narratio capituli huius prætendit. Intelligitur autem non poſſe creaturam vnam in aliam transformari, niſi per Dei potentiam quantum ad transformationẽ ſubſtantialem nulla cốcomitante corruptione. Sic enim propriè conuerſio ſolũ dicitur. Quod enim vna creatura per ſui corruptionem, & nouã generationem mutetur in aliam, dummodo communicent in materia, non eſt impoſsibile in natura. Eadem quippe materia, quæ prius fuit ſub forma aſini, poteſt eſſe poſtea ſub forma bouis, & diceretur (licet impropriè) aſinus mutatus in bouem. Quo etiam modo non poteſt quicquam in cælum, cæleſteſque

creaturas

creaturas mutari, & minus in Deum: quia hęc sũt generabilia aut corruptibilia. Quod verò vna ſpecies, putà, vnus homo mutetur in aliam, ita quod conuertatur in illam, putà, in catum, non media generatione: hoc eſt, ſoli Deo poſsibile, vt dictum eſt. De his autem transformationibus, & conuerſionibus, quibus tota vna ſubſtantia creata in aliam totam vel meliorem, vel deteriorem conuertitur, intendit capitulum. Et in hoc errabãt pagani, putantes homines mutari in beſtias, ſicut extimarunt ſociorum Diomedis alios quidem in aues, alios verò in lupos eſſe conuerſos, & ſic in deterius transformationem eſſe ſortitos. Et aliquos homines in melius eſſe mutatos, putà, in deos, vt dictum eſt. Nõ loquitur autem capitulum de mutatione accidentali, putà, de ſano in infirmum, de calido in frigidũ, &c. Has enim mutationes nõ ſolùm Deum, ſed etiam creaturas poſſe cauſare, nullus dubitat. Vnde capitulum, vt has excludat, dicit in aliam ſpeciem, hoc eſt, in aliam naturam ſpecificam: licet fortè non intelligatur etiam eſſe alia res ſecundum ſpeciem, ſed ſolum ſecundum indiuiduum in eadem ſpecie, putà, ſi vnus homo conuerteretur in alium hominem: quod ſolus Deus facere poſſet. Poteſt etiam hoc, quod dicit, aliam ſpeciem, interpretari aliam figuram.

hæc

hæc enim eo quod ſignum proprium ſpeciei ſit, etiam ſpecies nominatur. Videmus enim omnia, quæ diuerſa ſunt ſecundum ſpeciem in corporalibus, eſſe quoque diuerſa ſecundum figuram. Vnde poſtea ſubdit: Vel in aliam ſimilitudinem, quæ videlicet prouenit ex diuerſitate figuræ. Neque enim poteſt dæmon etiam facere, quod aliqua creatura vnius ſpeciei habeat figuram alterius, putà, quod homo habeat figurã aſini, vt per hoc vel ſit aſinus, vel ſimilis aſino. Poteſt tamẽ facere, quod homo appareat aſinus, vel alia beſtia, non per mutationem factam in homine illo, ſed per mutationem factam in oculis intuentium, vt ſæpius dictum eſt in præfato noſtro opuſculo de ſtrigibus.

Cætera quæ in capitulo illo referuntur, falſa quidem, ſed non impoſsibilia etiam dæmoni plura cenſentur.

CAPVT VII.

TERTIO dicendum eſt, quod alia quæ in illo capitulo narrantur, putà, de delatione corporali ſuper beſtias, id eſt, ſuper dæmones in formas beſtiales ſe tranſfigurantes, per multa terrarum ſpacia: de viſione multitudinis hominum, illarum etiã

Domina-

Dominarum, de quibus ibi fit mentio; deque obsequijs eijsdem exhibitis, dicuntur quidem esse falsa, nec verè contigisse, sed in somnis & in spiritu, tempore illo & mulieribus illis: sed non dicitur ibi, nec est verũ, quod sint impossibilia dæmoni, aut qui credit hæc posse fieri à dæmone sit infidelis, quia nõ ista repetit, quando conclusionem infert dicens: Quisquis ergo, &c. nec in ipsa illata conclusione clauduntur: sed neque in ratione, qua mulieres illæ & omnes eis credentes damnantur, quod à recta fide deuiarent, & errore paganorum inuoluerentur, vt patet ex verbis capituli. In opusculo etiam nostro declaratum est per sacram scripturam sanctosque Doctores multa talia posse fieri virtute dęmonum. Vnde sequitur, quod si sic intelligeretur capitulum illud, vt isti viri sentiunt & exponunt, esset periculosum in fide, sicut & isti periculosè loquuntur, dum dicunt talia non posse corporaliter accidere, & reclamandum esset contra tale concilium, etiam si generale fuisset ad Pontificem, ad cuius sententiam, cùm sit caput Ecclesiæ & concilij, pendet cuiuslibet causæ fidei determinatio, vt benè examinaretur, beneque exponeretur, & declararetur intentio Spiritus sancti in illo, & nõ malè sentientiũ: sicut & isti homines cõpescendi sunt

per

per Inquiſitores, vt melius loquantur in iſta materia, quàm facit Aduerſarius. Exponenda eſt autem intentio Spiritus ſancti in capitulo illo contenta cõformiter ad ſacras literas, & non contra eas. Perſpiciendum quoque eſt, quod non habetur ex authoritatibus ſacræ ſcripturæ in eo inductis, quod prædicta non poſsint per dæmones fieri. Sed determinat capitulum illud diuinitus inſpiratis Sanctis patribus, quod talia de facto falſa, tunc fuerunt: quæ mulieres illæ, quaſi verè contigerint, referebant, & quomodo deludebantur oſtendit: quia, inquit, putabant in corpore fieri, quæ in ſomnis, vel ſolo ſpiritu contuebantur, & oſtendit poſsibilitatem talis deluſionis ex quotidiana experientia, qua multa videntur in ſomnis, quæ in vigilia nunquam ſunt viſa, vt facilè poſſit inferri, quod ſi hæc per reſolutionem vaporum aſcendentium ad cerebrum poſſunt à natura cauſari, commouendo ſpecies imaginationis, multò magis virtute dæmonum, cui corporalia omnia inferiora, quo ad motum localẽ ſubijciuntur ad nutum. Poteſt enim in imaginatione etiam melius & fixius determinare ſpecies, vt hęc vel illa magis determinatè repræſentet, prout vult, vt vidẽti, ſeu imaginãti magis appareat, ꝙ vera ſint, quã in ſomnis cõtingat, vel alio modo infrà

declaran-

declarando, sic spiritualiter deludere, quod omnino putarent sic euenisse, sicut apparebat. Probat autem dictum capitulum per exempla sacræ scripturæ, tam in Paulo, quàm Ezechiele, quod alia visio ab ea, quæ per oculos corporeos exercetur, haberi possit, siue per imaginationem, vt in Ezech. siue per intellectum, vt in Paulo. Non est autem intelligendum verbum Apostoli, quod ipse nesciret, an videret in corpore, id est, per oculos corporales, quæ vidit in raptu; aut nesciret, quod non esset raptus corporaliter in paradisum. Hunc enim sensum falsum & erroneum habebat quidam Iudæus, vt refert Diuus Hieronym. in prologo super Danielem, quem sensum reprobat Diuus Aug. super Gen. ad litteram, sed vt Aug. ibi exponit, nesciebat an anima sua esset pro tunc in corpore, vel certè separata, vt approbat etiam S. Tho. verit. q. 13. art. 5. & 2.2. q. 175. art. 6. Potuit enim vtroque modo se habens Paulus rapi, vt determinant sancti Doctores: sed nescitur quomodo factum id fuerit. Communis tamen opinio Doctorum est, quod anima per essentiam esset in corpore, & corpus in domo Iudæ, vbi inuenit eum Ananias, vt dicitur Act. 9. Sed tam somniantes quam prædicto modo imaginarie vel intellectualiter videntes, cognoscunt postmodum

dum cùm in se sunt reuersi, quod prius corporeis sensibus talia non videbant: & quod alius est eorum status in vigilia, & alius dum sunt in tali abstractione vel raptu. Et quod quæ vident vigilantes, vera sunt: quæ verò dormientes vel in raptu sunt vel falsa sicut in somnis visa, vel similitudines falsorum, vt in pluribus, vt in visione imaginaria à malo spiritu causata & excitata: vel similitudines verorum, sicut in visione imaginaria causata à bono spiritu: vel certè etiam vera, sed intellectualia: sicut quæ videntur supernaturaliter per intellectum visione causata à Deo.

Pluribus modis contigit aliquid in spiritu cognosci Cap. VIII.

SED quia sceleratæ illæ mulieres astruebāt postmodum in vigilia, quod ista sibi verè contingerent quæ narrabant, non poterant secundum prædictos modos in spiritu talia videre. Et propterea sciendū est quarto, quod dupliciter potest aliquid dici, cognosci in spiritu. Vno modo ex parte subiecti, quia videlicet ille qui videt, per potentiam vel simpliciter, vel aliquo modo spiritualem videt, & non per corporeos oculos. Et hoc contingit prædictis duobus modis, videlicet per visionem intellectualem, & per imaginariam. Intellectus enim vis a-

nimæ ſimpliciter ſpiritualis eſt. Minus autem imaginatiua, quæ corporeo organo opus habet in ſuis operibus, quæ tamen primo terminantur ad ſpeciem ſine materia naturali, res corporeas repræſentantes: non autem ad corpra ipſa vel corporea vt in ſe ſunt, ſicut faciunt ſenſus exteriores vnà cũ ſenſu communi. Alio modo aliquid dicitur cognoſci in ſpiritu ex parte obiecti, quia videlicet id, ꝙ cognoſcitur, eſt vel ſimpliciter, vel aliquo modo res ſpiritualis. Ea conſequenter hoc etiam contingit duobus modis: Vno modo, quia id, quod videtur, in ſe quidem eſt quoddam ſpirituale, ſed apparet corporalibus oculis vt corporeum, quo modo dæmones & animæ ſeparatæ quandoque apparent in ſimilitudinem hominum, tam in ſomnis, vel abſtractione ſenſuum, quàm etiam in vigilia. Et in abſtractione ſenſuum fit per ſpecialem aptationem ſpecierum in phantaſia opere ipſius ſubſtantiæ ſeparatæ. In vigilia verò per virtutem eiuſdem ſpiritualis creaturæ condenſando aërem in formas corporeas & viſibiles, etiam in nocte quandoque, luce cauſata per aliquod lucidum corpus virtute ſupernaturali ſimiliter apportatum: licet non ſemper tale corpus liminoſum appareat, ſed ſolum lumen eius, operante ſic eadem virtute

tute naturę ſpiritualis pro voto. Et hoc modo mulieres illæ ſceleratiſsimæ videbant in ſpiritu diabolum in forma Dianæ, vel Herodiadis, vel etiam aliarum perſonarum. Alio modo, quia id quod videtur, eſt in ſe quoddam corporeum, & vt corporeum videtur, ſed non talis figuræ, vel formæ qualis in ſe eſt, ſed alterius. Quo fit, vt non illa res quæ eſt, ſed alia videatur. Quod contingit communiter fieri non per bonos ſpiritus, ſed opere dæmonum, eò, quod tales viſiones ſint communiter deceptoriæ. Poſſunt tamen, & à bono ſpiritu fieri talia, bona intentione rectoque fine pro Dei voluntate. Sicut beatus etiam Clemens Papa ſuis orationibus impetrauit, vt in oculis Siſinij miniſtrorumque eius, columna videretur eſſe perſona Pontificis, quàm ligarent, & traherent: quod miniſterio bonorum angelorum factum eſſe, non eſt dubitandũ. Fiunt autem hæc in oculis intuentium, perſtringendo taliterque alterando oculos illos, vt aliter res appareat, quàm in ſe ſit. Et hac ratione viſio hæc præſtigium nominatur. Quo etiam modo dæmones tempore beati Macharij præſtigiabant oculos intuentium quandã mulierem, ita vt videretur eis equa eſſe, nõ mulier. oculos verò B. Macharij prętigiare nõ valuerunt, ſed ſemper ſibi

visa est esse mulier, non æqua. quam tamen sibi cognati mulieris præsentabant curandã, vt equam. A qua etiam delusione, vir Dei precibus liberauit eosdem cognatos. Hoc igitur modo etiam mulieres illæ, de quibus in d.c. Episcopi. sermo fit, diaboli iam factæ captiuæ, ab eodem deludebantur, vt videretur eis etiã vigilãtibus videre multa, quę non eo modo erãt, quo videbatur ab illis. Vnde non mirum, si se putabant esse quãdoque in loco vbi non erant: portari etiam ad diuersas partes & regiones, cũ domi fortè residebant quandoque immobiles. Sicut enim potest dæmon per præstigium facere, quod videatur id quod est coleratum vno colore, esse coleratũ alio, & quod est vnius figuræ, esse alterius, vt patet in supradicto exemplo de muliere, quæ videbatur equa: ita potest per pręstigiũ facere, quod aliquis sibi videatur moueri vel deportari, qui tamen quiescet. Sicut enim color est propriũ visus obiectum, ita figura motus & quies, communia sunt, vt docet Philosophus secũdo de anima. Volens igitur. d.c. Episcopi. ostendere, quod illæ mulieres decipiebantur, dum putabant per oculos corporeos naturaliter videre, quod tamen non verè videbant, patefacit, plures esse videndi modos quibus illæ poterant delusione diaboli dementari,

mentari, quia contingit aliquid videri aliter quã ſit tam in ſomnis, vt experimur, quã in viſu, ſcilicet interiori per formas imaginarias vel etiam intellectuales, quàm etiam in ſpiritu prædictis duobus modis extremis. Quorum illum qui eſt ad rem in ſe penitus ſpiritualem, expreſsit per Apoſtoli authoritatem, qua dicit, Angelum Sathanæ transfigurare ſe in Angelum lucis. Eos verò modos, qui per imaginationem vt diximus, vel per intellectum perficiuntur, exemplis inductis de Ezech. & Paulo manifeſtauit.

Applicatio prædictorum ad præſentem de ſtrigibus conſiderationem. Cap. IX.

QVOD ſi quiſpiam ex dictis arguat, quod pari modo poteſt conformiter ad capitulum illud concludi, quod hi, qui ſunt de ſecta ſtrigum decipiantur à diabolo, putantes ſe portari ad longinquas partes, & multitudinem perſonarum videre, quas aſſerunt conuenire cum domina ludi: commedere, bibere, luxuriari, & alia, quæ narrantur facere: & tamen iſta non niſi præſtigioſe vel apparitione dæmonum eis contingant: Reſpõdetur: quod, diabolum ſic poſſe mulieres iſtas decipere, ſicut illas tunc deludebat, non eſt negandum. Sed quod non ſic deludantur, quo ad multa, quæ ab eis enar-

rantur, ex duobus perpenditur. Primum est euentus, quo ad corporalem delationẽ ad longinquas partes, eò, quod plures personæ longius deportatæ, & in loco distanti derelictæ feruntur clarissimis & multiplicibus testimonijs. Multotiens etiam visa est multitudo sic ludentium ab alijs, qui non erant in illa societate, & cum eisdem sermo habitus, vt per exempla etiam viuentium ostendimus in præfato opere. Sed & in agro Brix. (vt fertur) accidit diebus nostris, quendam in loco eminentiori positum nocte videre confusa luce multitudinem velocissimè per viam inferius ambulare: in qua cognouit plures personas, & ab eis cognitus fuit. Sed præ timore insoliti, ac præternaturalis illius occursus, nihil eis locutus est. Postera verò die, vna mulierum illarum currentium ei dixit: Hac nocte fuisti in magno periculo, quando illo in loco nos vidisti currentes: caue ne de cætero tali hora ibi inueniaris. Hoc autem non potuisset saluari sic, vt præfertur, euenisse, quod videlicet recordarentur, & conuenirent in talis rei notitia, si non verè ibi ambo fuissent. nisi fortè dicatur, quod omnes homines pariter deludantur & somnient: & quod semper diabolus sit intentus phantasmata hominum transformare, vt conueniant in imaginatio-

bus

bus rerum, quas putant insimul experiri. Quod asserere non nisi delirantis hominis est. Secundum est diuersa versuti hostis decipiendi ratio, vel causa. Nam mulieres illas de quibus d.c. Episcopi. loquitur, ad hoc solum deducere volebat, vt putarent Dianam, vel etiam Herodiadem esse deas: & & consequenter infidelitate & erroribus paganorum illas inuolueret, quod esset aliquid veri numinis, præter Deum viuum verum, opinari. Quod quidem facere poterat, & melius decipiendo eas per præstigium & apparitiones diabolicas, quo minus perpenderēt se decipi, quo vigilare se cognoscebant, quā per imaginarias visiones, aut in somnis, & quàm etiam per realem delationem. Sat enim illi erat, loca quasi distantia præsentare, in quibus multitudo & societas magna videretur, apparente diabolo prætendenteque personarum figuram, vt suprà dictum est: vt sic facilius sibi ipsis singulæ persuaderēt verā esse deam, cui tot personæ obsequerentur vt Deæ: cultuq; illam diuino prosequerentur. Has autem personas, de quibus nunc sermo est, inclinare diabolus laborat, vt per voluptates corporeas sic eas sibi cōstringat amore, vt non timeant, aut vereantur fidem Christi, atq; baptismū abnegare, ne tot oblectationibus priuētur, & demū

multis subijciant, infligendis pœnis, vt suprà in opere nostro, prolixo sermone declaratum est. Vnde veras & non præstigiosas delectationes, tamcum dæmonibus in forma tamen humana apparentibus, quàm cũ hominibus ad ludum pariter deportatis ministrat, quod non tam facilè posset & ad manum, nisi eos corporaliter vno in loco cogeret. Et quia per se non possent tot ex tanta distantia, aut tam cito conuenire, portat eas. Pro qua illæ delatione consequenda exhibent obsequia sacrilegia vnguentorum, & aliorum signorum, quæ ad pacta fœderis iniqui pertinent inter ipsas & dæmones, vt ex omni parte ipsarum animas illaqueatas teneant. Patet igitur, quod non est similis ratio vtriusque casus. Et propterea nulli mirũ esse debet, si non potest ab his, vt à similibus argumentum trahi. Detecta quippe cũ esset malititia dæmonum in prima illa delusione per vigilantiam sanctorum episcoporum & sacerdotum, manum ad fortiora diabolus misit, & apertè se Christi hostem patefaciens, auertere ab eo conatur fideles ipsos per exhibitionem & procurationem delectabilium. Adeoq; nunc inualuit ista pestis, vt dixerit in quadam cõcione diabolus, qui in forma Principis apparebat (vt retulerunt qui affuerant nonnulli ab Inquisitore deprehen-

deprehensi.) Sitis omnes bono animo: Neq; enim elabentur anni multi, quod numero superabitis Christifideles. Quod optimè diabolus obtinet suffragio Aduersarij, sibiq; similium, qui se patribus Inquisitoribus opponunt, dicentes hæc esse deliramenta, sicq; scelestibus his apostatis fauent, & in hæresibus suis indirectè cõfirmant. Nisi enim præpedirentur patres Inquisitores horum molestijs, quorum sæpè principes tanquam sapientum suasionibus inclinati, denegãt auxilia Inquisitionis officio debita: iã eorundẽ feruentium Inquisitorum zelo secta hæc esse penitus deleta, vel certè extra fines Christicolarum procul fugata, sicut omnes alij hęretici. quorũ occidẽtalis omnis plaga Christicolarum plena erat, ex Italiæ finibus expulsi sunt, opera strenuissimorum Christi militum patrum Inquisitorum sequentium vestigia fortissimorum Principum, atque Ducum, præ cæteris Patriarchæ Dominici, qui primus in partib. Tholosanis, & Albigentiũ sanctissimo hoc officio functus est, & victoriosissimi athletę Patri Martyris primi Inquisitoris in Italia, superinfusa postmodum luce clarissimæ, ac profundissimæ doctrinæ præ alijs angelici doctoris S. Tho. de Aquino, qua omnis hæreticorũ infestatio tenebręq; penitus aboletæ sunt.

Rursus in solo spiritu aliqua fieri contingit duobus modis, quorum vnum d. c. Episcopi. tantum prosequitur.

CAPVT X.

SCIENDVM est quintò, pro clariori etiam explanatione prædicti capituli, quod aliqua contigere in solo spiritu, potest intelligi duobus modis. Vno modo, quo nullatenus fiant in corpore vigilando, sicut ea, quæ accidunt in somnis tantummodo, & quæ sola imaginatione vel ecstasi videntur fieri. Alio modo, quia licet aliqualiter fiant in vigilia, non tamen fiunt naturaliter tantum in plena vigilia, sed semper aliquid interuenit opere diaboli confictum modis suprà declaratis, scilicet, vel per præstigium, vel etiam per dæmonum apparitionem in corporibus assumptis. Verbum ergo prædicti cap. quo dicit, ea, quæ ibi narrauit, quod intelligenda sunt in solo spiritu, aut in somnis facta, intendit hoc secundo modo, non autem primo. Quod quidem probatur primò, quia primo modo non potuisset sic eas deludere, vt vigilantes postea putarent se solutis sensibus fecisse, quæ in somnis vel ecstasi, seu in raptu tantum per visionem, scilicet imaginariam, acciderunt.

Cognoscunt

Cognoſcunt enim naturaliter homines dũ vigilant differentiam ſtatus vigiliæ, atque ſomnij ecſtaſicæ, & corporeæ viſionis. Nam differentiam inter vigiliam & ſomnum, nullus eſt, qui ſe cognoſcere non experiatur. Cui etiam cognitioni ratio ſuffragatur. Nam cùm idem ſit ſenſus ſomni & vigiliæ, ſecundum Philoſophum in libro de ſomno & vigilia, ſicut vniuerſaliter omnium contrariorum eſt eadem cognitio, & nulla ſit certior cognitio apud nos, quàm ſenſus exterioris circa propria ſenſibilia, vt habetur ſecundo de Anima, propter quod etiã circa hæc non contingit ſenſum errare, ſequitur quod quilibet certiſsimè cognoſcat differentiam ſtatus. quando vtitur ſenſibus corporeis ab omni ſtatu, quo eis non vtitur, ſiue dormiat, ſiue quomodolibet extra ſe fiat, ſi tamen ſit ſanus corpore. Differentiam quoq; ſtatus, dum quis patitur, vel non patitur ecſtaſim, dubiũ non eſt, quin eadem ratione cognoſcant, qui talia patiuntur. Vnde etiam Ezech. cognouit differentiam ſtatus, de quo dixit ſe fuiſſe in viſu in Ieruſalé, ſeu in ſpiritu, à ſtatu plenæ vigiliæ, quando hoc referebat. Et quãdo ſic fuerat in ſpiritu, non eſt putandum, quod crederet ſe eſſe tunc in corpore in Ieruſalé. deceptus enim fuiſſet: ꝙ non eſt concedendũ vllatenus in Propheta

Domi-

Domini. Mulieres autem illæ putabant ſe transferri corporaliter; perficere quoque vigilantes quæcunque narrabant, & dum eſſent poſtmodum in plena vigilia, hoc ipſum verè factum prædicabant: vnde facilè patet, quod nõ ſimpliciter in ſomnis, aut in raptu eis hæc contingebant. Secundò etiam probatur hoc idem, quia ſi capitulum vellet, ꝙ illæ mulieres deluderentur, & in ſomnis, & in ſpiritu ſimul, hoc eſſet impoſsibile, niſi ad modum quo angelus apparuit in ſomnis Ioſeph, aut etiam Petro ecſtaſim paſſo, & tunc optimè cognouiſſent mulieres illæ, quod viſio fuiſſet ſolum imaginaria ſicut illi cognouerunt. Si verò capitulum intenderet, quod hoc accidiſſet vel in ſomnis tantum, vel in ſpiritu tantum, tunc falſum poneret capitulum, dum ſecundum iſtos opinantes vtrunque modum deluſionis aſtruit interueniſſe. Si verò mulieres quaſdam intenderet in ſpiritu, vel raptu deluſas, quaſdam verò tantum in ſomnis, tunc quælibet per ſe cognouiſſent in vigilia de mum poſitæ differentiam ſtatus, vt dictum eſt Vnde exponendum eſt, quod d. cap. tantum voluit innuare per hos duos modos magis notos in ſcriptura, modum in genere, quo aliquibus videatur verè aliquid fieri, quod tamen verè non fit. Sub quo generali modo, non niſi

duobus

duobus his ſpecialibus modis, videlicet per præſtigium vel apparitionem ſpirituum in corporibus aſſumptis contingit homines ſic poſſe deludi, vt putent in plena vigilia conſtituti, ſic ſe res habuiſſe, ſicut eis videbatur, dum deluderētur. Et ſic habetur ſenſus Spiritus ſancti in illo capitulo: quia hic ſenſus ſolus eſt verus, vt deductum eſt. Veritatis autem & non falſitatis author eſt Spiritus ſanctus. Non eſt autem generalis etiam concilij determinatio, tam exactè neceſsitatis fidei vel authoritatis, vt verba eius, quæ obſcuritatem habent, & falſa magis videntur quam vera, non ſuſcipiant expoſitionem, qua trahantur ad ſenſum verum, quando quidem ſacra etiam ſcriptura, quæ maioris eſt authoritatis, interpretari poſsit. Cùm ergo poſsibilitas delatiōis corporalis hominum à dęmone, habeatur potius ex ſacris literis, quàm oppoſitum: quinimmo lumine naturali cognoſcatur, vt ſæpius in ſuperioribus eſt deductum, etiam ſi conciliū aliquod afferat tale quid pro aliquo tempore, vel aliquibus determinatis perſonis, non contigiſſe; non propterea putandum eſt eſſe determinatum, quod id ſit impoſsibile factu.

Non

Non determinatur in d. c. Episcopi. esse impossibile illa fieri corporaliter, quæ quandoque contingunt in somnis.

CAPVT XI.

SCIENDVM est vltimò, pro eo. cap. declarando, quod in eo non determinatur esse impoſsibile talia omnia fieri corporaliter, vt ignoranter putat Aduersarius. Nam quod dicit (Cùm mentem cuiuscunq; mulieris cœperit, & hanc per infidelitatem sibi subiugauerit, illicò transformat se in diuersas species personarum, & similitudines, &c.) non sic accipiendum est, vt illa coniūctio, cùm habeat vim inferendæ neceſsitatis antecedentis huius dicti ad consequens, sed contingentiæ, seu poſsibilitatis tantummodo. Intendit enim, quod poſsibile est dæmoni, tales mulieres deludere tali modo. Vnde si asserant se verè, & in corpore deportari ad seruiendum Dianæ, tanquam vni dearū, non propter hoc credendū est, quod Diana dea sit, & ei vel Herodiadi ab aliquo vere seruiatur, vt dominæ. Cùm. n. hęc falsa sint, vt edocet fides, oportet de neceſsitate dicere, quod talia se credentes experiri, deludantur à diabolo falsitatum omnium primo satore. Si verò non dicantur aliqua contra fidem, & ob hoc impoſsibilia esse, vel fie-

ri:

ri: sed potius asserantur, ea quæ facilè possunt contingere, putà, quod multa fiant in opprobrium fidei, dum eidem fidei baptismoque renunciatur: & ꝙ ad hoc portentur à diabolo, vt facilius, & sine timore in loco semoto per multitudinem fiant: non est hoc negandum ex intentione capituli illius. Immo si ratio iuncta experientiæ conuincat, quod diabolus hoc modo suæ melius malitię satisfaciat, nõ est contra capitulum illud, quod sic fieri, vel euenire credatur. Et ideo si talia denuncientur, & testibus confirmentur de visu: & ab his præcipuè qui expertos se asserunt hæc omnia, vel similia: non minus hæc à iudicibus fidei credenda sunt, quã ex similibus iudicijs tantum moti sancti Doctores crediderint minus credibilia, putà, ꝙ dentur incubi, ac succubi dæmones, vt in libro nostro deductum est. Et eo præcipuè, quod determinationes conciliorum circa fidem, Theologorum proprium est declarare, quomodo intelligi debeãt, & non Canonistarum, & minus Iuristarum. Et ideo patres Inquisitores, qui communiter profundissimi Theologi sunt, iudicent talia nõ contradicere prædicto cap. non possunt Iuristę absq; nota temeritatis se eis opponere. Debet enim vnusquisque gradu suo contentus esse, & suarum virium mensuram

non

non excedere. Mitto quæ diximus in primo opere noſtro, incertum, inquam, eſſe, an particulare, vel generale fuerit illud concilium, an rite congregatũ, vel etiam cõfirmata decreta eius per ſedem Apoſtolicam, quis auctor, quo tempore, cùm præcipuè inter concilia generalia non annumeretur, diſt. 16. ca. primo. Vnde ſi liber ſine certo authore ex hoc ipſo computatur inter apochryphos: multò magis concilium prædictis conditionibus incertum. Nec authoritas Gratiani ſufficit, vt eidem fides indubia præſtari debeat: cùm multa alia, quæ refert, inter paleas computentur. Quod ſi etiam generale riteq́ue congregatum, & confirmatum concilium fuerit, non adimitur cuilibet recurrendi facultas ad Apoſtolicam ſedem, vt ſuprà ꝓbatũ eſt, vt eius verba obſcura, & quæ errorum occaſio eſſe poſſunt, melius declarentur, & exponantur ſecundum debitum ſenſum. Sed & plures Pontifices declarauerunt inueniri modo talia, corporaliterque fieri, prout iudicant patres Inquiſitores, immo proceſſus eorum iudiciaque confirmârunt, atque ſententias contra tales perſonas ſceleratiſsimas, & vt executioni mandarentur, fauorem impenderunt. Sicut nuper etiã Clemens VII. præcepit domino Gubernatori Bon. vt daret omnem fauorẽ patri Inquiſitori

quisitori Parmensi contra quosdam infectos hæresi strigiatus. Et breue incipit: Accepimus non sine animi, & cætera. Hos autem dicunt patres Inquisitores in cursu plurima nefandissima in opprobrium fidei committere, quorum gratia hæretici iudicantur. Non potest ergo dici, quod talia fiant tantum in spiritu, aut in somnis, secundum intentionem, & intellectum Aduersarij. Alias in somnis quis incurreret hæresim, quod est falsissimum, cùm nec etiam minimum peccatum in somnis per se committi posit. Immo sequeretur, quod Papa, qui cõtra prædictos fauorem præstat Inquisitoribus, vti diximus, & non nisi Apostolica authoritate, iam vt Papa erraret, immo faueret errantibus, si contra determinationem concilij patres Inquisitores sentirét. Nulla ergo cõcilij cuiuslibet determinatio, prædictis Inquisitorum iudicijs aduersari potest. Sed qui eis potius aduersantur, manifestissimè fauent hæreticis & fidei Catholicæ inimicis, vt ex præmissis clarissimè constat. Et cùm addit vltimò Aduersarius, non esse recedendum à dispositione textus illius per subtilitates sophisticas, & argumenta, verum est. Sed intelligitur à vera, & benè intellecta dispositione textus, qualem ipse non possidet intellectu, vt prolixè satis de-

ductum est. Authoritas etiam quam allegat ex.c. quidam 24.q.3. licet non sit ad propositum, quia loquitur solum de sacris literis noui ac veteris Testaméti, inter quas non annumerantur determinationes conciliorum, neque ad earum authoritatem attingunt, vt suprà deductum est: tamen adhuc dicimus, quod prædictum sensum quem dedimus, flagitat à nobis Spiritus sanctus, vt diffusè suprà probauimus: non autem sensum, qué dedit Aduersarius: immo est ei aduersus, cũ sit falsus, & ad hæresim deducens, vt etiam infrà tangemus.

Rationem sextam ex præsumptione iuris assumptam: Septimam quoque, quia procedunt hæc à spiritu maligno, nequaquam praualere. Cap. XII.

Ratio 6. SEXTO arguitur ab Aduersario: Hoc habet præsumptionem iuris, immo de iure probatur per. d. c. Episcopi. Ergo non admittit probationem in contrariũ, vt no. in auth. sed iam necesse. C. de dona. ante nup.

Sol. Solu. Immo non habet nisi apud non intelligentes iura, vt intelligi debent: vnde contra tales admittitur probatio. Et si etiam contra habentia præsumptionem iuris non admittatur probatio in iure: admittitur tamen in

scientia

ſcientia ſuperiori, cuius eſt iudicare & examinare, an tale quid benè ſtatuatur, an non: an præſumptio illa ritè per textum habeatur, an ignoranter, vt ſit in propſito. Quia nec ius, nec ritè accepta præſumptio iuris cōtra determinationem Theologorum inuenitur circa præſentis quæſtionis articulū, vt deductum eſt in præcedentibus.

Septimo ſic arguitur: Procedunt hæc à ſpiritu maligno, falſo, mendace & deceptore: & qui multos habet nocendi modos. Ergo magis debet dici falſa, quàm vera. Et ſic proceſsit capitulum Epiſcopi. Solu. Ex hoc quod horum omnium author principalis eſt diabolus, non ſequitur, quod omnia ſint deluſoria & falſa. Sed benè ſequitur, quod omnia faciat intentione nocendi, ſiue vera ſint, ſiue falſa. Sophiſtica valdè eſt ratio iſta deducens ad manifeſtas hæreſes, & apertiſsimas falſitates. Si enim diabolus, quia falſus eſt & mendax atque deceptor, non niſi falſa, & deluſoria dicat, & faciat, ſequitur, quod omnia quæ referuntur in Euangelio dicta per dæmones de Domino Ieſu, falſa fuerint. Et ſic falſum eſſet illum eſſe Chriſtum & filium Dei: quia hoc dictum eſt à diabolo, quod eſt hæreticum. Similiter omnia, quæ cōprobantur per eos fieri, vel dici per maleficos vel arrepticios, opera falſa erunt, vel

Ratio 7.

Solutio.

delusoria: sicq; delusorij essent cruciatus, innumeraq́; malificia, quorum ipsi sunt causa. Falsa essent omnia dæmonum dicta, dū respondent exorcistis inuiti, quæ omnia cùm sint manifestissimè contra omniū sapientū extimationem: & contra id, q̄ quotidie experimur, patet quid momēti habeat ista ratio, ex cuius assumptis principijs hæc falsa sequuntur. Veritatem ergo diabolus sæpè dicit, sæpè non fallit, neq; deludit. Sed hæc omnia facit, vt tandem validius decipiat: dum ex his sibi fides ab iniquis præstatur. Quod non accideret, si semper falsitatem diceret, si semper deciperet, aut deluderet percunctantes, vel inuocantes: sed potius ab omnibus etiam pessimis hominibus fugeretur & euitaretur. Et quia veritatem etiam non loquitur, nisi vt fallat: ideo Dominus non sinebat dæmones loqui etiam quod verum erat, vt habetur Lucæ cap. 4. Et hæc sufficiant ad argumenta Aduersarij, quæ in primo illo tractatu de Lamijs, pro sua phantasia, quæ continet falsitatem, inducit.

FINIS.

Explicit primus Tractatus in Ponzinibium de Lamijs. Incipit Secundus.

Viso

ISO igitur eo, quod primò proposueram, quomodo, inquam, rationes Aduersarij contra veritatem factæ non procedunt, videndum est illud, quod secundo promiseram declarare, quomodo videlicet rationes, quas pro opinione quam defendimus, ipse proposuit, non benè sed erroneè saluat. Alias autem rationes ad idem, in priori opere nostro produxi latius. Prima ergo ratio pro nostra opinione ab Aduersario, vt eam soluat inducta, talis est:

Ad rationem ex communi strigum confessione sumpta solutio deijcitur Ponzinibij.

CAPVT I.

HI qui sunt de secta strigiatus, confitêtur iuridice se ire ad cursum, & negare fidem, facere homagium diabolo, & alia quæ narrantur, ergo credendum est hæc esse vera: & procedendum contra tales sicut contra alios hæreticos. Soluit autem dicens, quod confessio talium in iudicio est erronea, & non admittendã, cùm sint personæ delusæ: nec confessio ista continet verum, aut possibile, & quia respuunt ista ius, & natura, confessio distat ab actu. Vnde non valet dicere, sic fatentur: ergo sic est. Et quicquid est contra naturam, deficit in suis prin

Rō. prima bona.

So. Ponzini.

cipijs:ergo naturaliter impoſsibile.Item nō ſtatur regulariter in criminalibus confeſsioni Rei,niſi in cauſa hæreſis mentalis: quia nō poteſt aliter probari quam per confeſsionē: non autem de actu ad extra, & maximè de minus veriſimilibus, vt ſunt iſta. Pro prædictis autem allegat plures authoritates Iuriſtarum. Sed hanc ſolutionem falſa multa ſupponere, ſuper quæ fundatur, patet ex his, quæ præmiſsis tractatib. dicta ſunt. Falſum eſt enim primò, quod tales perſonæ ſint à diabolo vuiuerſaliter deluſæ, quo ad articulos hæreticales, propter quos principaliter contra eos procedunt patres Inquiſitores. Vnde licet in aliquibus concurrentibus deludantur, non tamen ſequitur, quod non poſsint vera confiteri, quæ erronea ſapiunt, aut patrarunt. Et iudicum Theologorum, & quibus incumbit ex officio, non autem eorum qui ſunt puri legiſtæ, erit diſtinguere, & cognoſcere, an iſtæ ſint deluſiones, vel non. Et ſecundum allegata, & probata, eſſe talia, vel non eſſe contra fidem, procedent abſoluendo, vel condamnando, de cōſilio peritorum: cui tamen cùm ſtare ſecundum iura non teneantur patres Inquiſitores, præſupponuntur eſſe periti in iure, & quantum ad ea præſertim, quæ ſpectant ad officium ſuum. Vnde nemo ſe debet illis op-

Improbatio Solut.

ponere

ponere: ſicut nec alijs iudicibus in his, quæ pertinent ad forum ſuum. Falſum eſt etiam, immo hæreticũ, quod iſta ſint impoſsibilia abſolutè, vel ſecundum ordinem nobis reuelatum in ſacris literis, licet ſint impoſsibilia plurima naturaliter ſecundum virtutem humanam actiuam. Excedit enim virtus dæmonis virtutem, & potentiam hominis cuiuſcunque, Iuxta illud Iob. 41. Non eſt poteſtas ſuper terram, quæ ei valeat comparari. Et loquitur de diabolo, & Sathana. Ex hoc autem benè ſequitur, quod ius ciuile, ꝙ non niſi circa actus humanos non ſupernaturales verſatur, iſta reſpuat, non ſimpliciter tanquam falſa, quia hoc non poteſt cognoſcere, aut intelligere ſecundum ſe, ſed tanquam excedentia iudicium, & poteſtatem ſuam. Et hæc eſt cauſa, quare ſancta Mater Eccleſia noluit iudicium ſuper talia committere puris Iuriſtis: quia vltra hoc, quod hæreſis eſt crimen ſpirituale, cuius iudicium ſoli ſpirituali etiam iudici meritò reſeruatur, eſt etiã de rebus, quæ ſecundũ ſuam propriam facultatem impoſsibile eſt eos intelligere. Vnde ſequitur, ꝙ non poſsint per eos benè iudicari, ſed ſolũ per Theologos, quorum propriũ eſt iſta cognoſcere. Et propterea in principio ſancta Mater Eccleſia commiſit hoc officium ſolis fratrib. Prædicatorĩ

bus, in quibus præ alijs à suæ institutionis primordio studium sacræ Theologiæ florebat. In processu verò temporis etiam patribus Minoribus in aliquibus partibus demãdatum est meritò tale munus, eo quod & ipsi (licet præter suam regulam) studio sacrę Theologiæ egregiè incumbant. Et si dicatur, quod etiam Episcopis committitur hoc officium cognoscendi de talibus & iudicandi. Respondetur, quod verum est profectò, & principaliter eis committitur, quia etiam ipsis incumbit ex gradu suo, vt sint perfecti Theologi, cùm habeant alios, & illuminare, & pascere spiritualiter circa perfectionem fidei, ac bonorum morum. Debent etiam, iuxta Petri sententiam esse parati & dispositi reddere rationem de ea, quæ in eis est fide: & vt boni pastores spirituales, sibi subiectos ab hæreticis, & tyrannis sicut oues à lupis toto suo conamine defensare Et si aliqui non sunt tales, hoc est per accidens: & ipsi tandem viderint. Ad propositum igitur redeuntes licet hæc, quæ suprà facultatem naturalem hominum fiunt, respuatius pure humanum, secus de diuino: quæ tamen statuit iudicari humano more, secundum, in quam, allegata probataque, quantum fas est in talibus. Falsum est tertiò, quod in criminalib. non stetur confessioni, & ratifica-

tioni

tioni ipsius Rei, si præuenerunt accusationes, aut depositiones, testes & indicia sufficientia, vt semper contingit priusquam contra tales ab Inquisitoribus proferatur sententia. Alias oporteret iudicem omnibus semper interfuisse, quæ per Reum facta sunt. Neque etiam sunt minus ista verisimilia cōsiderata potentia simul, & malitia dæmonū, multitudine quoq; omnis generis testium, & Reorum vbiq; per Christianitatem. Vnde patet, quod solutio Aduersarij ad hanc primam rationem pro veritate factam nullatenus procedit.

Ad rationem ex experientia sumptam solutio Ponzinibij reprobatur.

CAPVT II.

PER experientiam, quæ est rerum magistra, primo Metaph. fuerunt hæc visa, & cognita, & harum est publica fama. ergo credenda sunt, c. In nomine Domini. de testi. Et præcipuè cùm fama publica faciat fidem, c. Cùm oporteat. de accus. ergo, &c. Respondet autem Aduersarius, quod cùm ista contingant in solo spiritu, non possunt per experientiam, aut per testes de visu cognosci, vel comprobari, quia, supple spiritualia, non videntur: nec experimur nisi ea, quæ fiunt in corpore. Addit etiam, quod si

Ratio. 5. Solutio Ponzin.

ſubtiliter examinarentur, qui dicunt,ſe talem quandoque multitudinem vidiſſe,non de numero illorum exiſtendo, ſed à longe, vel quomodolibet, cognoſceretur, quod vel non concludenter deponerent: cùm iſta dicantur contingere de nocte, & in loco ſolitario,& præter naturam: vel ipſos pariter deludi deprehenderentur. Sed ſolutio iſta non procedit: quia contingunt nunc etiam iſta in corpore fieri,vt probatum eſt. Vnde

Rebroba. Solut. poſſunt experientia cognoſci etiam à teſtibus, multò magis à Reis, & à participantibus in eodem crimine. Patrum autem Inquiſitorum eſt poſtmodum iudicare, qualiter ibi deluſio, vel certè rei veritas inueniatur, & à qua cauſa iſta procedant. Neque enim diu perſonas aliquas dæmones ſic illuderent, niſi per infidelitatem mentes earum prius cœpiſſent, vt elici poteſt ex dicto cap. Epiſcopi. Vnde ſemper, vel cauſa, vel effectus huius nefarij commertij hominum cum Diabolo,eſt apoſtaſia à fide, quam ſeruant etiam vigilantes, & pleno liberoque ſenſu vigentes, vt etiam verbis ſuis oſtendunt: quinimmo alios quoque ſuis adhortationibus in idem damnationis barathrum inducunt. Vnde etiam ſi in prædictis deluderentur, quod

non

non eſt vniuerſaliter verum, vt ſuprà probatum eſt: habent tamen adhuc Inquiſitores ex officio ſuo contra eas procedere, ſicut contra quoſcunque hæreticos, vel hæreſiarchas. Et quanto magis cùm hæreſim, & animum apoſtaticum prætendunt factis, de hocque accuſentur, putà quod opprobrijs crucem ſacrumque Chriſti corpus affecerint, & huiuſmodi. Quod autem iſta dicantur fieri nocte communiter, verum eſt: ſed ſemper locus perfunditur aliqua luce procurata per dæmones, vt poſsint ſe inuicem ſatis intueri, conferente ad idem ſæpius nocturno ſyderum lumine: quo fit etiam, vt ab alijs hæc longius proſpici poſsint, vt per experientias in noſtro opere contigiſſe probauimus. Et licet hæc fiant communiter in locis ab habitationibus hominum ſemotis, non tamen tanta eſt ſemper diſtantia, quod à nullo habitaculo poſsint videri. Et ſi dixerint loci habitatores, quod vigilantes & pleno ſenſu talia viderint à longe vel audierint, proculdubio credendum eſt. Alias vnicuique licebit cùm audierit referri, quæ non vidit, aut credit, ſimpliciter negare & dicere narranti, tu à diabolo deluderis, vel deluſus fuiſti. Licet autem in tali frequentia cõtingat (vt ſępè diximus)

multa

multa fieri præter naturam vt ſuprà per diabolicam potentiam, quæ excedit humanã: concurrunt tamen multa naturaliter facta, ſicut quod quandoque etiam pedeſtres iſtæ maledictæ perſonæ conueniunt: licet quandoque velocius procedant dæmonum auxilio fultæ, vt viſu pluries comprobatum eſt etiam alijs. Quia verò præſupponitur ꝙ iſtæ perſonæ ſubtiliter ab Inquiſitoribus examinentur magis, quàm poſsit per Iuriſtas fieri, qui tot circa talia contingentia, & maxime præter naturam facta (prout diximus) non cognoſcunt: quæ tamen cognoſcunt Theologi, qui non ſanguinem vel pecunias, ſed Chriſti honorem fideique profectum ſitiunt, eiuſque depreſsionem abhorrent: ideo debet quilibet bonus & ſapiens Chriſtianus eorum examinationibus & iudicijs acquieſcere: nec ſe illis præſumptuoſe ac ignoranter opponere, quandoquidem ſapientiores mundi homines, immo Pontifices & Pręlati Eccleſię, nõ ſolum eorum iudicijs ſunt contenti, ſed eis etiam in talibus fauorem præſtant.

Reprobatur ſolutio Ponzi. ad rationem probantem realem corporum delationem in curſu eſſe poſsibilem, ex reali delatione qua Chriſtus delatus eſt in montem excelſum, & ſupra pinnaculum templi. Cap. *III.*

RATIO

RATIO tertia pro veritate talis eſt: Dæmon portauit Dominum noſtrum in ſanctam ciuitatem, & in montem excelſum. ergo poteſt alios homines multò magis portare, Reg. Nõ debet, de re. iu. Quod etiã comprobatum eſt in multis. ergo & horum etiam delatio, præſertim cùm iurata ſit, concedenda eſt. Reſpondet Aduerſarius primò in hæc verba, quod conſequentia, quæ fit de dicta confeſsione, eſt falſa. ergo argumentũ quod fit de ea, eſt fallax & nullum: quia deſtructo conſequente, in quo ſtat ratio antecedentis, deſtruitur antecedens. Secundò reſpondet, quod non ſequitur, Diabolus portauit Chriſtum, ergo portat has mulieres. Tertiò dicit, quod cũ cap. Epiſcopi. neget iſta fieri in corpore, negat conſequenter poſſibilitatem huius delationis, quia quod eſt poſsibile, eſt admiſsibile. Cùm enim præcipiat talia non eſſe credenda fieri in corpore, videtur eadem ratione, quod ſentiat nec iſta à maligno ſpiritu fieri poſſe niſi in ſpiritu & illuſoriè. Non enim ſimpliciter & abſolutè dixiſſet hæc fieri tantummodo in ſpiritu & non in corpore: quia ſicut quæ rerum natura prohibentur, nulla lege confirmata ſunt. l. Vbi repugnantia. ff. de re. iur. ita quæ à natura conceduntur, à lege tanquam poſsibilia admittuntur. Quartò dicit, quod cùm benè di-

Rõ. tertia.

Reſponſio Ponzinobij.

nè distinguens sit proximus veritati secundum Senecam, & indistinctè loquens reprehensibilis sit, vt imperfectè loquens: textus autem. cap. Episcopi. qui supponitur Spiritu sancto dictante factus, non distinguat, sed præcipiat non credi ea fieri in corpore, sequitur quod nos distinguere nõ debemus. Quintò dicit, quod non est verisimile patres illos conditores. c. Episcopi. nõ fuisse memores delationis Christi, & aliorum à dæmone: & tamen his non attentis, dixerunt ista non fieri in corpore, inducentes ad hoc exempla, Ezech. & Pauli: ergo dicendum est, quod noluerunt exemplum illud de Christo, & de quocunque alio attendi. Nam de exemplis non est curandum. l. Nemo. C. de sententijs. Et ea, quæ raro accidunt non faciunt legem, neque regulam. ff. de re. iur. l. ea, quæ raro. Non enim debet fieri lex de resuscitatis à mortuis, eò, ꝙ Lazarus fuit à morte resuscitatus. Sextò dicit, ꝙ diabolo est adepta potestas à Christo, & est religatus in inferno vsq; ad aduētum Antechristi, quo tẽpore soluetur à vinculis, vt vires suas exerceat in malos: & ideo non potest modo exire, vt portat homines & alia faciat, quæ referuntur. Septimò dicit, ꝙ Christus fuit à diabolo portatus ex permissione eius: vnde si non constet de permissione Dei, nõ debent

debent credi iſtę alię delationes. Octauò addit obijciēs: Si diabolus ſic poteſt, cur in paucis & abiectis perſonis tantum hoc facit, cū ſit indifferens & vniuerſalis tentator mūdi? Nec poſſunt afferre tales perſonæ indubitatum de his teſtimonium, arg. ex d.c. Epiſcopi. Fama enim debet habere ortum à perſonis fide dignis & honeſtis. c. cùm oporteat de accuſ. Sic igitur (inquit) patet, quod cùm hoc argumentum de Chriſto patiatur retorquutionē, ſequitur ꝙ ſit inefficax. Quicquid autē ſit de hac dæmonis poteſtate, principalis concluſio videtur vera. Hæc ille, vel ex illo. Sed in his omnibus quatenus repugnant principali propoſito noſtro aberrat à vero. Et quo ad primum quidem dictum ſuum, dicimus quod conſequentia illa in ratione tacta bona eſt, inferendo ex facto ipſum poſsibile: quia ab eſſe & poſſe valet conſequentia, vt ſcientia Logicæ docet. Et qui facit ꝙ maius eſt, poteſt etiam facere ꝙ minus eſt, & quod etiam æquale eſt ſaltē actu vel virtute, etiam ſi nō ſemper familiariter. Sicut qui poteſt generare hominē, nō poteſt generare aſinum, niſi virtute ſeu potius eminēter, quia dignius aſino generare poteſt. Vnde nō debuerat dictā conſequentiā negare, niſi ad probationē eius tactā in argumēto ſatisfaceret, ſi vinculū illius fugere cupiebat. Et

Impugnatio Solut.

Et quod dicit, ideo argumentum esse inefficax, quia consequentia est falsa, est probare idem per idem, quia argumentum illud nõ est nisi illa consequentia. Sed compatimur. Quod verò addit, quod destructo consequẽte destruitur antecedens, verum est, si consequentia bona sit: Sed ecõtrà, posito antecente. vt hic ponendum est per fidem, ponere oportet etiam consequens, secundum eandẽ necessitatem, vt logica docet. Hæc autẽ consequentia probata est esse bona. Secundum etiam dictum suum non procedit. Neque fit ista consequentia à sapientibus. Christus fuit portatus à diabolo, &c ergo istæ mulieres portantur. Fortè Aduersarius vidit aliquam apparentiam in hoc modo arguendi: & ideo sic argumentum formauit. Sed nullam apparentiam habet, nedum apud logicos, verum neque apud mediocriter ratione vigentes. Sed ex illo antecedente benè infertur: ergo istæ mulieres possunt portari ab eodem, considerata potẽtia naturali eius, quæ semper est eadem: & cõsiderata ex hoc Christi facto regula prouidentiæ diuinæ, vt non solum permittat homines à dæmone spiritualiter tentari, sed per mutationes etiam atque molestias corporales. Quod autem de facto portentur, alia via conuincitur ab huius causæ iudicibus.

Delationem

Delationem corporalem personarum a spiritibus esse impossibilem non probatur in dicto. c. Episcopi.

CAPVT. IIII.

TERTIVM etiam eius dictum patet ex præcedentibus esse falsum. Neque enim talem delationē esse impossibilē probatur per c.Episcopi. neque pręcipit talia nō esse credenda quasi sint imposſibilia, alias contradiceret Euangelio: sed benè præcipit non esse credendum illas mulieres non esse de facto portatas ad seruiendū Dianæ, quasi deæ residenti in aliquo determinato loco distante, ad quam per per longa terrarum spacia portarentur, vt putabant, & dicit etiam, quod eis contingebant virtute diaboli illusiones, &c. Et sapienter dictum est: quia talem delationem non habebat necessariā neque vtilem diabolus ad finem, in quem deducere satagebat mulieres illas, vt videlicet crederent, quæ erant contra fidem de pluralitate deorum, & conuersione hominum in deos, vt paganorum error habebat. Præsentis autem delationis malitiosam & versutam causam seu rationem, habet nunc diabolus, de quo suprà dictum est. Vnde cū non sit eadem ratio præcipiendi, non idem etiam præcipi facilè deducitur. Et consequē

ter ex eo non ſequitur quod ſicut non illæ, ita nec iſtæ portentur. Et multò minus præcipit capitulum illud tale quid non eſſe credendum, quia talis delatio ſit abſolutè vel etiam ordinariè impoſsibilis. Leges etiam admittunt nõ ſolum quod eſt poſsibile per naturam, ſed etiam per altiorem virtutem, cuiuſmodi eſt diabolica virtus: licet de talibus non ſe intromittant, vt ſapiant vel iudicent qualia ſint: ſed hæc ſuperioribus legib. hoc eſt, Theologalibus deferunt diſcutienda. Alias nullum miraculum, nullum etiam angeli vel diaboli opus admitterent canones aut ſupponerent leges ciuiles. Quod falſiſsimum eſt, cùm ſint plurimæ à Chriſtianiſsimis imperatoribus promulgatæ. Chriſtiani autem habent talia de neceſsitate concedere. Falſum eſt vlterius quod affert quartum dictum ſuum, immo tex. d.c. Epiſcopi. diſtinguit, quæ ſunt cõtra fidem ab his, quæ non ſunt contra fidem, vt ex ſupradicta declaratione capituli in reſponſione ad quintam rationem Aduerſarij patere poteſt: & ſimiliter in primo noſtro opere in ſolutione primi argumenti. Licet etiam non ſit neceſſarium, omnem textum explicare, omnem diſtinctionem, quam admittere poteſt. Alias nullus indigeret gloſa, nullaque regula pateretur exceptionem. Falſum eſt etiam

quintum

quintum dictum eius, immo periculosum valdè est dicere, ꝙ textus ille indistinctè præcipiat ista nõ esse credenda, & quod nõ fiant in corpore, quasi non possint fieri in corpore, & quod nihilominus recordarentur patres illi, Christum fuisse portatum in corpore super montem à diabolo, &c. Innuit enim iste modus loquendi, quod vel Euangelio non est credendum, vel concilium cui putat standum in omnibus, docet falsa, & præcipit contraria Euangelio: quorum neutrũ sanam promit fidem sic dicentium. Quod ergo illi patres fuerint prædictorum memores, non negamus. Sed quod non ista pro tunc attenderint, non fuit, quia non curarent de illo exemplo, si fuisset ad propositũ suum: sed quia non faciebat pro decreto suo, neque illi contradicebat, eò, quod non negarent possibilitatem talis delationis, quã illud inferebat exemplum. Dicere autẽ absolutè, ꝙ non est curandũ de illo exemplo, est dicere, quod nõ sit curandũ de Euãgelio: ꝙ quantã fidem prætẽdat in dicẽte, quisquis is est, viderit. De exemplis etiã non est iudicandũ, vt aliquis condẽnetur solũ exemplo alterius dãnati, quia posset ille nõ iustè fuisse dãnatus: sed est curandũ ad inferendã aliquã possibilitatẽ absolutè, si ꝑ exẽplũ (vt hic accidit) inueniri comprobetur. Vnde patet,

quod authoritas ista non est ad propositum. Et hoc sæpè cótingit Aduersario in his suis tractatibus, inducere, inquam, tam Philosophorum quam legum authoritates non ad propositum & cum fallacijs amphibologię, vel æquiuocationis, vel figuræ dictionis. Quod si fortè Arist. inducatur dicens in primo Priorum de exemplis, quod ponuntur non quia semper ita sit, sed vt discentes assentiant. Respondetur, quod Aristot. hoc dixit, quia pro exemplo inducitur sæpè, quod falsum est vel fictitium, eo quod non quæritur quandoque similitudo ex suo esse, sed ex sua ratióe, quã importat. Si verò sumatur similitudo vel quæratur ex eo, quod est aut fuit in re, per exemplum, valdè curandum est, ne falsa dicantur aut introducantur pro veris. Et sic est in proposito. Quia super veritate prędicti exempli de Christo fundatur & ex ea infertur veritas posibilitatis prædictæ delatiouis. Vnde hanc negare, est negare Euãgelium. Et quod addit hic homo, quod ea quæ raro accidunt, non faciunt regulam, si intendat de his quæ accidunt à casu, vel à fortuna, verum est, quod non cadũt sub regula, quod sint nunc vel tunc, hoc vel illo modo facienda: licet etiam sub hac regula legali cadant, quod non sunt ita iudicanda sicut ea, quæ ex intentione facientis proce-

procedunt. Sed ea, quæ licet rarò accidant, tamen vel necessario vel ex intentione naturæ vel agentis à proposito & secundũ directionem rationis proueniunt, ista, inquã, cadunt sub regula si sint moralia, vel ciuilia. Sicut dantur leges & regulæ circa electiones Papæ & Imperatoris, & circa multa alia rarissimè contingentia. Sicut etiam est scientia de his, quæ raro contingunt, sed tamen necessario in natura, putà, de eclipsib. Veruntamen ea, quæ confitentur strigæ iam nunc rarò non accidunt: sed quam frequenter, vt ex processibus earum patet.

Diabolum sic in inferno religatum, teneri, quod non possit ad nos tentandos accedere, sapit hæresim. CAPVT V.

SEXTVM etiam dictum Aduersarij non procedit: sed innuit dicentem, valdè ignarum sensus sacræ scripturæ, & habere periculosum sensum de illa diaboli religatione: hunc, inquam, quod diabolus sic sit per mortem Christi ligatus in profundũ inferni, quod non posit ad nos tentandos accedere, cuius cõtrarium docuit Christus, quando dedit potestatem Apostolis & successoribus eijciendi dæmonia. Docet Paulus, qui dicit ad Ephes. 6. quod non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem,

nem, ſed aduerſus principatus & poteſtates, & ad aduerſus ſpiritualia nequitiæ in cæleſtibus. Docet Petrus qui dicit. 1. Pet. 5. quod Aduerſarius noſter diabolus circuit quærens quem deuoret. Docet denique tota Mater Eccleſia concinens: Mundus, caro dęmonia, diuerſa moueret prælia. Docent omnes Theologi, demonſtrantes, quod ſubſtantiæ ſpirituales ibi tantum ſunt, vbi operantur. Vnde ſi in inferno dæmones omnes religati ſunt, nihil poterunt in hoc mundo penitus operari, neque homines etiam ſpiritualiter aut corporaliter tentare vel moleſtare contra manifeſtam omnium Doctorum catholicorum ſapientiam, & communem vulgatiſsimamq́ue experientiam. Mirum, quod talia non aduerterit Aduerſarius, cùm ſit Chriſtianus; & putet ſe in talibus non ignarum. Dicitur autem religatus diabolus per paſsionem Chriſti: quia iam non habet poteſtatem, quam prius habebat, impediendi liberum ſanctorum tranſitum ad cæleſtia, cùm ſine macula decedunt vel purgati reddũtur. Aperta eſt enim modo ianua paradyſi talib. ſanctis animabus, ſoluto per Chriſti paſsionem pretio, ad ꝙ tota natura humana propter peccatũ primi parentis erat obligata. Et hoc impedimentum poteſtati diaboli attribuebatur, eò, quod deuicerat tentando

primum

primum parentem: & ob hoc in seruũ eius, totum fuerat redactum genus humanum: quia à quo quis victus est, eius seruus factus est 1. Pet. 2. Nunc aũt quia per Christi sanguinem sumus à tali seruitute redempti, sic erepti de potestate eius, vt non habeat potestatem impediendi transitum animarũ, aut eas detinendi, dicitur esse ligatus. Posito etiam, quod princeps dæmonũ, qui quasi à toto mũdo ante aduentũ Christi adorabatur, & ex hoc vocabatur à Christo princeps mũdi huius, esset sic (vt Aduersarius imaginatur) in inferni voragine ligatus catenis vel funibus, nec posset per se & immediate quẽquam tentare, nunquid per hoc sequitur, quod non posset homines tentare aliorum ministerio vel obsequio, & per eosdem omnia facere, quæ narrantur de strigibus? Dicitur etiam religata potestas diaboli, non quia non eandem habeat cum augmentata indies malitia, sed quia non tantam super homines exercere potest, vt antea faciebat, coercentibus nunc eum sanctis angelis, & se validius defendentibus sanctis hominibus per virtutem sacramentorum, quæ ex passione Christi & originem & vigorem habent. Plenam autem potestatem tempore Antechristi reassumet, permittente Domino, & sic exigente defectu fidei, qui vniuersaliter pene erit in mundo.

Non permittere Deum à diabolo ſtriges decipi, ſine ratione dicitur.

CAPVT VI.

SEPTIMVM quoque dictum Aduerſarij non procedit. Nam quid permittat Deus vel non permittat, non poteſt ſciri, niſi ex reuelatione in ſupernaturalib. vel ex euentu in alijs. Cùm ergo permiſerit delationem corporalem in Chriſto, & ex hoc cognoſcatur id eſſe poſsibile fieri circa alios etiam, ſi per rationem naturalem non cognoſceretur, non debet negari Deum nõ permittere tale quid in alijs reperiri: cùm de euentu habeamus rationabilem cauſam, niſi comprobaretur repugnare ſacræ ſcripturæ vel ſigno ei æquiualenti, putà, ſi per verum miraculum, comprobaretur, hoc non permitti à Deo in alijs: vel certè repugnaret expreſſe determinationi Eccleſiæ, quæ in propoſito non inueniuntur, vt dictum eſt. Vnde cùm habeamus humana indicia huius effectus, quantum poſſunt de eo haberi, per teſtes & confeſsiones, per cauſas & effectus, vt in primo opuſculo deductum eſt: valdè ſtolidæ & obſtinatæ mẽtis eſt, iſta negare à Deo eſſe permiſſa. Ad oppoſitum autem non habemus niſi rationes valdè ſophiſticas vel procedentes ex malo intellectu ſacræ ſcripturæ & canonum, vel ex ignorantia poteſtatis dę-

monis

monis & modorum quibus iſta poſſunt fieri vel non fieri vere deluſoriè. Octauũ etiam ſuum dictum non mouet. Ideo enim diabolus viles perſonas ſic magis tentat, quia eas facilius per voluptates trahit, quibus de ſe priuatæ ſunt. Priuatio enim maiorem generat appetitũ. Et indigens, rem partã auidius conſeruat, fortius illi à quo tale bonum habet inhęrens, ne fortè ſi ab eo recedat, amittat quod adeo concupiſcit. Nobiles autem & diuites, cõmoditatibus & delectationibus abundant. Sapientiores autem præſtant iudicio & timore Dei: & ideo etiam ſi fortè ex curioſitate quandoque in talibus ſint prolapſi, citius tamen iſthæc abhorrent & derelinquunt, licet hoc etiã ſit omnibus difficile propter magnam poteſtatem quam in eos iuſto Dei iudicio ob criminum enormitatẽ accepit dæmon, etiã quo ad corpus. Et quod additur, talium non eſſe acceptandum teſtimonium, patet quod ignoranter loquitur, & contra tex. c. In fauorem, de hęreticis. Vnde non eſt aliter audiendus in hoc. Fama quippe debet oriri regulariter à fide dignis & honeſtis, ſed infamia iſta poteſt & ab alijs oriri, dummodo notitiam criminis habeãt, à cuius accuſatione ſoli inimici capitales excluduntur. Poteſt etiã oriri & cauſari infamia ex propria confeſsione, etiam ſi ea quæ

sunt sufficientia indicia ad interrogandum, non essent iudicia sufficientia ad damnandum. Prædicta autem omnia sæpè concurrunt in processu contra tales personas. Patet igitur quomodo Solutio Aduersarij ad illam tertiam rationem, ex omni parte deficit.

Sol. Ponzi. ad rationem sumptam ex appetitu, quo se diabolus cupit adorari, simul ac ipsa ratio infirma esse manifestatur.

CAPVT VII.

QVARTA ratio pro veritate, talis est: Diabolus vult adorari ab istis personis vt Deus. ergo magis in vigilia, quàm in somnis. Vnde à Saule Rege Israel voluit adorari in vigilia, & similiter idem requisiuit, licet non obtinuerit à Christo, Matth. 4. Et istæ mulieres dicunt, quod portantur à diabolo gratia delectationis, & quod adorant eum: ergo verisimiliter credendum est ipsum dæmonem eas portare ad ipsum ludũ verè & realiter, vt etiam verè & realiter adoretur. Respondet Aduersarius, quod non sequitur hoc vltimum, & sufficit quod adoretur in domibus earum, sicut & aliquæ confitentur se facere, vel saltem in mente. Sed contrà. Licet enim ratio prædicta per se sola efficaciter non concludat, sed solũ adiunctis depositionibus, testificationib. confessioni-

ſionibus, & euentib. &c. eo tamẽ modo quo à veriſimili præcedit & perſuadet, eam non deijcit reſpõſio data. Non enim negat ratio, quod diabolus nõ poſsit ſe facere aliter ad orare, ſed perſuadet ꝙ etiam prædicto modo faciat. Licet enim eius inuidiæ, quam habet in hominem, aliqualiter ſatisfaciat, dum eũ in ruinam inducit peccati mortalis & amiſſionis beatitudinis, à qua ipſe cecidit: nõ eſt tamen his plene contentus, ſed in grauiora, quoad poteſt, eũ conatur deijcere crimina, vt non ſolũ corde, ſed opere, non ſolũ ſecreto, ſed publice Deũ offendat, neget, execretur: ſibi in vehementius ſcandalũ publice ſe offerat, & homagium adorans faciat: vt ſic Deo ſimilis, prout ſuperbus ab initio deſiderat, videri magis ſatagat & anhelet, quam facturus ſit membrum illius Antichriſtus, de quo tamen dicitur, 2. Theſſ. 2. quod in tẽplo Dei ſedebit, id eſt, publice, extollens ſe tanquam ſit Deus. Ideo etiã tales perſonas remotius portat, vt facilius ad vota ſua flectat, remota ſuſpicione, quod à catholicis videantur & accuſentur, ſubminiſtrata fiducia vel minori timiditate, ex conſortio vniuerſali eadem perpetrãtium, & exemplo plurimorum. Datur etiam facilius in remotis libertas, & omnis cõmoditas fruendi voluptatib. effrenatè, vt in opuſculo noſtro dictum eſt.

Solutio. Ponzin. Rebroba. Solut.

Reſponſio

Responſio Ponzi. ad rationem ſumptam ex permiſsione diuina reſpectu malorum quæ fiunt à ſtrigibus, pariter vt ipſa ratio deficit. Cap. VIII.

Ratio 5.

QVINTA ratio veritati fauens, talis eſt: Deus permittit multa mala fieri opere dæmonum, vt probentur audiétes quali deuotione & fide ſint ergo eum. 26. q. 5. Nec mirum. circa fin. ergo & hæc. Si enim eſſent deluſiones, nullus tentaret, velle experiri, ſed potius ea ſperneret. Reſpondet Aduerſarius, quod non ſequitur: Deus permittit hæc; ergo illa: quia eſt arguere à ſeparatis. quod lex non permittit, &c. Addit etiam quod ſatis probantur eſſe deuoti erga Deũ qui nolunt talia credere verè fieri, vtpotè abominabilia. Sed licet hoc etiam argumentum parui momenti ſit, ſua tamé etiam reſponſio non ſatisfacit. Non enim vis argumenti in hoc conſiſtit, quod ſi hæc vel illa mala permittit aut permiſit Deus, ſequatur neceſſario, quod iſta permittat. Sed quod ſequatur neceſſariò, quod iſta permittere non eſt impoſsibile, aut incredibile, aut indecens vel contrarium diuinę ſapientiæ, aut iuſtitię vel miſericordiæ, prout putant, qui oppoſitum concluſionis noſtræ cum Aduerſario dogmatizant. Quod autem ita de facto eueniat,

Sol. Ponz.

Reprobatio Sol.

niat, alijs probamus vijs. Quamuis autem ſequatur hoc bonum ex promiſsione malorũ, quod videlicet probantur deuoti: non tamẽ propter hoc ſolum Deus mala permittit: ſed multa alia bona elicit ex malis, vt eſt relucẽtia & integritas diuinę iuſtitiæ punientis peccata perſonarum ſingularium, vel etiam vniuerſitatum aut principum talia non punientium. Sæpè enim peccatum permittit Deus in punitionem alterius peccati, ſecundum illud Apocal. 22. Qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc. Propter diuinam etiam ſapientiam & prouidentiam iſta contingũt: qua licet malitia dæmonum & malignorũ hominum ſic frenet, vt nõ tot mala faciant, vel alijs inferant, quot anhelant: ſuauiter tamen omnia ſic deducit, vt libertati operantium non inferat iniuriam. Deuoti autem & verè Dei fideles magis appparent & ſunt, qui oblatas ſibi maximas voluptates & ſingulares curioſitates reſpuunt, ne à Deo verò recedentes vel in minimo diabolo animarum noſtrarum hoſti conſentiant, aut ſacroſanctæ fidei abrenuncient & Baptiſmo, quàm qui talia tam rationabiliter aſſerta credere nolunt. Oſtendunt enim iſti ſe virib. ſpiritualibus eſſe ſic deſtitutos, ita ſe carnalib. mancipatos & deditos, ſic in fide inſtabiles, quod ſi putarent iſta eſſe vera, ſe continere

non

non possent, quin ea molirentur, & satagerent experiri: ita quod potius vellent fidei & Baptismo abrenuntiare, quàm ab his voluptatibus alienos fieri. Si ista etiam ideo non essent credenda, quia sunt abominabilia, minus essent credẽda maleficia pessima, quæ dicuntur fieri à pessimis itidem & sceleratissimis hominibus opere diaboli suffultis, & essent indeuoti sacri Theologi, qui hæc & illa pariter docent, Domino permittente contingere: deuotionemq; ab hoc viro quærerent adipisci. Vtinam ex hoc ostenderet se magis indeuotum, imperfectum & imbecillem virtutibus & spiritu, tali timore nolens ea credere, quæ tot assertionibus cõprobantur accidere. Quinimmo suæ huic imperfectioni necnõ ignorantiæ, labem pessimam præsumptionis apponit, & iniustæ suspectæque de fide persecutionis in inquisitionis officium macula sordidatur. Deuotissimi sunt & fidelissimi Christi milites, nobiles & principes, qui audientes talia fieri in vituperium Christi, & fidei Catholicæ: & cognoscentes, quod id verè contingere non sine ratione sacri Theologi affirmant, quorum principaliter interest ista cognoscere, eisque facile credentes, ita in his, sicut in alijs plurib. quæ facultatem illorum excedũt, fauorẽ omnem & auxilium, quo ad possunt, impendunt,

impedunt, vt tale ſceleratiſsimorum hominum genus extirpetur, longeque à Chriſtianorum finibus propellatur. Econtra imprudentiſsimi, indeuotiſsimi, vel etiam infideles ſunt, qui ea, quæ credenda ſunt non credunt. Et quod magis dolendum eſt, perſequentibus inimicos Chriſti, viribus corporeis, vel etiam litteralibus ſe opponunt, exponentes ſe (licet contra intentionem ſuam) maximo periculo, quod cenſeantur manifeſti fautores hæreticorum: & conſequenter, quod ab Inquiſitoribus meritò moleſtentur. Et quod non moueantur nonnulli ex deuotione quam fingunt, hoc eſt euidentiſsimum indicium, quod pecunijs acceptis vel promiſsis, vel amore carnali, aut æmulatione & inani gloria plurimi perſecutionem Inquiſitoribus excitant. Sed patres Inquiſitores ſi ſolum Deum timuerint, fideique zelo acti officium quod ſibi ex præcepto ſanctæ Matris Eccleſiæ ſub cenſuris diligenter perficiendum incumbit, inuictè proſequentur etiam hos perſecutores, qui potiſsima cauſa ſunt, quod peſtis hæc inualeſcat, & innumera multitudo animarum pereat, à Chriſti fidelium conſortio, quaſi lupos arcebunt ab ouium grege.

Quatuor rationes infirmæ serioſe receſentur cũ ſolutionibus Ponzi. magis deficientibus. CAP. IX.

Ratio 6.

So. Ponz.

Reprobatio Sol.

SEXTA pro veritate ratio talis eſt: Hęc opinio eſt affirmatiua. ergo probabilior: quia qui negat nihil ponit, & negatiua eſt non ens: & ideo improbabilis, quia non poteſt directo ſenſui ſubiacere: quia entiũ ſunt ſenſus, non autem non entium: ſecundum Philoſophum, 2. de anima. Reſpondet Aduerſarius, quod in criminalibus non minus creditur negantibus, quàm affirmantibus. Prę. hæc pars habet pręſumptionem iuris, immo iure probatur in c. Epiſcopi, Item negatiua probatur, eo ipſo, quod affirmatiua oppoſita non probatur. Sed licet etiam iſta præmiſſa ratio futilis ſit; nec ab aliquo ſapiente inducatur, ſed ſolum fortè ab æmulis, vt ex debilitate rationum, quibus videatur opinio noſtra fulciri, ſuſpecta merito de veritate reddatur, immò deriſibilis appareat. Nihilominus eam etiam Aduerſarius malè diſſoluit: quia falſum eſt primo, quod opinio contraria habeat ſuſpicionem iuris, vel probationem in d. c. Epiſcopi. vt ſæpius eſt oſtenſum. Deriſibile eſt etiam dicere, quod vniuerſaliter verum ſit, negatiuã probari, ſi oppoſita affirmatiua non probetur.

tur. Alias si non probaretur, quod Rex Frãciæ sederet, ex hoc ipso probatũ esset quod non sederet: & sic de alijs. Est tamen hoc verum acceptandum in fauorem Rei in iudicijs. Statur enim negationi eius, si aliter affirmatio non probetur per testes. Sed in proposito sunt inuictissimæ probationes & clarissima indicia pro affirmatiua: & opposita negatiua à nullo sapiente probari potest.

Septima ratio talis est. Præsumitur potius veritas quam fictio. l. 3. §. hæc verba. ff. de neg. gest. Respondet Aduersarius, quod magis vrget vt hæc extimentur ficta: quia procedunt à diabolo deceptore & mendace. arg. in d. c. Episcop. Sed quãuis hęc quoq; ratio efficax non sit, nihilominus falsa est illatio Aduersarij, quod ideo hæc extimãda sint ficta, quia procedunt à deceptore. Dictum est enim suprà, quod qui propterea quod diabolus est deceptor, & habet mille nocendi modos, putaret diabolum nunquam veritatem dicere, aut quicquam verè facere vel fecisse, esset hæreticus, quia hoc repugnat sacris literis. Maleficia etiam vera, eius malitia illata, idipsum comprobant. Quæ etiam narrantur, non omnia per diabolum fiunt aut perficiuntur, sed ab hominibus & per homines, vt clarum est.

Ratio 7.

Sol. Ponz.

Reprobat. Solut.

Ratio 8.

Octaua ratio in fauorem veritatis inducta, talis est: Diabolus contradicit honori Dei & fidei quantum potest: vnde procurat, quod vere & realiter fiant opprobria fidei conculcando realiter crucem, &c. magis quàm ficticiè & in somnis, &c.

Responsio Ponzin.

Respondet Aduersarius, quod per illa soluitur hoc argumentum, quę dicta sunt suprà ad quartũ. Sufficit enim diabolo, quod adoretur in domo, &c.

Rebroba. Solutio.

Sed licet hoc argumentum non arguat factum, sed maiorem probabilitatem facti veri, quã illusorij: sua tamen responsio suprà etiam euacuata est, quã dedit ad quartum. Non enim sufficit diabolo, adorari simpliciter: sed ex superbia sua appetit similis esse Deo, & adorari vt Deus publicè, & coram multitudine quantum potest. Non respondet etiam Aduersarius ad motiuum de affectato per Diabolũ reali & non phantastico contemptu Christi & fidei & sacramẽtorum. In somnis enim accidens talis contẽptus non imputatur per se ad peccatum. Maius est etiam opprobrium publicè Christum contemnere, quam seorsum in domibus, & à paucis similia fieri etiam vigilantibus. Magis autem odit Christum Diabolus, quàm omnis alia creatura quemcunque inimicum: vnde maximam in eum confusionem procurat quantũ potest. Et eo potissimè,

ſimè, cùm ex tali publico contemptu maior ſequatur animarum ruina, quã tota intentione deſiderat, & omni qua poteſt malitia procurat.

Ratio ad idem nona talis eſt: Contrariorũ eſt eadem diſciplina. ergo ſicut publicè abrenuntiatur diabolo in Baptiſmo, ita vult ſibi publicè homagiũ fieri, & Chriſti fidei atque Baptiſmo abrenuntiari. Eadem. n. ſolẽnitas debet interuenire in diſſoluendo, quæ in conficiendo. Reſpondet Aduerſarius, ꝙ Diabolus non curat de forma fiendi, dũmodò inducat ad factum, ſcilicet ad peccatum, & ad interitum hominis conſequenter. Nec ad ſubſtantiã Baptiſmi requiritur illa ſolẽnitas, &c. Similiter nõ omne deſtruitur eo modo quo colligatur. l. nihil tam naturale. ff. de re. iur. in glo. Nec reijcitur quis à communione fidelium eo modo, quo recipitur: ꝙ patet per comparationẽ Baptiſmi ad anathema. Argumentũ ergo remanet ſublatum: quia ad tollendum argumentũ ſufficit dare inſtantiã. 1. q. 4. c. ſicut vrgeri. & 9. Ethicorũ. Sed ſicut præcedẽs, ita & hoc argumentũ non concludit, niſi maiorẽ probabilitatẽ, quã non tollit reſponſio Aduerſarij. Et primò patet ex dictis, quare diabolus nõ ſatiatur de quocũq; modo cõtemptus Dei & diuinorũ & ruinę hominũ. ſecũdò patet quod

Ratio 9.

Sol. Pon.

Reprobatio Ponæ.

licet ad substantiam Baptismi non requiratur illa solemnitas: præcipit tamen eam Ecclesia vt conuenientem: quia fit, quasi quoddam matrimonium animæ cum Christo, quod debet publice fieri, non minus quàm matrimonij carnalis contractio. Est etiam quædã fidelitatis iuratio facta summo Principi, votumque solemne factum Deo, quæ omnia regulariter requirunt solemnitatem multitudinis, quæque suo modo. ergo præ superbia cũ diabolus appetat Dei similitudinem, appetit consequenter quod homagiũ sibi, & apostasia à Christo publice fiant. Nec est bona instantia illa: Nam excommunicatio & anathematizatio publicè fit & cũ solemnitate extinguendo ac ad terram projciendo candelas in Ecclesia publica per sacerdotes, vestibus sacerdotalibus indutos, &c. Sicut etiam cum solemnitate multiplici fit ordinatio clericorum, ita & degratio pariter seu depositio à statu clericali fit cum solemnitate. Et si aliqua instantia alia dabitur, non erit in similibus: & ideo non tollet probabilitatem argumenti.

Ratio decima ex d.c. Episcopi. fundamenta sumens malè soluitur ab Aduersario.

CAPVT X.

Ratio 10. RATIO decima ad idem talis est: Capitulum Episcopi. huic positioni non repugnat

repugnat. ergo nihil obſtat, quin iſta credi debeant. Aſſumptum patet:tum quia loquitur in alia ſecta, vtpotè extimantiũ aliquid diuinitatis eſſe extra vnum Deum:& quod beſtiæ ſuper quas ferebantur, eſſent factæ ab alio,quàm à Deo: quæ duo ab his non dicuntur,immo tenent tam beſtias eas portãtes,quàm principẽ apparentem cui obediũt, dæmones eſſe ſic transformatos. Vnde propter hoc, quod iſtæ credant ſe portari,non incidunt in errorem quaſi credentes illis ſimilia,&c. Reſpondet autem Aduerſarius, quod intellectus, quem ipſe attulit ſuprà in dicto capitulo,& per quem iſta euacuantur, videtur amicus literæ, & rationabilior, & magis fauere animabus: quia ſi pars contraria eſſet vera, inuitarentur quodammodo omnes ad malos appetitus, à quibus remouentur prædicando quod ſint falſa. Et propter hoc emanauit fortè diſpoſitio illius capituli. Dubia autem debent benigniorem interpretationem accipere. Iſtæ quoque ſectæ ſimiles ſunt,quia mulieres iſtæ ſicut illæ aliquid diuinitatis dæmoni attribuunt, cùm illum adorent:ſicut illæ Dianam, &c. Sed licet ratio inducta non habeat propriè vim argumenti, ſed magis reſponſionis ad obiectionem, quæ fit per dicta Capituli illius:nihilominus eo modo, quo illationem

Reſponſio Ponzin.

Reprobat.

habet, malè soluitur ab isto homine. Et suprà clarissimè ostensum est suum intellectũ in d. c. esse falsum: nec fauere, sed magis nocere animabus, & esse causam maximæ ruinæ in Christi fidelibus, & in tota Ecclesia Dei. Nec inueniuntur, nisi sceleratissimi homines & semiinfideles, qui facilè possint ad illa trahi, auditis opprobrijs contra Christũ atque res sanctas in tali conuentu factis. Benignior quoque pars est, veritatem agnitam prædicare, quàm impugnare, nisi quis benignitatem appellet peccare in Spiritum sanctum. Pium est, Christi zelari fidem, ne minimum quid in mundo inueniatur ei aduersum. Et impium cæca mente tot iniurias in Christum ritè probatas, non curare, & quasi sint illusiones nolle attendere. Si enim audiretur, quod in tali maligno conuentu fierent coniurationes contra Principem vel libertatem, etiamsi vnus solus testis & fœmina esset, aut puer, sufficeret apud istos, qui communiter assentatores sunt Principum, ad inquirendum, torquendum, damnandũ, & cęt. Iustior est interpretatio, quæ mouet Christi deuotos & fideles, fidem Christi ab omnibus hostibus eius, eorumque fautoribus defensare, quàm quæ mouet ad inferendum bellum Inquisitoribus, & molestiam rem Christi agentib. Tutissima pars est, ani-

marum

marum periculis obuiare, & magis corpora iniquorum horum in interitum dare, quàm in populo ſcandalum & vtriuſque hominis ruinam imminentem, quaſi ſomnia floccifacere. Quod verò addit, ſectam hanc eſſe ſimilem illi, quia & iſtæ dæmonem adorant, &c. Reſpõdemus: quod licet iſtæ aliqua ſigna diuinitatis dæmoni attribuant, non tamen putant illum eſſe Deum, ſed ſemper cognoſcunt atque fatentur illum eſſe dæmonem:& quod à Deo vero recedant, dæmoni obſequantur, ſolum prouenit, vt obtineant commoda. Vnde non ſunt propriè paganorum errore detentæ iſtæ mulieres, aut idololatræ, ſicut illæ erant, quæ putabant fœminas illas eſſe conuerſas in deas, quibus & diuinitati debitum honorem ob hoc exhibebant atque cultum: licet & iſtæ iudicentur propter prædicta vt hæreticæ, quia à fide apoſtatarunt, & diabolo homagium de corpore & anima ſua fecerunt. Et latria ſoli Deo debita, eum veneratæ ſunt. Et hæc ſufficiant contra reſponſiones Aduerſarij ad rationes pro concluſione noſtra ab eodem inductas.

Explicit Apologia ſecunda, de Lamijs. Incipit Tertia.

POSTQVAM igitur ostendimus tam rationes Aduersarij, cōtra nos inductas, quàm responsiones eius ad rationes nostras à veritate deuiare, consequenter ostendendum est vltimo, quod cōclusiones etiam eius ex prædictis rationibus & solutionibus deductæ, falsæ sunt omnes. Quarum hæc est prima:

Conclusiones tres, quibus negat Ponzinibius striges abuti sacramentis, insidiari pueris ac eosdem occidere: diabolum insuper incubum vel succubum esse, reprobantur.

CAP. I.

Prima conclusio falsa. Reprobat.

MVLIERES istæ non portant corpus Christi ad ludum, nec alia obscœna faciunt, quæ in processibus Inquisitorum continentur. Sed dicitur, quod sicut cōclusio ista ex hac falsitate sequitur, quod nō portentur hæ mulieres aut viri corporaliter ad ludum, ita etiam in se falsa est. Et rerum euentus hoc ostendunt: quia comprobantur per testes & per cōfessiones tam dantium quā accipientium sacras hostias, quod in vigilia illas accipiūt, domi portant, & mane sequenti nocte cursus, qua dicunt eas portare, & in loco cursus vituperijs affectas relinquere, non inueniunt eas in capsa vel in domo, qua easdem sero habebant. ergo non

somniarunt

somniarũt se eas portasse, quia inueniret eas mane in manu vel in capsa sua, sed verè portarunt. Pleni sunt autem horum processus Iuqusitorum: quibus nolle fidem præstare, fatui hominis potius est, quàm proterui, vel ignorantis, & cæt.

Non est verum quod ingrediantur nocte domos ad strigiandum pueros. Quod etiam non videtur verisimile ea ratione, quoniam scriptum est, quod Deus iustus non patitur quemquam iniustè noceri. c. secundum Apostolicam. Item, quia cuilibet datus est angelus bonus etiam ab vtero matris, vt cohibeat malitiam angeli mali. 2. d. 12. q. 2. art. 5. Item, quia (vt dictum est) potestas dæmonis adempta est per aduentum Saluatoris. Item, quia alias vita & mors hominis esset in potestate dæmonis & malarum personarum. Quod autem inueniantur strigari paruuli, hoc non est prædicto modo, sed alio, scilicet per incantationes & maleficia, vel etiam naturaliter per oculos vrentes. Secunda conclusio falsa.

Sed dicitur, quod, falsam esse conclusioné hanc, infinitæ comprobarunt experientiæ, de quibus aliquas in præmisso opere de stri gi bus ad veritatem suadendam induxi, ostendens pariter quomodo censendum sit id esse posibile vel imposibile. Et quod addit Deum non permittere quemquam iniu- Reprobat

stè nocere, si nihil aliud addatur, est falsissimum periculosumque in fide. Alias nullum nocumentũ ab homine illatũ esset iniustum. Et sic homicidæ ac fures, & id genus flagitiosi homines non essent iniusti, quod nullus, nisi fortè talis, diceret. Sed benè verũ est, quod talia non permittit Deus, quin etiam puniat: vel nullum permittit pati iniustè ex parte patientis, & in ordine ad Deũ: quia nullus patitur, nisi pro aliquo demerito seu culpa, qua Deus offensus est, culpa inquam, sua vel alterius, quam potest quis vt suam per proprias passiones facere coactus vel voluntariè. Sicut præ alijs omnib. Christus pro nobis passus est, voluntarieve agnus innocentissimus, licet ex parte Iudæorum fuerit iniustissima talis passionis illatio. Similiter alij Sancti charitate fragrantes sæpè pro peccatis aliorum pœnitentiam agunt. Sunt etiam oẽs pœnæ iustè à Deo permissæ infligi hominibus merito peccati originalis: quas pœnas pro originali solũ inflictas Deus in bonum patientis semper cõuertit, si sit doli capax, & patienter propter Deum sustineat. Si autem non sint doli capaces qui patiuntur, cedit eorum pœna in exaltationem diuinæ iustitiæ: & etiam in exaltationem diuinæ sapientię, qua iustitia originali propter peccata primorũ parentum sublata, reliquit

corpus

copus noſtrũ & quicquid in nobis paſsiuum eſt in ſua naturali conditione, qua cõpoſitũ ex contrarijs, naturaliter alterari poſsit atq; corrumpi. Punit præterea paruulos Deus & ſimiliter alios quoſcunq; propter peccata parentum. Viſitat enim Deus peccata patrũ in filios vſq; in tertiã & quartam generationẽ, Exod. 20. Similiter Domini ac prælati propter peccata ſubditorum, & econuerſo ſæpius puniuntur, & præſertim ſi vnus ſit alteri9 cauſa, vel imitator in ſcelere. Quod verò addit, cuilibet homini datũ angelũ ad cuſtodiã eſſe, verum eſt: ſed ex hoc non ſequitur, neque neceſſarium ob hoc eſt, vt diabolo reſiſtat in omnib. aut ſemper. Alias nullus periret in anima vel in corpore per diaboli nequitiam immediatè cooperantẽ pręter communem naturæ curſum: quod quidem falſiſsimum comprobatur, ſi his quæ paſsim in mundo referuntur cõtingere, credendũ eſt. Inſcrutabilia ſunt iudicia Dei. Iuſtiſsimè permittit multa mala fieri ꝑ dæmones, nõ obſtãte regulari cuſtodia bonorũ angelorũ, quib. quãdoq; innoteſcit ꝙ nõ eſt ꝓ tunc voluntas Dei ꝙ malo angelo reſiſtant, ſed potius vt permittant illius expleri ſatiariq; malitiam. Quorum tamen euentuũ, qui quãdoq; ſunt horrẽdi & miſerabiles, cauſã homines nõ vidẽtes, ſupra modũ admirãtur.

Sic

Sic fertur his temporibus accidisse mulierẽ præ desperatione quod à viro despiceretur, commendantem se diabolo, ab eodem protinus occidi, dum facta per eum fallaci promissione, quod eidem ad vota succurreret, illa donauit animam propriam eidem poscenti. Extimandum est enim, illam in peccatorum tale profundum fuisse demersam, vt mereretur ex tunc omni angelico destitui præsidio, ac diabolicæ potestati totaliter relinqui. Occideret autem diabolus omnes peccatores statim, si posset: sed à bono angelo iuxta diuinam miserationem plurimi, & vt in pluribus, defenduntur, vsque ad tempus diuinæ sapientiæ soli præcognitum. Expectat enim nos Deus (inquit Propheta) vt misereatur nostri. Quando verò completas nouit iniquitates impiorum, secundũ quod suam misericordiam decet atque iustitiã. destitutos auxilio suo, diaboli sæuitiæ puniendos tradit. Quod verò repetit, iste dęmonis potestatem ademptam esse per Saluatoris aduentum, suprà declaratum est, quomodo ad sensum suum, falsum est & hæreticum, & quod in vero sensu non militat contra nos, nec oportet repetere. Aliud etiam quod addit, quasi magnum inconueniens, ꝙ videlicet alias vita nostra & mors esset in potęstate dæmonis, & malarum per-

sonarum

ſonarum in virtute eius , non eſt verum ſic abſolutè ſequi, ſemper eſſe vitam &. mortẽ hominum in dæmonis poteſtate. Sed benè ſequitur , quod aliquando, & reſpectu alicuius,& hoc non niſi ex iuſtiſsima Dei permiſsione, vt ſuprà deductum eſt. Cur etiam Deus innocentes in ſe pueros aliquando per mittat à ſtrigib.occidi vel lamiari, plures in noſtro opere ratiões aſsignauimus,quos etiã ſi parẽtes veſpere ſigno crucis communirent ac Domino precibus commendarent, nil mali nocte illa proculdubio paterentur, defendente eos angelo bono ſibi ad cuſtodiã delegato . Quod verò addit, pueros per alia maleficia ſtrigiari, contra ſeipſum iam pugnat. Neque enim maleficia ſortiuntur effectum, niſi per ſpeciale diaboli operantis aut cooperantis auxilium, vt notum eſt ſciẽtibus,quid hæc important. Prædictis autem non obſtat infici quandoque paruulos per vrentes vetularum oculos, cuius euentus etiã reddidimus cauſam in opere noſtro. Sed vltra prædictos modos maleficiantur etiam & occiduntur à ſtrigibus modis in eodem opere explicatis. Et ſicut non niſi iuſtè permittit Deus innocentes maleficijs perire, ita debet concedere Aduerſarius, quod & à ſtrigibus deſtruantur non niſi iuſta Dei permiſsione. Sed de his ſatis dictum eſt in ſuperioribus.

Firma

Conclusio tertia falsa.

Firma stat sentētia Archiepiscopi Florentini, secunda parte tit. de luxuria. c. 4. ibi. Quo ad secundum, dicentis ex compendio Theologiæ, quod cùm diabolus inducit ad vitium contra naturam, aufugit, propter nobilitatem suæ naturæ abominans tantū scelus. Infert autem Aduersarius ex hoc, falsum esse quod affirmant striges, videlicet quod diabolus sit eis incubus aut succubus contra naturam: licet videatur mirum, quod diabolus sic fugiat, cùm sit nefandissimus, &c. sed potest (inquit) dici, quod non fugit, nisi quando videt sic incésos homines, quod omnino peccabunt, illo etiam non vlterius instigante. Sed dictum Archiepiscopi licet in nullo sacræ scripturæ loco fundamentū veritatis assumat, saluari tamen potest, non obstante veritate eorum, quæ dicuntur à strigibus. Neque loquuntur authores illi, nisi de peccato contra naturam inter homines perpetrato, quod magis abhorret diabolus, quia non solum est contra ordinationem & rectitudinem moralem vt alia peccata, sed etiam contra naturalem: & ideo secundum genus est sibi ex hoc contrarium, quia naturalia in dæmonibus remanserunt splendida post peccatum, secundum Diony. Vbi ergo potest sine sui præsentia peccatum hoc fieri, inducit quidem vt fiat propter inordinationem

Reprobat.

tionem moralem,cuius ipſe caput & author eſt. Fugit autem in facto propter nobilitatem ſuæ naturæ,cui conſequenter cōtrariatur omne quod contra naturam eſt. Sicut autem propter inordinationem primi peccati ſui obtenebratus eſt intellectus angeli, & fœdatus affectus, quo ad ea etiam in quæ naturaliter per tales potentias inclinatur, vt omnia à ſe intellecta necnon & deſiderata, in malum finem ordinet, ſuperante malitia naturam elegantem, ita vbi ſine ſui præſentia non poteſt ad vitium quod abhorret inducere,aut non æquè cito vel facilè,ne dum ſe præſentem verumetiam cooperatorem eſſe præelegit, vt ſuæ malitiæ ac inuidiæ cōtra homines(hoc ipſum Deo Opti. non niſi iuſtiſsimè permittente)ſatisfaciat,quàm velit naturæ ſuæ pro tunc dignitatem attendere, aut eidem non iniuriam quodamodo facere. Credo quod Aduerſarius dicet, has mulieres quando talia patiuntur, etiam ſomniare. O virilem conſiderationem. Dari autem ſuccubos & incubos ſpiritus, in noſtro primo opere atteſtationibus ſanctorum Doctorum comprobatum eſt, ita vt Auguſtinus talia negantes, iudicet impudentes.

Non

Non admittendas striges contra striges in testes, & ob id Inquisitorum processus esse infirmos, quod duabus conclusionibus Ponzi. complectitur, reprobatur.

CAPVT III.

Conclusio quarta falsa.

NON sunt ergo admittendi tales testes, non obstante. c. In fauorem, de hæret. in vi. cùm sint personæ delusæ: & dicta eorum procedant ab his qui per homines deceptos, alios quotidie decipere gestiunt. 26. q. 2. c. Qui sine Saluatore. q. 5. c. Nec mirũ, & etiam quia hoc modo dæmone illudente possent boni & iusti accusari, cùm dæmon se transfiguret in diuersas personarum species, & eas ostendat. d. c. Episcopi. Immo omnibus tam contra se, quàm contra alios de huiusmodi deponentibus vel testificantib. aut certè confitentibus, credẽdum est, dummodo non deprehendantur capitales inimici, vel in alijs insanire, vt in opusculo nostro deductum est, non obstante aliqua illusione, quæ in talibus sæpius interuenit. In principalib. enim propter quę deprehenduntur apostatæ vel hæretici, non illuduntur. Sicut in abrenunciatione fidei & baptismi, in abusione sacramentorum, in homagio facto diabolo, & alijs plurib. nefandissimis. Quod verò additur, quod possent iusti & innocentes

Reprobatio.

centes accuſari per c. Epiſcopi. Reſpondetur primò, quod c. nõ loquitur de iſta ſecta, vt ſæpius dictum eſt. Secundò, quod licet diabolus quoad ſuam potentiam naturalem poſſet figuram perſonarum etiam innocentum aſſumere, illasque quaſi præſentes in ludo illo præferre, non eſt tamen credendũ, quod Deus id permittat, niſi fortè tales perſonæ etiam ſi non pro tunc, alias tamen fuiſſent præſentes. Poſſet enim iuſtè id Deus permittere, vt de facto prẹterito punirétur, quod ſic accuſatæ, & ad quæſtiones appoſitæ confiteri iam cogerentur. Non eſt etiam ſine tali excuſatione facti, hoc putandum eſſe, quaſi impoſsibile abſolutè, vel etiam ordinariè, quod videlicet Deus permittat aliquos etiam innocentes accuſari, occulto aliquo ſuo iudicio: ſicut & in alijs criminibus diuina permiſsione quandoque innocẽtes etiam accuſantur, atque damnantur ab hominibus ex ignorantia excuſabili, vel etiam ex malitia. Tales tamen ſi fuerunt amici Dei, ſuam innocentiam tandem manifeſtã facient, aut in bonũ eorum cedet, quicquid contra iuſtitiam patientur, putà in remiſsionem peccatorum, & in præmiorum cumulum propter patientiam. Id tamen non niſi rariſsimè Deum permittere, proculdubio credendum eſt. Et deprehendi facilè poſſet

delusio, quando postmodum in vigilia non conuenirent cũ alijs in dictis & factis, quæ contigisse referrẽtur in ludo. Non est autem ob hoc omittendum iudicium contra tales, quando iuridicè deponũtur, aut accusantur, nisi expresse deprehenderetur illorum innocentia ex modo respondendi, quod prudentiæ Iudicum relinquendũ est. Si enim simpliciter ex hoc motiuo dimitteretur iudicij prosecutio contra tales, par ratio esset vt etiam contra innocentes iudiciario ordine facta iudicia vniuersaliter essent damnanda: quod est falsum, cũ iura supponant immo decernant, quod si iudex solus etiá pro certo sciret innocentem aliquem accusari, quando non posset innocentiá illius aduersus allegata probataq; defendere, non deberet iustitiam petentibus denegare, & accusatum absoluere. Si conclusio ergo prædicta procederet, vel prætacta pro illa ratio efficaciam haberet, omnia iudicia circa cætera quoq; crimina deberent auferri, eò, ꝙ plerunq; interueniant iniustitiæ, multæq; falsitates: quinimmo totius mundi decentissimus à Deo constitutus ordo violádus esset, vel ex toto tollendus: ex eo, quod aliqua fieri contingunt contra, vel præter rerum naturá, vt monstra. Hęc igitur cũ absurda sint, eò, ꝙ propter ea, quæ cõtingunt, vt in pauci-
oribus

oribus & per accidens, nõ eſt regularis ordo violẽdus, ſiue mutãdus, patet quod propter hoc etiam ꝙ infertur, ſi quandoq; contingeret, nõ ſunt minus credenda vel iudicanda, quæ deponuntur cõtra ſtriges, aut referuntur ab eis, immo ſunt omni ſtudio & ſeueritate funditus extirpanda, quando ex hoc ipſo deprehendantur eſſe magis periculoſa, quod ſunt magis occulta, & ob hoc facilè remedium adhiberi non poſsit.

Vbi Aduerſarius iudicandus venit atque damnandus, alios geſtit procaciſſimis damnare verbis.

CAPVT IIII.

INquiſitores debent facere abiurare illam opinionem, quod eatur ad ipſum ludum, ſeu quod portantur perſonæ de loco ad locũ in corpore: & verè, cùm talis opinio ſit reprobata: quod puto notandum. O miram viri præſumptionem, ô deteſtandã inſaniã. Non abiurantur corã Inquiſitoribus, niſi hæreſes: non abiurant, niſi hæretici. Ergo ne hæreſis erit illa opinio, quam domini Inquiſitores defendunt, & ſecundum eam iudicant extrema damnatione dignos fidei inimicos, quã illuſtres Theologi, nec nõ Canoniſtę verã & Catholicã eſſe probãt? O extremã viri ſtoliditatẽ. A quo reprobata eſt hæc opinio? nonne ab vno ſolo ſic delirante

Concluſio quinta falſa & execrabilis.

Reprobat.

Iurista, vt omnes sapiētes Theologos ad risum prouocet reprobatio eius? Theologi igitur omnes, immo iudices ipsi domini Inquisitores totius Italiæ, Franciæ, Germanię, Hispaniæ, qui huius opinionis sunt, & secundum eam inuictè defendunt Christi fidem, pestiferos apostatas è medio tollentes, corā Inquisitorõribus adiurabunt? Quis autem erit in causa fidei iudex, si iudices ipsi iudicandi veniunt? Certè bonum iam erit, vt S. D. N. constituat hunc præclarum virum iudicem vniuersalem contra Inquisitores. Sed melius est, vt sui saluti consulentes Inquisitores, hunc virum de hæresi ex hoc suspectum, quod opinionem reprobat, quæ firmitatem suscipit ex sacris literis Pontificūque decretis: in multis etiam deprehensum à veritate fidei in hoc suo opere deuiare, præoccupent: & contra eum citò procedant tanquam de hæresi vehementer suspectum, nec non hæreticorum fautorem, defensorem, ac pro modulo suo sanctissimi officij fidei impeditorem publiceque (nisi humilietur) dehonestatum, omnem hæresim & fautoriam abiurare faciant, quando redire ad Ecclesiæ gremium voluerit: vel certè obstinatum tradant brachio seculari: vel etiam damnent, & igni, publico iudicio, tradant eius hoc opus ignorātiæ plenum, & infidelitate refertum.

Ne

Ne fortè si fuerint negligentes, plures patiātur ei similes aduersarios. Non possum non obstupescere, quanto magis attendo conclusionis huius, immo authoris eius stultitiā. Si verum esset, quod dicit iste Misellus, Papa quoque cùm faueat Inquisitoribus contra tales, Episcopi, eorumque vicarij, cū sint coniudices, Doctores quoque & omnes consiliarij concurrentes ad damnationem taliū apostatarum, deberent hanc hæresim abiurare: & iste solus, qui has ineptias inuexit, fidelis erit, immo adiurantium Iudex, & abiurationes ipse indicet atque recipiet. Hæc ab omnibus notari profectò debent, & inter omnia dogmata pessimum censeri.

Aduocandos esse Iuristas ad Inquisitorum processus formandos & perficiendos, quod Ponzinib. septima conclusione nititur suadere, reprobatur. Cap. V.

POSTQVAM scientia nostra est cōferens ad disputationes Theologales, maximè vbi agitur de executione iustitiæ, Doctores iuris sunt vocādi, vt assistant processibus Inquisitorum ac examinationibus & quæstionibus. Ipsi enim sunt tractatores criminalium, & non post perfectum processum differatur eorum vocatio. Et sic ob- Conclusio sexta falsa.

Reprobatio.
seruari debent constitutiones c. Vt commissi,& c. fin.de hæretic. in vi. cũ concor. Ergo ne sancta mater Ecclesia, quæ determinat, quod solum semel & in fine iudicij debent sibi inuicem iudices fidei communicare processus, vt patet in extraua. Bened.xj. Ex eo. & explicare per totum coram Episcopo, vel eius Vicario, si Inquisitor, vel eius Vicarius procedit, vel econtra, si Episcopus procedit, vel eius vicarius, vocatis tunc peritis in Iure & Theologia, iuxta quod iubetur in d.c. Vt commissi & c. Statuta de hæret in vi. errauit & debuerat iniungere Inquisitoribus ne sine doctorum præsentia & consensu quicquam iudicialiter attentare præsumerent? O præsumptionem pessimam. Nunquid igitur cùm opus fuerit strigem examinare, patres Inquisitores totum collegium Iuristarum tenebuntur aduocare, qui secundum iura neque coniudicem ad hæc vocare tenétur? Quod leges conferant ad aliquas, non autem ad omnes disputationes Theologales, concedimus,& ad illas conferunt non nisi ancillarũ more subseruiendo. Hic autem homo vult esse iudex & césor Theologorũ. Tractatores sunt iuristæ criminaliũ ciuiliũ, non autem spiritualium, quale crimen est heresis. Sed Theologi non solum sunt horũ criminum primi tractatores: verũ etiam iudices

dices & exterminatores. Non ſic artauit Inquiſitores Eccleſia, vt teneantur peritorum, quos aduocauerint, conſilium ſequi. Sed honorem dedit eorum officio, vt more principum iudicantium ſic habeant conſiliarios & aſſeſſores, vt in eorum tamen ſit poteſtate cum ſuo collega pro arbitrio proprio ferre ſententiam. Modos etiam proprios habent Inquiſitores in procedendo, variaſq́; pœnitentiæ imponendæ conſuetudines, quarum ſæpenumero ignari ſunt Iuriſtæ. Et ob hoc ſæpè contingit eos eſſe impedimento Inquiſitionis officio, Inquiſitoribuſque moleſtos, dum conantur eos artare ad communẽ modum examinandi teſtes, aut reum: licet in hoc qui ſunt prudentiores communiter remittant ad ipſos Inquiſitores, vt ſic etiam collegæ (vt par eſt) mutuo ſibijnuicem deferant: & Doctores eiſdem (ſicut ipſe expertus ſum) obſequentiſsimos ſe gratis præſtẽt zelo fidei, quã communiter (vt decet viros Chriſtianos) inuictè tuemur. Et hæc dicta ſint ad cõcluſiones erroneas Aduerſarij, qui patrib. Inquiſitoribus obſequioſũ ſe nõ prę-ſtitit, ſed potius odioſum atq; infenſum, ꝓuocans etiã alios ſibi ſimiles his ſuis ſcriptis, vt idẽ attẽtare non vereãtur. Sed cõperta nũc ꝑ hęc noſtra opuſcula taliũ ſcriptorũ illius & opinionũ vanitate, ſpero ꝙ tã ipſe quã alij

 reſipiſcent,

resipiscent, & ad propria studia oculos, manus, calamumque conuertent.

Explicit Apologia tertia de Lamijs.
Incipit Quarta.

Vnum Oltradi apud quosdem Iuristas famosum dictum de Lamijs reprobatur.

Opinio Oltradi.

POSITIS autem prædictis conclusionibus suis in prædicto tertio tractatu suo, Aduersarius subnectit alias 26. conclusiones seu regulas vel dicta, tam ex doctrina Oltradi famosissimi doctoris, quàm ex propria officina. Quibus examinatis, nil falsitatis circa eas impugnare pro nunc occurrit, nisi vnum quod refert in 16. conclusione ex cõsilio Oltradi 210. Hoc, inquam, quod non omnis inuocatio dæmonum sapit hæresim manifestam, sed solum ea, qua dæmon inuocatur vt faciat, quæ non sunt ei propria sed creatori, puta, ad prænuntiandum futura: non autem si inuocetur ad faciendum ea, quæ nõ excedunt eius propriam facultatem, putà, ad tentandum fœminas de venereis & huiusmodi. Nisi fortè, inquit, fieret & hoc per modum adorationis, secus per modum imperij. Sed deceptus est Oltradus, & omnis qui eum sequitur

Reprobat.

tur in hoc passu, putans, quod talis inuocatio, ad ea etiam, quæ sunt dæmoni propria, quia non sapit hanc hæresim manifestam, quod videlicet insinuet ex facto illo, esse aliquid dæmoni attribuendum, quod non est dæmoni proprium, putà, futura cognoscere, ideo nullam sapiat, seu (quod idem est) simpliciter non sapiat hæresim manifestã. Quod est arguere à particulari ad vniuersalem negatiuè, contra regulas Dialecticæ, in proposito sic arguendo: Non sapit hanc hæresim manifestè, ergo non sapit hæresim manifestè. Sicut enim ex hoc, quod aliquis non est hic homo, putà, Ioannes, non remouetur quin sit homo, poterit enim esse Petrus; ita ex hoc, quod inuocatio dæmonum ad ea, quæ sunt dæmoni propria, non sapit hanc hæresim, quod attribuatur dæmoni, quod est Deo proprium, non remouetur, quin sapiat aliam hæresim, vel infidelitatis speciem manifestè. Id autem nõ aduertit Oltradus: nec mirum, cùm esset purus Iurista, non habẽs ex propria professione subtilem cognitionem distinctionis hæresum vel specierũ infidelitatis, nec præualens iudicare, quibus factis vel dictis talia deprehendantur, quæ ad hæreses propriè spectant. Theologalis enim est hæc discussio, sicut etiam eorũ proprium est, de opposito infidelitatis, de sana,

inquam,& perfecta fide Christi plenè subtilissimeq; tractare. Dicendum est igitur, secundum sanctos Doctores sacrosq; Theologos, quod omnis inuocatio dæmonum ex hoc sapit hæresim manifestam, quod semper & inseparabiliter habet pactum infidelis amicitiæ cum dæmone, tacitum vel expressum, verbo vel facto, etiam si sacrificia desint. Dum enim faciunt homines id, quod à solo dæmone institutum est fieri sub pacto inito saltem cũ primo facti authore ad aliquid cõsequendum, alij, qui primum in hoc imitantur, & quærunt ex facto illo à dæmone consequi, quod expetunt, proculdubio ratum habent pactum, quod prius interuenit, & sine quo nihil consequi possent ab inuocato dæmone, & sic conuincuntur pactũ tacitum & ipsi habere cum dæmone. Et quanto magis, si aperta voce gestu vel nutu dæmonem inuocant, eius implorantes auxilium? Habere aũt pactum quodcunq; tacitũ vel expressum cum dæmone, ad apostasiam perti netà fide, secundum Aug. & habetur. 26.q. 7.c Non obseruetis: & secundum sanctum Thom. in 2.dist. 7. q.2.art. 2. quia talia quæ excedunt etiam hominis facultatẽ (ex hoc enim dæmonẽ inuocat homo, quia per se non potest) non sunt expetenda fieri per virtutẽ dæmonis, neq quo ad principiũ vel me-

vel mediũ, neq; quo ad cóplementum operis: sed à nullo, cũ mala sunt quæ petantur: vel si bona, à Deo solo, vel eiusdẽ virtute ab inimicis illius. Iuxta illud Isa. 8 Nunquid populus non quęrit à Deo visionẽ pro viuis & mortuis? Vnde inuocando dæmonem in talibus non tanquã Dei amicum, conuincitur ad eum recurrere tanquã ad Deum suum, & habere pacta cũ eo infidelis amicitiæ: & consequenter apostatasse à fide. Talis aũt apostasia ad hæresim pertinet: immo est omnis infidelitatis grauissima, vt patet per S. Tho. sec 2. q. 22. ar. 1. cóprehẽdens virtualiter omnes hęreses, si simpliciter recedat quis à fide, & cultu veri Dei, & Domini nostri Iesu Christi, dæmoni adhærendo. Vnde absolutè & sine distinctione omnis inuocatio dæmonis sapit hæresim manifestè. Sicut absolutè & sine distinctione hoc dicit glo. in verbo, Saperent. c. cùm accusatus. de hæret. lib. vi. Non est aũt apostasia, nec ad hęresim pertinet omnis vocatio dęmonũ, vel familiaritas in loquẽdo pręcipuè cũ arreptitijs, etiã si mala sit. neq; omne imperiũ, pręcipuè ex parte Dei: ꝙ pertinet ad exorcistas. De ratione. n. inuocatiõis est quędã subiectio, habẽs annexas preces & cultũ inuocãtis ad eũ, qui inuocatur tanquã ad vltimũ refugiũ in re ꝓ qua fit inuocatio, quem cultũ semper obseruãt

Necro-

Necromantici & alij tales viri diabolici, etiam ſi non quærant à dæmone conſequi, niſi quæ poſsibilia ſunt illi. Nullus enim negaret quin nefarias preces circa aras idolorum emittere, ſaperet hæreſim manifeſtè, vt glo. in eodem verbo confirmat. etiam ſi taliter operans diceret, ſe id non feciſſe, niſi ad conſequendum dæmoni poſsibilia, putà, mulieris amorem. Hoc autem non eſt, niſi propter pactum tacitum, vel etiam expreſſum, quem ex hoc facto cum dæmonibus conuincitur habere, quorum quidem idola plena ſunt, & conſequenter propter apoſtaſiam. Ergo multò magis, ſi ipſe dæmon immediatè per ſe inuocetur, & non mediante idolo, quacunque ratione vel cauſa. Non eſt igitur in hoc ſequendus Oltradus, vtpotè, qui ad pauca reſpexit, & præcipuè non conſiderando, quod de ratione inuocationis dæmonis eſt adoratio: quia cultus eſt cum ſubiectione, non referendo ad verum Deum. Inuocare enim in ſacra Scriptura, pro actu latriæ ſumitur. Vnde glo. ſuper illud Geneſ. 4. Iſtæ cœpit inuocare nomen Domini, ſic dicit: Inuocare idem eſt, quod colere & deprecari. Et glo. ſuper illud Rom. 10. Quicũque inuocauerit nomen Domini, ſaluus erit. dicit: Inuocauerit ſe ſubijciendo & colendo. Et propriè Deo deberi inuocationem

patet

patet per illud Isaiæ: Quærite Dominum dum inueniri potest, inuocate eum, dum propè est. Et in Psal. Inuoca me in die tribulationis. In cuius etiam signum per increpationẽ dicit Dominus populo rebelli & infideli. Iudic.10. Reliquistis me, & coluistis deos alienos. Ite & inuocate deos, quos elegistis, quasi dicat, Deus tantum inuocari debet. Si ergo illi sunt dij vestri, inuocate eos. Et 3. Reg 18. Dixit Helias sacerdotib. Baal. Inuocate nomina deorum vestrorum, & ego inuocabo nomen Dei mei. Vnde patet, quod inuocatio præcipitur fieri Deo, vt actus latriæ: & hac eadem ratione prohibetur fieri dæmoni. Et consequenter omnis inuocatio est cum adoratione: nullaque cum puro imperio: quia adoratio est de ratione inuocationis, vt dictum est. Si autem per inuocationem, ipse communiter accipiat vocationem dæmonum, impropriè loquitur, & in proposito non interuenit sola vocatio, sed vera inuocatio dæmonum, eò, quod antequam Nicromantici ac malefici dæmonibus imperent, vel eos ad vota cogant, præcedunt varij cultus & obseruationes nefariæ, sapientes apostasiam à fide secundum iuris interpretationem, quod non nisi exteriora dijudicat. Nullo ergo modo est audiẽdus hoc in loco Oltradus. Sanctis ergo Do-

ctoribus, quibus innititur prædicta glo. in verbo, Saperent, potius quam Oltrado acquieſcendum & adhærendum eſt. Ex his omnibus patet, quod determinatio Aduerſarij & prędictus eius tractatus, in nullo prę-ualet contra patres Inquiſitores, ſed multis falſitatib. refertus & ineptijs procul ab omnium ſapientum oculis eſt abijciendus. Et ſtrigum peſsima ſecta, debet omni conatu per ipſos Inquiſitores procul omni timore fugari ac exterminari, ad fidei defenſionem, & Domini noſtri Ieſu Chriſti laudem, cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

FINIS.

Edita ſunt hæc opera, Anno Domini M. D. XXV. Per R. In Chriſto Patrem F. Batholomæum Spineum Piſanum, Sacræ Theologiæ Doctorem, Ordinis Prædicatorum Vitæ Regularis.

ELAM.
dicta glo in
Oltradox.
est. Ex his
tio Aduer.
n nullo pre-
, sed multis
ocul ab om-
iendus. Et
nni conatu
nni timore
fensionem,
ndem, cui
eculorum.

Domini
Patrem
m, Sacræ
Prædica.

